T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 92

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE

YEMEN

اليمن في العهد العثماني

İstanbul 2008

Proje Yöneticisi
Doç. Dr. Yusuf SARINAY
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

Proje Sorumluları
Doç. Dr. Mustafa BUDAK
Genel Müdür Yardımcısı

Dr. Önder BAYIR
Osmanlı Arşivi Daire Başkanı

Dr. Ahmet Zeki İZGÖER
Yayın İşleri Koordinatörü

Yayına Hazırlayanlar
Mümin YILDIZTAŞ
Sebahattin BAYRAM
H. Yıldırım AĞANOĞLU

Arapça Özet
Fuad Abdülvehhab eş-Şamî (Özet)
Ali Muhammed el-Cevbî (Danışman)
A. Abdullah Ali eş-Şerefî (Danışman)
(Yemen)

Arapça Redaksiyon
Dr. Salih Sadawi
(IRCICA)

Kapak Tasarım ve İçdüzen
Hamdi AKYOL

Belge Fotoğrafları
Şefik KANYILMAZ

Baskı-Cilt
Düzey Matbaacılık

ISBN 978-975-19-4273-9

İstanbul 2008

مدير المشروع
الدكتور يوسف صاريناي
مدير عام دور المحفوظات

التنفيذ
الدكتور مصطفى بوداق
مساعد المدير العام

الدكتور أوندر باير
رئيس دائرة الأرشيف العثماني

الدكتور أحمد زكي ايزگو أر
منسق شئون النشر

هيئة الإعداد
ح. يلديرم آغان أوغلو
صباح الدين بايرام
مؤمن يلديز طاش

الملخصات العربية
فؤاد عبد الوهاب الشامي
(المركز الوطني للوثائق)
علي محمد الجوبي (مراجع)
عبد الله علي الشرفي (مراجع)
(المركز الوطني للوثائق)

مراجعة العربية
الدكتور صالح سعداوي
(إرسيكا)

تصوير الوثائق
شفيق قان يلماز

استانبول 2008م

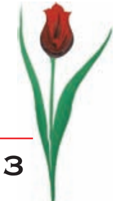

İÇİNDEKİLER

SOSYAL VE İKTİSADÎ HAYAT

VAKIF VE DİN HİZMETLERİ

EĞİTİM-ÖĞRETİM FAALİYETLERİ

SAĞLIK HİZMETLERİ

BAYINDIRLIK İŞLERİ

İDARÎ VE MÜLKÎ DÜZENLEMELER

ASKERÎ FAALİYETLER

DİPLOMASİ

الشئون الاجتماعية والاقتصادية

الأوقاف والشئون الدينية

التعليـــــــــم

الشئون الصحيـــــة

المشاريع الخدمية (المدنية)

التنظيمات الإدارية والسياسية

الشئون العسكرية

الشئون الدبلوماسية

KISALTMALAR

A. DVNS. AHKR.d	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Rumeli Ahkâm Defterleri
A. DVNS.MHM.d	Divan-ı Hümâyûn Sicilleri Mühimme Defterleri
a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
A. MKT. MHM	Sadaret Mektubi Mühimme
A. MKT. NZD	Sadaret Mektubi Kalemi Nezaret ve Devair Evrakı
A. MKT. UM	Sadaret Mektubî Kalemi Umum Vilâyât Evrakı
bkz.	Bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C. AS	Cevdet Askeriye
C. EV	Cevdet Evkâf
C. ML	Cevdet Maliye
C. NF	Cevdet Nafia
DH. İD	Dahiliye Nezareti İdare Evrakı
DH. MUİ	Dahiliye Nezareti Muhaberât-ı Umumiye İdaresi
DH. SNM	Dahiliye Nezareti Sicil-i Nüfus Müdüriyeti
DH. TMIK	Dahiliye Nezareti Tesri-i Muamelât ve Islahât Komisyonu Evrakı
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
EV.d	Evkâf Defterleri
HAT	Hatt-ı Hümâyûn
HH. THR	Hazine-i Hassa Tahrirât
İ. AZN	İrâde Adliye ve Mezâhib
İ. DFE	İrâde Defter-i Hakanî
İ. DH	İrâde Dahiliye
İ. HR	İrâde Hariciye
İ. HUS	İrâde Hususî
İ. MBH	İrâde Mabeyn-i Hümayun
İ. MF	İrâde Maarif
İ. MVL	İrâde Meclis-i Vâlâ
İ. ŞD	İrâde Şura-yı Devlet
İ.Ü.	İstanbul Üniversitesi
MV	Meclis-i Vükelâ
Nu:	Numara
s.	Sayfa
ŞD	Şûrâ-yı Devlet
ŞD. NF	Şûrâ-yı Devlet Nâfia
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
vb.	Ve benzeri
Y. A. HUS	Yıldız Sadaret Hususi Evrakı
Y. EE	Yıldız Esas Evrakı
Y. MTV	Yıldız Mütenevvi Maruzat Evrak
Y. PRK. ASK	Yıldız Perakende Evrakı Askeri Maruzat
Y. PRK. AZJ	Yıldız Perakende Evrakı, Arzuhal ve Jurnaller
Y. PRK. AZN	Yıldız Perakende Evrakı Adliye ve Mezâhib Nezareti Maruzatı
Y. PRK. BŞK	Yıldız Perakende Evrakı Başkitabet Dairesi Maruzatı
Y. PRK. MF	Yıldız Perakende Evrakı Maarif Nezareti
Y. PRK. MK	Yıldız Perakende Evrakı Müfettişlikler ve Komiserlikler Evrakı
Y. PRK. MYD	Yıldız Perakende Evrakı Yaveran ve Maiyyet-i Seniyye Erkân-ı Harbiye Dairesi
Y. PRK. TKM	Yıldız Perakende Evrakı, Tahrirât-ı Ecnebiyye ve Mâbeyn Mütercimliği
Y. PRK. UM	Yıldız Perakende Evrakı Umumi

HARİTA VE FOTOĞRAFLAR

ÖNSÖZ

Osmanlıların Yemen ile ilk ilgilendikleri tarih, 1530'lu yıllara tesadüf eder. Bu tarihlerden itibaren Osmanlı Devleti, İstanbul'dan Yemen'e üst düzeyde görevliler göndererek hem kendisi hemde bölge için güvenli bir yönetim kurma gayret ve çabası içerisine girmiştir. İkili ilişkilerin çok sıcak geliştiği bu dönemde, Yemen idarecilerinin Osmanlı Devleti'ne bağlılıklarını sundukları bilinmektedir. Sonraki tarihlerde bu politikada bazı değişiklikler olmuşsa da, genel hatlarıyla Yemen'in Osmanlı yönetimi altında bulunması, kaçınılmaz bir durum almıştır. Çünkü başta Portekizliler olmak üzere diğer Batılı devletlerin emelleri ortaya çıkmış ve Yemen'i de içine alan İslâm coğrafyasının güvenliği tehdit edilir olmuştur. Bu çerçevede, Osmanlıların Yemen üzerindeki hakimiyetlerinin temel sebeplerinden birinin Müslümanların kıblesinin bulunduğu Mekke şehrine oldukça yakın olan bölgeyi ve çevresini yabancıların suikast ve saldırılarına karşı korumak olduğunu rahatlıkla söylemek mümkündür.

XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra Seyyid Ahmed Muhtar Paşa'nın öncülüğünde Yemen'e gönderilen Osmanlı kuvvetleri bölgenin büyük bir kısmını kontrolleri altına alırlarken, diğer taraftan da Yemen'de geniş bir vilâyet teşkilatı oluşturularak kaza ve nahiye merkezleri kurulmuş, hükümet konakları inşa edilmiş, posta teşkilatı kurularak telgraf hatları çekilmiş, geniş yollar, iskele ve limanlar yapılmış, eğitim ve sağlık alanındaki hizmetlere öncelik verilmiştir.

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı gibi çok zor şartlarda bulunduğu bir dönemde dahi Yemen'in hukukunu korumak üzere bölgeye asker göndermiştir. Gerek bu dönemde ve gerekse Mondros Mütarekesi sonrasında Yemenlilerin Osmanlılara olan bağlılıkları devam etmiş, hatta Yemen'de kalan Türk subay ve askerleri Yemen Millî Ordusu'nu teşkil etmişler, Yemen şehirlerinde bir süre daha Osmanlı sancağının dalgalanmasını sağlamışlar, bu bölgelerin İngiliz emellerine bırakılmasının önüne set çekmişlerdir. Türk askerlerinin Yemen'den çıkarılması yönündeki ıs-

rarlar ve İngilizlerin Arap Yarımadası'nda Arap birliğinin kurulması yolundaki aldatıcı teklifleri, Yemenliler tarafından reddedilmiştir.

Osmanlı Döneminde Yemen adlı bu çalışma, 1543-1922 tarihlerini içine alan 108 belgeden meydana gelmektedir. Tematik olarak hazırlanan eserde Sosyal ve İktisadî Hayat, Vakıf, Din, Eğitim, Sağlık, Bayındırlık Hizmetleri, İdarî ve Mülkî Düzenlemeler ile Askerî ve Diplomatik konulara ait belgelere yer verilmiştir. Fotoğraf, harita ve planlarla desteklenen eser, ayrıntılı bir indeksle okuyucunun istifadesine sunulmuştur.

Bu vesileyle eserin hazırlanmasında emeği geçen Genel Müdürlüğümüz personeline, metinlerin Arapça özetlerini yapan Fuad Abdülvehhab eş-Şamî'ye, Arapça özet redaksiyonları için zaman ayıran Dr. Salih Sadawi'ye teşekkür ederim. Ayrıca Tükiye - Yemen arasındaki dostluk ve işbirliğine katkıda bulunacağına inandığımız bu eserin yayınlanmasını destekleyen Yemen Cumhuriyeti Milli Arşiv Merkezi Başkanı Sayın Ali Ahmed ABURİCAL'e de şükranlarımı sunarım. Eserin, Türkiye-Yemen arasındaki dostluk ve işbirliğini pekiştirmesini, her iki ülke tarihçilerine yeni ufuklar açmasını temenni ederim.

Saygılarımla...

Doç. Dr. Yusuf SARINAY
Devlet Arşivleri Genel Müdürü

مقدمة

كان اهتمام العثمانيين باليمن قد بدأ لأول مرة خلال سنوات العقد الرابع من القرن السادس عشر الميلادي. واعتباراً من تلك السنوات راحت الدولة العثمانية ترسل كبار موظفيها من استانبول إلى اليمن، وشرعت تبذل جهودها ومساعيها لإقامة حكم قوي لها ولأجل المنطقة هناك. والمعروف خلال ذلك العهد الذي تقدمت فيه العلاقات الثنائية على المودة المتبادلة أن حكام اليمن كانوا يعبرون عن ولائهم للدولة العثمانية. وعلى الرغم من حدوث بعض التغيرات في تلك السياسة خلال السنوات التالية إلاّ أن وجود اليمن تحت الحكم العثماني بخطوطه العامة قد أخذ وضعاً لا فكاك منه، إذ ظهرت بوضوح أطماع الدول الغربية هناك وعلى رأسها دولة البرتغاليين، وأصبح أمن العالم الإسلامي بما فيه اليمن مهدداً بتلك الأخطار. وفي هذا السياق يمكننا القول باطمئنان تام إن العامل الأساسي وراء قيام العثمانيين بفرض سيادتهم على اليمن كان بقصد حماية تلك المنطقة وأطرافها من تعديات الأجانب، فهي على مشارف مكة المكرمة قبلة المسلمين.

وبعد النصف الثاني من القرن التاسع عشر قامت القوات العثمانية المرسلة إلى اليمن بقيادة السيد أحمد مختار باشا بالسيطرة على الجانب الأكبر من المنطقة، كما تم في الوقت نفسه تشكيل جهاز واسع للإدارة في اليمن، إذ جرى تعيين مراكز الأقضية والنواحي، وأقيمت مقرات الحكومة، وتأسس جهاز البريد، ومُدَّتْ خطوط البرق، وشُقَّتْ الطرق الواسعة، وأقيمت الموانئ والمرافئ، ووضعت الأولوية للخدمات العامة في مجالي التعليم والصحة.

وفي مرحلة من أصعب المراحل التي مر بها الدولة العثمانية خلال الحرب العالمية الأولى قامت بإرسال جنودها إلى المنطقة بغية الحفاظ على حقوق اليمن. وقد استمر اليمنيون — سواء كان في تلك الآونة أم كان بعد "هدنة مندروس" — في الإعراب عن ولائهم وإخلاصهم للعثمانيين، حتى إن الضباط والجنود الأتراك الباقين في اليمن بناءً على طلبه قد ساعدوه في تشكيل الجيش الوطني، وعملوا بذلك على أن يُرفرف العلم العثماني مدة أخرى في مدن اليمن، مما شكل جداراً مانعاً أمام سقوط تلك الأراضي فريسة لمطامع الإنجليز. وقد رفض اليمنيون الطلبات الملحة لإخراج الجنود الأتراك من اليمن والمقترحات المضللة التي عرضها الإنجليز بقيام وحدة عربية في شبه الجزيرة العربية.

وهذا الكتاب الذي نقدم له اليوم باسم "اليمن في العهد العثماني" يتضمن عدداً من الوثائق العثمانية يبلغ 108 وثائق تقع تواريخها بين 1543 – 1922م. وتم إعداده بترتيب موضوعي بحيث أتت تلك الوثائق تحت عناوين: الشئون الاجتماعية والاقتصادية، والأوقاف والشئون الدينية، والتعليم، والشئون الصحية، والأشغال العمومية، والشئون الإدارية والسياسية، والشئون العسكرية، والعلاقات الدبلوماسية. وجرى تدعيمه بالصور الفوتوغرافية والخرائط والمخططات، وتزويده بكشاف مفصل في نهايته حتى تعم الفائدة على القراء.

ويسعدني أن أنتهز هذه الفرصة لتقديم الشكر إلى العاملين في المديرية العامة لدور المحفوظات ممن ساهموا بجهودهم في إعداد هذا الكتاب، كما أشكر الأستاذ فؤاد عبد الوهاب الشامي الذي قام بعمل الملخصات العربية، والدكتور صالح سعداوي الذي راجع الترجمة، كما يطيب لي أن أشكر الأستاذ علي أحمد أبو الرجال رئيس المركز الوطني للوثائق في الجمهورية اليمنية على دعمه لنشر هذا الكتاب الذي نرى أنه سوف يسهم في تعزيز أواصر الصداقة والتعاون بين تركيا واليمن. وأتمنى أن يفتح هذا الكتاب آفاقاً جديدة أمام المؤرخين والدراسين في كلا البلدين تركيا واليمن.

الدكتور يوسف صاريناي

مدير عام دور المحفوظات

التركية

SUNUŞ

Yemen ve Türkiye...
Ortak tarihten esintiler

Bu kitap, Yemen Cumhuriyeti Milli Arşiv Merkezi ile kardeş Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü arasında arşivcilik alanında var olan sıcak ilişkilere dayalı yapıcı işbirliğinin önemli bir sonucudur. Bu ilişkiler 1993 yılında başlatılmış ve başarılı olması için de iki taraf, kararlı bir tutum sergilemiştir. Bu işbirliği, Türk Devlet Arşivlerinin şimdiki Genel Müdürü Doç. Dr. Yusuf Sarınay döneminde daha da gelişerek artmıştır.

İki kardeş ülkenin tarihî ilişkilerinin öğrenilmesinde önemli bir nokta olması itibarıyla Yemen Milli Arşiv Merkezi ile Türkiye Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü arasında, arşivcilik hususunda sürdürülen ilişkiler; yöneticilerin ortak isteği olmasaydı, bu seviyeye ulaşmaz ve bu verimli çalışmadan da söz edilemezdi. Bu ortak arzuyu, geçen dönemlerde Türk Arşiv yetkilileriyle yaptığım görüşmelerde gördüm. Bu görüşmeler, Sana'a'da düzenlenen I. Osmanlı Belgeleri Sergisi ve Ankara'da düzenlenen II. Sergi ve ortak sempozyum başta olmak üzere birçok ortak çalışmalar yapmaya vesile olmuştur.

Yemen Milli Arşiv Merkezi ile Türk Devlet Arşivleri arasındaki ilişkilerin mükemmel bir şekilde gelişmesi, Yemen ve Türk halkları arasında 1543 yılında başlayan tarihi ilişkilerin derinliğini ifade etmektedir .Bu tarihte Hint Okyanusu, Kızıldeniz, Aden Körfezi ve Arap Denizi'nde bulunan yabancı güçler, Mekke ve Medine gibi kutsal yerleri tehdit etmekteydiler. Kutsal bölgelere yönelen bu tehdit ve saldırıları önlemek amacıyla Osmanlı Ordusunun öncü birlikleri de bölgeye gelmiştir. Belgeler göstermektedir ki, 1849 yılında Osmanlıların bölgeye tekrar gelişi, ülkeyi içinde bulunduğu kötü durumdan kurtarılması arzusuyla bizzat Yemenli din adamları, Şeyhler ve ileri gelenlerin çağrısı üzerine gerçekleşmiştir.

1918 yılında sona eren Osmanlı hakimiyeti dönemi boyunca Yemenliler; idari, malî, adlî ve diğer alanlardaki modern sistemlerle tanıştılar. Ayrıca Yemen'e, Osmanlı Devleti tarafından gerçekleştirilen ve finanse edilen telgraf hatları, sağlık hizmetleri, asfalt yollar, okullar, artezyen kuyuları gibi belgelerin ispat ettiği sanayi alanlarında hazırlanan bir çok proje ve hizmetler yapılmıştır.

Osmanlı Arşivi'nde muhafaza edilmekte olan belgeler, Yemen'i kalkındırmak ve az önce işaret edilen modern hizmetleri getirmek için Osmanlı Devleti'nin harcadığı gerçek çabaları açık bir şekilde yansıtmaktadır. Bu kitap söz konusu alanla ilgili bir çok belgeyi içermekte ve 2. Osmanlı dönemi başlarında Yemen'e siyasi, ekonomik, sosyal ve diğer konularda yaptığı projeler ve gelişmelere ilişkin bir çok örneği sunmaktadır. Kesin olarak inanmaktayım ki bu kitapta yer alan belgeler, Yemen'deki 2. Osmanlı dönemindeki Yemen-Osmanlı ilişkileriyle ilgilenenler ve araştırmacılar için en iyi yararlanma imkanı oluşturan önemli bir kaynak olacaktır.

Sonuç itibarıyla bu aşamada iki ülke arasındaki ilişkilerin apayrı bir düzeye ulaşmasına önemli ölçüde katkı sağlayan bu çalışma, konuyla ilgili gelecekte araştırma ve inceleme yapanlar için doğrudan müracaat edecekleri güzel bir başlangıç olacaktır.

Son olarak bu gayret yolculuğunun başarıya ulaşması yolunda harcadığı çabalar ve araştırmacılar ile ilgililere verdiği fırsattan ötürü Türkiye Cumhuriyeti Devlet Arşivleri Genel Müdürü Sayın Doç. Dr.Yusuf SARINAY'a sonsuz teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Ali Ahmed Aburical
Yemen Milli Arşiv Merkezi Başkanı

اليمن وتركيا ... نفحات من عبق التاريخ المشترك

بقلم / علي احمد ابو الرجال
رئيس المركز الوطني للوثائق

يمثل هذا الإصدار واحداً من الإنجازات الوثائقية الهامة التي أثمرها العلاقة المتميزة والتعاون البناء القائمان بين المركز الوطني للوثائق في الجمهورية اليمنية ومديرية أرشيف الدولة في الجمهورية التركية الشقيقة.

هذه العلاقة التي تَرَافق قيامها بين المؤسستين عام 1993، مع طموح وإصرار كبيرين على إنجاحها، وراح ذلك الطموح يزداد عمقاً في عهد المدير العام الحالي لمديرية الأرشيف التركي الاستاذ يوسف صاريناي.

و لم تكن تلك العلاقة لتبلغ ما بلغته من شأن بين المركز الوطني للوثائق ومديرية أرشيف الدولة التركية دون وجود الرغبة المشتركة لدى القائمين عليهما ، لتطويرها بما يخدم قضية التوثيق، باعتبارها نقطة ارتكاز هامة في قراءة العلاقات التاريخية بين البلدين الشقيقين.

لقد لمست تلك الرغبة من خلال اللقاءات التي أجريتها مع الإخوة في الأرشيف التركي طيلة الفترة الماضية، وهي اللقاءات التي أثمرت العديد من الأعمال المشتركة، وفي مقدمتها المعرض الأول للوثائق العثمانية بصنعاء، والمعرض الثاني الذي أقيم في أنقرة والذي ترافق مع ندوة في غاية الأهمية بما اشتملت عليه من معلومات قيمة، صبت في نفس الاتجاه.

إن التطور الممتاز في العلاقات الوثائقية بين المركز الوطني للوثائق ومديرية أرشيف الدولة التركية، يعبر بعمق عن العلاقات التاريخية بين الشعبين اليمني والتركي والتي بدأت منذ عام 1543م.

في هذا التاريخ وصلت طلائع القوات العثمانية الى المنطقة ، بهدف حمايتها من تهديدات القوى الأجنبية التي كانت موجودة آنذاك في المحيط الهندي والبحر الأحمر وخليج عدن والبحرالعربي، وكانت تنفذ اعتداءات مباشرة بهدف السيطرة على اليمن والمنطقة وبلوغ الاماكن المقدسة في مكة والمدينة.

وفي فترة الحكم العثماني الثاني لليمن الذي بدأ منذ العام 1849م، تؤكد الوثائق أن عودة العثمانيين قد جاءت استجابة للنداءات والمطالبات التي أسلها علماء ومشايخ ووجهاء اليمن إى حاضرة الدولة العثمانية، لانقاذ البلاد من الأاع السيئة التي كانت سائدة في البلاد آنذاك.

وخلال فترة الحكم العثماني الذي انتهى العام 1918، عرف اليمنيون الأنظمة الحديثة في المجالات الإدارية والمالية والقضائية وغيرها من المجالات الأخرى، واستفادت الولاية من المشاريع والخدمات التي نفذتها ومولتها الدولة العثمانية، مثل التلغراف والخدمات الصحية، والطرقات الممهدة، والمدارس والآبار الارتوازية وبعض الصناعات التي تؤكدها الوثائق.

وتعكس الوثائق المحفوظة في الأرشيف العثماني بجلاء حقيقة الجهود التي بذلتها الدولة العثمانية من أجل تطوير ولاية اليمن، وإدخال الخدمات الحديثة إليها على النحو الذي سبقت الإشارة إليه.

وبين دفتي هذا الكتاب العديد من هذه الوثائق التي تصب في هذا الاتجاه، وتقدم نماذج من تلك المشاريع والخدمات والتطورات التي نعمت بها ولاية اليمن، إبان الحكم العثماني الثاني في مختلف جوانب الحياة السياسية والاقتصادية والإجتماعية وغيرها.

وأنا على يقين بأن الوثائق التي يحتويها هذا الكتاب ستشكل مادة هامة يمكن أن يستفيد منها، أيما استفادة ، الباحثون والمهتمون بالعلاقات اليمنية العثمانية في فترة الحكم العثماني الثاني لليمن.

وفي الأخير أود أن أعبر عن الشكر الجزيل للاستاذ الدكتوريوسف صاريناي مدير عام أرشيف الدولة التركية على الجهود التي بذلها في سبيل إخراج هذا السفر القيم إلى النور ، واتاحته للباحثين والمهتمين، والذي يمثل في المحصلة إشارة إيجابية هامة إلى المستوى المتميز الذي بلغته العلاقات بين بلدينا في هذه المرحلة بدايةً صادقةً لجهود قادمة ستضع بين يدي الباحثين والدارسين وثائق تؤكد كل ما أشرنا إليه.

والله ولي التوفيق.

SOSYAL VE İKTİSADİ HAYAT

الشئون الاجتماعية والاقتصادية

YEMEN'İN COĞRAFÎ ÖZELLİKLERİ / YEMEN'DE GÜNDELİK HAYAT

Yemen İstinaf Mahkemesi Reisi Mehmed Hilâl'in, Yemen'in iklimi, tarım ürünleri, hayvanları, meskenlerinin inşa şekli, ahalinin giyim-kuşamı, günlük hayatı, örf ve adetlerine dair risalesi

موضوع عن جغرافية اليمن والحياة اليومية فيه

وصف أعده رئيس محكمة الاستئناف في اليمن محمد خليل لمختلف جوانب الحياة في اليمن كالزراعة، والمناخ، وأنواع الحيوانات، شكل بناء البيوت، وملابس الأهالي، الحياة اليومية، العُرف والعادات. وقد ذكر أن عدد سكان اليمن يقدر بمليونين ونصف المليون وأنه توجد فيها مناطق باردة ومناطق معتدلة ومناطق حارة، وبذلك تتنوع النباتات والأشجار والخضار والفواكه، ثم تعرض للبناء اليمني وأنواعه وطوابقه ومميزاته وتقسيماته ووصف ملابس الرجال وخاصة (الجنبية) والزينة التي تتزين بها النساء من الفضة والذهب.

كما أشار إلى أوقات تناول اليمنيين للقات وكيفية صنعهم للقهوة، ثم تحدث عن الموسيقى والرقص والآلات الموسيقية الموجودة في اليمن.

وبعد ذلك تعرض للمذاهب وأشار إلى أن صنعاء وأطرافها زيديه، والحديدة شافعية، وتعز حنبلية وشافعية، كما قسم الزيديين إلى متعصبين ومعتدلين، ثم وصف الجامع الكبير وصفاً مفصلاً حيث تقام صلاة الجماعة في كل مساجد صنعاء ولكن صلاة الجمعة لا تقام إلا في الجامع الكبير، ويحتفل اليمنيون بعيد الفطر ثلاثة أيام وعيد الأضحى عشرة أيام.

التاريخ: 1890م

Devlet-i Aliyye'nin zîr-i idaresinde olan Yemen ahalisi iki buçuk milyondan ibaretdir. Yemen'in ekser yerleri dağlık olduğu hâlde ahalinin kesreti sebebiyle dağların zirvesine varıncaya kadar ziraat ederler. Şiddet-i hararetin hüküm-fermâ olduğu bir yere dokuz-on saat mesafede bulunan diğer bir mahalde şiddet-i bürûdet bulunmak keyfiyeti şâyân-ı taaccübdür. Bu sebeble bazı mahallât-ı bâridede Dersaâdet karpuzundan daha büyük "Kebad" yani ağaç kavunu ve nârenc ve büyük limon ağaçları bulunduğu gibi mahallât-ı hârede hurma ve temr-i hindî ve mu'tedil yerlerde kahve ağaçları bulunuyor. Bazı mahallerde kışda hiç yağmur yağmayıp Şubat'da bile bir parça yağar ise de pek cüz'îdir. Asıl yağmurun vakti yaz mevsimine musâdif olmakda bulunduğu için senede iki veya üç defa mezrû'ât ekilip hasılâtı alınmakdadır. Yemen'in mütemeddin olan beldelerinin hânelerinin beş-altı tabakayı hâvî olmakda ve yalnız birinci tabakası taşdan bina olunup kusuru kerpiçden yapılmakdadır. Dahilen bu hânelerin duvarları kireç ile sıvanmış ise de haricleri yani dış duvarları kâmilen sıvanılmayıp yalnız pencerelerinin etrafı sıvanılmışdır. Mezkûr hâneler eskiden bina olunmuş olduğundan ekserîsinin en büyük pencerelerinin bir arşın tûlü ve ol mikdar arzı bulunup iki tarafı açık olan bu odada nihayet bu küçüklükle beraber iki-üç pencereden ziyade bulunmakdan başka pencerelerin camlısına tesadüf etmek dahi pek nadir olup cümlesi kapaklıdır. Hele bu pencerelerin üzerleri pek tuhaf olup bunların üzerine odanın pencere bulunmayan yerlerine mermere müşâbih gayet şeffaf bir parmak kalınlığında bir nev' beyaz taş kullanılmakda ve bir ışık yandığı vakit bu deliklerden mütehassıl manzara dışarıdan gayet latîf görünmekdedir. Bura mimarcılarının mahareti nihayet derecede olup mesela bir cami veya hamam kubbesini iskelesiz bina ve beş altı hânenin sath-ı arza karîb olup rutubet ve

دولت علیه‌نك زیر اداره‌سنده اولان یمن اهالیسی ایكی بچوق ملیوندن عبارتدر ● ● ● ●
یمنك اكثر یرلری طاغلق اولدیغی حالده اهالیسنك كثرتی سببیله طاغلرك ذروه‌سنه وارنجیه
قدر زراعت ایدرلر ● شدت حرارتك حكمفرما اولدیغی بر یره طقوز اون ساعت مسافه‌ده
بولنان دیگر بر محلده شدت برودت بولنمق كیفیتی شایان تعجبدر ● ● ● ●
بو سببله بعض محلات بارده‌ده درسعادت قاریوزندن دها بیوك (كباد) یعنی اغاج
قاووتی و نارنج و بیوك لیمون آغاجلری بولندیغی كبی محلات حاره‌ده خرما و تمر هندی
و معتدل یرلرده قهوه اغاجلری بولنیور ● بعض محللرده قیشده هیچ یاغمور یاغمیوب شباطده
بیله بر پارچه یاغار ایسه ده پك جزئیدر ● اصل یاغمورك وقتی یاز موسمنه مصادف اولمقده
بولندیغیچون سنه‌ده ایكی و یا اوچ دفعه مزروعات اكیلوب حاصلات آلنمقده‌در ●
یمنك متمدن اولان بلده‌لرینك خانه‌لرینك بر چوغی آلتی طبقه‌لی حاوی اولمقده و یالكز برنجی طبقه‌سی
طاشدن بنا اولنوب قصوری كرپیچدن یاپلمقده‌در داخلا بو خانه‌لرك دیوارلری كرج ایله

جوانمرد

صیوانسز ایسه ده خارجلری یعنی طیشره دیوارلری کاملاً صیوانلمیوب یالکز پنجره لرینك

اطرافی صیوانلمشدر ● مذکور خانه لر اسکیدن بنا اولنمش اولدیغندن اکثریسنك

الك بیوك پنجره لرینك بر ارشون طولی و اولقدر عرضی بولنوب ایکی طرفی آچیق اولان

بر اوطه ده نهایت بو کوچکلکله بر ایکی اوچ پنجره دن زیاده بولنمدقدن بشقه بو پنجره لرك

جاملیسنه تصادف ایتمك دخی پك نادر اولوب جمله سی تخته قپاقلیدر ● ●

حتی بو پنجره لرك اوزرلری پك تحف اولوب بونلرك اوزرینه و اوطه نك پنجره بولنمیان

یرلرینه مرمره مشابه و غایت شفاف بر پارمق قالنلغنده بر نوع بیاض طاش قوندرلمقده

و بو شیوه یاندیغی وقت بو دلیکلردن متحصل منظره طیشاریدن غایت لطیف کورنمکده در

بورا معمارجیلرینك مهارتی نهایت درجه ده اولوب مثلا بر جامع و یا حمام قبه سنی اسکله سز

بنا و بش آلتی خانه نك سطح ارضه قریب اولوب رطوبت و سائره دن طولایی مشرف خراب

اولان الك اشاغی قاتنی یعنی سطح ارضدن درت بش ارشون مقداری اوست طرفنه

بر خلل ایراث ایتدیرمکسزین ییقوب قائماً تعمیر ایتمك کبی حقیقةً غرائبدن عد ایدلمکه شایان

مهارتلری واردر ● خانه لرك تفریشاتی ایسه اوطه نك قپو طرفندن ماعدا اوچ

طرفنه انواع باصمه لرله مزین بر پرده قویلرلرکه بو پرده لرده هر حالده یکرمی قدر

باصمه پارچه لری بولنور ● باصمه لری تقسیم ایتمك پارچه لیوب تصرف ایتمك افکارندن

ایلرو کلمیوب مجرد اوطه لری دها زیاده تزیین ایتمك ایچون باصمه لری پارچه پارچه ایدوب

و بر برینه دیکوب اوطه نك اطرافنه آصدقلری کبی یاصدقلری دخی بش آلتی پارچه باصمه دن

saireden dolayı müşrif-i harab olan en aşağı katını yani sath-ı arzdan dört-beş arşın mikdarını üst tarafına bir halel îrâs etdirmeksizin yıkıp kâimen tamir etmek gibi hakikaten garâibden addedilmeğe şâyân maharetleri vardır. Hânelerin tefrişâtı ise odanın kapı tarafından mâadâ üç tarafına envâ' basmalarla müzeyyen bir perde koyarlar ki bu perdelerde her hâlde yirmi kadar basma parçaları bulunur. Basmaları taksim etmek parça alıp tasarruf etmek efkârından ileri gelmeyip mücerred odaları daha ziyade zînetlendirmek için basmaları parça parça alıp ve bir birine dikip odanın etrafına asdıkları gibi yasdıkları dahi beş-altı parça basmadan dikilmiş oldukdan başka alelâde bir yasdık koymakla iktifa etmeyip birbiri üzerine ve önüne olarak bazen üç yasdık koyarlar ki o suretde zaten alçak bulunan oda duvarlarının yarısı bunlar ile mestûr kalır. Rafların üzerine dahi şişe ve bardak ve cam parçaları gibi bazı şeylerle odanın ortasından âlât-ı müzeyyeneden ma'dûd bir de ayaklı sarı tepsi ve o tepsinin üzerine birkaç nargile ile beraber buhurdanlık ve saire vaz' ederler. Ahalinin melbûsâtına gelince; şehirlerinde bazen bulunur ise de kabâilinde don giyen bulunmaz. Fakat nisâ taifeleri ma'mûlât-ı mahalliyeden olarak mâî Amerikan bezinden don giyerler ve bu bezin boyası vücudlarına çıkmaz ise makbul tutmazlar. Kabâil mâî bezden bir büyük gömlek giyip onun altına dahi yani belden aşağıya kadar bir fûta sarıp bu fûtanın başına yani beline kuşak makamına kâim olmak üzere cenbiye tabir olunan bir nev' hançeri bağlarlar. Bu cenbiye üç-dört parmak arzında ve bir buçuk karış tûlünde olup kılıfı halis gümüşle pek güzel bir suretle yapılmışdır. İşbu kılıflar dahi her bir aşiret ve mevki'e göre ayrı ayrı şekillerle yapılır. Bazı kabile cenbiyeleri kılığının tûlü bir arşından ziyade bazıları eğri ve bazıları da müstakîm olduğundan bir adamın cenbiyesinden Yemen'in hangi kabile ve hangi yerinden olduğu bilinir. Bu cenbiyeleri gerek kibâr ve gerek sigâr altı-yedi yaşında bulunan çocuklar bile takmakdadır. Fakat pek ufak olan çocukların cenbiyeleri çocuğun istediği vakitde çıkaramaması için çivilenir. Esnaf ahali dahi bir entari giyip omuzlarına battaniye atarlar ve kışda battaniyelerle baştan ayağa kadar sarılırlar. Çocukların boyunlarına demirden pek ince bir takım silsileler takarlar ki bunlar çocuk on, on iki yaşına girinceye kadar boynunda kalır. Ahali bakır isti'mâl etmezler. Gerek tencereleri ve gerek sahanları bir nev' taşdan olup kırıldıkça çivilemeğe mahsus adamlar vardır ki bazı tencereler on defa kırılıp çivilendiği hâlde yine isti'mâl edilir. Gerek San'alılar ve gerek sair mahaller ahalisi vakt-i zevâlde hânelerine çekilip yemek yedikden sonra "gat" çiğnerler. Bu gat âs yahud zeytin yapraklarına müşâbih bir yaprak olup nef'ini iddia ederler. Yemen ahalisi ale'l-umum kahve kabuğunu ziyadesiyle ve ifrat derecede içerler. Yani her biri günde yirmi çay fincanı ile iktifa etmez. Asıl halis kahveyi ise asla isti'mâl etmezler ve içmezler. San'a ile sair cebellerde inek ve öküz ve develer kendiliklerinden ot ve saire yemeyip erkekler ve karılarla çocuklar "kasb" denilen bir kuru sap üzerine taze yoncayı sarıp hayvanât-ı mezkûrenin ağızlarına tıkarlar. İneklerin her birinin arkasında yani ellerinin üzerinde ve boynunun nihayetinde bir veyahud iki karış irtifâ'ında birer hörgüç bulunmakdadır. Zeytin ve neft yağlarını çıkarmak için mevcud bulunan değirmenler develerle döndürülür. Bu değirmenler acayib bir şekildedir. Yemen'de âlât-ı tarab, davul ve zurnadan ibaretdir. Bunları da ancak erkekler isti'mâl ederler. Bir cemiyetde davul ve zurna çalındığı vakit onların nağmıyla bi'l-cümle hâzır bulunan erkekler raks ederler. Raksları birbirinin ellerini tutup topalın yürüyüşü gibi kâh ileriye ve kâh arkaya dönüp davula salarak raks ederler ki bu raksları gayet acayib ve mudhikdir. Mütemeddinlerin davulu ufak ve uzun olup sallandıkça nâme icra etmek için dahiline gü-

müşden yüzük koyarlar. Şarkıları dahi Kürd esvâtıyla Fransa şarkılarına müşâbih bir suretde ve kendilerine mahsus bir üslubdadır. El-hâsıl âlât-ı tarab bütün bütün gayr-ı mevcud olduğu gibi esvât-ı hasene dahi külliyen mefkûddur. Düğünlerde güveyi yatsı namazından sonra önünde bir takım saflar teşkil ve meşaleler îkâd olunduğu ve taife-i nisâ gibi başından ayağına kadar kapalı olarak yalnız gözleri açık bulunduğu hâlde hânesine gönderilir. Eve yaklaşdıkça güveyinin akâribinden fevc fevc adamlar gelerek "ehlen ve sehlen ve merhaben" kelâmlarıyla tâ sokakdan istikbâline başlarlar. Yemen'in her tarafında kıt'ât-ı sairede bulunmayan bir takım âdetler vardır. Mesela Asir'in kasabalarında bile devlete a'şâr verecekleri esnada a'şârı ba'de'l-i'tâ bir nısf-ı âhar ifrâz ve ihtiyar meclisinin taht-ı idaresinde olmak üzere bir sandık-ı mahsusa verirler. Eğer o kasabada bir adamın ekine mahsus olan hayvanı telef olur veyahud katl ve cinayet vâki olup da diyetinin tesviyesi icab eder veya birisi fakr u zaruriyete dûçâr olarak ona iâne verilmek lâzım gelir ise hepsi bu sandık-ı mahsusdan tesviye edilir. Her kasabada bulunan ihtiyarlar akşam namazını ba'de'l-edâ camide toplanıp umûr ve menâfi'-i umumiyeye dair bir takım müzâkerâtda bulunurlar. Bunların mezhebleri Şafiî ve Hanbelîdir. San'a etrafı ahalisinin mezhebi Zeydî ve Hudeyde kıt'ası Şafiî ve Hanbelî, Taiz etrafındakilerinin dahi Şafiî ve Zeydî'dir. Zeydî taifesi iki sınıf olup sınıf-ı evvel müteveggıl ve sınıf-ı sânî mu'tedil ve sınıf-ı mu'tedil ise devlete muhib ve İmam Ali'nin zikri esnasında "radıyallahuanh" yerine "aleyhisselâm" derler. Zeydî mezhebi indinde Ramazan'da teravih namazı olmayıp kılmazlar. Hatta Ramazan'da yatsı namazını gece saat beşde kılarlar. Yalnız min cihetin bir güzel âdetleri vardır ki geceleri *Kur'ân-ı Azîm* kırâetiyle muvâzabet ve iştigâl ederler ve ale'l-husus San'a'da bulunan Cami-i Kebîr'de bin veya iki bin adamın her birlerinin önünde ufak bir iskemle ve üstünde bir *Kur'ân-ı Azîm* ve yanında bir kandil bulunup sabaha kadar böyle *Kur'an-ı Şerif* tilâvetiyle meşgul bulunurlar. Bu ise ekser memâlikde cârî olan âdetlere muhalifdir. Çünkü âdât-ı meşrû'a birinin okuyup diğerinin istimâ' etmesi lâzımeden olduğu hâlde onlar bilakis her biri münferiden okurlar ve bu sebebden olarak her bir camide iki yüz ve beş yüz ve bin ve daha ziyade *Mushaf-ı Şerif* bulunmak tabiîdir. Gündüzleri dahi işbu minvâl üzere öğle vaktinden akşama kadar okurlar ve tüccar ile umum ahalinin mağazaları gece saat sekize kadar açıkdır. San'a'da bulunan Cami-i Kebîr bina-yı kadîm olup cami-i mezkûrun vasatı gayet vâsi' ve Dersaâdet'de Sultan Mehmed avlusu cirmine müsâvî ve açıkdır. Cami-i mezkûrun namazgâh mahalli dört rükün üzere tertib olunup erkân-ı erba'ası dahi birbirine muttasıl bulunur ve kapıların birisinin üzerinde her iki kuş diğer iki kuşa mukabil olarak dört kuş resmi bulunup bu kuşlar dahi zaman-ı sâbıkda Kâbe'nin harabına gelen fil kavminin üzerine musallat olan ebâbil kuşlarının taşdan ma'mûl resimleri olduğu iddia edilmekdedir. Tuyûr-ı mezbûrenin hacmi karga kadar olup yalnız kuyrukları kısa ve gagaları serçe kuşunun gagası gibi ufakdır ve Zeydî mezhebinde Cuma namazı cami-i müte'addidede yani cami-i şerifde eda olunmayıp San'a'da birçok cami bulunduğu hâlde yalnız Cami-i Kebîr'de eda kılınmakda ve evkât-ı hamse dahi her bir camide eda kılınmakdadır. Bu icraât dahi Zeydî mezhebinin kavâ'idindendir. Îd-i fıtrın müddeti üç gün olduğu hâlde kurban bayramı on gündür. Bunun sebebi dahi Zilhicce'nin on sekizine tesadüf eden yevmü'n-nüşûr tabir olunan mübarek gün olduğu tahkikât-ı vâkı'adan anlaşılmışdır. Bunun hakkında Resûl-i Ekrem aleyhi's-salâtü ve's-selâm Ali radıyallahuanh hakkında hadis-i şerifinde: "Ali men bi-menzileti's-sem'i ve basari ilh." buyurmuş ve ol gün dahi bayram makamında bulunmuşdur. O günden sonra bayram hitâm bulup tüccar ve esnaf dükkân

San'a halkının giyim tarzı

ملابس تُجار وأهل صنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 779-76-0033)

ایدی ● صنعاده بولنان زیدی طائفه‌سی ایکی صنف اولوب صنف اول موغل
ودیکری معتدل اولوب صنف معتدل ایسه دولت محب وامام علی ذکری اثناسنده
رضی الله عنه یرینه علیه السلام دیرلر ● یمن قطعه‌سنده اجرا اولنان نغمات جبالنی
ونوروزنادن عبارت اولوب ایکیلری اجرا ایدرلر ● وجمعیتلرنده طاول ونوروزنا
چالدیغی حالده انلک نغمه‌سی اوزرینه تکمیل حاضر بولنان طائفهٔ ذکور رقص ایتمک عادتلریدر
ورقصلری دخی بربرینک اللرینی طوتوب طوپاللق یوریشی کبی که نصل یره تمایل ایدر
کاه ایلرویه وکاه ارقه‌یه دونوب طوپال هیئتنده اولهرق طاول چالنور ایله رقص
ایدرلر ● الحاصل رقصلری عجیب وغایت مضحکدر ● نسالری دخی بو شکل
وهیئتده بولنوب طاوللری دخی اوفاق واوزون اولوب داخلنده کموشدن یوزوک
وضع ایدرک صلاتجه نغمات اجرا اولنور ● وغنا وترتیلری هیچ بر مملکته مشابه اولیوب
کندولرینه مخصوص بر اصول اوزره اولهرق کرلک اصواتیله قرانسه ترتیلرینه مشابهتی
واردر ● حاصل کلام آلات طرب ولان موسیقه آلتلری بتون بتون معدوم اولدیغی
کبی اصوات حسنه دخی کلیاً مفقوددر ● ● ● ● ● ●

San'a'dan bir görünüm

منظر من صنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90457-0013)

ve mağazalarını açarlar. Tahkıkât-ı acizâneme nazaran Devlet-i Aliyye, Yemen kıt'asının istilasından evvel eyyâm-ı mezkûrede kemâl-i ta'zîm ve meserretle şenlikler icrası âdet-i kadîmelerinden bulunup o günlerde dahi ahali ve haricden gelen kabâil urbânları hâkim bulunan İmam Sarayı'nın pişgâhına cem' ile sabahdan ikindiye kadar envâ'-ı meserrât icra ve hâkim bulunan zât dahi maiyyetinde ahali ve kabâil-i Arab'dan mürekkeb yirmi-otuz bini mütecâviz eşhâsdan ibaret bir izdiham-ı cesîm olduğu hâlde belde haricine çıkar idi. San'a'da bulunan Zeydî taifesi iki sınıf olup sınıf-ı evvel müteveggıl ve sınıf-ı sânî mu'tedil ve sınıf-ı mu'tedil ise devlete muhib ve İmam Ali'nin zikri esnasında "radıyallahuanh" yerine "aleyhisselâm" derler. Yemen kıt'asında icra olunan nagamât çalgı ve zurnadan ibaret olup erkekler icra ederler ve cemiyetlerinde davul ve zurna çalındığı hâlde onun nağmesi üzerine tekmîl hâzır bulunan taife-i zükûr raks etmek âdetlerindendir ve raksları dahi birbirinin ellerini tutup topalın yürüyüşü gibi ki nasıl yere temâyül eder! Kâh ileriye kâh arkaya dönüp topal hey'etinde olarak davula sarılmak ile raks ederler. El-hâsıl raksları acayib ve gayet mudhikdir. Nisâları dahi bu şekil ve hey'etde bulunup davulları dahi ufak ve uzun olup dahilinde gümüşden yüzük vaz' ederek sallandıkça nagamât icra olunur ve gunne ve şarkıları hiçbir memlekete müşâbih olmayıp kendilerine mahsus bir usul üzere olarak Kürdlerin esvâtıyla Fransa şarkılarına müşâbeheti vardır. Hâsıl-ı kelâm âlât-ı tarab olan musika aletleri bütün bütün ma'dûm olduğu gibi esvât-ı hasene dahi külliyen mefkûddur.

(H. 1306) / [M. 1890]

2

HAT, 57501

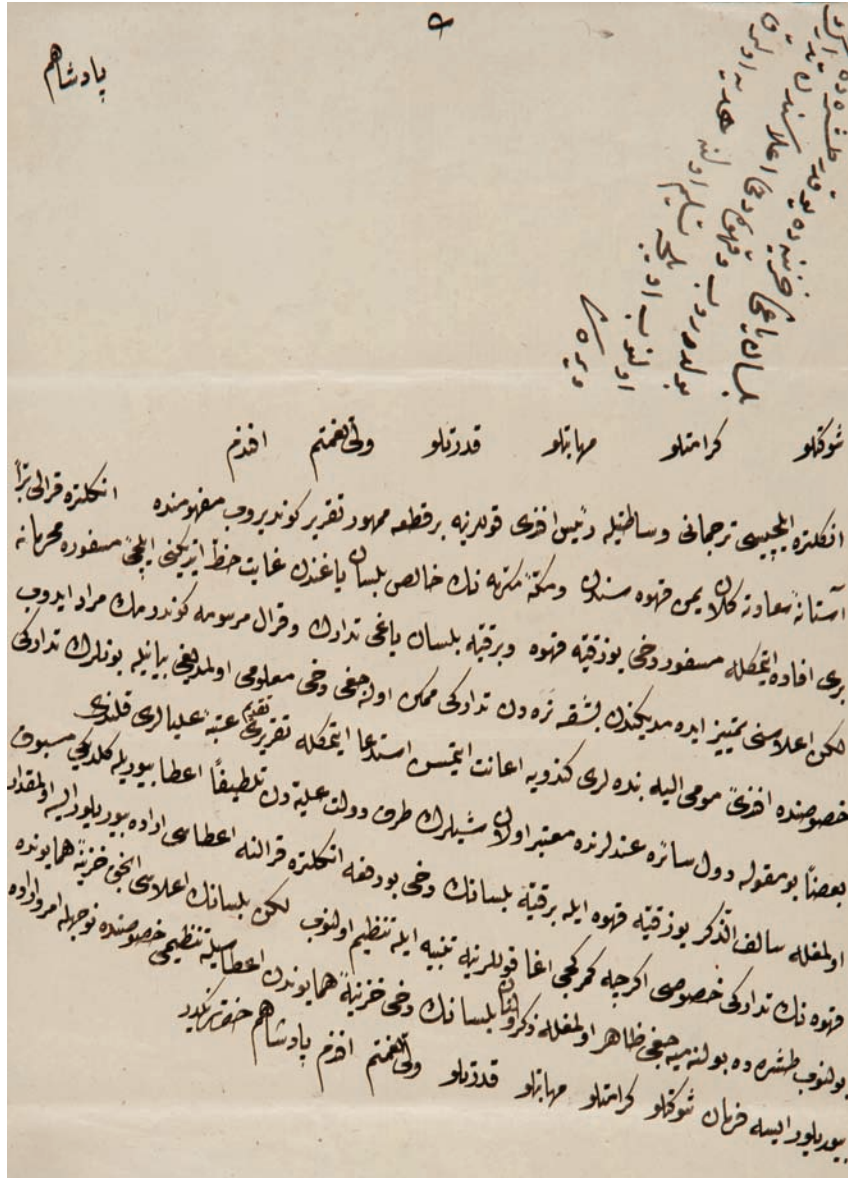
İNGİLTERE KRALI'NIN YEMEN KAHVESİ TALEBİ

İngiliz elçisinin, Yemen kahvesi ve Mekke belesan (pelesenk) yağından çok hoşlanan İngiltere Kralı için bu ürünlerden talep ettiği ve Padişah'ın da bu talebin yerine getirilmesi hususunda irade buyurduğu

طلب ملك انجلترا للقهوة اليمنية (البن)

طلب مقدم من السفارة الإنجليزية في اسطنبول إلى السلطان يتضمن حاجة الملك الانجليزي إلى القهوة اليمنية وزيت بلسان من مكة المكرمة لأنه يحب تلك المواد، ولذلك قدم هذا الطلب وقد وافق السلطان وأصدر إرادته بتوفير طلبات الملك من مخازن الدولة أو من خارجها.

التاريخ: 18 أغسطس 1792م

Şevketli kerametli mehâbetli kudretli veli-nimetim efendim Padişahım

İngiltere elçisi tercümanı vesâtatıyla reis efendi kullarına bir kıt'a memhûr takrîr gönderip mefhûmunda İngiltere Kralı berren Âsitâne-i Saadet'e gelen Yemen kahvesinden ve Mekke-i Mükerreme'nin hâlis belesan yağından gayet hazzetdiğini elçi-i mesfûra mahremâne biri ifade etmekle mesfûr dahi yüz kıyye kahve ve bir kıyye belesan yağı tedarik ve Kral-ı mersûma göndermek murad edip lâkin a'lâsını temyîz edemediğinden başka nereden tedariki mümkün olacağı dahi malumu olmadığı beyânıyla bunların tedariki hususunda efendi-i mûmâileyh bendeleri kendüye iânet etmesin istid'â etmekle takrîri takdim-i atebe-i ulyâları kılındı. Bazen bu makûle düvel-i saire indlerinde mu'teber olan şeylerin taraf-ı Devlet-i Aliyye'den taltifen i'tâ buyurulageldiği mesbûk olmakla sâlifü'z-zikr yüz kıyye kahve ile bir kıyye belesanın dahi bu defa İngiltere Kralı'na i'tâsı irâde buyurulursa ol mikdar kahvenin tedariki hususu eğer ki gümrükçü ağa kullarına tenbih ile tanzim olunup lâkin belesanın a'lâsı ancak Hazine-i Hümâyûn'da bulunup taşrada bulunamayacağı zâhir olmakla zikrolunan belesanın dahi Hazine-i Hümâyûn'dan i'tâsıyla tanzimi hususunda ne vechile emr u irâde buyurulur ise fermân şevketli kerametli mehâbetli kudretli veli-nimetim efendim Padişahım hazretlerinindir.

Belesan yağı Hazine'de yokdur. Taşrada buldurup ve kahve dahi a'lâsından tedarik olunup öylece teslim oluna. Hediye olarak veresin.

[29 Zilhicce 1206] / [18 Ağustos 1792]

3

İ. DH, 19680

"GAT" BİTKİSİNİN İNCELENMEK ÜZERE PADİŞAH'A TAKDİMİ

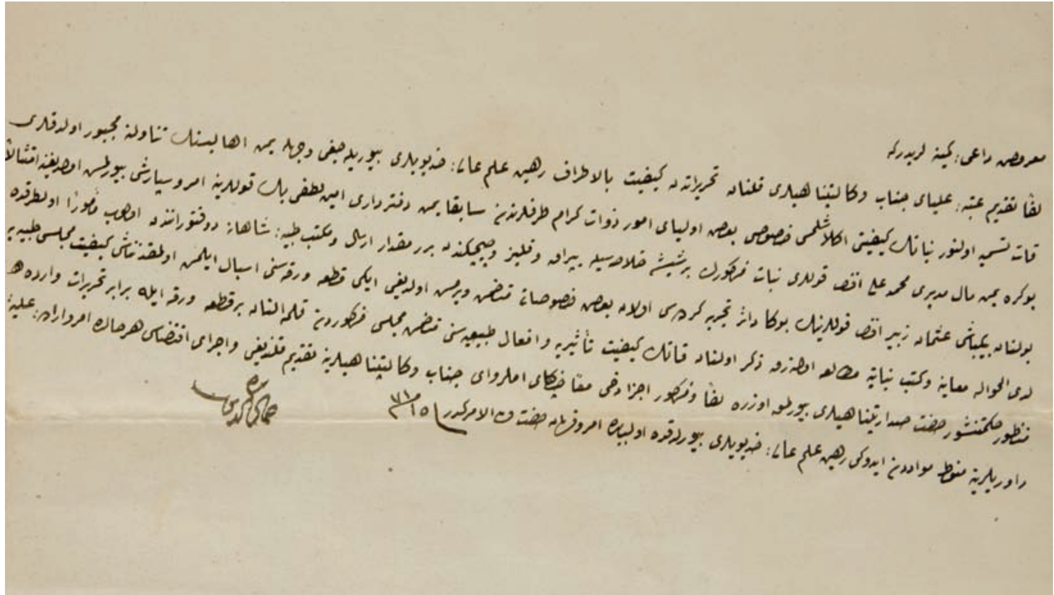
Yemen'de yetiştirilen ve Yemenlilerin hayatında önemli bir yeri olan "gat" isimli bitkinin incelenmek üzere bir numunesinin Mekteb-i Tıbbiye ve Padişah'a gönderilmesi

توضيح خاص عن القات مقدم للسلطان

تقرير عن القات الذي يتناوله اليمنيون والذي يتعلق بالكيف، وقد تم الاستيضاح من عدد من المسئولين السابقين الذي عملوا في اليمن منهم الدفتر دار أمين لطفي بك، وتم الطلب من مدير مالية اليمن إرسال عينات وتم تحويلها إلى مدرسة الطب وقام الدكتور عثمان الزبير بتحليلها ودراستها ومقارنتها بالكتب الطبية لمعرفة تأثير القات على التصرفات ورفع المجلس الطبي بالنتائج إلى السلطان للإطلاع عليها.

ومرفق عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى التقرير.

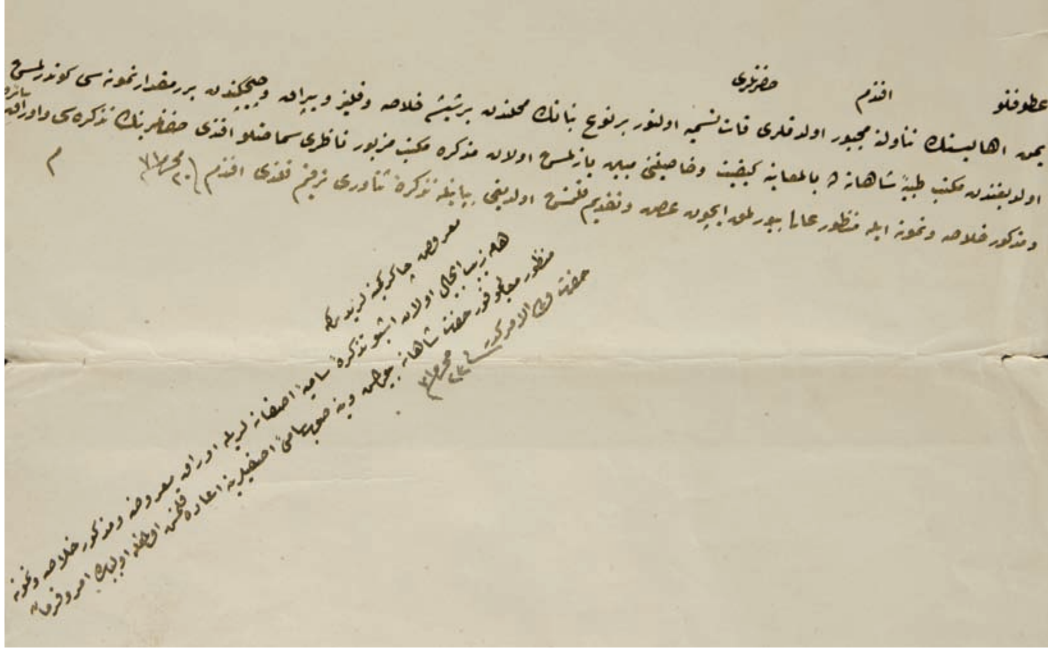
التاريخ:1854م

Ma'rûz-ı dâ'î-i kemîneleridir ki

Leffen takdim-i atebe-i ulyâ-yı cenâb-ı vekâlet-penâhîleri kılınan tahrirâtdan keyfiyet bi'l-etrâf rehîn-i ilm-i âlî-i hidivîleri buyurulacağı vechile Yemen ahalisinin tenâvülüne mecbur oldukları "gat" tesmiye olunur nebatın keyfiyeti anlaşılması hususu bazı evliya-yı umûr-ı zevât-ı kirâm taraflarından sâbıka Yemen Defterdarı Emin Lütfü Bey kullarına emir ve sipariş buyurulmuş olduğuna imtisâlen bu kere Yemen Mal Müdürü Mehmed Ali Efendi kulları nebat-ı mezkûrun bir şişe hulâsasıyla yaprak ve filiz ve çiçeklerinden birer mikdar irsâl ve Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane doktorânından olup memuren ol tarafda bulunan Binbaşı Osman Zübeyir Efendi kullarının buna dair tahrîr-gerdesi olan bazı hususâtı mutazammın vermiş olduğu iki kıt'a varakasını isbâl eylemiş olmakdan nâşi keyfiyet Meclis-i Tıbbiye'ye lede'l-havale muayene ve kütüb-i nebatiye mütâlaa olunarak zikrolunan gat'ın keyfiyet-i te'siriye ve ef'al-i tabiiyesini mutazammın meclis-i mezkûrdan kaleme alınan bir kıt'a varaka ile beraber tahrirât-ı vâride manzûr-ı hikmet-menşûr-ı hazret-i Sadâ-

ret-penâhîleri buyurulmak üzere leffen ve mezkûr ecza dahi ma'an hâk-i pây-ı emel-revâ-yı cenâb-ı vekâlet-penâhîlerine takdim kılındığı ve icra-yı iktizâsı her hâlde emr u irade-i aliyye-i dâverîlerine menût mevâtdan idüğü rehîn-i ilm-i âlî-i hidivîleri buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 M sene [12]71 / [8 Ekim 1854]

Cemaleddin

* *

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen ahalisinin tenâvülüne mecbur oldukları "gat" tesmiye olunur bir nev' nebatın mahallinden bir şişe hulâsa ve filiz ve yaprak ve çiçeklerinden birer mikdar numunesi gönderilmiş olduğundan Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de bi'l-muayene keyfiyet ve hâssiyyetini mübeyyin yazılmış olan müzekkire mekteb-i mezbûr nâzırı semâhatli efendi hazretlerinin tezkiresi ve evrak-ı saire ve mezkûr hulâsa ve numune ile manzûr-ı âlî buyurulmak için arz u takdim kılınmış olduğu beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 20 Muharrem [12]71 / [13 Ekim 1854]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-zîb-i ibcâl olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrak-ı ma'rûza ve mezkûr hulâsa ve numune manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i şahane buyurulmuş ve yine savb-ı sâmî-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 23 Muharrem sene [12]71 / [16 Ekim 1854]

4

A. MKT UM, 556/87

İTHALAT VE İHRACATTAN ALINACAK GÜMRÜK

Osmanlı devleti ve yabancı ülkelerden Yemen sahillerine gelen beyaz bez ve ipliklerden tarife üzere gümrük resmi alındıktan sonra bunlardan Yemen'in muhtelif kazalarında boyanıp tekrar ihraç edilenleri ile vilayet dahilinde sarf olunanları ve Hudeyde, Muha ve Lhayye İskelelerinden ihraç olunan Yemen mamülü hurma ve mercimek gibi gıda maddeleri hakkında gümrükçe ne şekilde muamele olunması gerektiği hakkında gönderilen ferman uyarınca muamele edileceğine dair Yemen Eyaleti mutasarrıfı Ahmed Paşa tarafından sunulan arz

تحصيل رسوم الجمارك من الواردات والصادرات في اليمن

رفع من متصرف اليمن يفيد بأن القماش الأبيض والغزل الواصل من الولايات العثمانية والدول الأجنبية إلى السواحل اليمنية، يتم تحصيل رسوم (جمارك) عليه، ثم يجري تحصيلها في المناطق الأخرى من الولاية مما يعني تكراراً في تحصيل الرسوم، ويقترح أخذ الرسوم في موانئ الحديدة واللحية وغيرها، كما يجب تطبيق نفس الإجراءات المعمول بها في المواد الغذائية مثل التمور والعدس.

التاريخ: 21 ابريل 1862م

Cenâb-ı Celîlü'l-menâkıb-ı Hazret-i Vekâlet-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Memâlik-i Mahrûse ve diyar-ı ecnebiyeden Yemen sevâhiline vürûd eden beyaz bez ve ipliklerden ber-mûceb-i tarife resm-i gümrüğü alındıkdan sonra bunlardan nefs-i Hudeyde'de ve Zebid ve kazahâ-i saireye gönderilerek boyanıp gelenlerden berren ve bahren harice çıkanları ile eyalet-i merkûmede zikrolunan ipliklerden nesc olunan fûta ve akmişe-i sairenin derûn-ı eyaletde sarf olunanları ve harice gidenleri ve yine eyalet-i mezkûrede hâsıl olup berây-ı ticaret Hudeyde ve Muha ve Lhayye İskelelerine berren sevk olunan hurma ve mercimek gibi bazı erzak haklarında gümrükçe ne vechile muamele olunması istîzânına dair mukaddem ve muahharan mütecâsir-i takdimi olduğum iki kıt'a arzuhal-i mufassala-i acizânem Meclis-i Vâlâ'ya havale ile Gümrük Emanet-i Celîlesi'yle lede'l-muhabere gelen cevabın üzerine bi'l-iştibâh muamelesi istîzân kılınan mezkûr beyaz bez ve ipliklerin boyanıp berren ve bahren harice çıkmalarında ve zikrolunan ipeklerden nesc olunan fûta ve akmişenin yine beldesi derûnunda ve harice ihracında ve bir iskelenin aid olduğu kaza dahilinde bulunan emlâkinden ahalinin kendi hânelerinde sarf olumak üzere getirecekleri ve berây-ı ticaret celb edecekleri erzak haklarında gümrükçe ve darb-ı damgaca ne suretle muamele olunmak iktizâ edeceği irâde-i aliyyesini şâmil fî S sene [12]78 tarihiyle zîver-i enâmil-i ta'zîm olan fermânnâme-i seniyye-i vekâlet-penâhîleri meâl-i isabet-iştimâli karîn-i müdrike-ârâ-yı çâker-i musâdakat-rehînleri olmuş ve infaz ve icrası mütehattim-i zimmet-i acizânem bulunmuş olduğundan mantûk-ı celîlinin harf be-harf icrası zımnında keyfiyet iktizâ edenlere beyân ve tebliğ olunarak bi-mennihî teâlâ icra-yı muktezâsına ibtidâr ve mübâderet ve istikmâl-i esbâb-ı hüsn-i cereyânına itina ve dikkat olunduğu beyânıyla ifade-i hâl ma'razında takdim-i arzuhale mücâseret olunmuşdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 21 Şevval sene [12]78 / [21 Nisan 1862]

Mutasarrıf-ı Eyalet-i Yemen
Ahmed

5

İ.DH, 47485

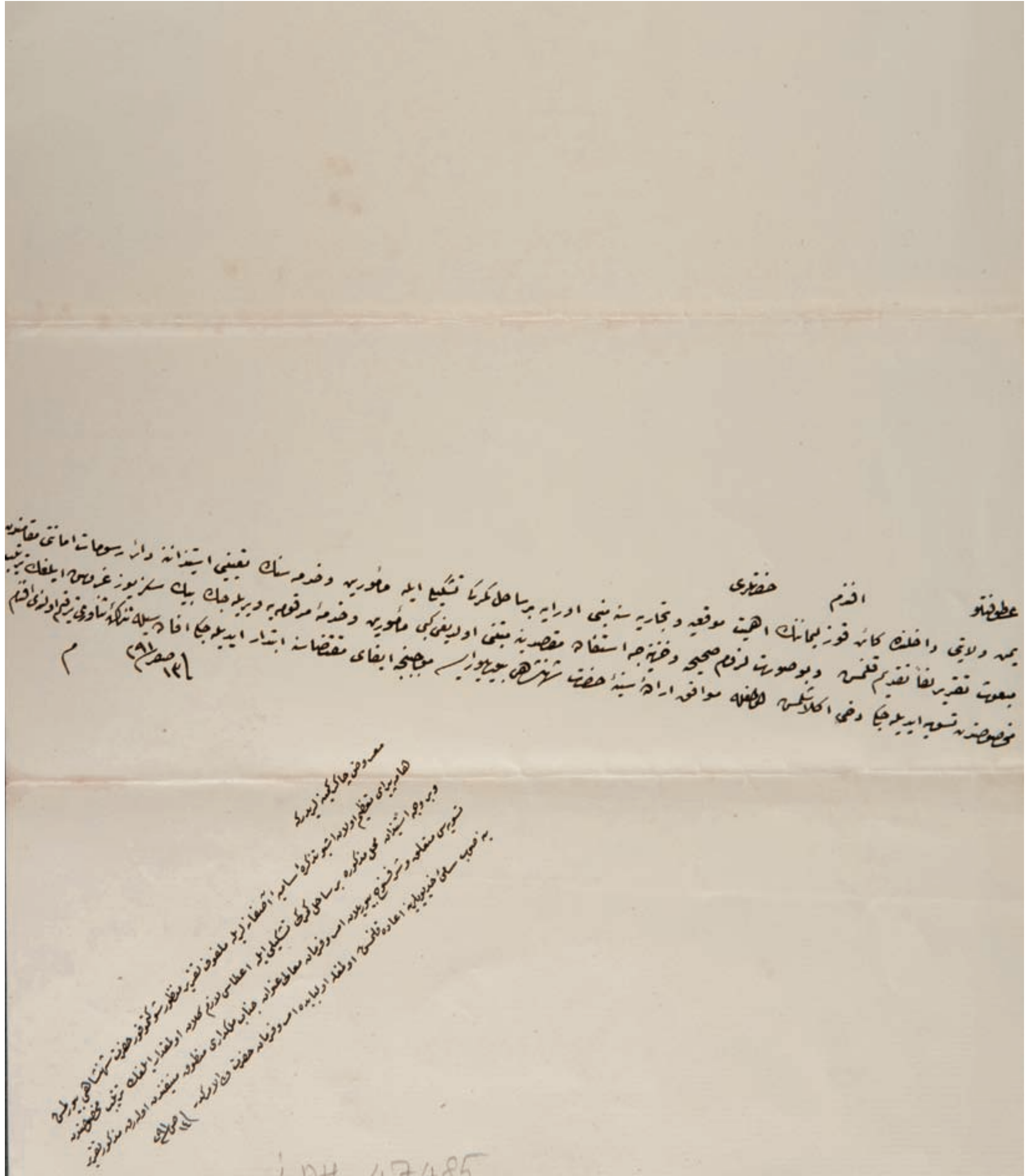
KOZ LİMANI'NDA GÜMRÜK TEŞKİLİ

Yemen Vilayeti dahilinde bulunan Koz Limanı'nın ticarî ve stratejik açıdan önemi nedeniyle burada bir gümrük teşkili ile memur ve sair hizmetlilerinin tayini

تشكيل إدارة جمرك في ميناء قوز في ولاية اليمن

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص إنشاء جمارك في أحد الموانئ فنظراً للأهمية التجارية لميناء قوز الموجود في ولاية اليمن وأهمية موقعه فمن الضروري تشكيل إدارة جمارك فيه مع تعيين موظفين لإدارته وتوفير المبالغ المالية الضرورية.

التاريخ: 1874/4/2 م

San'a İskelesi

مرفأ صنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90457-0014)

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti dahilinde kâin Koz Limanı'nın ehemmiyet-i mevki'iye ve ticariyesine mebnî oraya bir sahil gümrüğü teşkil ile memurîn ve hademesinin tayini istîzânına dair Rüsûmat Emaneti makamından meb'ûs takrîr leffen takdim kılınmış ve bu suret lüzum-ı sahiha ve hazinece istifade maksadına mebnî olduğu gibi memurîn ve hademe-i merkûmeye verilecek bin sekiz yüz kuruş aylığın tertib-i mahsusasından tesviye edileceği dahi anlaşılmış olmakla muvâfık-ı irâde-i seniyye-i hazret-i şehinşâhî buyurulur ise mûcebince ifa-yı muktezâsına ibtidâr edileceği ifadesiyle tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 13 Safer sene [1]291 / [1 Nisan 1874]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-pîrâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle melfûf takrîr manzûr-ı şevket-mevfûr-ı hazret-i şehinşâhî buyurulmuş ve ber-vech-i istîzân mahall-i mezkûra bir sahil gümrüğü teşkili ile i'tâsı lâzım gelen ol mikdar aylığın tertib-i mahsusundan tesviyesi müte'allik ve şeref-sünûh buyurulan emr u fermân-ı me'âlî-unvan-ı cenâb-ı mülkdârî mantûk-ı münîfinden olarak mezkûr takrîr yine savb-ı sâmî-i hidîvânelerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Safer sene [1]291 / [2 Nisan 1874]

6

Y. A. HUS, 164/61

SAN'A'DA BULUNAN ALTIN MADENİ

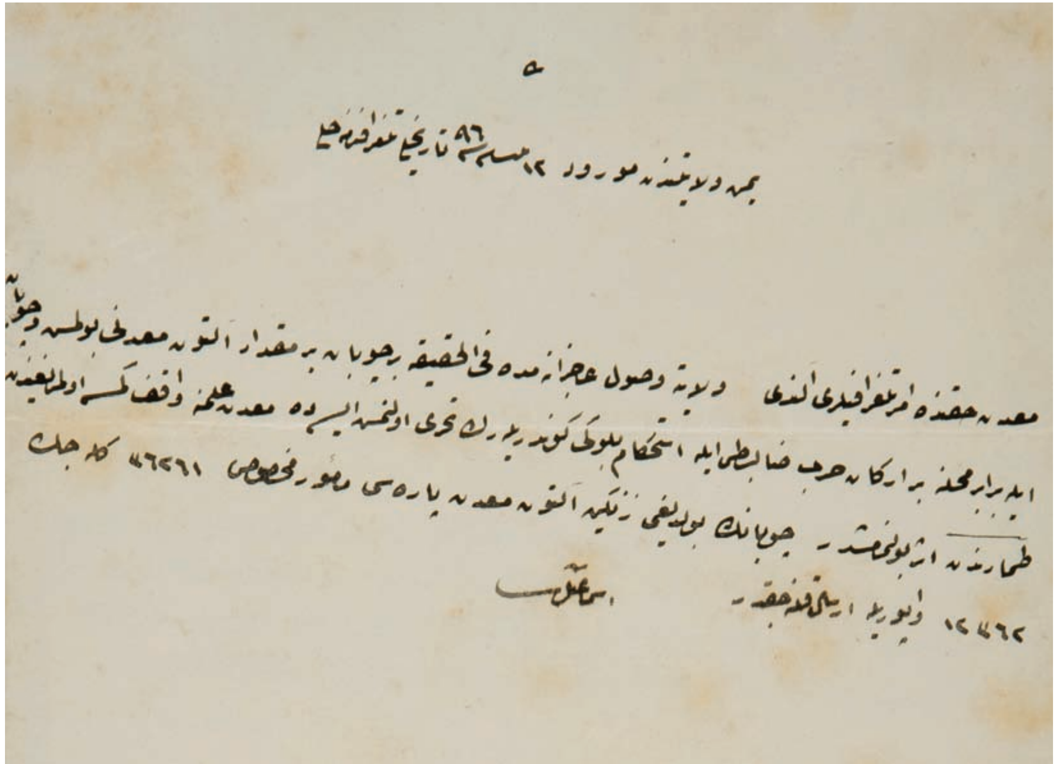
San'a'da bir çoban tarafından bulunup numunesi incelenmek üzere İstanbul'a gönderilen altın madeninin, tesadüf edildiği mahalde yapılan aramalarda, maden ilminden anlayan kimse olmadığından madenin kaynağına ulaşılamadığı

العثور على معدن الذهب في مدينة صنعاء

برقية من والي اليمن اسماعيل حقي باشا بشأن عثور احد الرعاة في مدينة صنعاء على كمية من معدن الذهب وأنه عند سماع الخبر تم ارسال أحد الضباط للتحري والتأكد من الموقع الذي وجدت فيه، فلم يعثر على عرق الذهب. وقد تم ارسال قطعة من الذهب إلى اسطنبول للإطلاع والتأكد من نوعه.

ومرفق رفع من الصدر الأعظم إلى السلطان بالموضوع.

التاريخ: 1881/5/21 م

Yemen Vilâyeti'nden mevrûd 12 Nisan sene [12]96 tarihli telgrafnâme[nin] halli:

Maden hakkında emr-i telgrafîleri alındı. Vilâyete vusûl-i acizânemde fi'l-hakika bir çoban bir mikdar altın madeni bulmuş ve çoban ile beraber mahalline bir erkân-ı harb zâbiti ile istihkâm bölüğü gönderilerek taharrî olunmuş ise de maden ilmine vâkıf kimse olmadığından damarından eser bulunamamışdır. Çobanın bulduğu zengin altın maden pâresi memur-ı mahsus [...] gelecek [...] vapuruyla irsâl kılınacakdır.

İsmail

* *

San'a'da bir çoban külçe hâlinde bir altın madeni numunesi bulup tahkikât ve keşfiyâtıyla uğraşılmakda idüğü Yedinci Ordu-yı Hümâyûn Erkân-ı Harb Reisi Mirliva Mehmed Şakir Paşa cânibinden burada birine gönderilen şukkada münderic olduğu malum-ı âlî buyurulması üzerine bu maden hususunun tahkiki emr u fermân buyurulmuş ve sıhhat ve hakikatin izahâtıyla bildirilmesi bâ-telgraf Yemen Valiliği'ne yazılmış idi. Bu kere cevaben gelen telgrafnâme manzûr-ı âlî hazret-i Padişahî buyurulmak üzere leffen arz u takdim kılındı, efendim.

Fî 21 Ca sene [12]97 / [1 Mayıs 1880]

7

İ. DH, 66275

HUDEYDE'DE TİCARET MAHKEMESİ TEŞKİLİ

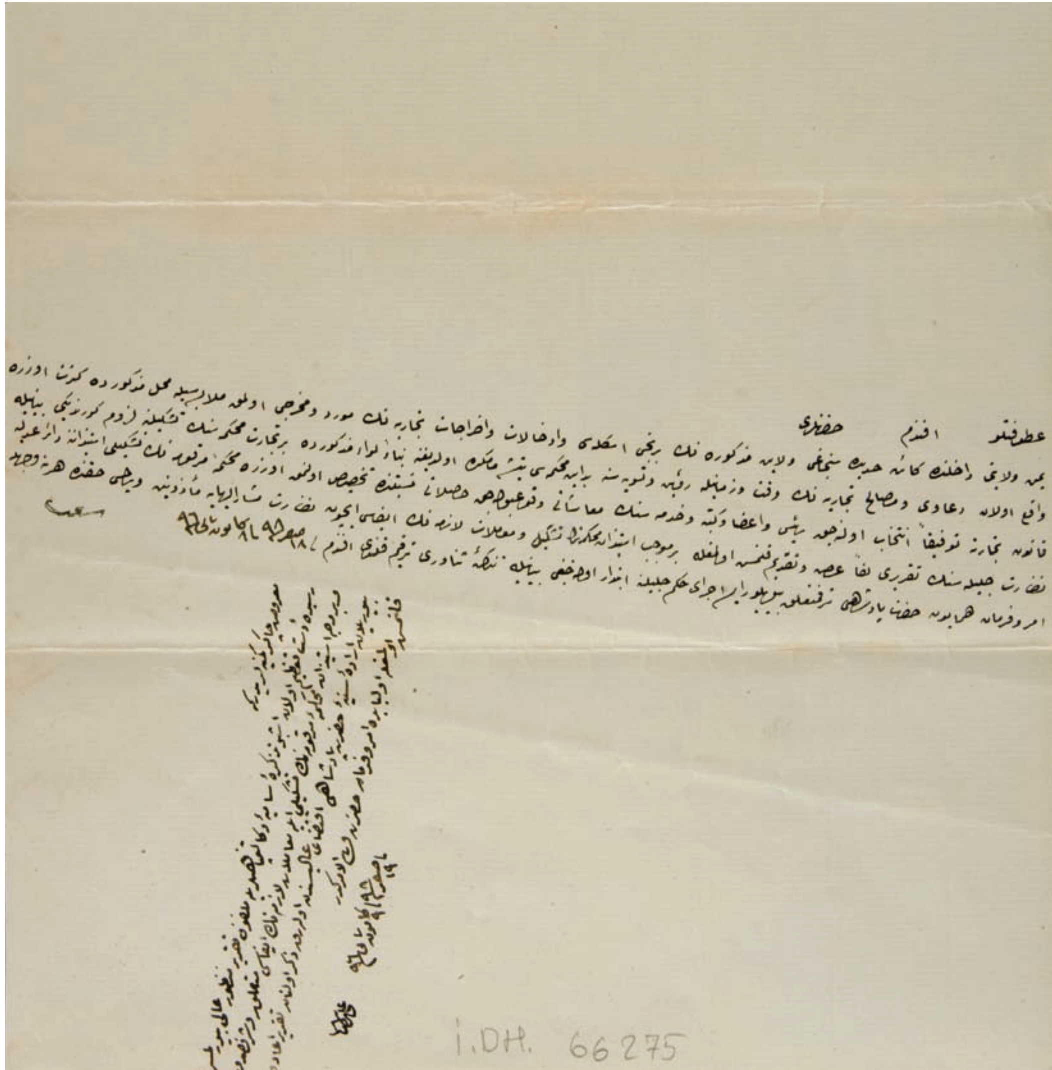
Yemen Vilayeti'nin ithalat ve ihracatının en yoğun olarak gerçekleştiği iskelenin Hudeyde'de olması nedeniyle ticarî davalarda bir yoğunluk yaşandığı, buradaki bidayet mahkemesinin de yeterli olamadığından ayrıca bir ticaret mahkemesi teşkil edilmesi

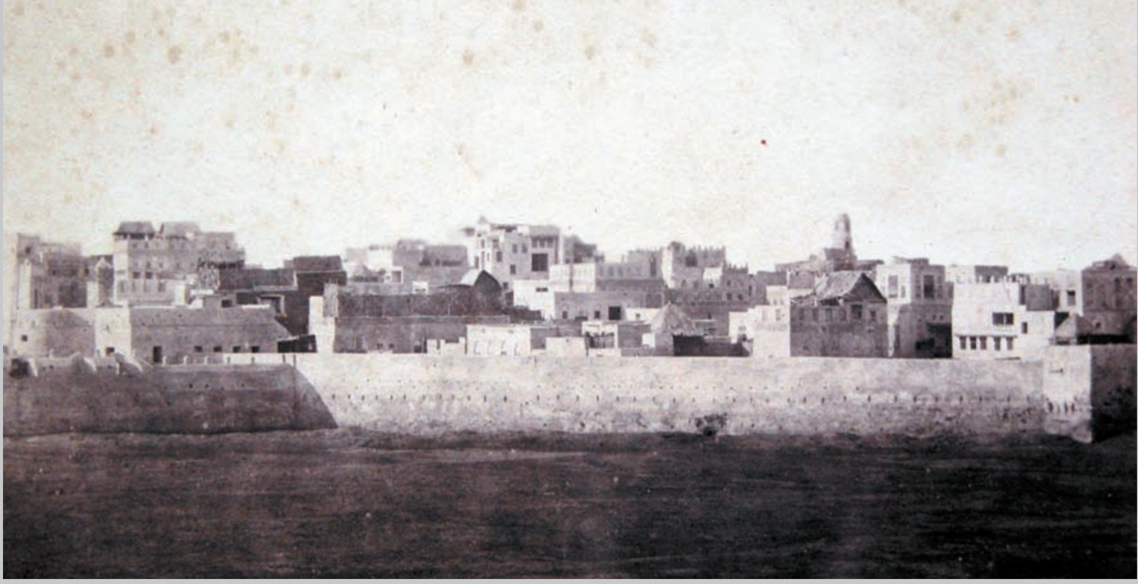
انشاء محكمة تجارية في مدينة الحديدة لخدمة التجارة

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص ميناء الحديدة الذي يعتبر الميناء الأول والرئيسي لولاية اليمن ويستقبل البضائع الواردة الى الولاية والصادرة منها ونتيجة لذلك يوجد كثير من القضايا والدعاوى التي تتعلق بالمصالح التجارية ويستغرق تسوية تلك النزاعات وقتاً طويلاً في المحاكم الابتدائية وعليه يقترح إنشاء محكمة تجارية في مدينة الحديدة وفق القانون التجاري واختيار رئيس وأعضاء المحكمة والإداريين والخدم.

وسوف يتم توفير مرتبات المذكورين من حاصلات المدينة ويستأذن للبدء في الإجراءات.

التاريخ: 1881/1/21 م

İ.DH. 66275

Hudeyde'nin kuzeyden görünümü

الجبهة الشمالية للحديدة

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90766-0066)

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti dahilinde kâin Hudeyde Sancağı vilâyet-i mezkûrenin birinci iskelesi ve idhalât ve ihracât-ı ticariyenin mevrûd ve mahreci olmak mülâbesesiyle mahall-i mezkûrda kesret üzere vâki olan de'âvî ve mesâlih-i ticariyenin vakt ü zamanıyla rü'yet ve tesviyesine bidâyet mahkemesi yetişememekde olduğuna binâen livâ-i mezkûrda bir ticaret mahkemesinin teşkiline lüzum göründüğü beyânıyla kanun-ı ticarete tevfîkan intihâb olunacak reis ve azâ ve ketebe ve hademesinin maaşâtı vuku bulacak hasılâtı nisbetinde tahsis olunmak üzere mahkeme-i merkûmenin teşkili istîzânına dair Adliye Nezâret-i Celîlesi'nin takrîri leffen arz u takdim kılınmış olmakla ber-mûceb-i istîzân mahkemenin teşkil ve muamelât-ı lâzımenin ifası için nezâret-i müşâruniley-hâya me'zûniyet verilmesi hakkında her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Padişahî şeref-müte'allik buyurulur ise icra-yı hükm-i celîline ibtidâr olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 18 Safer sene [12]98 - Fî 8 Kânûn-ı Sânî sene [12]96 / [20 Ocak 1881]

Said

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i vekâlet-penâhîleriyle melfûf takrîr manzûr-ı âlî buyurulmuş ve ber-vech-i istîzân mahkeme-i merkûmenin teşkili ile muamelât-ı lâzımenin ifası müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî iktizâ-yı âlîsinden olarak zikrolunan takrîr iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

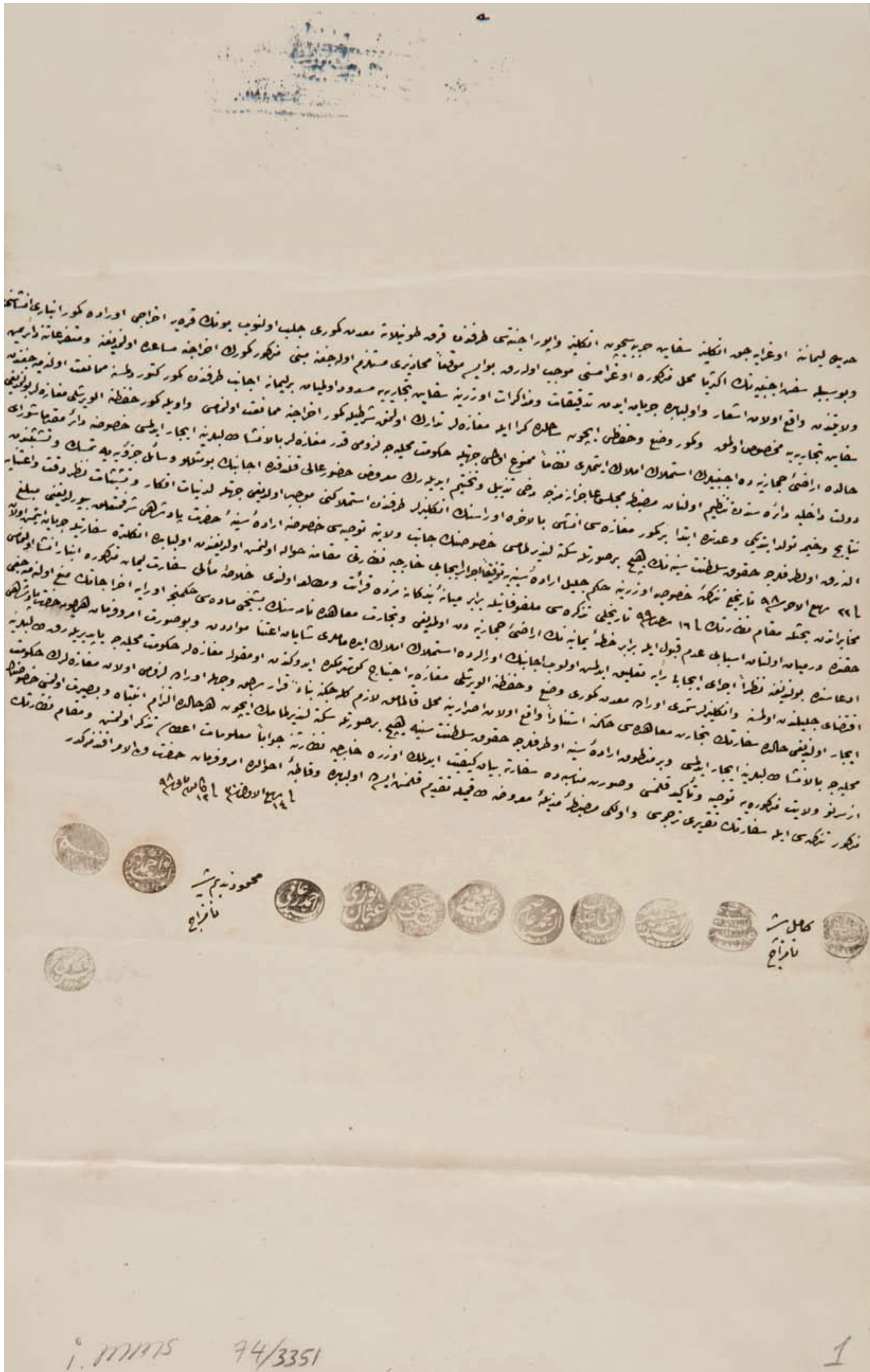
Fî 19 Safer sene [12]98 - Fî 9 Kânûn-ı Sânî sene [12]96 / [21 Ocak 1881]

Ali Rıza

8

İ. MMS, 3351

HUDEYDE SAHİLLERİNE MAĞAZALAR İNŞASI

Hicaz bölgesindeki arazilerde ecnebilerin emlak edinmeleri yasak olması nedeniyle ticaret gemilerinin ihtiyacı olan kömürü depolamak için Hudeyde sahilinde hükümet tarafında lüzumu kadar mağaza inşa edilerek taliplerine kiraya verilmesi

انشاء مخازن في ساحل مدينة الحديدة لتخزين الفحم

محضر مجلس ولاية اليمن بخصوص ميناء الحديدة الذي يستقبل العديد من السفن الانجليزية الحربية وغيرها وكذلك السفن الأجنبية، وتحتاج تلك السفن إلى التموين بالفحم عندما تصل إلى الميناء وتطلب الدول الأجنبية السماح لها ببناء مخازن للفحم في المدينة، طبقاً للقوانين الدولية والمعاهدات الموقعة بين البلدان المختلفة، ولكن نظراً لأن اليمن تسري عليها الإجراءات المطبقة في الأراضي الحجازية من حيث عدم السماح للأجانب بتملك الأراضي فيها، فيمكن أن تقوم الإدارة المحلية للولاية ببناء مخازن واسعة في الأراضي المفتوحة جوار مدينة الحديدة وتأجيرها للدول الراغبة في تخزين الفحم التي تحتاج إليه.

ومرفق عرض من الصدر الأعظم إلى السلطان بمضمون المحضر المرسل من اليمن.

التاريخ: 27 يناير 1883م

Hudeyde Limanı'na uğrayacak İngiliz sefâin-i harbiyesi için İngiliz Vapur Acentesi tarafından kırk tonilato maden kömürü celb olunup bunun karaya ihracı orada kömür anbarı inşası ve bu sebeble süfün-i ecnebiyenin ekseriyâ mahall-i mezkûra uğramasını mûcib olarak bu ise mevki'an mehâzîri müstelzem olacağına mebnî mezkûr kömürün ihracına müsaade olunmadığına ve müteferri'âtına dair Yemen Vilâyeti'nden vâki olan iş'âr ve ol bâbda cereyân eden tedkikât ve müzâkerât üzerine sefâin-i ticariyeye mesdûd olamayan bir limana ecânib tarafından kömür getirilmesine mümâna'at olunamayacağından sefâin-i ticariyeye mahsus olmak ve kömür vaz' ve hıfzı için sahilde kira ile mağazalar tedarik olunmak şartıyla kömür ihracına mümâna'at olunmaması ve öyle kömür hıfzına elverişli mağazalar bulunmadığı hâlde arazi-i Hicaziye'de ecnebilerin istimlâk-ı emlâk etmeleri nizâmen memnû' olması cihetiyle hükûmet-i mahalliyece lüzumu kadar mağazalar bi'l-inşa tâliblerine icar edilmesi hususuna dair mukaddemâ Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nden tanzim olunan mazbata meclis-i acizânemizce dahi tezyîl ve tahtîm edilerek ma'rûz-ı huzur-ı âlî kılındıkda ecânibin bu misillü vesâil-i cüz'iyeye temessük ve teşebbüsünden netâyic-i vahîme tevellüd etdiği ve Aden'de ibtidâ bir kömür mağazası inşası bilâhare orasının İngilizler tarafından istimlâkını mûcib olduğu cihetle ledünniyât-ı efkâr ve teşebbüsât-ı nazar-ı dikkat ve itinaya alınarak ol taraflarca hukuk-ı Saltanat-ı Seniyye'nin hiçbir suretle sektelendirilmemesi hususunun cânib-i vilâyete tavsiyesi hususuna irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-müte'allik buyurulduğunu mübelliğ fî 22 Rebîülâhir sene [12]98 tarihli tezkire-i hususiye üzerine hükm-i celîl irâde-i seniyyeye tevfîkan icra-yı icabı Hariciye Nezâreti makamına havale olunmuş olduğundan ol bâbda İngiltere Sefâreti'yle cereyân etmiş olan muhaberâtdan bahisle makam-ı nezâretin fî 16 Receb sene [12]99 tarihli tezkiresi melfûfâtıyla beraber miyâne-i bendegânemizde kırâet ve mütâlaa olundu. Hulâsa-i meâli: Sefâret liman-ı mezkûra anbar inşa olunmaması hakkında dermiyân olunan esbâbı adem-i kabul ile beraber hıtta-i Yemaniye'nin arazi-i Hicaziye'den olmadığı ve ticaret muahedenâmesinin beşinci maddesi hükmünce oraya ihracâtın men' olunamayacağı iddiasında bulunduğuna nazaran icra-yı icabı re'ye ta'alluk edilmiş olup ecânibin ora-

larda istimlâk-ı emlâk edememeleri şâyân-ı itina mevâddan ve bu suret emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Padişahî iktizâ-yı celîlinden olmasına ve İngilizler şimdi orada maden kömürü vaz' ve hıfzına elverişli mağazaya ihtiyac göstermekde idüğünden o makûle mağazalar hükûmet-i mahalliyece yapdırılarak tâliblerine icar olunduğu hâlde sefâretin ticaret muâhedesi hükmüne istinâden vâki olan ısrarına mahal kalmamak lâzım geleceğine binâen karar-ı sâbık vechile orada lüzumu olan mağazaların hükûmet-i mahalliyece bi'l-inşa tâliblerine icar edilmesi ve ber-mantûk-ı irâde-i seniyye ol taraflarca hukuk-ı Saltanat-ı Seniyye hiçbir suretle sektelendirilmemek için her hâlde ilzâm-ı intibâh ve basîret olunması hususunun ez-ser-i nev vilâyet-i mezkûreye tavsiye ve te'kîd kılınması ve suret-i münasibede sefârete beyân-ı keyfiyet edilmek üzere Hariciye Nezâreti'ne cevaben malumât i'tâsı tezekkür olunmuş ve makam-ı nezâretin mezkûr tezkiresi ile sefâretin takdiri tercümesi ve evvelki mazbata-i müzeyyele-i ma'rûza takımıyla takdim kılınmış ise de ol bâbda ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 14 Rebîülevvel sene [1]300 - Fî 12 Kânûn-ı Sânî sene [12]98 / [24 Ocak 1883]

(Meclis-i Mahsus üyelerinin mühürleri)

* *

Devletli efendim hazretleri

Hudeyde'ye uğrayacak sefâin-i ticariyeye lüzumu olan kömürün vaz'ına mahsus olmak üzere hükûmet-i mahalliye cânibinden mağazalar inşasıyla tâliblerine icarı istîzânına ve esbâb-ı mûcibesine dair Meclis-i Vükelâ'dan bu kere kaleme alınan mazbata melfûfuyla beraber arz u takdim kılınmış ve karar-ı ma'rûz vechile işbu mağazaların cânib-i hükûmetden inşa ve tâliblerine

Hudeyde'ye liman inşaatı

مرفأ الحديدة

(*Resimli Kitab*, c. 5, s. 196)

icarı halinde ba'demâ ecânibin kendi taraflarından mağazalar inşası hakkındaki müsted'iyâtı bi-hakkın reddedileceği cihetle suret-i karar bi'l-vücûh münasib bulunmuş olmakla ol bâbda emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı mülûkâne her ne vechile şeref-müte'allik buyurulur ise infaz-ı mantûk-ı âlîsine ibtidâr edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 14 Rebîülevvel sene [1]300 - Fî 12 Kânûn-ı Sânî sene [12]98 / [24 Ocak 1883]

Said

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle evrak-ı ma'rûza manzûr-ı âlî buyurulmak ve ber-vech-i istîzân zikrolunan mağazaların cânib-i hükûmetden inşa ve tâliblerine icarı ile teferruâtının ifası müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî mantûk-ı münîfinden olarak evrak-ı mezkûre iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 Rebîülevvel sene [1]300 ve fî 15 Kânûn-ı Sânî sene [12]98 / [27 Ocak 1883]

Ali Rıza

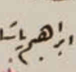

9

İ. ŞD, 5517

YEMEN'DEN TUZ İHRACATI

Yemen'de bulunan Salif memlehalarından Hindistan'a yapılan tuz ihracatının artırılmasında başarı kaydedildiği, ihraç edilen tuzların Kalküta'da rağbet gördüğü, mevcut usülün haricinde başka bir yol ile de tuz ihraç olunursa ihracatın senelik olarak 15 bin tona ulaştırılabileceği, ancak öncelikli olarak bu miktarda tuz satın alabilecek müteahhid bulmak için Kalküta'ya bir memur gönderilmesi gerektiği

تصدير الملح في اليمن

مضبطة من مجلس شورى الدولة أنه قد حدث شيئ من التقدم في زيادة ملح التصدير من ملاحات صليف في اليمن، وأن ملح التصدير هذا يلقى قبولاً في كلكتا، وإذا وجدت طرق أخرى عدا الطرق المعروفة في تصدير الملح فإنه يمكن زيادة كميات التصدير وإيصالها إلى 15 ألف طن سنوياً، ولكن يجب قبل كل شيئ إرسال موظف إلى كلكتا للعثور على متعهد يمكنه شراء الملح لهذه الكميات. ومرفق مع هذا عرض من الصدر الأعظم بالموضوع وعليه إشارة من سركاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ: 9 سبتمبر 1888م

Şûrâ-yı Devlet
Dahiliye Dairesi
Aded
639

Maliye Nezâret-i Celîlesi makamının Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulan 22 Zilkade sene [1]305 tarih ve üç yüz yirmi numaralı tezkiresi Dahiliye Dairesi'ne i'tâ kılınmakla kırâet olundu.

Meâlinde Yemen'de bulunan Salif Memlehalarından Hindistan'a vuku bulan tuz ihracatının tevsî'ine teşebbüs olunarak bir mikdar tezyîd olunmuş ve gönderilen tuzlar Kalküta'da mazhar-ı itibar olarak resmen bir fî-i münasib tayin kılınmış olduğu gibi usul-i hâzıradan başka bir yolda tuz ihrac olunur ise senevî on beş bin tonilato tuz çıkarılacağı ve bu uğurda sarf olunacak iki bin altının bir buçuk senede masârıf-ı ihraciye farkıyla tesviye olunacağı anlaşılmış ise de evvel emirde gönderilecek tuzun sarfını te'min etmek üzere Kalküta'ya bir memur i'zâmına müdür-i umumînin teklifi üzerine Düyûn-ı Umumiye Meclis-i İdaresince de muvâfakat olunduğu komiserlik tarafından cânib-i hazineye bildirildiğinden ve memur-ı mûmâileyhin zikrolunan memlehalar hasılâtından Kalküta'da on beş milyon kıyye tuz mübâya'a edecek bir müteahhid bulunduğu hâlde mukavelenâmesini tanzim edeceği ve zikrolunan iki bin altın tuz nakliyâtını teshîl için inşa olunacak yol ve iskeleye sarf olunup bunun da masârıf-ı ihraciyede hâsıl olacak tasarrufun bir seneliğiyle bile çıkarılması mümkün olacağı müdür-i umumî tarafından Meclis-i Maliye'de şifahen i'tâ olunan izahâtdan anlaşıldığından bahisle icra-yı icabı istîzân olunmuşdur.

Zikrolunan iki bin altının Kalküta'da mazhar-ı itibar olan Salif Memlehası tuzunun Hindistan'a nakliyâtını teshîl için inşa olunacak yol ve iskeleye sarf olunacağı ve tedbir-i mezkûr idarenin tezyîd-i vâridâtı maksadını mutazammın olacağı suret-i iş'ârdan anlaşılmış ve nezâret-i müşârunileyh-

باب عالی

دائرهٔ صدارت

آمدی دیوان همایون

İ.SD 93/5517 2

hâca dahi beyân ve tasdik kılınmış olduğundan ber-mûceb-i istîzân ifa-yı muktezâsının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi tezekkür kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 21 Zilhicce sene [1]305 ve fî 17 Ağustos sene [1]304 / [29 Ağustos 1888]

(Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi üyelerinin mühürleri)

* *

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn

Devletli efendim hazretleri

Yemen'de bulunan Salif Memlehaları tuz ihracâtının Hindistan'da vâki Kalküta'da mazhar-ı rağbet olarak resmen bir fî-i münasib tayin kılınmasından dolayı zikrolunan memlehalar tayinâtından on beş milyon kıyye tuz mübâya'a edecek bir müteahhid bulmak için oraya bir memur i'zâmı Düyûn-ı Umumiye Meclis-i İdaresince kararlaşdırılmış olduğundan bahisle tuz nakliyâtının teshîli için yol ve iskele masârıfı olarak iktizâ eden iki bin altının sarfı Maliye Nezâret-i Celîlesi makamının iş'ârı üzerine tezekkür edildiğine dair Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nin mazbatası leffen arz u takdim kılınmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 27 Zilhicce sene [1]305 ve fî 23 Ağustos sene [1]304 / [3 Eylül 1888]

Sadrıazam
Kâmil

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûfuyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irade-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 3 Muharrem sene [1]306 ve fî 29 Ağustos sene [1]304 [9 Eylül 1888]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

10

İ. OM, 1312 M./3

YEMEN'DE AT CİNSİNİN ISLAHI

Yemen Vilayeti'nde at cinsinin ıslahı ve çoğaltılması için Arap atlarının en iyi türü olan Suriye soyundan iki aygırın Yemen'e gönderilmesine dair irâde

تحسين سلالة الخيول في اليمن

إرادة من السلطان بشأن تحسين سلالة الخيول اليمنية، وذلك من خلال إرسال جوادين للطلوقة من الولايات العثمانية ولا سيما من ولاية سوريا المشهورة بالخيول الخيالة الأصيلة، مع توفير المبالغ اللازمة لشراء ونقل الجوادين إلى اليمن، وتكليف نظارة الزراعة والمعادن والغابات بتنفيذ المقترح وذلك نظراً لحاجة السواريه والطوبجية الموجودين في اليمن إلى الخيول الجيدة.

التاريخ: 1890م

١٥٨

İ. OM. 1312.M./3

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
158

Devletli efendim hazretleri

Yemen Vilâyetince cins-i feresin ıslâh ve teksîri için süvari ve topçu alaylarında bulundurulmak üzere Arap atlarının mu'teber ve makbul cinsinden iki re's aygırın mübâya'a ve celbi lüzumu hakkında vilâyet-i müşârunileyhâdan alınan iş'âr üzerine iktizâsının ifa ve inbâsı Orman ve Ma'âdin ve Ziraat Nezâret-i Behiyyesi'ne lede'l-iş'âr cevaben vârid olup leffen arz u takdim olunan tezkirede hayvanâtın ıslâh-ı ecnâsı zımnında esasen teşkili mutasavver olan aygır depolarına bir mukaddime olmak üzere Arap hayvanlarının en makbulü olan Suriye kabilesinden birbiri üzerine yüzer liradan sekiz re's aygır ve Asya cinsine mensub Orlof ve Yakrabga kısraklarından biri biri üzerine yirmi beşer liradan yirmi beş kısrak mübâya'a olunarak aygırlardan ikisinin Yemen'e ve ikişerinin Halkalı Mektebi ile Sivas Numune Tarlası'na ve Selanik Numune Çiftliği'ne ve kısraklardan on beş re'sinin mekteb-i mezkûra ve beş re'sinin Sivas ve Selanik numune tarla ve çiftliklerine gönderilmesi ve sâlifü'z-zikr sekiz re's aygırın bedeli olan sekiz yüz yirmi beş kısrağın bedelleri bulunan altı yüz yirmi beş lira ile bunların masârıf-ı nakliyeleri ve gönderilecek memurun masârıfı olan yüz yetmiş lira ve mahallerinde bunlara mahsus bir binanın inşası için dahi üç yüz lira ki min haysi'l-mecmû' iki bin liranın umûr-ı ziraatin tahsisât-ı dâimesi miyânında memurîn-i fenniye ve numune tarlaları ve müdür muavinleri ve istatistik fennine vâkıf bir memur ile topoğrafya ilmine âşinâ mühendis maaşât ve harcırahları ve bazı nebatât-ı müfîdenin ihdâs-ı ziraati karşılığı ve ihtiyât nâmıyla dahil bulunup henüz sarf olunmayan iki yüz yetmiş dokuz bin kuruşdan tesviyesi mümkün bulunduğu gösterilmiş olmakla ber-vech-i ma'rûz ifa-yı mukteziyâtı hususunda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 18 Muharrem sene [1]312 - Fî 10 Temmuz sene [1]310 / [22 Temmuz 1894]

Sadrıazam ve Yâver-i Ekrem
Cevad

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 20 Muharrem sene [1]312 - Fî 12 Temmuz sene [1]310 / [24 Temmuz 1894]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

YEMEN'DE KITLIK VE YAPILAN YARDIMLAR

Yemen Vilayeti'nde 1898 senesindeki kuraklıktan dolayı meydana gelen kıtlığın 5-6 milyon nufusu etkisi altına aldığı, hatta bazı ihtiyaç sahiplerinin tüccar mağazalarına tecavüze başladıkları, bu ihtiyacın giderilmesi için her ay 3 milyon okka (3846 ton) zahire ile 1 milyon okka (1283 ton) pirince ihtiyaç duyulduğu, bölgedeki Osmanlı askerleri için 10 bin çuval un ile 4 bin çuval pirinç talep edildiği; belirtilen ihtiyaçların giderilmesi için masrafları Maliye Hazinesi'nden karşılanmak üzere İstanbul, Bağdat ve Basra vilayetlerinden zahire ve pirinç satın alınarak peyderpey gönderilmesi, kuraklığın nihayet bulmasına değin Yemen'e götürülecek zahire ve pirinçten gümrük vergisi alınmaması, Yemen'e gönderilecek bu yardımların mahallinde ehil kişilerden oluşturulacak komisyonlar aracılığıyla ahaliye dağıtılması.

القحط في اليمن ومساعدة المحتاجين

برقية من صنعاء حول المجاعة التي ظهرت في اليمن بعد الجفاف الذي حدث في سنة 1898م، وأن هذه المجاعة قد أثرت في خمسة أو ستة ملايين نسمة، حتى أن بعض ذوي الحاجة راحوا يهجمون على حوانيت التجار؛ ولا بد لمواجهة تلك الحاجة من توزيع ثلاث ملايين أقة (3.846 طن) من المؤونة ومليون أقة (1.283 طن) من الأرز، وأن هناك طلباً لأجل الجنود العثمانيين في المنطقة بقدر عشرة آلاف جوال دقيق وأربعة آلاف جوال أرز؛ وأنه لتلبية الاحتياجات المذكورة سوف تضطلع خزانة المالية بصرف المبلغ اللازم فيجري شراء تلك المؤونة وكميات الأرز من اسطنبول وولايتي بغداد والبصرة ثم تُرسل تباعاً، ثم حظر تحصيل رسوم جمركية على ذلك حتى يتم القضاء على المجاعة، وأن هذه المساعدات التي سوف يجري إرسالها إلى اليمن يجب توزيعها على الأهالي عن طريق لجان يجري تشكيلها من بينهم في كل منطقة.

ثم يأتي بعد ذلك مضبطة المجلس المخصوص حول الموضوع وعرض الصدر الأعظم وعليه إشارة من كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ: 1898/5/17 م

Telgrafname

Geldiği yer: San'a

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Kuraklıkdan ilkbahar mahsulâtından fâide görülemeyerek kaht u galâ günden güne tezâyüd etmekdedir. Geçen hafta postasıyla bâ-mazbata arz olunduğu üzere iskeleler Asir ve Hudeyde Sancaklarında olmakla Mayıs için şehriye Kunfuda nısfı dakîk veya hınta ve şa'îr ve nısfı Mısır buğdayı olarak bir milyon ve Hudeyde'ye kezâlik iki milyon kıyye ve bir milyon kıyye de erze muhtacdır. Haziran, Temmuz, Ağustos mâhlarında şehriye bir misli daha ziyadeye ihtiyac hâsıl olacağı ma'rûzdur.

Fî 4 Nisan sene [1]314 / [16 Nisan 1898]

* *

Bâbıâli

Meclis-i Mahsus

3569

Yemen Vilâyeti'nde zuhur eden kaht hakkında vilâyet-i müşârunileyhâdan ve taraf-ı Seraskerî'den atebe-i ulyâ-yı mülûkâneye takdim kılınan telgrafnâmelerin gönderildiği beyânıyla ihtiyac-ı vâkı'ın hemen tesviyesini kâfil tedâbîr-i serî'aya tevessül olunması ve teferruâtı hakkında komisyon-ı mahsusuna tebligât ifası muktezâ-yı irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhîden bulunduğunu mübelliğ tezkire-i hususiye ile ol bâbda serasker-i müşârunileyhden meb'ûs iki kıt'a tezkire ve vilâyet-i müşârunileyhâdan vârid olup Dahiliye Nezâreti'nden i'tâ olunan telgrafnâmeler birleşdirilerek miyâne-i çâkerânemizde kırâet ve mütâlaa olundu. Mezkûr telgrafnâmelerde vilâyet-i mezkûrece kuraklıkdan dolayı zuhur eden kaht beş-altı milyon nüfus arasında icra-yı hükm etmeye başlamış ve hatta muhtacîn-i ahali cânibinden bazı tüccar mağazalarına tecavüz vuku'a gelmiş olduğu cihetle ihtiyacât-ı hâzıranın def'i zımnında Kunfuda ve Hudeyde İskelelerine çıkarılmak üzere nısfı dakîk veyahud hınta ve şa'îr ve nısf-ı diğeri Mısır olarak şehrî üç milyon kıyye zahire

باب عالی
مجلس مخصوص
٢٥٦٩

صدر اعظم | شیخ الاسلام | عدلیه ناظری | سرعسکر | بحریه ناظری | شورای دولت رئیسی | خارجیه ناظری | داخلیه ناظری

طوبخانهٔ عامره مشیری | مالیه ناظری | اوقاف همایون ناظری | معارف ناظری | تجارت و نافعه ناظری | صدارت مستشاری

ile bir milyon kıyye erze ihtiyac olduğu ve hıtta-i Yemaniye'ye idhal olunacak hububât ve erz ile dakîkin muvakkaten gümrük resminden afvı lâzım geleceği iş'âr ve serasker-i müşârunileyhin tezkirelerinde dahi oradaki asâkir-i şahane için on bin çuval dakîk ile dört bin çuval erze ihtiyac bulunmasıyla bunların da buraca bi'l-mübâya'a peyderpey sevk ve irsâli ve esmânının Hazine-i Maliyece tesviyesi iktizâ edeceği beyân ve izbâr olunduğuna ve tehvîn-i ihtiyaca medâr olacak tedâbîr-i mukteziye ve serî'anın ittihâz ve icrası taht-ı elzemiyetde bulunduğuna binaen ihtiyac-ı vâki mündefi' oluncaya kadar devam etmek üzere hıtta-i Yemaniye'ye götürülecek hınta ve şa'îr ve Mısır ve dakîk ve erzin ber-vech-i iş'âr gümrük resminin afvı ve ahalinin beyân olunan ihtiyacâtının tehvîni için Bağdad Vilâyeti'nden iki milyon kıyye hınta ve şa'îr ile bir milyon kıyye pirinç ve Basra Vilâyeti'nden kezâlik iki milyon kıyye buğday ve arpa ile bir milyon kıyye pirincin oralarca mîrî malı var ise ondan olmadığı hâlde bulunan yerlerden hemen mübâya'a ve esmân-ı masârıfı mahalleri emvâlinden i'tâ ve tesviyesiyle sevk ve irsâli ve Dersaâdetçe on bin çuvalı muhtacîn-i ahali ve on bin çuvalı dahi asâkir-i şahane ihtiyacı için cem'an yirmi bin çuval dakîk ile yine ahali ve asâkir-i şahaneye verilmek üzere bir milyon kıyye pirinç iştirâ ve esmân ve masârıfı Maliye Hazinesince i'tâ olunarak serî'an gönderilmesi zarurî görünmüş olduğundan suret-i ma'rûza nezd-i hükûmet-vefd-i cenâb-ı cihanbânîde rehîn-i tasvîb olduğu hâlde ifa-yı muktezâsının vilâyeteyn-i müşârunileyhimâya iş'ârının Dahiliye ve Maliye Nezâretlerine ve Rüsûmât Emaneti'ne tebliğ ve zehâir-i mersûlenin mahallerince erbâb-ı istikamet ve liyakatdan mürekkeb teşkil olunacak komisyonlar ma'rifetiyle ahaliye ta'vîzan tevzi'i hususunun Yemen Vilâyeti'ne tebliğinin ilâveten Dahiliye Nezâreti'ne izbâr edileceği ve mezkûr tezkireler ile telgrafnâmeler leffen arz u takdim kılındığı muhât-ı ilm-i âlî buyuruldukda ol bâbda ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 19 Zilhicce sene [1]315 - Fî 29 Nisan sene [1]314 / [11 Mayıs 1898]

(Meclis-i Mahsus üyelerinin mühürleri)

* *

4

باب عالی
دائره صدارت
آمدی دیوان همایون
٢٥٦٩

عطوفتلو افندم حضرتلری

یمن ولایتنده ظهور ایدن قحط حقنده ولایت شام ایالتندن وطرف والای سرعسکریدن عتبه علیای ملوکانه‌یه تقدیم قلنان تلغرافنامه‌لرک کوندرلدیکی بابنده اجتماع

واقعات همان تسویه‌سی کافل تدابیر سریعه‌یه توسل اولنمسی وتفرعاتی حقنده قومسیونده مخصوصه تبلیغاتیله ایفاسی مقتضای اراده سنیه حضرت خلافتپناهیدن بولندیغی جمع

تذکره مخصوصه عطوفتلریله اولبابده سرعسکر شام ایالتنده مبعوث ایکی قطعه تذکره وولایت شام ایالتنده کلوب ... اعطا اولنان تلغرافنامه‌لر

مجلس مخصوص وکلاده لدی القرائه جریان ایدن مذاکراتک نتیجه‌سنی حاوی ترقیم اولنان مضبطه منظور عالیلریه عرض وتقدیم اولنمغله اوجابجه هر نه وجهله اراده سنیه همایون

جناب پادشاهی شرفتعلق بیورلور ایسه منطوق عالیسی انفاذ ایدلجک بابنده تذکره شاکرانه ترقیم قلندی افندم ۱۹ ذی‌الحجه ۳۱۵ / ۲۹ نیسان ۳۱۴

صدراعظم

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
3569

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti'nde zuhur eden kaht hakkında vilâyet-i müşârunileyhâdan ve taraf-ı vâlâ-yı Seraskerî'den atebe-i ulyâ-yı mülûkâneye takdim kılınan telgrafnâmelerin gönderildiği beyânıyla ihtiyac-ı vâkı'ın hemen tesviyesini kâfil tedâbîr-i serî'aya tevessül olunması ve teferruâtı hakkında komisyon-ı mahsusuna tebligât ifası muktezâ-yı irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhîden bulunduğunu mübelliğ tezkire-i hususiye-i atûfîleriyle ol bâbda serasker-i müşârunileyhden meb'ûs iki kıt'a tezkire ve vilâyet-i müşârunileyhâdan gelip Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden i'tâ olunan telgrafnâmeler Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'da lede'l-kırâe cereyân eden müzakerâtın neticesini hâvî terkîm olunan mazbata melfûflarıyla arz u takdim olunmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 19 Zilhicce sene [1]315 - Fî 29 Nisan sene [1]314 / [11 Mayıs 1898]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'nın mazbata-i ma'rûzası ve melfûflarıyla beraber manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr-u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 25 Zilhicce sene [1]315 ve fî 5 Mayıs sene [1]314 / [17 Mayıs 1898]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

12

İ. ML, 1316 L./17

YEMEN'DE PATATES TARIMININ YAYGINLAŞTIRILMASI

Yemen'de sekiz-on senede bir ortaya çıkan ve iki-üç sene devam eden kuraklık ve kıtlığın hafifletilmesine katkı sağlamak üzere patates tarımının yaygınlaştırılması / patates tarımının Yemen'de yaygınlaştırılması için on sene müddetle öşür vergisi alınmaması

توسيع زراعة البطاطس في اليمن

عرض من الصدر الأعظم بخصوص ما تمر به ولاية اليمن من القحط مرة كل ثماني أو عشر سنوات وأن أراضي ولاية اليمن صالحة لزراعة كمية أكبر من البطاطس وذلك بحسب التجربة العملية ويوصي بتشجيع المزارعين على زيادة الكمية التي يمكن ان تزرع من محصول البطاطس ويمكن إعفاء المزارعين الذين سوف ينفذوا التوصية من العشور لمدة عشر سنوات وعلى نظارة المالية ونظارة الداخلية ونظارة الغابات والمعادن والزراعة، وتم تقديم المعلومات المتعلقة بالموضوع إلى اللجنة المالية بمجلس شورى الدولة للإطلاع وعمل محضر . وقد صدرت الإرادة السنية لتنفيذ ذلك.

التاريخ: 26 فبراير 1899م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
2890

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen arazisi patates ziraatine pek ziyade sâlih olduğu bi't-tecrübe sâbit olup bunun oralarca ta'mim ve tevsî'-i ziraati sekiz-on senede bir zuhur ve iki-üç sene imtidâd eden kahtın tahfîf-i şedâidini mûcib olacağına ve patates mahsulünden bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî beş ve bazı vilâyâtça on sene müddetle öşür alınmaması mukarrer olduğuna mebnî zürrâ'ı teşvikan Yemen Vilâyetince dahi mahsul-i mezkûrun on sene müddetle öşürden istisnâsı hususunun Maliye Nezâret-i Behiyyesi'ne iş'ârı ve Dahiliye ve Orman ve Ma'âdin ve Ziraat Nezâret-i Celîlelerine malumât i'tâsı tezekkür edildiğine dair Şûrâ-yı Devlet Maliye Dairesi'nin mazbatası arz u takdim kılınmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 7 Şevval sene [1]316 - Fî 6 Şubat sene [1]314 / [18 Şubat 1899]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 Şevval sene [1]316 ve fî 14 Şubat sene [1]314 / [26 Şubat 1899]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

دائرهٔ صدارت عظمی
آمدی دیوان همایون
٢٥٤٤

عطوفتلو افندم حضرتلری

اورمان و معادن و زراعت نظارت جلیله‌سندن بالورود شورای دولته حواله اولنان تذکرهٔ وزیریه سابقه ذیلنده تنظیم و لفاً عرض و تقدیم قلینان مضبطه‌ده یمن ولایتنده کائن زبید قضاسیله [illegible] قطعه‌سی و [illegible] ولایتیله سائر محللرده [illegible] اصلاح اجناسی ایچون زراعت [illegible] مجاناً توزیع [illegible] تخصیصات زراعیه [illegible] زراعت بالفعل [illegible] هدیه [illegible] سنیه حضرت خلافتپناهی [illegible]

صدر اعظم

٢٢ ذی الحجه ٣١٧ / ٩ نیسان ٣١٦

I.OM. 1317. Z./23

YEMEN'DE PAMUK TARIMININ ISLAHI

Yemen Vilayeti'ne tabi Zebid Kazası'yla Tahama bölgesinde ve bazı Anadolu vilayetlerinde yetiştirilen pamuk cinsinin ıslahı için çiftçilere ücretsiz dağıtılmak üzere Amerika ve başka ülkelerden iyi cins tohum getirtilmesi

اصلاح زراعة القطن في اليمن

عرض من الصدر الأعظم قدمه إلى السلطان بناءً على ما ورد في المضبطة المقدمة من دائرة المالية المستندة على المذكرة المحولة إلى مجلس شورى الدولة من نظارة الغابات والمعادن والزراعة حول ضرورة تحسين محصول القطن في قضاء زبيد ومنطقة تهامة في ولاية اليمن، ثم إشارة من كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية باستيراد سلالة جيدة من بذور القطن من أمريكا وغيرها من الدول ثم توزيعها على الفلاحين في اليمن بغير مقابل.

التاريخ: 22 نيسان 1900م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
3537

Atûfetli efendim hazretleri

Orman ve Ma'âdin ve Ziraat Nezâret-i Celîlesi'nden bi'l-vürûd Şûrâ-yı Devlet'e havale olunan tezkire üzerine Maliye Dairesi'nden tanzim ve leffen arz u takdim kılınan mazbatada Yemen Vilâyeti'nde kâin Zebid Kazası'yla Tahama kıt'asında ve Aydın ve Adana vilâyetleriyle sair mahallerde yetişdirilen pamuk tohumlarının ıslâh-ı ecnâsı için zürrâ'a meccânen tevzî' olunmak üzere Amerika'dan ve diğer yerlerden celb olunacak on bin atîk kıyye tohumun esmânıyla nakliyesi olan yirmi yedi bin beş yüz kuruşun tahsisât-ı ziraiye miyânında nebatât-ı müfîdenin ihdâs ve ta'mimi için dahil bulunan elli bin dört yüz kuruşdan bin üç yüz on altı senesine mahsûben Ziraat Bankası'ndan tesviyesi hususunun nezâret-i müşârunileyhâya havalesi ve Ticaret ve Nâfi-a Nezâret-i Celîlesi'ne malumât i'tâsı gösterilmiş olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 22 Zilhicce sene [1]317 - Fî 9 Nisan sene [1]316 / [22 Nisan 1900]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Zilhicce sene [1]317 ve fî 10 Nisan sene [1]316 / [23 Nisan 1900]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

14

هو

ما بين همايونده جناب متوكلانه جانب عاليلرينه تقديم قلنان قهوه نك پوصله سی

	قهوه اوقه	طوربه عددی	نومرو
مركز ولايته ملحق بلاد البستان ناحيه سنده واقع بنى مطر قبيله سنه مخصوص اراضيده حاصل اولنان و «مطرى» ناميله معروف بولنان جنسدندر. قهوه تجارينك افاداتنه و قوللانيلنلرك تجاربنه نظراً برنجى درجه ده اعلادر	٤٠	١	١
	٤٠	١	٢
	٤٠	١	٣
	٤٠	١	٤
	٤٠	١	٥
	٢٠٠	٥	
مركز ولايته تابع حراز قضاسى مضافاتندن عز ناحيه سى محصولاتندن اولوب يمن قهوه سنك كذلك برنجى درجه ده اعلا عد اولنان انواعندندر	٤٠	١	٦
	٤٠	١	٧
	٤٠	١	٨
	٤٠	١	٩
	٣٦٠	٩	
مركز ولايته تابع آنس قضاسى ملحقاتندن جبل الشرق ناحيه سى داخلنده واقع «ماجل ابن سالم» نام محلك حاصلاتندن و بونلر دخى كذلك برنجى درجه ده اعلا عد اولنان انواعندندر	٤٠	١	١٠
	٤٠٠	١٠	

اولاً — بالاده عرض و ترقيم اولنان قهوه مجدداً بيضا قماشدن ياپيشقه دن اعمال ايدلن طوربه لره قونلدقدن و هر طوربه نك اوزرينه كذلك عينيله ياپيشقه دن معمول ديگر بر طوربه گچيرلدكدن صكره اغزلرى گوزلجه باغلانمشدر. بعده اغزلرنده باغلانمه ده گلبه يرلرنده چوركمك شرطيله بر طوربه يى بياض و طقوز طوربه يى رنكلى ايپلكله تكرار سيرجه ديكيلوب ايپلكك ايكى اوجى طوربه لرك اغزنده و ديكيلديكى اوجى آلته گوتورلمسه و ايپلكلر صارى تنكه دن معمول قوطولر ايچنده قرمزى موم ايله و مهر ذاتى عبدانه م ايله تمهير اولنمش و بولده بوزلمه مطالعه سيله تنكه قوطولر ده عينيله تنكه دن معمول بر قپاق ايله قپادلمشدر.

ثانياً — ياپيشقه طوربه لر بر منوال معروض ديكيلوب تمهير ايدلدكدن صكره يكى زنبيللره صاريلوب هر طرفى ديكلمشدر.

ثالثاً — طوربه لر بر منوال معروض زنبيلده صاريلوب ديكيلدكدن صكره صارى بالمومدن مجدداً و مخصوصاً اعمال ايديلان مشمعه ده صارلمسه و گوزلجه قالبه چكلوب باغلانمشدر.

مشمعك ياپيشقه طوربه اوزرينه صاريلمسى امر و اشعار بيورلمش ايسه ده هوانك شدت حرارتى حسبيله مشمعده كى مومدن براز ايرينك و ياپيشقه طوربه لردن قهوه يه گچمسى وارد خاطر عبدانه م اولديغندن بو كيفيتك قطعاً اوزره ياپيشقه طوربه لر اولا زنبيلده و بعده مشمعه و بعده قالبه و مجدد چواللره وضع اولنمش و چوالله قالبه چكلوب ديكيلوب اوجلرينه پوسته خانه لرده مستعمل قورشون تمغا اورلمشدر.

رابعاً — تفريق جنسى ايچون وضع اولنان نومرولر ياپيشقه طوربه لره سياه مركب ايله رقم تحرير اولنمشدر.

PADİŞAH'A YEMEN KAHVESİ GÖNDERİLMESİ

Yemen'in Bilâd-ı Büstan Nahiyesi'nde bulunan Matar Kabilesi'ne ait arazide "Matari" adıyla bilinen iyi cins kahveden ve Haraz Kazası'na tabi Irr Nahiyesi ile Anes Kazasına bağlı Cebelişşark Nahiyesi dahilindeki "Macel ibni Salim" adlı mahallerde üretilen birinci sınıf kahveden 400 okka (512,8 kg.) özel ambalajlama yöntemleri ile hazırlanarak Padişaha takdim edilmek üzere gönderildiği

إرسال البن اليمني إلى السلطان

خطاب من والي اليمن حسين حلمي باشا حول إعداد وتجهيز 400 أقة (512.8 كج) من بُن الدرجة الأولى ثم وضعه في عبوات خاصة جداً وتقديمه للسلطان. وهذا البن يجري انتاجه من النوع الفاخر المعروف بالمطري في أراضي قبيلة مطر القاطنة في ناحية بلاد البستان وفي ناحية عر التابعة لقضاء حرض ومحلة ماجل بن سالم داخل ناحية جبل الشرق التابعة لقضاء آنس.

التاريخ: 14 مايو 1901م

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne Cânib-i Âlîsi'ne
takdim kılınan kahvenin pusulası

Merkez-i vilâyete mülhak Bilâd-ı Büstan Nahiyesi'nde vâki Benî Matar Kabilesi'ne mahsus arazide hâsıl olan ve "matari" nâmıyla ma'rûf bulunan cinsindendir. Kahve tüccarının ifadâtına ve kullarının da tecârübine nazaran birinci derecede a'lâdır.

Numara	Torba (Aded)	Kahve (Atîk Okka)
1	1	40
2	1	40
3	1	40
4	1	40
5	1	40
	5	*200*

Merkez-i vilâyete tâbi Haraz Kazası muzâfâtından Irr Nahiyesi mahsulünden olup Yemen kahvesinin kezâlik birinci derecede a'lâ addolunan envâ'ındandır.

6	1	40
7	1	40
8	1	40
9	1	40
	9	*360*

Merkez-i Vilâyete tâbi Anes Kazası mülhakâtından Cebelişşark Nahiyesi dahilinde vâki "Macil ibn-i Salim" nâm mahallin hasılâtından ve buralarca kezâlik birinci derecede a'lâ addolunan envâ'dandır

10	1	40
	10	*400*

Evvelâ,

Bâlâda arz u terkîm olunan kahve mücedded ve yıkanmamış patiskadan imal edilen torbalara konuldukdan ve her torbanın üzerine kezâlik aynı patikadan ma'mûl ve diğer bir torba geçirildikden sonra ağızları güzelce bağlanmışdır. Ba'dehû ağzından bağlanmak ve dikiş yerlerinden geçirilmek şartıyla bir torbası renkli iplikle tekrar seyrekçe dikilip ipliğin iki ucu torbaların ağzına ve diğer iki ucu altına götürülmüş ve iplikler sarı tenekeden ma'mûl kutular içine alınarak kırmızı mumla ve mühr-i zâtî-i ubeydânemle temhîr olunmuş ve yolda bozulmamak mütâlaasıyla teneke kutular yine aynı tenekeden ma'mûl birer kapak ile kapadılmışdır.

Sâniyen,

Patiska torbalar ber-minvâl-i ma'rûz dikilip temhîr edildikden sonra yeni zenbillere sarılıp her tarafı dikilmişdir.

Sâlisen,

Torbalar ber-minvâl-i ma'rûz zenbillere sarılıp dikildikden sonra sarı balmumundan mücedededen ve mahsusan imal edilen muşamma'lara sarılmış ve güzelce kalın sicimle bağlanmışdır.

Muşamma'ın patiska torba üzerine sarılması emr u iş'âr buyurulmuş ise de Bahr-ı Ahmer'in şiddet-i harâreti hasebiyle muşamma'daki mumların biraz erimesi ve patiska torbalardan kahveye geçmesi vârid-i hâtır-ı ubeydânem olduğu cihetle buna mahal kalmamak üzere patiska torbalar evvelâ zenbillere ve ba'dehû muşamma' ve ba'dehû kalın ve mücedded çuvallara vaz' olunmuş ve çuvallar kalın sicimle dikilip uçlarına postahânelerde müsta'mel kurşun damga vurulmuşdur.

Râbi'an,

Tefrîk-i cins için vaz' olunan numaralar patiska torbalara siyah mürekkeble ve rakamla tahrîr olunmuşdur.

Fî 1 Mayıs sene [1]317 / [14 Mayıs 1901]

Yemen Valisi
Hüseyin Hilmi

San'a'da meşhur Hasan Paşa Hamamı'nın çalışanları

العاملون في حمام حسن باشا الشهير في اليمن

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 779-76-0038)

15

İ. HUS, 1323 Ş./68

یلدز سرای همایونی

باش کتابت دائره‌سی

٥٥٩١

دوچار قحط وغلا اولان صنعا اهالیسنك تهوینه ضرورت واحتیاجلری ضمننده تیمور
بیك غروشك اراده سنده بر مبلغك قومسیونده معرفتیله تعویضاً توزیع وصرف
اتید یرلدیکندن مقدما صنعا وحوالیسی قحطزدکانی ایچون طلب اولنان ایکی یوز بیك
غروشه حاجت قالمیوب مابقی مذکور تیمور بیك غروشك برآن اول ارسالی ویا
معینات عسکریه ایچون کوندریلن اقچه‌دن اخذینه مساعده اعطاسی مشیر فیضی پاشا
حضرتلری طرفندن عرض واشعار قلنمش واقتضای حالك ایفاسی ضمننده باب عالی‌یه حواله
کیفیت بیورلمش اولمغله شرف صدور بیورلدیغی اراده سنیه جناب خلافتپناهی منطوق منیفی
توفیقاً تبلیغ ابتدار قلندی اولبابده امر وفرمان حضرت من له الامرکدر

فی ۲۲ شعبان سنه ۳۲۳ و ۹ تشرین اول سنه ۳۲۱

سرکاتب حضرت شهریاری
تحسین

SAN'A'DA YAŞANAN KURAKLIK VE AHALİYE YARDIM

1905 senesindeki kuraklıktan ekilenen San'a ahalisinin sıkıntısını bir an evvel gidermek üzere oluşturulan komisyonun 70 bin kuruş borç bulunarak ihtiyaç sahiplerine dağıttığı, bu meblağın İstanbul'dan bir an önce gönderilmesi hususunda padişah tarafından emir verildiği

مساعدة أهالي اليمن بسبب القحط الجاري

تبليغ من سر كاتب السلطان بإعتماد سبعين ألف قرش للحد من آثار الغلاء والقحط الواقع على أهالي مدينة صنعاء في 1320هـ (1905م) وذلك بموجب الإرادة السنية الصادرة من السلطان، وبنظر المجلس (القومسيون) نظراً لشدة القحط في مدينة صنعاء، تم تقديم طلب بمائتي ألف قرش وتمت الموافقة على صرف مبلغ سبعين ألف قرش وإرسالها على وجه السرعة بحسب عرض والي اليمن أحمد فيضي وبمقتضى حوالة الباب العالي

التاريخ: 22 نوفمبر 1905م

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
5591

Dûçâr-ı kaht u galâ olan San'a ahalisinin tehvîn-i zaruret ve ihtiyacları zımnında yetmiş bin kuruş râddesinde bir meblağın komisyon ma'rifetiyle ta'vîzan tevzî' ve sarf etdirildiğinden mukaddemâ San'a ve havalisi kaht-zedegânı için taleb olunan iki yüz bin kuruşa hâcet kalmayıp yalnız mezkûr yetmiş bin kuruşun bir an evvel irsâli veya muayyenât-ı askeriye için gönderilen akçeden ahzına müsaade i'tâsı Müşir Feyzi Paşa hazretleri tarafından arz u iş'âr kılınmış ve iktizâ-yı hâlin ifası zımnında Bâbıâli'ye havale-i keyfiyet buyurulmuş olmakla şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî mantûk-ı münîfine tevfîkan tebliğine ibtidâr kılındı. Ol bâbda emr-u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 22 Şaban sene [1]323 - Fî 9 Teşrîn-i Evvel sene [1]321 / [22 Ekim 1905]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

16

Y. MTV, 284/35

Y. MTV. 284/35

YEMEN'DE TEDAVÜLDE OLAN RİYAL'İN HALKA VE HAZİNEYE VERDİĞİ ZARAR

Yemen Vilayeti ile Afrika'nın doğu sahillerinde asırlardır kullanılmakta olan Riyal'in, Lira ve Mecidiye'ye nisbeten gerçek değerinden işlem görmediği, bu sebeple Osmanlı tebaasının ve hazinesinesinin senelik 200 bin lira kayba uğradığı; vurgunun daha çok Hindistan taraflarında yapıldığı, Riyal'in, Triyeste'de darb edildikten sonra bu bölgeye dağıtılan bir nevi gümüş paradan ibaret olduğu, görünürde Riyal'in bölgeye girişi yasak olduğu, ancak Yemen'e civar mevkilerde öteden beri ticaretin hep Riyal ile yapıldığı, Osmanlı sahillerinin geniş bir alanı kapsaması ve her an birçok küçük deniz vasıtasının bu sahillere gidiş geliş yapması bu yasağın uygulanabilirliğine imkân bırakmadığı, Yemen'de en büyük ticaretin kahve mahsulüyle ham deriden ve az mikdarda da civit ve saireden ibaret olup bu ürünlerin eskiden beri Müslüman tüccarlar vasıtasıyla alınarak yabancı tüccarlara satıldığı, vurgunun çoğunlukla bu ticaret esnasında gerçekleştiği, zararın zaten pek fakir olan bölgenin asayişi üzerinde de etkili olduğu, Aden'de İngilizlerin, Masua'da ise İtalyanların uzun yıllar aynı zarara maruz kaldıklarından bazı tedbirler almak zorunda kaldıkları, İtalyanların Riyal'in kıymetini düşürmeden yalnız üzerine bir İtalya armasını darb ederek kendi Riyallerini piyasaya sürmekle bu işi çözdükleri, Osmanlı devletinin ise bu işi çözmek için öncelikli olarak Hudeyde'de bir Osmanlı Bankası şubesi tesis etmesi gerektiği, Riyalin de bir müddet serbest bırakılarak, Hicaz Demiryolu menfaatına kullanılmak üzere % 8 oranında vergi alınması ile mümkün olabileceğine dair Yemen Heyet-i Teftişiyesi Reisi Ferik Muhammed Ferid bin Said'in arzı

تداول النقد العثماني بدلاً من الريال المتداول في اليمن

تقرير مرفوع من رئيس الهيئة التفتيشية في ولاية اليمن بخصوص وجود خلل متعلق بالأمور الاقتصادية والمنافع التجارية والخلل ناتج عن عدم توفر الأمن ويقتضي الحال معالجة تلك الأوضاع، ففي ولاية اليمن وسواحل شرق إفريقيا يتم التعامل التجاري بين الأهالي بواسطة الريال ويضرب في (تريسته) ويقدر قيمة الريال الحقيقية أحد عشر قرشاً وكسور، ولكن القيمة التي يتم التعامل بها المجيدي ريال ونصف، والذهبية العثمانية بثمانية ريال، وهذا يشكل خسارة كبيرة على خزينة الدولة ومن المفترض ان يتم التداول بالمسكوكات العثمانية في جميع الولايات التابعة للدولة إضافة إلى مركز الخلافة وذلك للفائدة المادية والمعنوية التي سوف تعود على الدولة ويتم منع التعامل التجاري بالريال في جميع المناطق والسواحل العثمانية ابتداءً من تاريخه وهذا المنع سوف يحافظ على المكاسب التجارية التي يمكن الحصول عليها من تجارة البن الواسعة والتي تتعامل معها عدد من الدول الأجنبية، والفرق الكبير في أسعار الصرف لليرة العثمانية يمكن ان تستفيد منها الدولة في المجال العسكري أو المدني، وهذه المسألة مسألة اقتصادية أساساً وليس لها دخل بشئون أخرى وعليه يجب الاسراع بإنشاء فرع في مدينة الحديدة للبنك العثماني حتى يستطيع ان يشرف على سعر صرف الليرة العثمانية.

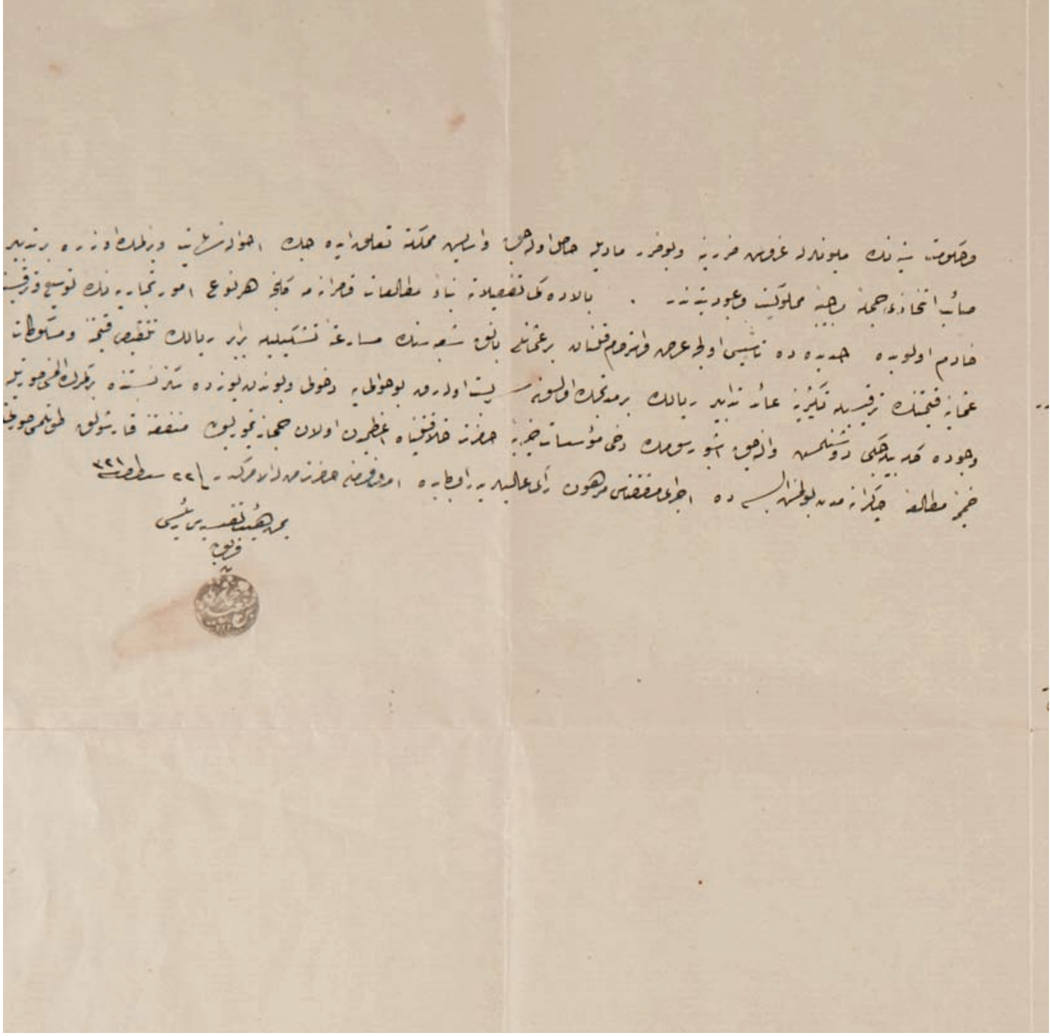
التاريخ: 7 مارس 1906م

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti'nin cihet-i iktisâdiyesine ta'alluk edip de bi'l-vasıta tebaa-i sâdıka-i şahanenin menâfi'-i ticariyelerini ihlâl eden ahvâle karşı ciddi bir tedbir ittihâzı ve bu suretle maddeten vuku'a gelen külliyetli zarar u ziyanın ve min cihetin asayiş-i memlekete bu yüzden târî olacak ahvâlin men'i muktezâ-yı ubûdiyet ve memlûkiyetden gösterilmesine mebnî ahvâl-i mezkûrenin

pîş-i nazar-ı fahîmânelerine arzını vecibeden addetmekdeyim. Yemen Vilâyet-i şahanesiyle Afrika'nın sevâhil-i şarkiyesindeki her nev' ticaret asırlardan beri ahalinin bir alışıklık beliyyesiyle riyal denilen ve hemen cümleten Triyeste'de darb olunup bu havaliye dağıdılan bir nev' gümüş para ile icra olunmakdadır. Halbuki bu para el-yevm mecidiyenin kıymet-i hakikiyesine nazaran on bir kuruş ve küsûr nisbetinde bir kıymeti haiz olduğu hâlde bugün bir mecidiyenin buna nazaran fiyatı bir buçuk riyali geçdiği ve Osmanlı altınına nisbeten dahi sekiz riyal bir rub' ile bir lira alınıp verildiği görülmekdedir ki bu yüzden tebaa-i şahanenin ve Hazine-i Celîle'nin ne râddede düçâr-ı hasar olduğu bi'l-mukayese nazar-ı takdir-i sâmîlerinde ta'ayyün etmiş olur. Ahvâl-i mezkûreye sebeb ise Hindistan'da bazı muhtekirlerin şu fark-ı fiyatla senevî hâsıl eyledikleri külliyetli menfaate mukabil yapdıkları muamele-i sarrafiyeden neş'et etmekdedir. Eğer ki meskûkât-ı Osmaniyye'nin Memâlik-i Osmaniyye'de tedavülü ve bi'l-cümle tebaa-i şehriyârînin merkez-i Hilâfet-i uzmâya merbûtiyet-i maddiye ve maneviyesinin idâmesi maksadıyla riyalin bu havaliye duhûlü memnû' ise de bu kıt'aya civar mevkiin ticareti öteden beri riyal üzerine cereyân etdiği ve sevâhil-i Osmaniyye'nin pek vüs'atli bulunmasıyla her an birçok merâkib-i sağîre-i bahriyenin

âmed-şüdü tamamıyla bu memnû'iyyeti muhafazaya imkân bırakmamakdadır. Halbuki buraca hâlen en büyük ticaret kahve mahsulüyle ham deriden ve cüz'î mikdarda çivid ve saireden ibaret olup eşya-yı mezkûre bidâyeten İslâm tüccarânı vasıtasıyla alınarak ecnebi tüccarlara satıldığı ve geçen sene bir Osmanlı lirası dokuz ve küsûr riyale olduğu hâlde bugün bu fiyat on iki, on beş kuruş nisbetinde bir tefâvüt gösterdiği ve şu hâl tebaa-i şehriyârînin pek küllî bir zararıyla beraber nakliyât ve sair masârıf-ı askeriyede Hükûmet-i Seniyye'nin ve tüccarânın çarşıdan mübâya'asına mecbur kaldığı riyali aynı fark ve nisbetle satın alabileceği için hesab-ı mutavassıt olarak Hükûmet-i Seniyye ve ahali-i sâdıkâne de mücerred şu muhtekirlerin çevirdikleri dolab-ı ihtikârla iki yüz bin liraya kadar bir zarara katlanmakdadır. Halbuki şu zararın zaten pek fakir olan ahali ve tebaa-i şahane üzerinde hâsıl edeceği te'sîrât-ı muzırra ve sene be-sene vuku'a gelen noksanî-i temettu' min cehitin mülkün asayişine de dahl-i küllîsi olduğu meydandadır. Acizâne olarak yapılan tedkikât-ı amîka neticesinde ise Aden'de İngilizler, Masua'da İtalyanlar birçok seneler aynı zarara ma'rûz kalarak hatta İtalyalılar mevcud riyal kıymetini tağyîr etmeksizin yalnız üzerine bir İtalya armasını darb ederek kendilerince mevki'-i tedavüle çıkartdıkları bir nev' riyalin revâcını ahalinin alışıklık ve ticaretçe eski riyalin vâhid-i kıyası addolunması ve bir tarafdan da kaçağın önünü almaya kat'iyyen muvaffak olamaması sebebleriyle zaten huliyât sırasında dahil-i memâlike giren riyalin nihayet mürûruna müsaade ve yalnız nisbet-i mahsusada bir resm almakla şu mesele-i iktisadiyeyi esasen halle muvaffak olabilmişlerdir. Fi'l-hakika hukuk-ı hükümrâni-i hazret-i Hilâfet-penâh-ı a'zamîye zerre kadar münâfi görülen ahvâl uğrunda her nev' fedakârlık ihtiyarı şerâit-i esâsiye icabından olmakla beraber ahalinin asırlardan beri alışdığı şu hâlin men'i pek büyük masârıfa muhtac olup huliyât sırasında dahi kabul olunmasında devletçe bir gûne mahzur mutasavver olmadığı gibi tebaa-i şahanenin ve Hükûmet-i Seniyye'nin milyonlarla kuruş zararına ve bu zarar-ı maddiyle hâsıl olacak ve asayiş-i memlekete ta'alluk edecek ahvâle nihayet verilmek üzere bir tedbir-i sâib ittihâzı cümle-i vecîbe-i memlûkiyet ve ubûdiyetdendir. Bâlâdaki tafsilâta binâen mütalaât-ı kâsırâneme gelince; her nev' umûr-ı ticariyenin tevsî' ve terakkîsine hâdim olup da Hudeyde'de te'sisi evvelce arz ve istirhâm kılınan bir Osmanlı Bank şubesinin müsâra'aten teşkiliyle beraber riyalin tenkîs-ı kıymetine ve meskûkât-ı Osmaniyye kıymetinin terakkîsiyle teksîrine aid tedâbîr riyalin bir müddetçik olsun serbest olarak bu havaliye duhûlü ve bundan yüzde sekiz nisbetinde bir gümrük alınması suretiyle vücûda gelebileceği düşünülmüş ve alınacak işbu rüsûmun dahi müessesât-ı hayriye-i hazret-i Hilâfet-penâh-ı a'zamîden olan Hicaz Demiryolu menfaatine karşılık tutulması sureti zamîme-i mütâlaa-i çâkerânemden bulunmuş ise de icra-yı muktezâsı merhûn-ı re'y-i âlîleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 22 Şubat sene [1]321 / [7 Mart 1906]

Yemen Hey'et-i Teftişiyesi Reisi
Ferik Muhammed Ferid bin Said

17

İ. ML, 1326 S./12

نظارت امور مالیه

مجلس مالیه

عدد

٢٧٨٩

İ. ML. 1326/S – 12

TUZ KAÇAKÇILIĞININ ÖNLENMESİ

Yemen'de tuz kaçakçılığının önlenmesi için iki sene süreyle ve deneme amacıyla tuz fiyatının düşürülmesi kararının alındığı, söz konusu teşebbüsün başarılı olabilmesi için bölgedeki diğer tuzlalarda da fiyat indirimine gidilmesi gerektiği

إنخفاض سعر الملح اليمني بسبب التهريب

رسالة من ناظر المالية نصت على أنه نتيجة لانتشار تهريب الملح في أراضي اليمن أصبح من الضروري العمل على القضاء على تلك الظاهرة ويقترح تخفيض أسعار الملح لمدة سنتين ويمكن تخفيض الأسعار على النحو التالي:

في مدينة الحديدة الملح الصخري من 0.435 قرش إلى 0.25 قرش والملح البحري من 0.435 قرش إلى 0.15 قرش.

في باجل الملح الصخري من 0.385 قرش إلى 0.335 قرش.

في الصليف الملح الصخري من 0.625 قرش إلى 0.225 قرش.

في جده الملح الصخري 0.40 قرش.

ومرفق عرض من الصدر الأعظم إلى السلطان بمحتوى الرسالة.

التاريخ: 19 مارس 1908م

Nezâret-i Umur-ı Maliye
Meclis-i Maliye
Aded: 2789

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hıtta-i Yemaniye'deki kaçakçılığın men'i zımnında tuzun iki sene müddetle ve tecrübe tarîkıyle idarece tanzim ve takdim edilmiş olan cedvelde muharrer fiyatla fürûhtu hakkında ve Düyûn-ı Umumiye Komiserliği'nden alınan tezkire üzerine sebk eden arz u istîzâna binâen Yemen Vilâyeti'ne mahsus olmak üzere tuzun mahal ve mevki'e göre mezkûr cedvelde tayin olunan fiyatla satılması için Düyûn-ı Umumiye İdaresi'ne me'zûniyet i'tâsına Meclis-i Vükelâca tanzim olunan mazbata üzerine şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhîyi mübelliğ 23 Mayıs sene [1]323 tarihli ve dokuz yüz kırk beş numaralı bir buyuruldu-i sâmî-i fahîmâneleri vechile Düyûn-ı Umumiye Komiserliği'ne tebliğ-i keyfiyet olunmuş idi. Mezkûr komiserlikden bu kere alınan tezkirede ber-mantûk-ı emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı mülûkâne icra kılınan tenzîlât hasebiyle tuz sarfiyâtı tezâyüd ederek yalnız Zeydiye ve Zehre Memlehalarında geçen Ağustos ve Eylül ve Teşrîn-i Evvel mâhları zarfında sene-i sâbıkanın aynı mâhları sarfiyâtına nisbetle iki yüz on yedi tonilato yani yüzde iki yüz altmış nisbetinde bir fazla husûle geldiği ve sarfiyâtın bir kat daha te'min-i terakkî ve tezâyüdü için Hudeyde'de kaya tuzu fî-i mîrîsinin 0,435 kuruşdan 0,25 kuruşa ve deniz tuzu fî-i mîrîsinin 0,435 kuruşdan 0,15 kuruşa ve Bacil'de kaya tuzu fiyatının 0,385 kuruşdan 0,335 kuruşa ve Salif'de kaya tuzu fiyatının 0,625 kuruşdan 0,225 kuruşa ve Cidde'de kaya tuzu fî-i mîrîsinin 0,40 kuruşa tenzîli mûcib-i muhassenât olacağı ve tuz anbarlarında satılan tuzların masârîf-ı nakliyesi mezkûr fiyatlara dahil bulunduğu beyânıyla tuzun tenzîl-

باب عالی
دائرهٔ صدارت
آمدی دیوان همایون
٦٠٦

4

i fiyatı hakkında şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî hükm-i münîfine tevfîkan mahall-i mezbûredeki tuz fiyatının dahi o vechile tenzîline müsaade olunması hakkında müdüriyet-i umumiyeden Meclis-i İdare'ye verilen takrîr üzerine cereyân eden müzâkere neticesinde mârru'z-zikr irâde-i seniyye-i mülûkâne hükm-i celîlinin ânifü'l-arz mahallerdeki tuzlalarla kaya tuzları hakkında dahi tatbiki ile fiyatlarının o suretle tenzîli esbâbının istikmâli meclis-i mezbûrdan iltimas edilmekle beraber vâridâtın terakkîsi emrinde Hükûmet-i Seniyye cânib-i âlîsinden şimdiye kadar ibrâz buyurulan âsâr-ı muâvenet ve teshîlâta nazaran iltimas-ı vâki'in tervîc buyurulacağında şübhe olmadığı vechile bu bâbdaki emr-i âlîye intizâren hususât-ı ma'rûzanın muvakkaten ve tecrübeten mevki'-i tatbike vaz'ı zımnında müdüriyet-i mezkûreye me'zûniyet verilmiş olduğu izbâr edilmiş ve keyfiyetin huzur-ı sâmî-i fahîmânelerine arz u iş'ârı Meclis-i Maliye'den ifade kılınmışdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 22 Muharrem sene [1]326 ve 12 Şubat sene [1]323 / [25 Şubat 1908]

Maliye Nâzırı
Mehmed Ziya

* *

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı
Hümâyûn
404

Devletli efendim hazretleri

Hıtta-i Yemaniye'de kaçakçılığın men'i zımnında tuzun iki sene müddetle ve tecrübe tarîkıyle fiyatının tenzîli hakkında bi'l-istîzân şeref-vârid olan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî hükm-i münîfinin muharrerü'l-esâmî mahallerdeki tuzlara dahi teşmîli lüzumuna dair Maliye Nezâret-i Celîlesi'nden vârid olan tezkire Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'da lede'l-mütâlaa cereyân eden müzâkerât neticesini hâvî kaleme alınan mazbata arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 1 Safer sene [1]326 - Fî 20 Şubat sene [1]323 / [4 Mart 1908]

Sadrıazam
Ferid

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup Meclis-i Vükelâ'nın mazbata-i ma'rûzası ve melfûfu ile beraber manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 Safer sene [1]326 - Fî 6 Mart sene [1]324 / [19 Mart 1908]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

MV, 199/77

77

صره نومروسى	٢٦٠	مجلس وكلا مذاكراتنه مخصوص ضبط نامه	جلد نمرسى
تاريخى	ذى الحجه ١٨ تشرين اول ٢٦		تبليغ اولنديغى دوائر وتاريخ تبليغ ١٥ تشرين اول ٣٢٦ تاريخيله ماليه و داخليه نظارتلرينه تذكره يازلمشدر

خلاصهٔ مآل

حديده اهاليسنك تسويه احتياجى حسبيله شمديلك تسويه نقديه مبلغى حقنده داخليه نظارتنك ٤ تشرين اول ٣٢٦ تاريخلو
و ٧٠٤ نومرولو تذكره سى ملفوفى تعز ولايتى شيفره لى تلغرافنامه سيله اوقوندى .

قرارى

مذكور تذكره ده لزوم كوسترلديكى اوزره اهالئ مذكوره نك دوچار اولديغى مضايقه نك تسويه حسبيله مصارف غير ملحوظه
ترتيبندن شمديلك ايكى بيك ليرانك تسويه سى خصوصنك ماليه نظارتنه وكالتنه اشعارى و داخليه نظارتنه معلومات اعطاسى تنسيب
ايدلدى .

MV. 199/77

HUDEYDE HALKINA YARDIM

Hudeyde ahalisinin ihtiyacı için masarıf-ı gayr-ı melhûza [plansız harcamalar] tertibinden ilk etapta 2.000 lira gönderileceği

مساعدة الاهالي في مدينة الحديدة

محضر لمجلس الوكلاء بخصوص المساعدة في التخفيف عن أهالي مدينة الحديدة فقد تم اعتماد مبلغ ألفي ليرة عثمانية من بند النفقات الطارئة على أن تقوم نظارة المالية بتسوية الموضوع وإشعار نظارة الداخلية بذلك.

التاريخ: 27 نوفمبر 1915م

Meclis-i Vükelâ

Müzâkerâtına Mahsus Zabıtnâme

Hulâsa-i Meâli

Hudeyde ahalisinin tehvîn-i ihtiyacı zımnında şimdilik tesviyesi muktezî meblağ hakkında Dahiliye Nezâreti'nin 4 Teşrîn-i Evvel sene [1]331 tarihli ve 704 numaralı tezkiresi melfûfu mutasarrıflığın şifreli telgrafnâmesi ile okundu.

Kararı

Mezkûr tezkirede lüzum gösterildiği üzere ahali-i mezkûrenin dûçâr olduğu müzâyakanın tehvîni zımnında masârıf-ı gayr-ı melhûza tertibinden şimdilik iki bin liranın tesviyesi hususunun Maliye Nezâret-i Vekâleti'ne iş'ârı ve Dahiliye Nezâreti'ne malumât i'tâsı tensîb edildi.

18 Zilhicce sene [1]333 - 14 Teşrîn-i Evvel sene [1]331 / [27 Ekim 1915]

(Meclis-i Vükelâ üyelerinin imzaları)

VAKIF - DİN

الأوقاف والشئون الدينية

19

i. MVL, 14805

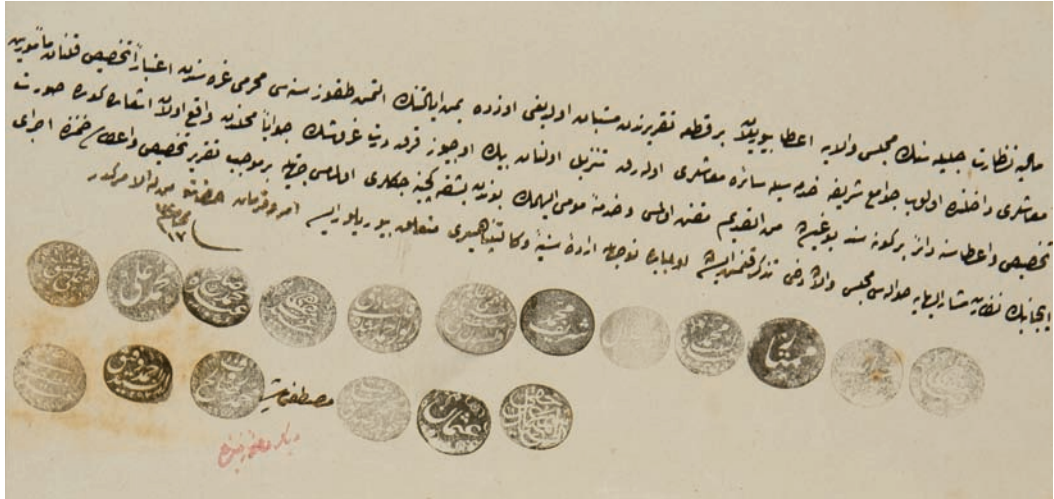
CAMİ GÖREVLİLERİ TAHSİSATI

Eskiden beri ödenegelen ve Hicrî 1269 (1852-1853) senesinden itibaren bütçenin memur maaşları kısmına konulduğu halde daha sonra bütçeden çıkarılan Yemen Eyâleti cami görevlileri tahsisatının, sözkonusu görevlilerin başka geçim kaynakları olmaması sebebiyle bütçeye yeniden konulması

مخصصات موظفي الجوامع

تقرير من نظارة المالية الجليلة إلى المجلس الأعلى ثم تذكرة من الصدر الأعظم حول أن المخصصات المالية المقررة لموظفي الجوامع في اليمن والتي جرت العادة من القديم بوضعها في قسم معاشات الموظفين في الميزانية منذ سنة 1269 هجرية قد رفعت منها، وأن الموظفين المذكورين ليس لهم مصدر آخر للدخل، وضرورة إدراج تلك المخصصات في الميزانية من جديد. وقد صدرت الإرادة السنية بالموافقة على ذلك.

التاريخ: 29 سبتمبر 1855م

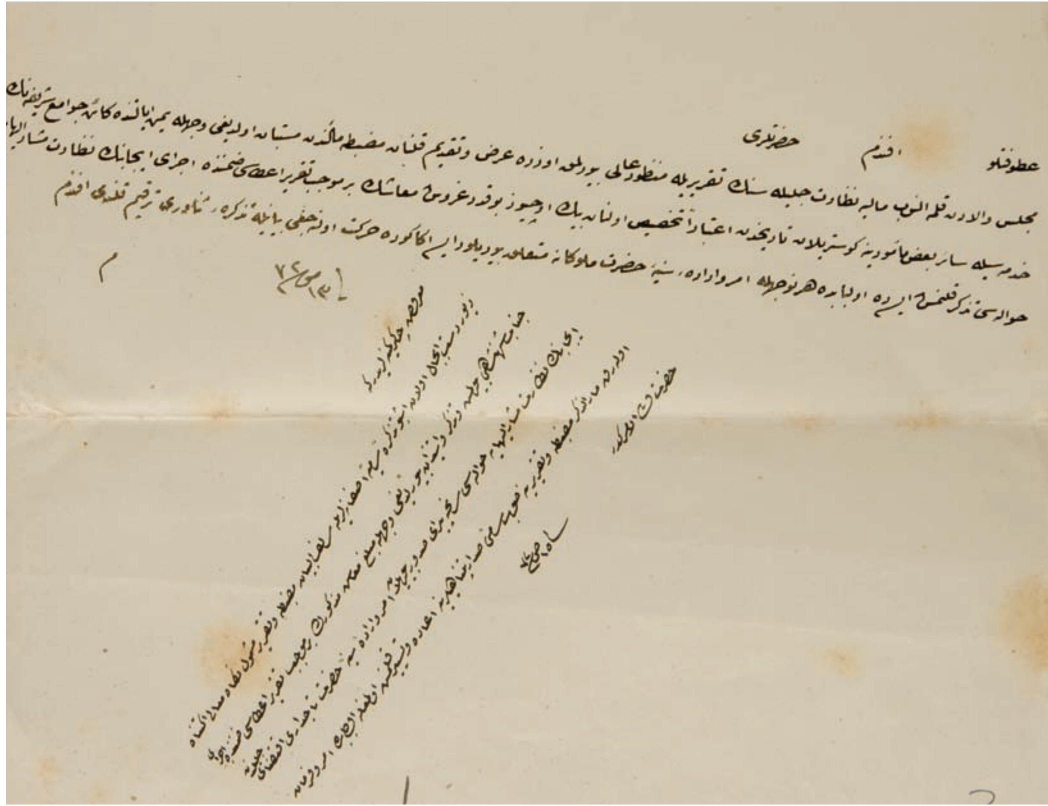
Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin Meclis-i Vâlâ'ya i'tâ buyurulan bir kıt'a takrîrinden müstebân olduğu üzere Yemen Eyaleti'nin altmış dokuz senesi Muharrem'i gurresinden itibaren tahsis kılınan memurîn maaşları dahilinde olup cevâmi'-i şerife hademesiyle saire maaşları olarak tenzîl olunan bin üç yüz kırk dört kuruşun cevaben mahallinden vâki olan iş'âra göre suret-i tahsisi ve i'tâsına dair bir gûne sened yok ise de mine'l-kadîm mukannen olması ve hademe-i mûmâileyhin bundan başka geçinecekleri olmaması cihetiyle ber-mûceb-i takrîr tahsisi ve i'tâsı zımnında icra-yı icabının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi Meclis-i Vâlâ'da dahi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda ne vechile irâde-i seniyye-i vekâlet-penâhîleri müte'allik buyurulur ise emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 17 Muharrem sene [12]72 / [29 Eylül 1855]

(Meclis-i Vâlâ üyelerinin mühürleri)

* *

Atûfetli efendim hazretleri

Meclis-i Vâlâ'dan kaleme alınıp Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin takrîriyle manzûr-ı âlî buyurulmak üzere arz u takdim kılınan mazbata meâlinden müstebân olduğu vechile Yemen Eyâleti'nde kâin cevâmi'-i şerifenin hademesiyle sair bazı memurîne gösterilen tarihden itibaren tahsis olunan bin üç yüz bu kadar kuruş maaşın ber-mûceb-i takrîr i'tâsı zımnında icra-yı icabının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i hazret-i mülûkâne müte'allik buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 13 S sene [12]72 / [25 Ekim 1855]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Zîver-i dest-i ibcâl olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle sâlifü'l-beyân mazbata ve takrîr meşmûl-i nigâh-ı me'âlî-iktinâh-ı cenâb-ı şehinşâhî buyurulmuş ve tezekkür ve istîzân buyurulduğu vechile meblağ-ı maaş-ı mezkûrun ber-mûceb-i takrîr i'tâsı zımnında icra-yı icabının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi sâniha-pîrâ-yı sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i tâcdârî iktizâ-yı celîlinden olarak mârru'z-zikr mazbata ve takrîr yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade ve tesyîr kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 15 S sene [12]72 / [27 Ekim 1855]

YEMEN'E MATBU KUR'AN GÖNDERİLMESİ

Yemen'de, tamamı yazma olan Kur'ân-ı Kerim nüshalarının yetersiz kaldığından matbu Kur'ân-ı Kerim gönderilmesi

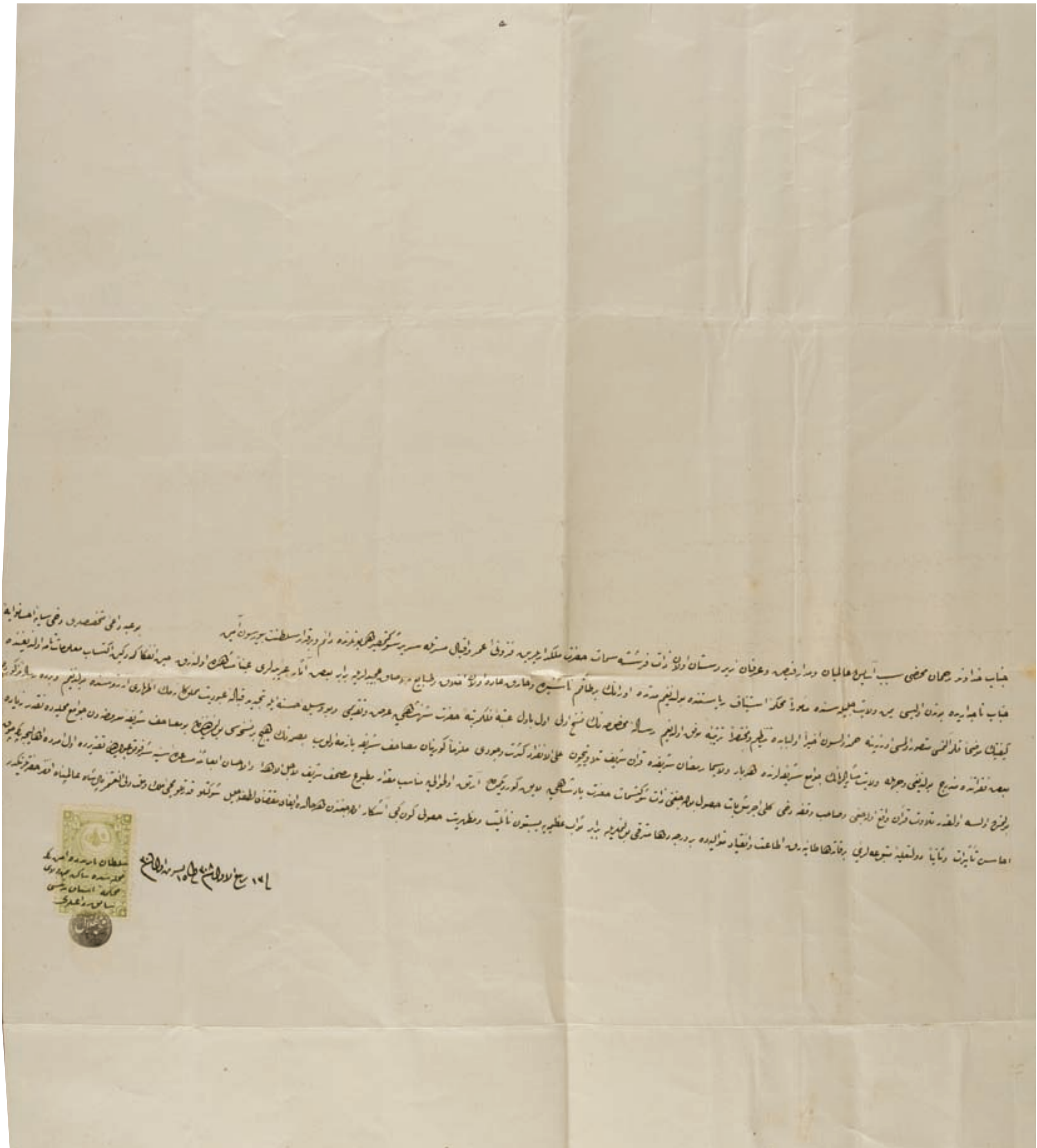
İ. DH, 94394

إرسال نسخ من المصحف الشريف المطبوع الى اليمن

رفع من رئيس المحكمة الاستئنافية السابق محمد هلال أفندي وعدد من العلماء والأعيان بطلب تزويد الجوامع في ولاية اليمن بالمصاحف لأن المصاحف الموجودة الآن في تلك الجوامع غير كافية وخاصة أثناء شهر رمضان المبارك لأن مرتادي الجوامع في تلك الفترة يزيد عددهم بشكل كبير.

ومرفق بلاغ من سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة على الموضوع.

التاريخ: 1890/11/27 م

Cenâb-ı hüdâvend-i Rahman mahzâ sebeb-i asayiş-i âlemiyân ve medâr-ı feyz ü irfan-ı zîr-destân olan zât-ı firişte-simât-ı hazret-i mülkdârîlerin füzûnî-i ömr ü ikbâl-i meserretle serîr-i şevket-masîr-i hümâyûnlarında dâim ve ber-karar-ı saltanat buyursun, amin.

Bu abd-i dâ'î-i mütehassısları dahi saye-i ihsân-vâye-i cenâb-ı tâcdârîde bundan evvelisi Yemen Vilâyet-i Celîlesi'nde memuren mahkeme-i istînâf riyâsetinde bulunduğum müddetde oranın bir takım nâ-şinîde ve hârik-âde olan ahlâk ve tabâyî'-i mülâsâk-ı acîbeleriyle beraber bazı âsâr-ı garîbeleri aynen müşahede olunarak hîn-i infikâkıma değin iktisâb-ı malumât-ı tâmme olduğunda keyfiyetin muvazzahan kaleme alınması mutasavver olması üzerine hamd olsun ahîren ol bâbda tanzim ve muhtasaran tertibine muvaffak olduğum risâle-i mahsusanın nüsah-ı evveli evvel be-evvel atebe-i felek-mertebe-i hazret-i şehinşâhîye arz u takdimi ve bu vesile-i hasene ile tecdîd-i kabâle-i ubûdiyet-i memlûkânemin izhârı arzusunda bulunduğum ve bir de risâle-i mezkûrda bazı fıkarâtda münderic bulunduğu vechile vilâyet-i müşârunileyhânın cevâmi'-i şerifelerinde her bâr velâsiyyemâ Ramazan-ı Şerif'de *Kur'ân-ı Şerif* tilâveti için ale'l-infirâd kesret-i vücudu mülzemen görünen mesâhif-i şerife yazma olup basmanın hiçbir nüshası bulunmadığından bu mesâhif-i şerife-i ma'rûzadan cevâmi'-i mahalliyede ne kadar ziyade bulunmuş olsa ol kadar tilâvet-i Kur'ân vâki olacağı ve sahib-i vakfa dahi küllî ecr-i mesûbât husûl bulacağını zât-ı şevket-simât-ı hazret-i Padişahîye lâyık gördüğümden artık ol havaliye münasib mikdar matbu *Mushaf-ı Şerif* li-ecli'l-ihdâ ve'l-ihsân ib'âsına müsaade-i seniyye şeref-vuku bulduğu takdirde evvel emirde ahalice pek çok ehâsin-i te'sirât ve sâniyen Devlet-i Aliyye-i metbûalarını bir kat daha tanıyarak itaat ve inkıyâd-ı mütevâliyede bir derece daha müterakkî bulunmalarıyla beraber sevab-ı azîmeye büsbütün nâiliyet ve mazhariyet husûlü gün gibi âşikâr olacağından her hâlde ifa-yı muktezâ-yı lütf-ı celîl şevketli kudretli muhyî-i mülk ü millet veli-nimetimiz Padişah-ı alem-penâh efendimiz hazretlerinindir.

Fî 13 Rebîülevvel sene [1]308 ve fî 15 Teşrîn-i Evvel sene [1]306 / [27 Ekim 1890]

Sultan Bayezid'de Eminbey Mahallesi'nde sâkin
Yemen Vilâyeti Mahkeme-i İstînâf Reis-i Sâbık dâ'ileri
Mehmed Hilâl

* *

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi

Yemen Vilâyeti'nde kâin cevâmi'-i şerifede yazma olarak mevcud olan Mushaf-ı Şerife'nin kâfi mikdarda olmadığı vilâyet-i mezkûre mahkeme-i istînâfiyesi reisi sâbık Mehmed Hilal Efendi tarafından takdim olunan melfûf arzuhal mütâlaasından malum-ı âlî buyurulduğundan münasib mikdar basma *Mushaf-ı Şerif*'in vilâyet-i mezkûreye irsâli muktezâ-yı irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahîden bulunmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Rebîülâhir sene [1]308 - Fî 15 Teşrîn-i Sânî sene [1]306 / [27 Kasım 1890]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

21

İ. HUS, 1318 M./30

II. ABDÜLHAMİD'İN ABHA'YA CAMİ YAPTIRMASI

Ahalisinin tamamı Şafii mezhebine mensup olan Abha'nın Asir Sancağı'na merkez olmasıyla birlikte nüfusunun yoğunlaştığı, burada büyük bir camiin ihtiyaç haline geldiği, önceki iki mutasarrıf tarafından yardım kampanyaları yapılarak bir camiin inşasına başlandığı fakat fakir olan bölge ahalisinin yardımlarının camiyi tamamlamaya yetmediği, yeni bir yardım kampanyasının da öncekilerden farklı bir netice vermeyeceği anlaşıldığından yarım kalan camiin tamamlanabilmesi için Asir Mutasarrıfı tarafından Padişaha müracaat edildiği / Padişah II. Abdülhamid'in masraflarının Evkaf-ı Hümayun Hazinesi'nden karşılanmak üzere Abha'da bir cami yapılmasını irade ettiği

السلطان عبد الحميد الثاني يبني مسجداً في أبها

خطاب من متصرف عسير إلى والي اليمن حول أن أبها التي ينتسب كافة أهاليها إلى المذهب الشافعي قد زاد عدد سكانها بعد جعلها مركزاً لسنجق عسير، ومن ثم فإنها في حاجة إلى جامع كبير، وكان قد تم البدء قبل ذلك في إقامة جامع هناك بعد حملات التبرع التي قام بها المتصرفان السابقان، غير أن تلك التبرعات التي جرى جمعها من الأهالي في تلك المنطقة الفقيرة لم تكن كافية لإتمام ذلك الجامع، كما تبين أن حملة جديدة للتبرع لن تأتي بنتيجة تختلف عن سابقاتها، ولهذا يتوجه متصرف عسير بالطلب من جناب السلطان باستكمال مباني الجامع. وعلى ذلك تصدر الإرادة السنية من السلطان عبد الحميد الثاني بإقامة جامع في أبها على أن تتحمل تكاليف بنائه خزانة الأوقاف الهمايونية.

التاريخ: 13 مايو 1900م

237

Huzur-ı Sâmî-i Cenâb-ı Vilâyet-penâhî'ye

Devletli efendim hazretleri

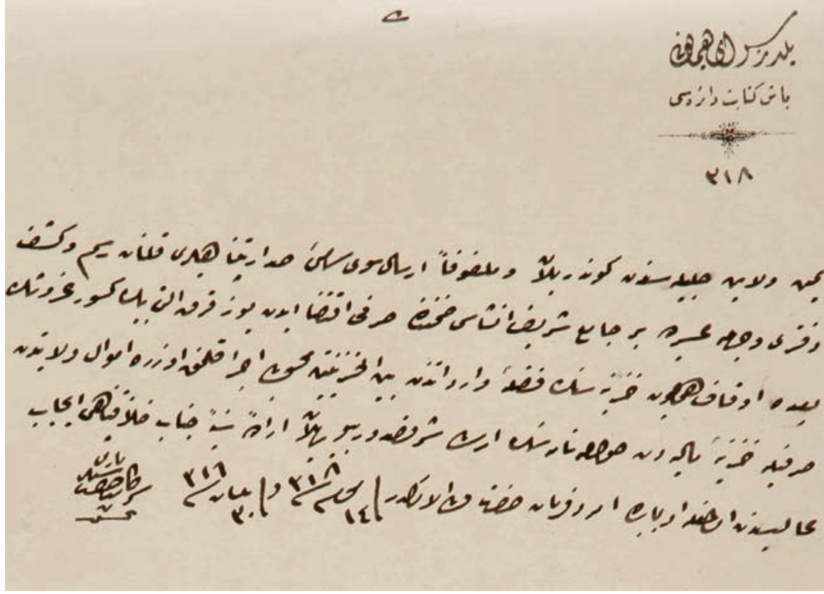
Asir Sancağı'nın merkezi olan Abha'da hükûmet konağı ve telgrafhâne, mekteb, hastahâne ve saire-i mebânî-i emîriyeden bir şey olmayıp yalnız bir taburluk bir kışla varsa da o da şan-ı devlet-i ebed-müddet-i Osmaniyye ile mütenâsib bir suretde değildir. Maamâfih bunların cümlesinin ahîren peyderpey inşası kabil şeylerden ise de asıl şâyân-ı teessüf olan mesele Abha'da cevâmi'-i şerife de olmayıp en evvel burada bir cami-i şerif inşasına lüzum-ı ciddî ve hakikî vardır. Gerçi bir Arap Camii varsa da o da küçük ve harab memleketin ihtiyacâtıyla mütenâsib olmayıp Abha, Asir Sancağı'na merkez olmazdan mukaddem bir karye tarzında iken mezkûr cami ile idare olunur idiyse de el-yevm saye-i mamûriyet-vâye-i hazret-i Hilâfet-penâhîde kesb-i cesâmetle bir kasaba şekline girmiş ahalinin kesretiyle beraber bir livâ asâkir-i şahaneye ve sancağa merkez olmuş olduğundan bir büyük cami'e ihtiyac olup ve ez-cümle şeref-duhûl eden Ramazan-ı şerifde ahali ve asâkir-i şahane ile cemiyetli eda-yı salât-ı teravih edilemediği misillü eğer mütekâribü'l-hulûl olan îd-i sâ'idde dahi şimdi olduğu misillü yağmurların devamıyla meydanda eda-yı salâta müsaade etmediği takdirde mezkûr küçük ve harab Arap Camii'ne ilticadan başka çare yokdur.

Malum-ı sâmî-i fahîmâneleri olduğu üzere ahalisi umumen Şâfiiyyü'l-mezheb ve mutaassıb olan Asir kıt'asında ahalinin diyânet nokta-i nazarında isticlâb-ı kabulleri için en evvel yapılacak şey bir cami-i şerif olup bu husus esbak Asir Mutasarrıfı ve Kumandanı Ferik saadetli Ömer Paşa

hazretleri tarafından üç yüz beş senesinde hissolunarak ve bu emr-i hayrın hayyiz-ârâ-yı husûlünü erbâb-ı diyânet ve hamiyetin kîse-i hamiyetlerinde arayarak nâm-ı kudsiyet-ittisâmını veli-nimet-i bî-minnetimiz halife-i diyânet-şi'âr efendimiz hazretlerine nisbeten ve iâneten memleketin ihtiyacâtına kâfi bir bâb cami-i şerifin inşaatına mübâşeretle yalnız beden duvarlarıyla sakfının yedide bir kısmı setr ve ikmâl edilebilmiş ve masârıfât-ı inşaiye mebâliğ-i vefîreye arz-ı ihtiyac eylemesinden itmâmına teyessür olamayarak tarih-i mezkûrdan beri maa't-teessüf alâ-hâlihî kalmışdır. Mürûr-ı zaman ile nâ-tamam olmasından cami-i şerif-i mezkûrun beden duvarları da inhidâma ve harabiyete meyl ile garb ciheti kâmilen münhedim olarak himemât ve masârıfât-ı sâbıka mahv ve nâ-bûd olup gitmişdir. Ahîren Mirliva Hüseyin Paşa tarafından dahi iâne cem'ine teşebbüsle itmâmına sa'y u gayret edilmiş ise de itmâmı mebâliğ-i kesîreye muhtac olduğu ve Asir kıt'asının fakr u zaruretleri cihetiyle iâneten öyle vâfir bir meblağ cem'i mümkün olamamış ve cem' edebildiği mebâliğ-i cüz'iye ile beraber tamirine teşebbüs eylemişse de yine itmâmı müyesser olmadığından o zamandan beri yine müşrif-i harâb olmuş bir fâideyi müfîd olamamışlardır.

Cami-i şerif-i mezkûrun itmâmı zımnında yine cem'-i iâneye teşebbüs olunsa itmâmının mebâliğ-i vefîreye muhtac olduğu ve Asir'den ol kadar iâne cem'i mümkün olamayacağı cihetle yine ikmâli mümkün olamayıp bu hususda hâtır-ı çâkerâneme gelen işbu hakikat emîru'l-mü'minîn ve muvahhidîn olan Padişah-ı diyânet-şi'âr efendimiz hazretlerinin nâm-ı nâmî-i hümâyûnlarıyla mevsûm cami-i şerifin nâ-tamam olduğu ve Abha'da ahali-i sâdıka ve memurîn-i seniyyeleriyle asker kullarının eda-yı salât ve her an vird-i zebân-ı musâdakat-beyânımız olan dua-yı ömr ve ikbâl-i hazret-i şehinşâhîleri da'avât-ı hayriyesini ifa eyleyecek bir mahall-i mübarek olmadığı vâsıl-ı sem'-i hümâyûnları olursa memâlik-i İslâmiyenin her köşesini me'âbid-i İslâmiyye ile tenvîr ve tezyîn buyurmuş olan zât-ı melek-sıfât-ı mülûkâneleri Asir ahali-i İslâmiyesine karşı Abha'da cami-i şerif bulunmaması ve mezkûr nâ-tamam cami-i şerifin şu suretle mahv ve nâ-bûd olması âmâl-i diyânet-iştimâl-i hazret-i Hilâfet-penâhîye tevâfuk etmeyeceği cihetle tecvîz buyurmayacaklarından itmâm ve inşasına kâfi meblağın Hazine-i Hâssa-i Şahanelerinden inâyet ve ihsan buyuracaklarına şübhe olmadığı ve mezkûr cami-i şerifin inşa ve ikmâli zımnında dahi bundan başka

çare bulunmadığı ecilden şan-ı âlî-i Hilâfet-i seniyyelerine ve nâm-ı kudsiyet-ittisâm-ı mülûkânelerine şâyân bir suretde ikmâl ve itmâmı için tanzim etdirilen resm ve keşfi leffen arz u takdim kılınmış olmakla re'y-i rezîn-i isabet-karîn-i fahîmânelerine tevâfuk eylediği hâlde arz-ı atebe-i felek-mertebe-i hazret-i zıllullahî buyurulması menût-ı re'y ve irâde-i vilâyet-penâhîleri bulunmuş olmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 9 Ramazanü'l-mübarek sene [1]317 ve fî 31 Kânûn-ı Evvel sene [1]315 / [12 Ocak 1900]

Asir Mutasarrıfı
(Mühür)

* *

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
318

Yemen Vilâyet-i Celîlesi'nden gönderilen ve melfûfen irsâl-i sûy-ı sâmî-i Sadâret-penâhîleri kılınan resm ve keşif defteri vechile Asir'de bir cami-i şerif inşası zımnında sarfı iktizâ eden yüz kırk altı bin küsûr kuruşun ba'dehû Evkaf-ı Hümâyûn Hazinesi'nin fazla-i vâridâtından beyne'l-hazineteyn mahsûbu icra kılınmak üzere emvâl-i vilâyetden sarfıyla Hazine-i Maliye'den havalenâmesinin irsâli şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî icab-ı âlîsinden olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Muharrem sene [1]318 ve fî 30 Nisan sene [1]316 / [13 Mayıs 1900]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

22

MUAZ BİN CEBEL CAMİİ SUYUNUN YENİDEN AKITILMASI

Taiz Sancağı'nda Cami'u'l-Cünd adıyla bilinen ve ashâb-ı kirâmdan Muaz bin Cebel'in inşa ettirdiği camiye ait suyun kesilmesi sebebiyle halkın tarla ve evlerini terk ederek dağıldıklarından suyun yeniden akıtılması için Taiz ileri gelenlerinin hükümete başvurdukları

Y. PRK. UM, 79/118

ترميم مصدر مياه جامع معاذ بن جبل في تعز

طلب من رئيس بلدية تعز وعلماء ومشائخ المنطقة لإصلاح مصادر المياه في جامع الجند الذي بناه الصحابي معاذ بن جبل، وترميم ملحقات الجامع حيث يعتبر من الآثار اليمنية والإسلامية الهامة. وكان السبب في ذلك الخراب تركه دون اهتمام لفترة زمنية طويلة وسوف يستفيد من هذا المشروع أهالي المنطقة والزائرون للجامع وكذلك لسقي الحيوانات وغيرها.

التاريخ: 1907/7/26م

San'a'da ordugâhta inşa edilen Hamidiye Cami-i Şerifi ve şadırvanlar

جامع الحميدية الشريف والشادروان الذي أنشئ في معسكر الجيش بصنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90661-0016)

Taiz Sancağı belediye reisiyle ulemâ ve meşâyıhdan on iki zâtın imza ve mühürleriyle takdim kılınan 15 Cemâziyelevvel sene [1]325 tarihli arîzanın hulâsasıdır.

Taiz Sancağı muzâfâtından Cami'u'l-Cünd yani Asker Cami-i Şerifi denmekle şehîr olan cami ashâb-ı kirâmdan Muaz bin Cebel radıyallahu anhın binâ-gerdesi ve me'âsir-i kadîme-i Yemaniye'den olarak bu cami-i şerifin büyük bir suyu olduğu ve etrafında bulunan ahali kâffeten bu sudan istifade ve hayvanâtları iskâ eylemekde oldukları hâlde bir müddet evvel yıkılarak suyun kesilmesinden nâşi ahali tarlalarını ve hânelerini terk ile dağıldıkları ve akdemce me'âsir-i İslâmiyenin ihyâsı zımnında şeref-müte'allik buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı zıllullahîleri sırasında merkez-i livâca keşfiyâtı icra olunduysa da şimdiye kadar neticesi zuhur etmediği ve cami-i mezkûr me'âsir-i kadîme olmakdan başka Yemen kıt'asında İslâmiyet'in menba'-ı zuhuru bulunduğu cihetle ihyâ ve imarı istirhâmından ibaret bulunmuşdur.

Fî 15 Cemâziyelevvel sene 1325 / [26 Haziran 1907]

داخلیه نظارتی مخابرات عمومیه دائره‌سی

شعبه ۲

۴۱۸۸

لاجل التبییض قلمه ورودی						مبیضی	مسوده‌سی	اوراق نومروسی
۲۱								۲۰۷
مقابله ایدنلر				۲۰	اوقاف همایونه نظارت جلیله‌سنه	تاریخ تبییض	تاریخ تسوید	قلمه ورودی تاریخی
							۲۰	۲۸

عدلیه

[illegible] تاریخلی تذکره [illegible] جوابیدر

۴۱۶۱ / ۱۹۷ نومرولو و ۸ [illegible]

ولایت داخلنده‌کی جوامع و مساجد شریفه‌یه بونلرک اوقافی [illegible] منتخب ناظرلر

معرفتیله اداره ایدیلمکده [illegible] ولایت بونلره مداخله ایتمکده اولمسی [illegible]

تقیید اوقاف مداخله و قوعی [illegible] حصول ایده‌جکی نظراً معاملات قدیمه‌نک دوام

ابقاسی [illegible] و جوامع و مساجد شریفه‌نک [illegible]

[illegible]

-7-

TAMİRE MUHTAÇ CAMİLERİN MASRAFLARI

Yemen'de bulunan cami, mescit ve bunların vakıflarının eskiden beri yerli ahalinin seçtiği temsilciler tarafından idare edilmekte olduğundan bunlara vilayetçe müdahale edilmesinin hoş karşılanmayacağı, ancak vakfı bulunmayıp bakım ve onarıma muhtaç cami ve mescit masraflarının Osmanlı Hükümeti'nin yardımlarıyla karşılanması gerektiği

صرف المبالغ اللازمة لترميم الجوامع

خطابات متبادلة بين نظارتي الداخلية والأوقاف حول أن الجوامع والمساجد الموجودة في اليمن وكذلك الأوقاف الخاصة بها كان يديرها أشخاص يمنيون منذ قديم، ولهذا فإن تدخل الولاية في تلك الأمور أمر لن يرضى عنه الأهالي، ومن هنا فإن نفقات الجوامع والمساجد المحتاجة للترميم والإصلاح يجب أن تصرف من جانب الحكومة العثمانية ولكن للجوامع والمساجد التي ليس لها أوقاف فقط.

التاريخ: 2 نوفمبر 1910م

Dahiliye Nezâreti
Muhaberât-ı Umumiye Dairesi
Şube: 2

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesi'ne

4161/197 numaralı ve 8 Haziran [1]326 tarihli tezkire-i aliyyeleri cevabıdır.

Vilâyet dahilindeki cevâmi' ve mesâcid-i şerife ile bunların evkâfı mine'l-kadîm yerliler tarafından müntahab nâzırlar ma'rifetiyle idare olunagelmekde olup vilâyetçe bunlara müdahale edilmemekde olmasına ve şu kaide-i kadîmenin tağyîriyle umûr-ı evkâfa müdahele vuku'unu hüsn-i te'sir hâsıl edemeyeceğine nazaran muamelât-ı kadîmenin devam etdirilmesi zarurî ve evkâfı münderis yahud gayr-ı kâfi olan cevâmi' ve mesâcid-i şerifenin hükûmetçe tamiri için münasib bir mikdar meblağın sarfına me'zûniyet i'tâsı hakkındaki iş'âr-ı sâbıkın ahali tarafından vuku bulan müracaâta ve bu yüzden efkâr-ı umumiyede te'sirât-ı hasene hâsıl olacağı mütâlaasına mübtenî idüğüne dair Yemen Vilâyeti'nden cevaben alınan tahrirât leffen savb-ı âlîlerine irsâl kılınmakla iktizâsının ifası menût-ı himem-i aliyye-i nezâret-penâhîleridir. Ol bâbda.

Fî 9 Ramazan sene [1]327 - Fî 3 Ağustos sene [1]326 / [16 Ağustos 1910]

**

نظارت اوقاف همایون

محاسبه قلمی

عدد

٨٦٧٧ عمومی

٤٩ خصوصی

۵٠

داخلیه نظارت جلیله سنه

خلاصه

ملفوف

عدد

ناظر بك افندی حضرتلری

٢٦ ایلول ٣٢٦ تاریخ و ... تذکره علیه نظارت پناهیلری جوابیدر. یمن ولایتنده کی جوامع و مساجد شریفه دن محتاج تعمیر

اولانلرك طرف حکومتدن تعمیرلرینك اجراسی اهالی طرفندن طلب ایدلمکده اولوب تعمیرات مذکوره نك اجراسی افکار عمومیه ده حسن تأثیری مکمل

ایده جکی بیانیله اقتضاسنك ایفاسی اشعار بیورلمقده ایسه ده اشبو وقف دائره سی لدی الحاجه خیراتنك اعمار و احیاسنه و خدمه

دخی تخصیصات تسویه سنه مقابل اولوب صورت آخره صرف و اعطاسی شرعاً غیر جائز بولنمش و المغله مذکور جامع و مساجدك اعانه حکومتله تعمیر و احیاسی

اسبابنه توسل اولنمسی اقتضا ایدیکی بیانیله عرض جواب اولنور افندم

فی ٢٨ رمضان ٣٢٦ و فی ١٩ ایلول ٣٢٦

ناظر اوقاف همایون نامنه

معاونی

...

Yemen'de bir cami

من مساجد اليمن

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 779-24-0048)

Nezâret-i Evkâf-ı Hümâyûn
Muhasebe Kalemi
Aded
4877

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Nâzır Beyefendi hazretleri

31 Ağustos sene [1]326 tarih ve altmış iki numaralı tezkire-i aliyye-i nezâret-penâhîleri cevabıdır:

Yemen Vilâyeti'ndeki cevâmi' ve mesâcid-i şerifeden muhtac-ı tamir olanların taraf-ı hükûmetden tamirâtının icrası ahali tarafından taleb edilmekde olup tamirât-ı mezkûrenin icrası efkâr-ı umumiyede hüsn-i te'sir hâsıl edeceği beyânıyla iktizâsının ifası iş'âr buyurulmakda ise de her vakıf vâridâtı kendi hayrâtının imar ve ihyâsına ve hademesi vezâifinin tesviyesine mukabil olup suret-i âharla sarf ve i'tâsı şer'an gayr-ı caiz bulunmuş olmakla mezkûr cami ve mesâcidin iâne-i hükûmetle tamir ve ihyâsı esbâbına tevessül olunması iktizâ eylediği beyânıyla arz-ı ihtirâm olunur, efendim hazretleri.

Fî 28 Ramazan sene [1]328 ve fî 19 Eylül sene [1]326 / [2 Ekim 1910]

Nâzır-ı Evkâf-ı Hümâyûn nâmına
Muâvin
(İmza)

EĞİTİM

التعليـــــم

24

İ. DH, 39331

HUDEYDE'DE MEKTEP TESİSİ

Yemen Eski Valisi Ahmet Paşa'nın, gelirleriyle rüşdiye ve sıbyan mektepleri inşa ettirmek üzere Hudeyde'de yaptırdığı biri rüzgar ve diğeri hayvan gücüyle çalışan iki değirmeni hazineye devrettiği, bu değirmenlerin gelirinden bir miktarının Hudeyde ulemasından Sadeddin Efendi'ye verilmesini talep ettiği

بناء مدرسة رشدية ومكتب للصبية في الحديدة

خطاب من والي اليمن الأسبق أحمد باشا حول أنه عقب وصوله إلى الولاية كان قد شرع وعلى نفقته الخاصة في إقامة طاحونة تدار بقوة الرياح وأخرى يديرها الحيوانات في مدينة الحديدة لأجل استخراج الدقيق للعساكر الشاهانية المرابطة هناك ثم إقامة مدرسة رشدية وأخرى للصبية على أن تكون نفقات الإقامة والمصاريف من دخل الطاحونتين. غير أن إقامة المدرستين توقفت، أما الطاحونتان فهما تعملان، ويطلب تخصيص جانب من دخلهما لبعض علماء الحديدة المعروفين فيها بالعلم والفضل.

التاريخ: 27 يوليو 1867م

مقام عالی جناب وکالتپناهی

Makam-ı Âlî-i Cenâb-ı Vekâlet-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Sâbıkâ muhavvel-i uhde-i kemterânem olan Yemen Eyâleti'nin merkezi bulunan Hudeyde ile havalisinde satvet-endâz-ı ikamet üzere bulunan asâkir-i nusret-me'âsir-i cenâb-ı Padişahînin nân-ı azîz tayinâtları için iktizâ eden dakîkin istihsâline mikdar-ı kâfi değirmenin mevcud bulunmaması cihetiyle ol bâbda çekilmekde olan zahmetlerin saye-i teshîlât-vâye-i hazret-i Şehriyârîde ber-taraf edilmesi ve hasılât-ı vâkı'asından nâm-ı nâmî-i cenâb-ı Padişahîye olarak bir bâb mekteb-i rüşdiye ile bir bâb mekteb-i sıbyân inşa etdirilmesi emeliyle ibtidâ merkez-i eyalet-i mezkûreye muvâsalat-ı çâkerânemde mahsusan buradan götürülmüş olan iki nefer usta ma'rifetiyle taraf-ı acizânemden üç yüz bin kuruşa karîb akçe sarfıyla bir bâb yel değirmeni ve hayvan ile deverân eder on taşlı diğer bir bâb mükellef kârgir âsiyâb inşa etdirilmiş ve muahharan eyalet-i merkûmeden vuku'-ı infisâl-i acizânem hasebiyle eğer ki mekâtib-i mezbûrenin hayyiz-i fi'le husûlüne muvâfık olunamamış ise de mezkûr değirmenler el-ân işlemekde bulunmuş ve seksen üç sene-i Rumiyesi Nisan'ından itibaren bir seneliği üç bin riyal bedel ile iltizâm ve ihale olunarak orada olan düyûn-ı kemterâneme ihale kılınmış olduğundan asâkir-i merkûmenin nân-ı azîz tayinâtları için dakîk tahn olunmak üzere seksen dört sene-i Rumiyesi Nisan'ından itibaren muhasebe kaleminden verilip leffen takdim-i huzur-ı âlî-i vekâlet-penâhîleri kılınan ilmühaberde gösterildiği vechile bi'l-cümle âlât u edevât ve hayvanâtla beraber acizâne bir hizmet-i müftehare olarak meccânen cânib-i Hazine-i Celîle-i Maliye'ye terk ve teberru' kılınmış ve lâzım gelen kaydı bi'l-icra ol bâbda cânib-i şer'-i şerifden tanzim olunan hüccet leffen takdim olunmuş olduğu muhât-ı ilm-i âlî-i hazret-i Sadâret-penâhîleri buyuruldukda lütfen ve ihsânen mezkûr değirmenlerin cânib-i Saltanat-ı Seniyye'den kabulüne ve Hudeyde ulemasından olup fâzıl ve takva ile muttasıf bulunan Sadeddin Efendi dâ'îlerinin def'-i zaruret hâli ve isticlâb-ı da'avât-ı hayriyesi arzusuyla mârru'z-zikr değirmenlerin hasılâtından şehriye üçer yüz kuruş verilegelmiş olduğundan maaş-ı mezkûrun kemâkân hasılât-ı merkûmeden i'tâsına müsaade-i ihsan-âde-i cenâb-ı vekâlet-penâhîleri şâyân buyurulmak istirhâmına ictisâr kılındı. Ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 25 Rebîülevvel sene [12]84 ve fî 15 Temmuz sene [12]83 / [27 Temmuz 1867]

Ahmed

25

İ. DH, 1316 Ca./15

İ.DH 1358/1316.Ca/15

-1-

MAHALLÎ ULEMAYA MECELLE VE FETVA DERSLERİ VERİLMESİ

Yemen'de bulunan nahiye ve kazalara naib yetiştirmek ve şer'i muameleleri iyi bir şekilde görmek için mahallî ulema ve fukahâya Mecelle, Fetvâ ve yazışma usülü dersleri verilmesi, merkez mahkeme-i şer'iyye kâtibi Seyyid Abdullah Efendi'nin bu dersleri vermek üzere vazifelendirilmesi

تدريس الإفتاء والمجلة للعلماء اليمنيين المحليين

طلب من والي اليمن إلى مقام مشيخة الاسلام بالسماح للولاية بتعيين نواب شرعيين في القضوات والنواحي من العلماء والفقهاء في اليمن بعد التأكد من قدرتهم على القيام بالاعمال التي سوف توكل إليهم في النيابات، وذلك من خلال عمل امتحانات لهم واختيار أصحاب الأهلية والقدرة، والرفع بذلك لإصدار قرار بتعيينهم، ويمكن تدريبهم على طرق كتابة الصكوك والتعامل مع القضايا الجديدة عليهم وكيفية استفادتهم من الأحكام والفتاوى ومن مجلة الأحكام العدلية، وصرف مرتباتهم من إيرادات المحاكم الشرعية التي سوف يعملون بها وقد تم تعيين السيد عبدالله أفندي الكاتب في إحدى المحاكم معلماً ويصرف له مبلغ مائتين وخمسين قرشاً كمعاش شهري.

التاريخ: 1898/10/5 م

Yemen Vilâyeti
Mektubî Kalemi
Aded: 58

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Haraz ve Zübeyr Kazalarından mâadâ dahil-i vilâyetde kâin kazalar niyâbetlerinin maaşı beşer yüz küsur kuruşdan ibaret olmasına nazaran Dersaâdetçe tâlib bulunmamasından nâşi makam-ı Meşihat-penâhîden i'tâ buyurulan me'zûniyet üzerine Yemen ulemasından isbât-ı ehliyet edenlerin evrak-ı imtihaniyeleri Meşihat-ı ulyâya bi't-takdim memuriyetleri icra buyurulmakda ise de ulema-yı mûmâileyhimin ekseri sakk-ı şer'îye âşinâ olmadıkları cihetle imtihanları kabul edilmemekde ve erbâb-ı ehliyet ve iktidârın adedi ise burada pek mahdûd olup müddet-i nizâmiyeleri hitâm bulan kazalara vakt ü zamanıyla nâib tayininde müşkilâta tesadüf olunmakda olduğundan saye-i me'âlî-vâye-i hazret-i Padişahîde umûr ve muamelât-ı şer'iyyenin mihver-i matlûbda cereyânı esbâbı te'min ve istikmâl olunmak ve ulema ve fukahâ-yı mahalliyeden evsâf-ı matlûbeyi haiz olanlar ikdâr edilmek üzere ve kendilerine haftada iki gün mecelle ve fetvâ ile usul-i sakkın tedrisi ve talimiyle kaza ve nahiyeleri için muktedir nüvvâb yetişdirilmesi icab-ı hâl ve maslahatdan görünerek mezkûr muallimliğe merkez mahkeme-i şer'iyyesi hasılâtının mal sandığına aid kısmından şehrî iki yüz elli kuruş maaşla mahkeme-i mezkûr kâtibi Seyyid Abdullah Efendi'nin tayini merkez niyâbet-i şer'iyyesinden verilen takrîr üzerine hey'ât-ı ıslâhiyece bi't-tensîb icabı icra kılınmış olmakla maaş-ı mezkûrun sarfına müsaade-i aliyye-i cenâb-ı nezâret-penâhîleri bi-dirîğ buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 6 Rebîülevvel sene [1]316 ve fî 13 Temmuz sene [1]314 / [25 Temmuz 1898]

Yemen Valisi
Hüseyin Hilmi

باب عالی
دائرۀ صدارت
آمدی دیوان همایون

İ.DH. 1316. Ca./15

* *

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1342

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti dahilinde kâin kaza ve nevâhi için muktedir nüvvâb yetişdirilerek muamelât-ı şer'iyyenin te'min-i hüsn-i cereyânı zımnında ulema ve fukahâ-yı mahalliyeden evsâf-ı matlûbe-yi haiz olanlara mecelle ile fetevâ ve usul-i sakk tedris etmek üzere merkez mahkeme-i şer'iyye-si hasılâtının mal sandığına aid kısmından şehrî iki yüz elli kuruş maaş tahsisiyle mahkeme-i mez-kûre kâtibi Seyyid Abdullah Efendi'nin muallim tayini Hey'et-i Islâhiyece tensîb edilmiş olduğun-dan meblağ-ı mezbûrun sarfına me'zûniyet i'tâsı hakkında vilâyet-i müşârunileyhâdan vârid olan tahrirâtın gönderildiğine dair Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi melfûfuyla arz u takdim kı-lınmış olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sünûh ve su-dûr buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efen-dim.

Fî 2 Cumâdelûlâ sene [1]316 - Fî 7 Eylül sene [1]314 / [19 Eylül 1898]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sa-dâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyu-rulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 18 Cumâdelûlâ sene [1]316 ve fî 23 Eylül sene [1]314 / [5 Ekim 1898]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

26

Y. MTV, 183/56

SAN'A'DAKİ MEKTEPLERİN BAKIM VE ONARIMI

San'a merkezinde teftiş edilen 17 ibtidâî mektepten "Feyziye Mektebi" ismini taşıyan biri dışındakilerin çok yetersiz bulunduğu, bu mekteplerin bakım ve onarımlarının yapılarak zeminlerine hasır ve keçe döşenmesi gerektiği, bu maksatla 10.000 kuruş ile seyitlere ve din adamlarına dağıtılmak üzere Tefsir, Hadis, Fıkıh ve Ahlâk kitaplarının gönderilmesi

ترميم وإصلاح المدارس في مدينة صنعاء

تقرير من هيئة التفتيش المرسلة إلى صنعاء يقول إنه تم التفتيش على سبع عشرة مدرسة ابتدائية ووجد أنها غير كافية إلاّ مدرسة واحدة تعرف باسم "فيضية"، وإن المبلغ اللازم لترميم وإصلاح تلك المدارس وفرشها بالحصير أو اللباد يقدر بعشرة آلاف قرش، كما يجب إرسال محتويات القائمة المدرجة من كتب التفير والحديث والفقه والأخلاق لتوزيعها بالمجان على السادات والعلماء هناك.

التاريخ: 1898/10/26 م

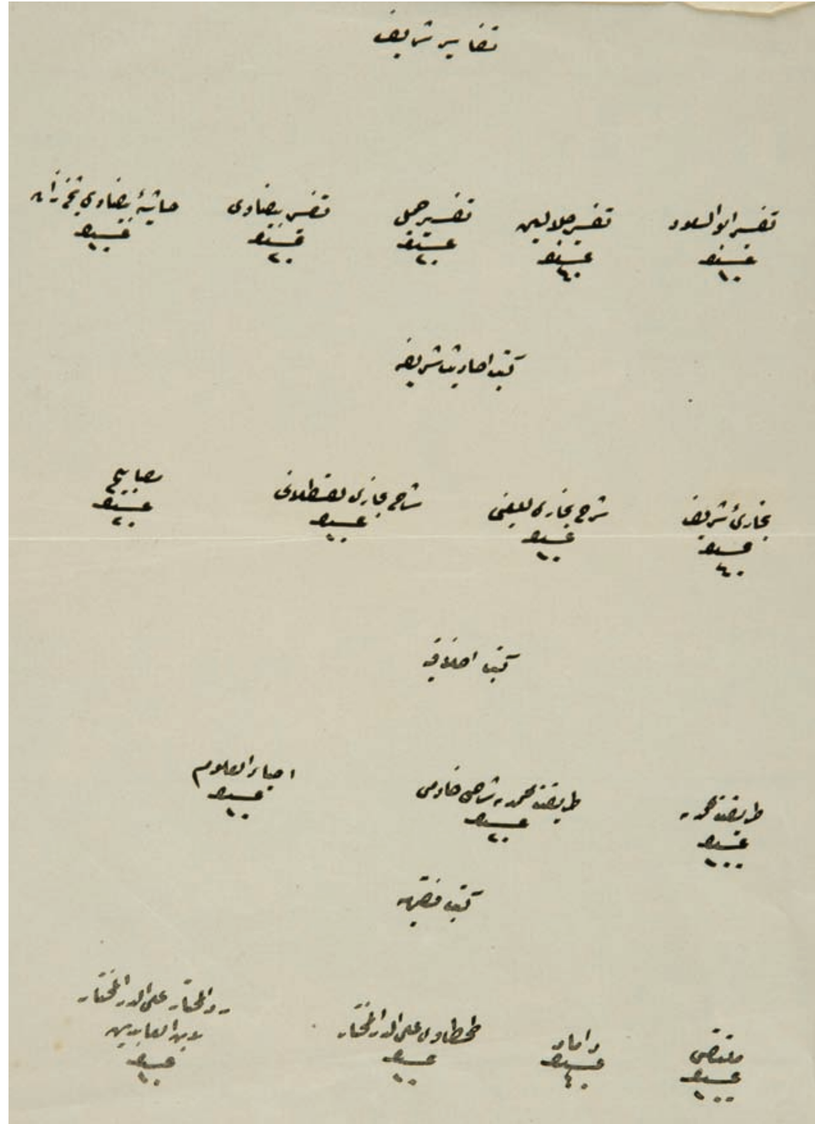
Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesi'ne

Nefs-i San'a şehrinde vâki on yedi bâb mekâtib-i ibtidâiye teftiş ve muayene olunarak bunlardan Feyziye nâmında birinin bâ-defter iki yüz elli ve müdâvim olarak yüz elli şakirdân ile matbaa-i vilâyet hasılâtından şehrî iki yüz elli ve yüz elli kuruş maaşları ile iki ve diğerlerinin ondan elli ve altmışa kadar şâkirdânıyla gayr-ı muvazzaf bir muallimi olup mezkûr Mekteb-i Feyziye'de Kur'ân-ı Kerim ile Tecvid ve İlmuhâl ve Hesab ve mekâtib-i sairede yalnız Kur'ân-ı Kerim talim olunduğu ve mekâtib-i mezkûrenin mârru'l-beyân Mekteb-i Feyziye'den mâadâsı birer muzlim yer odası olup çocukların toprak üzerinde ve acınacak bir hâl-i perişanîde ikamet etdikleri tahkik ve müşahede olunmuş ve işbu mekteblerin evkâfı olmadığından tamirât ve tefrişâtı mümkün olamadığı misillü şârkirdânın ekseri fukarâ çocukları olmasıyla okudukları Kelâm-ı Kadîm ve risâleleri tedarikden aciz bulundukları muallimleri tarafından haber verilmiş olduğundan mekâtib-i mezbûrenin sıva veya badana gibi tamirâtının icrasıyla zeminlerine hasır ve keçe tefriş etdirilmek ve ahalinin şu vesile ile de celb-i kulûbuyla taraf-ı şeref-i Hilâfet-penâhîye bir kat daha isticlâb-ı da'avât-ı hayriyeye muvaffak olunmak ve bir de buralarda Tefsir ve Hadis ve Fıkıh ve Ahlâk kitablarının nüsah-ı matbû'ası olmayıp nüsah-ı muharreresi mevcud ise de pek nadir olduğundan ulema ve sâdâtdan münasiblerine tevzî' edilmek ve elviye-i mülhakanın ihtiyacâtı ba'd-ezîn arz u iş'âr kılınmak üzere hayrât-ı celîle-i cenâb-ı cihanbânîye ilâveten mekâtib-i mezkûrenin tamirât ve tefrişâtına muktezî on bin kuruşun ve merbûten takdim-i huzur-ı âlî-i âsafâneleri kılınan pusulada murakkam mesâhif-i şerife ile kütüb-i fıkhıye ve sairenin inâyet ve ihsân buyurulması arz ve istirhâm olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 11 Cumâdelâhire sene [1]316 ve fî 14 Teşrîn-i Evvel sene [1]314 / [26 Ekim 1898]

Yemen Valisi Hüseyin Hilmi	Hey'et-i Islâhiye'den Hüseyin Hüsnü	Hey'et-i Islâhiye'den Hüseyin Hüsnü	Hey'et-i Islâhiye'den İshak bin Mehmed Cemal	Hey'et-i Islâhiye'den Yunus Zühdü	Hey'et-i Islâhiye'den Mehmed Feyzullah

Tefâsîr-i Şerif				
Tefsir-i Ebussuud Aded 10	Tefsir-i Celâleyn Aded 40	Tefsir-i Cemel	Tefsir-i Beyzâvî Aded 20	Hâşiye-i Beyzâvî-i Şeyhzâde Aded 10

Kütüb-i Ehâdîs-i Şerife			
Buharî-i Şerif Aded 40	Şerh-i Buharî li'l-Aynî Aded 10	Şerh-i Buharî li-Kastalânî Aded 10	Mesâbîh Aded 20

Yemen'de bir okul binası

مبنى لإحدى المدارس في اليمن

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90661-0005

Kütüb-i Ahlâkıye		
Tarikat-ı Muhammediye Aded 100	Tarikat-ı Muhammediye Şerhi Hâdimî Aded 20	İhyâü'l Ulûm Aded 10

Kütüb-i Fıkhıye			
Mültekâ Aded: 100	Damad Aded: 40	Tahtavî ale'd-Dürri'l-Muhtâr Aded: 10	Reddü'l-Muhtâr ale'd-Dürri'l-Muhtâr li-ibn-i Âbidin Aded: 10

27

İ. MF, 1316 Z./2

YEMEN'DE MEVCUT OKULLARIN ISLAHI VE YENİLERİNİN AÇILMASI

Eğitim seviyesi oldukça düşük olan Yemen'de sıbyan mekteplerinin ıslahı, elli haneyi aşan her köyde birer ibtidaî kaza merkezlerinde de birer rüşdiye mektebi açılması, ibtidaî mekteplere muallim yetiştirilmek üzere vilayet merkezinde bir öğretmen okulu kurulması, San'a ve Hudeyde şehirlerinde de birer sanayi mektebinin açılması / Kahve üreticilerini simsar ve tüccarın zulmünden kurtarmak için ticaret odaları kurulması

ترميم المدارس الموجودة وإقامة مدارس جديدة في اليمن

تقرير من هيئة اليمن الإصلاحية مرفوع إلى الصدر الأعظم حول أن المستوى التعليمي في اليمن متدنٍ كثيراً، وضرورة إصلاح مكاتب الصبية هناك، إذ يلزم وجود مدرسة ابتدائية في كل قرية يزيد عدد سكانها عن خمسين عائلة، وإقامة مد=رسة رشدية في كل مركز من مراكز الأقضية، ثم إقامة مدرسة للمعلمين في عاصمة الولاية لتخريج المدرسين الذين يتولون التدريس في المدارس الابتدائية كما يلزم أيضاً إقامة مدرسة صناعية لمدينة صنعاء وأخرى لمدينة الحديدة، وإقامة غرفة تجارية لمنتجي البن لحمايتهم من جشع التجار والسماسرة.

ومرفق مع ذلك عرض الصدر الأعظم حول الموضوع، ثم إشارة كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 3 مايو 1899م

Huzur-ı Sâmî-i Cenâb-ı Sadâret-penâhî'ye

Yemen kıt'asınca ta'mîm-i maârife pek ziyade ihtiyac vardır. Kurâdaki sıbyân mekteblerinin ıslâhıyla elli hâneyi mütecâviz olan her köyde birer ibtidâi ve kaza merkezlerinde birer rüşdiye mektebinin küşâdı ve mekâtib-i ibtidâiyeye muallim yetişdirilmek üzere merkez-i vilâyetde bir dârülmuallimîn te'sisi taht-ı vücûbda görüldüğü misillü San'a ve Hudeyde şehirlerinde lâ-ekall yüzer çocuğu istî'âb ve idare edecek derecede birer de sanayi mektebinin ihdâsına fevkalâde lüzum hissolunmakdadır.

Sâlifü'l-arz mektebler için ihtiyarı zarurî olan masârıfın Maârif Nezâret-i Celîlesi büdcesine tahmîli muvâfık olamayacağından vilâyet-i sairede a'şâr ile birlikde istîfâ edilmekde bulunan hisse-i maârifin Yemen Vilâyetince dahi ahzına mübâşeret olunması iktizâ ederse de kabâil ve ahali-i vilâyetin müstehak ve muhtac olduğu te'diyât ve ıslâhâtın suret-i umumiyede icra ve ikmâliyle kat'î bir sükûnun husûlünden evvel hisse-i maârifin istîfâsına teşebbüsünden dolayı bazı mertebe müşkilâta tesadüf olunması ihtimalden ba'îd olmadığına ve matlûb olan sükûnun husûlüne intizâren maârife müte'allik ihtiyacât ve teşebbüsâtı tamamıyla te'hir eylemek dahi muvâfık-ı maslahat olamayacağına mebnî kurâ mekâtib-i ibtidâiyesinin küşâdı meselesi hisse-i maârifin umumen istîfâsına ta'lîk ile şimdilik kaza merkezlerinde birer rüşdiye ve San'a ile Hudeyde şehirlerinde dahi birer sanayi mektebinin ihdâsıyla iktifâ olunması ve bunların masârıfına karşılık olacak mebâliğin tedârik edilmesi tahattur olunarak ona göre icra-yı tedkikât olunmuş idi.

Vilâyetin en küllî mahsulü olan kahvenin dahilde bir gûne sarfiyât ve istihlâkâtı olmayıp tamamı Avrupa ile Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'nin kıta'ât-ı sairesine ihrac olunur. Yerliden olan kahve tüccarı kurâda zürrâ'dan mübâya'a etdikleri mahsulü Hudeyde ile diğer iskelelerdeki simsar ve komisyonculara irsâl ve simsarlar da iskelelerde bulunan büyük tüccarlara bey' ederler. Dahildeki tüccarın iskelelere gönderdikleri kahveden simsarlarla komisyoncular iki yüz elli kıyye

[illegible]

itibar edilen bir yükden vaktiyle iki kıyye derecesinde simsarlık hakkı almakda iken seneden seneye tezyîd ederek el-yevm bir yükden altı kıyye ahz ediyorlar. Devletçe sinîn-i ahîre zarfında neşr ve ilan buyurulan *Simsar Nizâmnâmesi* ahkâmına nazaran kahveden nihayet yüzde bir buçuk hesabıyla simsariye ahzı icab edeceğine ve iki yüz elli kıyyeden ibaret olan bir yükden alınacak ücret dört kıyyeden bile bâliğ olamayacağına nazaran sâlifü'z-zikr altı kıyyenin dörde tenzîliyle hadd-i nizâmîden fazla bir şey aldırılmaması lâzım gelip ticaret odalarının hemen teşkiliyle nizâm-ı mezkûr hükmünün mevki'-i tatbike vaz'ı Hudeyde Mutasarrıflığı'na ve sair iktizâ edenlere iş'âr edilmiş ise de sinîn-i vefîreden beri te'essüs eden suistimâlin keyfiyet-i ref'iyle bu bâbda kendilerince hâsıl olacak fâideyi kahve zürrâ'ına hakkıyla anlatmak ve bunları simsarlarla tüccarın eydî-i gadrinden kurtarmak muhâl olmasa bile pek müşkildir. Mülhakât ile Rüsûmât Nezâreti'nden verilen malumât-ı resmiyeye göre her sene yalnız Hudeyde İskelesi'ne yirmi beş bin yük yani altı milyon iki yüz elli bin kıyyeden ziyade kahve gönderilmekde olduğu ve her yükden iki kıyye itibarıyla fazla alınan ve hasbe'n-nizâm men'-i istîfâsıyla tenzîli icab eden kahvenin mikdar-ı senevîsi elli bin kıyyeyi tecavüz edeceği anlaşılmışdır.

Kahvenin dahilen sarfiyâtı olmadığı ve iskelelerden hîn-i ihracında bundan hisse-i maârifin ahzı ahalice hissolunacak ve müşkilâtı davet edecek ahvâlden bulunmadığı ve cibâyeti dahi eshel idüğü cihetle yüzde yarım hesabıyla kahveden hisse-i maârifin hemen tahsiline başlanılması münasib ise de bâlâda arz olunduğu üzere simsar ve tüccarın yük başına aldıkları altı kıyyeden tenzîl etdirilecek iki kıyyenin zürrâ'a iade ve îsâli nâ-kâbil yüzde yarım itibarıyla alınacak mikdar dahi ihtiyac-ı hâzıra gayr-ı kâfi görüldüğünden ve bir yükden hisse-i maârif olarak ahzı icab eden mikdar bir kıyye ile yüz dirhem olduğu hâlde bunun iki kıyyeye iblâğı takdirinde zürrâ'a gîran gelecek bir muamelede bulunulmuş olmadıkdan başka hisse-i maârif dahi kîselerinden çıkmayıp öteden beri i'tâsıyla me'lûf oldukları altı kıyye miyânında alınmış olacağına mebnî gerek Hudeyde ile diğer iskelelerden bahren ve gerek Kataba tarîkıyle Aden'e berren ihrac ve irsâl olunacak kahvelerin bir yükünden simsar ve komisyoncuların almakda oldukları altı kıyyeden iki kıyyenin hisse-i maârif olmak üzere ahzı dört kıyyesinin dahi simsariye olarak simsarlarla komisyonculara terki ve maârif nâmına alınacak iki kıyyenin mikdar-ı senevîsi altmış bin kıyyesi ve esmânı beş yüz bin kuruşu tecavüz edeceğinden bundan nısfının yeniden küşâd edilecek mekâtib-i rüşdiye masârıfına ve diğer nısfının San'a ve Hudeyde şehirlerinde açılacak sanayi mekteblerine karşılık ittihâzı ilcaât-ı hâl ve mevkiden olmakla ve sanayi mekteblerinin küşâdı ibtidâiye ve rüşdiye mekteblerinden daha ziyade mühim bulunmakla ol vechile icra-yı icabına müsaade-i aliyye-i hazret-i Vekâlet-penâhîlerinin bî-dirîğ ve neticesinin telgrafla emir ve tebliğ buyurulması niyazına mücâseret olunduğu muhât-ı ilm-i sâmî-i cenâb-ı Sadâret-penâhîleri buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 20 Ramazan sene [1]316 ve fî 20 Kânûn-ı Sânî sene [1]314 / [1 Şubat 1899]

(Yemen Hey'et-i Islâhiye üyelerinin mühürleri)

* *

باب عالی
دائرهٔ صدارت
آمدی دیوان همایون
٢٥٦٤

عطوفتلو افندم حضرتلری

یمن قطعه‌سنده تعمیم معارف ضمننده شهرلک قضا مرکزلرنده برر رشدیه و صنعا ایله حدیده‌ده برر صنایع مکتبی کشادی ایجون اقتضا ایدن مصارفه قارشولق اولمق
اوزره ولایتک قهوه اخراجاتندن ... بدل ... قرش ... سالانه ترکیبو باقی قالان ایکی قرشک دخی استیفاسی خصوصنه
دائر یمن هیئت اصلاحیه‌سندن کوندریلان مضبطه اوزرینه مجلس مخصوص وکلاده قلمه آلنان مضبطه عرض و تقدیم اولنمغله اولبابده هر نه وجهله اراده سنیه
حضرت خلافتپناهی شرفمتعلق بیوریلور ایسه منطوق منیفی انفاذ ایدیلجکی بیانیله تذکرهٔ سناوری ترقیم قلندی افندم ١ ذی الحجه ٣١٦ / ٤ نیسان ٣١٥

صدراعظم
[signature]

[illegible]

İ.MF. 1316. Z./2

-2-

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
3524

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen kıt'asınca ta'mim-i maârif zımnında şimdilik kaza merkezlerinde birer rüşdiye ve San'a ile Hudeyde'de birer sanayi mektebleri küşâdı için iktizâ eden masârıfa karşılık olmak üzere vilâyetin kahve ihracâtından simsariye nâmıyla alınmakda olan beher yükden altı kıyyeden dört kıyyenin simsarlara terkiyle bâkî kalan iki kıyyenin devletçe istîfâsı hususuna dair Yemen Hey'et-i Islâhiyesi'nden gönderilen mazbata üzerine Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'dan kaleme alınan mazbata arz u takdim olunmuş olmakla mündericâtı hakkında her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 5 Zilhicce sene [1]316 - Fî 4 Nisan sene [1]315 / [16 Nisan 1899]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'nın mazbatası ve melfûfları ile beraber manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 22 Zilhicce sene [1]316 ve fî 21 Nisan sene [1]315 / [3 Mayıs 1899]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

28

İ. HUS, 1317 R./9

YEMEN'DE YENİ OKULLAR AÇILMASI

Vilayet dahilinde yeni açılan sanayi ve rüşdiye mekteplerinin (ortaokul) ihtiyaca cevap vermeyeceğinden liva merkezlerinde birer idadî mektebi (lise) kurularak yerli ahaliden 50 çocuğun bu mekteplere devlet burslusu olarak alınması, her büyük köyde bir ibtidaî mektep (ilkokul) açılması, bu mekteplere öğretmen yetiştirilmek üzere yine liva merkezlerinde Darulmuallimîn (Öğretmen okulu) kurulması

إنشاء مدارس جديدة في اليمن

رسالة من سر كاتب السلطان بأنه تمت الموافقة على إنشاء مدارس صناعية في مدينتي صنعاء والحديدة ومدرسة رشدية في مركز كل قضاء وضرورة تعميم التعليم في مختلف انحاء الولاية وتأمين احتياجات المدارس الصناعية والرشدية التي سوف تنشاء وتشجيع الأهالي على إلحاق أبنائهم بالمدارس مجاناً كما يتم إنشاء مكتب ابتدائي في كل قرية ودار معلمين في كل لواء (سنجق) مع العمل على توفير المرتبات المناسبة للمعلمين.

وعلى المجلس المشكل في مدينة تعز من الاهالي المعروفين توضيح ومراجعة الواردات والمصروفات لمخصصات التعليم، ومعرفة حصة التعليم من الاعشار ومن التلغراف مع العمل على عدم تخفيض أي مبلغ مخصص للتعليم في الميزانية السنوية المخصصة للولاية من الدولة، ويعتبر هذا توجيه إلى الولاية بالبدء في تنفيذ ماجاء به حتى يساهم ذلك في رفع قدر ومحبة السلطان لدى أهل ولاية اليمن.

التاريخ : 11 أغسطس 1899م

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
3248

Ahîren San'a ile Hudeyde'de birer sanayi ve kaza merkezlerinde birer rüşdiye mektebi te'sis olunmuş ise de dahil-i vilâyetde ta'mim-i maârif için hissedilen ihtiyacı işbu sanayi ve rüşdiye mekâtibi def' ve te'min edemeyeceği cihetle elviye merkezlerinde mevcud mekâtib-i rüşdiyenin idâdî mekteblerine kalbiyle her sancakdan yerli ahali etfâlinden elli kadarının meccânen kabulü ve büyükçe köylerde bir mekteb-i ibtidâî ile elviyede birer dârülmuallimîn te'sisi ve bazı mahallerde maaşlı müderrisler istihdamı münasib bulunduğundan Taiz Sancağı ahalisi mu'teberân-ı mahallîden mürekkeb maârif komisyonları ma'rifetiyle kabz ve sarf olunmak şartıyla hisse-i maârifin i'tâsına muvâfakat etdikleri gibi hisse-i mezkûrenin elviye-i sairece de istîfâsı ümid edilmekde bulunduğundan bahisle mekâtib-i mezbûre vücuda getirilmek ve muamelât-ı müteferri'a-i meşrûha ifa olunmak üzere bir mâh sonra müzâyedesi icra edilecek a'şâr miyânında hisse-i maârifin alınmasına telgrafla müsaade buyurulması ve bunun mikdar-ı senevîsi ancak yedi yüz bin kuruşa bâliğ olabilip ihtiyacâta nisbeten pek cüz'î olmasıyla elviye rüşdiye mekteblerine Maârif Nezâret-i Celîlesi büdcesinden muhassas mebâliğin adem-i kat'ıyla mekâtib-i idâdiye masârıfına kısmen karşılık ittihâz olunması ve maaşı nezâret-i müşârunileyhâca tesviye olunmak üzere vilâyete muktedir bir maârif müdürü tayin ve i'zâm edilmesi Yemen Vilâyeti Valiliği'nden arz u iş'âr olunmak ve ber-mûceb-i iş'âr mukteziyâtının ifasıyla vilâyet-i müşârunileyhâya me'zûniyet i'tâsı ve te'sis edilecek mekâtibde ahali-i vilâyetin Hükûmet-i Seniyye'ye olan muhabbet ve itaatlerini tezyîd edecek suretde icra-yı tedrisât olunmak lâzım geleceğinden bu cihetin de icra-yı icabı şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî mantûk-ı âlîsinden bulunmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 4 Rebîülâhir sene [1]317 ve fî 30 Temmuz sene [1]315 / [11 Ağustos 1899]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

29

Y. MTV, 195/34

İBTİDAÎ MEKTEPLERDE OKUTULACAK DERSLER

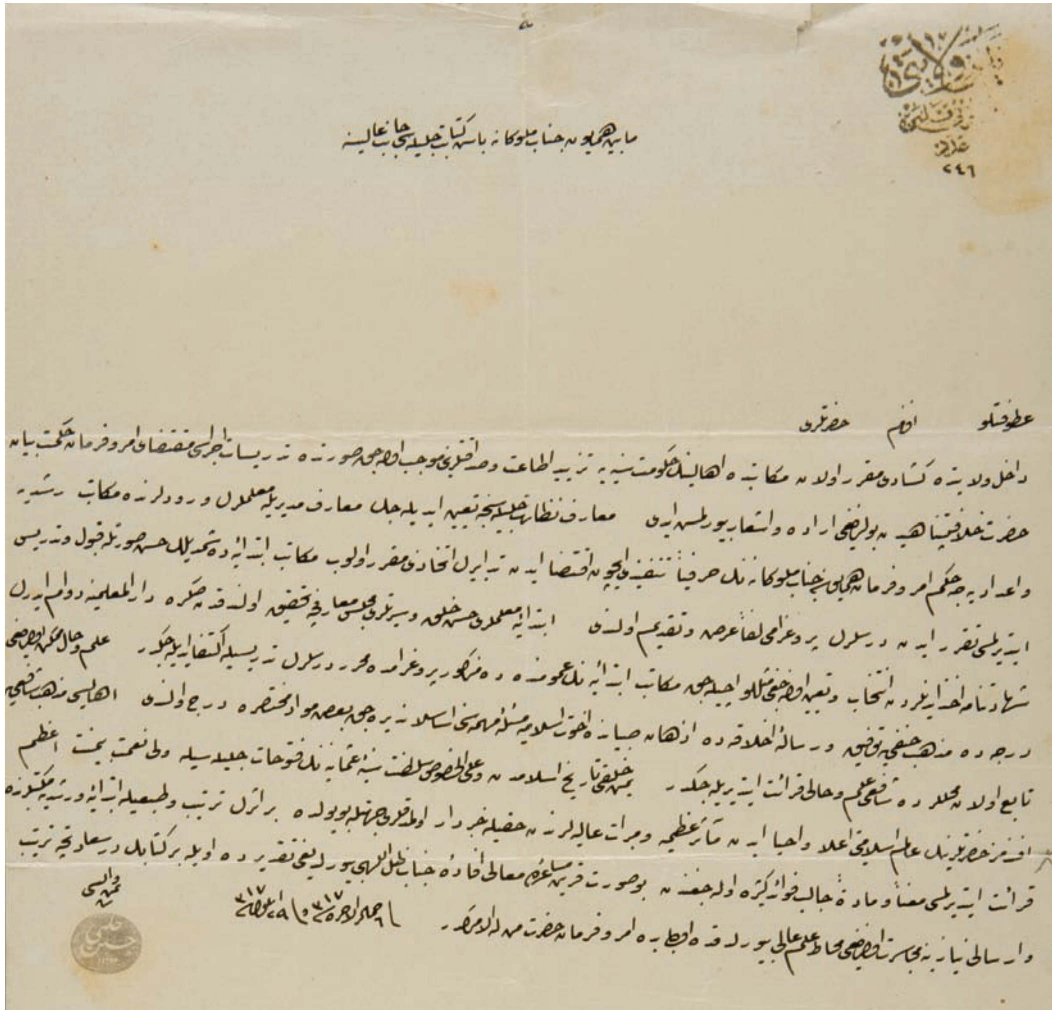
Yemen'deki ibtidâî mekteplerde Kur'ân-ı Kerim, Tecvid, İlmihal, Türkçe, Matematik, İmlâ, Ahlâk, Hat ve Dilbilgisi derslerinin verilmesinin kararlaştırıldığı, derslerin ahalinin hükümete itaat ve bağlılığını artıracak şekilde programlandığı, Osmanlıların fetihlerini ve İslâm'a yaptıkları hizmetleri anlatan bir eserin İstanbul'da hazırlandıktan sonra bastırılıp gönderilmesinin faydalı olacağı

الدروس التي سوف تدرس في المدارس الابتدائية وتأهيل المدرسين

رفع من والي اليمن حسن حلمي، يفيد بوصول أمر سلطاني إلى الولاية بالإهتمام بالتعليم وسوف يعمل على تنفيذه بأسرع وقت ولكن مازال هناك عدد من الإجراءات يجب اتخاذها ومنها تعيين مدير للتعليم من نظارة المعارف، وتوفير المدرسين وتأهيلهم وتدريبهم في هذا المجال ممن تتوفر فيهم الشروط الضرورية مثل الشهادة من دار المعلمين، كما ان المواد التي سوف يتم تدريسها قد تقررت بحيث تزيد من والي الطلاب للدولة العثمانية.

ومرفق كشف بالمواد التي سوف يتم تدريسها.

التاريخ : 1899/10/11 م

Yemen Vilâyeti
Mektubî Kalemi
Aded
246

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

Atûfetli efendim hazretleri

Dahil-i vilâyetde küşâdı mukarrer olan mekâtibde ahalinin Hükûmet-i Seniyye'ye tezyîd-i itaat ve sadakatlerini mûcib olacak suretde tedrîsât icrası muktezâ-yı emr u fermân-ı hikmet-beyân-ı hazret-i Hilâfet-penâhîden bulunduğu irâde ve iş'âr buyurulmuş idi. Maârif Nezâret-i Celîlesince tayin edilecek maârif müdürleriyle muallimlerin vürûdlarında mekâtib-i rüşdiye ve idâdiyece hükm-i emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı mülûkânenin harfiyen tenfîzi için iktizâ eden tedâbîrin ittihâzı mukarrer olup mekâtib-i ibtidâiyede şimdilik hüsn-i suretle kabul ve tedrîs etdirilmesi takarrür eden derslerin programı leffen arz u takdim olundu. İbtidâiye muallimleri hüsn-i hulk ve sîretleri Meclis-i Maârifçe tahkîk olundukdan sonra darülmuallimîne devam ederek şehadetnâme ahz edenlerden intihâb ve tayin olunacağı misillü açılacak mekâtib-i ibtidâiyenin umûmunda da mezkûr programda muharrer derslerin tedrîsiyle iktifa edilecekdir. İlmuhâl mümkün olduğu derecede mezheb-i Hanefî'ye tevfîk ve Risâle-i Ahlâk'a da ezhân-ı sıbyânda uhuvvet-i İslâmiye mesele-i mühimmesini esaslandıracak bazı mevâdd-ı muhtasara derc olundu. Ahalisi mezheb-i Şafiî'ye tabi olan mahallerde Şafiî ilmihâli kırâet etdirilecekdir. Yemen halkı tarih-i İslâm'dan ve ale'l-husus Saltanat-ı Seniyye-i Osmaniyye fütûhât-ı celîlesiyle veli-nimet-i bî-minnet-i a'zam efendimiz hazretlerinin âlem-i İslâmiyet'i i'lâ ve ihyâ eden me'âsir-i azîme ve müberrât-ı âliyelerinden hakkıyla haberdâr olmadıkları cihetle bu yolda bir eserin tertib ve tab'ıyla ibtidâiye ve rüşdiye mekteblerinde kırâet etdirilmesi manen ve maddeten câlib-i fevâid-i kesîre olacağından bu suret karîn-i müsaade-i me'alî-ifade-i cenâb-ı zıllullahî buyurulduğu takdirde öyle bir kitabın Dersaâdetçe tertib ve irsâli niyazına mücâseret olunacağı muhât-ı ilm-i âlî buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 6 Cumâdelâhire sene [1]317 ve fî 29 Eylül sene [1]315 / [11 Ekim 1899]

Yemen Valisi
Hüseyin Hilmi

* *

Yemen Vilâyeti
Mektubî Kalemi

Hıtta-i Yemaniye'de küşâdı mukteză-yı irâde-i diyânet-ifâde-i hazret-i Hilâfet-penâhîden bulunan mekâtib-i ibtidâiyede tedrîsi kararlaşdırılan derslerin programı

Kur'ân-ı Kerim

Tecvid

İlmuhâl

Esmâ-i Türkiyye

Hesab

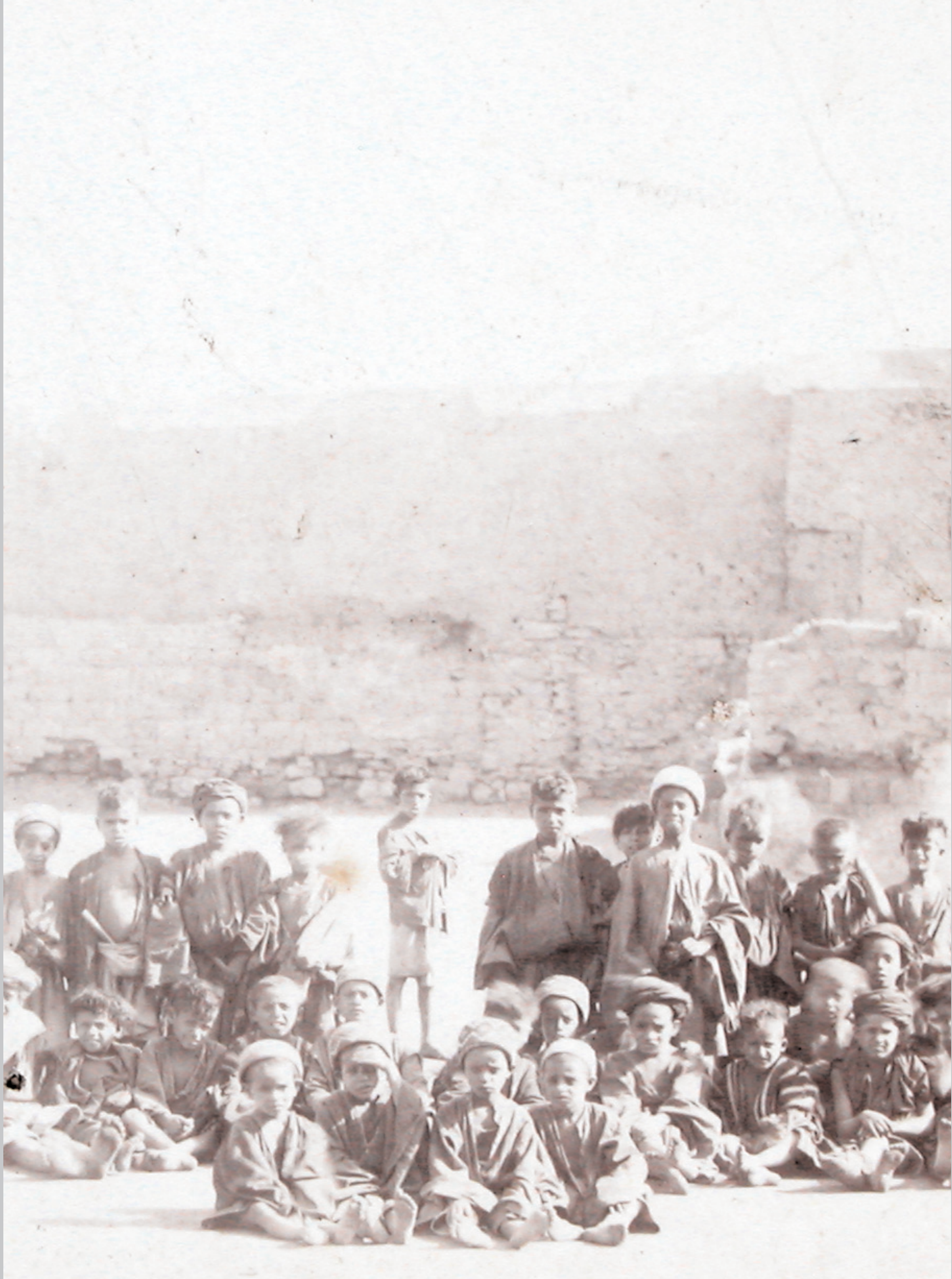
İmlâ

Risâle-i Ahlâk

Hüsn-i Hat

Sarf

San'a'da bir grup okul çocuğu

مجموعة من تلاميذ مدارس صنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 779-76-0034)

İ. DH, 1320 L./31

باب عالی
دائرۂ صدارت
آمدی دیوان همایون
۲۱۰۸

İ.DH. 1320. L./31

MÜLKİYE'DEN MEZUN OLAN YEMENLİLERE MEMURİYET VERİLMESİ

Aşiret Mektebi mezunlarından olup Mülkiye Mektebi'nde öğrenimlerini tamamlayan Yemenli 7 efendinin bağlı oldukları vilayet ve mutasarrıflıklarda münasip memurluklarda istihdamlarına izin verildiği

تعيين خريجي مدرسة الإدارة اليمنيين في أعمال مناسبة في اليمن

رفع من الصدر الاعظم إلى السلطان يفيد بأن سبعة من الطلاب اليمنيين قد أكملوا تحصيلهم العلمي في مدرسة الإدارة المدنية. ويمنح كل واحد منهم مبلغ (350) قرشاً شهرياً، ويطلب إصدار الأمر إلى الولاية والمتصرفيات بتوفير عمل مناسب لهم وإرسال المبالغ المخصصة كمرتبات إلى المناطق التي سوف يعملون فيها. وصدرت إرادة السلطان لتنفيذ ذلك.

التاريخ : 11 يناير 1903م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
Aded: 2108

Devletli efendim hazretleri

Aşiret Mekteb-i Hümâyûnu şakirdânından olup Mekteb-i Mülkiye-i Şahane'de ikmâl-i tahsil eden Yemenli yedi efendinin şehrî üçer yüz ellişer kuruş maaşla mensub oldukları vilâyet ve mutasarrıflıklar dahilinde münasib memuriyetlerde istihdamları hakkında şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî mantûk-ı âlîsi Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne lede't-tebliğ mûmâileyhime şehrî verilecek üçer yüz ellişer kuruşdan cem'an iki bin dört yüz elli kuruş Dahiliye muvâzenesinde karşılık olmadığından maaşât-ı mezkûrenin mûmâileyhimin vazifeye mübâşeretleri tarihinden itibaren büdceye zammıyla tesviyesi hususuna dair nezâret-i müşârunileyhâdan cevaben gelen tezkire arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 5 Şevval sene [1]320 - Fî 22 Kânûn-ı Evvel sene [1]318 / [4 ocak 1903]

Sadrıazam
Said

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla beraber manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 12 Şevval sene [1]320 - Fî 29 Kânûn-ı Evvel sene [1]318 / [11 Ocak 1903]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

YEMEN'DEN İSTANBUL'A ÖĞRENİM İÇİN GELENLER

Padişah'ın talebi ile Yemen'den İstanbul'a getirilen ve eğitimleri süresince kendilerine hazineden aylık 200'er kuruş maaş verilmesi öngörülen 83 talebe adayının sağlık kontrollerinin yapıldığı, bunlardan 33'ünün yüksek ve 16'sının ibtidâî (ilkokul) okullarda, 28'inin ise sanayi mekteplerinde tahsillerinin uygun görüldüğü, hastalığı tesbit edilen 6'sının hastaneye sevk edildikleri / Yemen'den öğrenim amacıyla istanbul'a gelen talebelerin isim, baba adı, yaş, memleket ve hangi okullara gönderildiklerine dair liste

الطلاب القادمون إلى اسطنبول من اليمن بغرض الدراسة

تقرير مرفوع الى الصدر الاعظم عن الطلاب اليمنيين المرسلين من اليمن بطلب من السلطان إلى اسطنبول للدراسة في التخصصات المختلفة وعددهم (83) طالباً وإعطائهم راتباً قدره 200 قرش بعد إجراء الكشف الطبي عليهم، والتقرير يوضح معلومات تشير إلى كل طالب بشكل منفرد على النحو التالي:

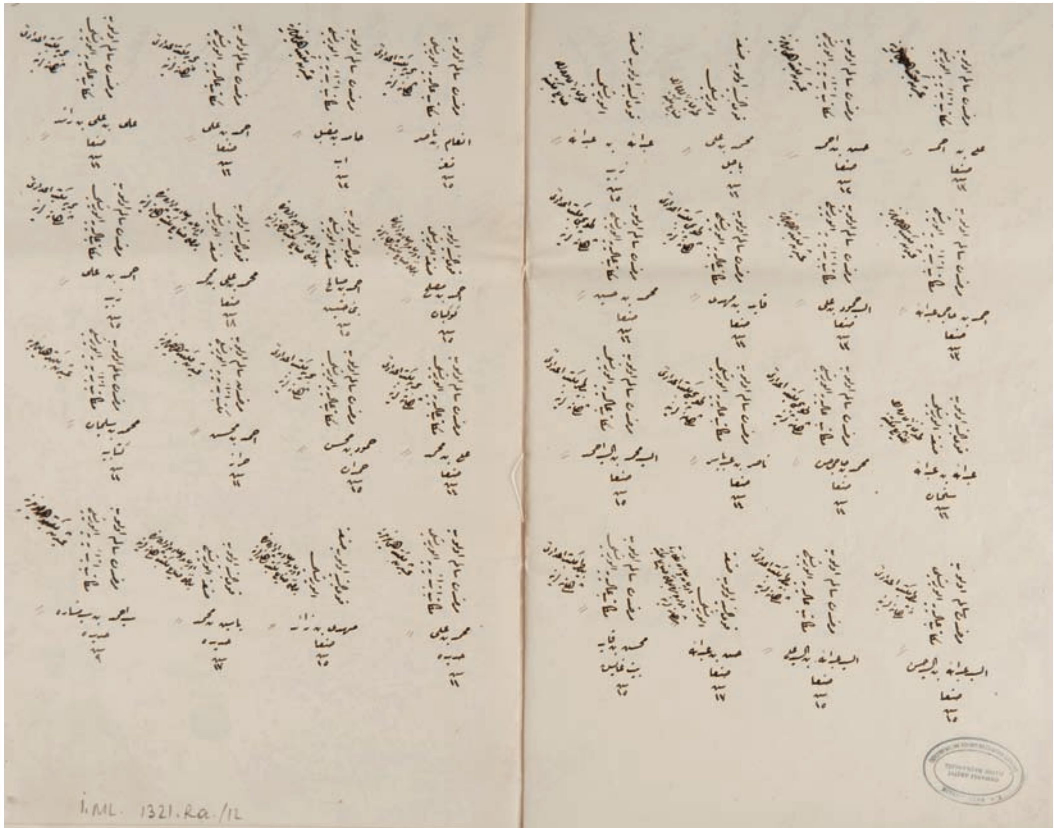
-اسم الطالب　　-المدينة

-العمر　　-الحالة الصحية

-مستواه العلمي　　-التخصص الذي يمكن أن يلتحق به الطالب

ومرفق رفع من الصدر الأعظم إلى السلطان بمحتوى التقرير وتأشيرة سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة على الموضوع.

التاريخ : 11 يونيو 1903

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
1870

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Yemen Vilâyeti'ndeki bazı aşâyir evlâdından olup bu kere li-ecli't-tahsil Dersaâdet'e gelen ve bazı mekâtib-i askeriye-i şahane ile aşiret ve Halkalı'daki ziraat ve sanayi mekteblerine kaydolunan isimleri melfûf defterde muharrer seksen üç efendiye mektebde bulundukları sürece Hazine-i Celîle-i Maliye'den şehrî ikişer yüz kuruş maaş tahsisi şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî icab-ı âlîsinden olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Rebîülevvel sene [1]321 - Fî 29 Mayıs sene [1]319 / [11 Haziran 1903]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

Hamud bin Hasan San'a Sinn: 14 Marazdan sâlim olup sanata elverişli olduğu Feshâne-i Âmire-i Şahaneleri Sanayi Sıbyân Mektebi'ne	Şerif Ahmed bin Seyyid Muhammed San'a Sinn: 15 Marazdan sâlim olup sanata elverişli olduğu Feshâne-i Âmire-i Şahaneleri Sanayi Sıbyân Mektebi'ne	Yaha bin Muhammed Marazdan sâlim olup sanata elverişli olduğu Feshâne-i Âmire-i Şahaneleri Sanayi Sıbyân Mektebi'ne	Ahmed bin Hüseyin San'a Sinn: 18 Marazdan sâlim olup sanata elverişli olduğu Feshâne-i Âmire-i Şahaneleri Sanayi Sıbyân Mektebi'ne
Ali bin Ali bin Muhammed San'a Sinn: 12 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli olduğu Kuleli Mekâtib-i İdâdî-i Şahanelerine	Ahmed bin Muhammed San'a Sinn: 12 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli olduğu Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Muhsin bin Ali San'a Sinn: 16 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli idüğü Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Hüseyin bin Ahmed San'a Sinn: 14 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli idüğü Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine
Muhsin bin Ali Kabisî San'a Sinn: 17 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Feshâne-i Âmire-i Şahaneleri Sanayi Sıbyân Mektebi'ne	Abdurrahman bin Muhammed el-Haydari San'a Sinn: 17 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Feshâne-i Âmire-i Şahaneleri Sanayi Sıbyân Mektebi'ne	Salih bin Muhammed Yarim Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Feshâne-i Âmire-i Şahaneleri Sanayi Sıbyân Mektebi'ne	Ali bin Gânim San'a Sinn: 15 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine

İ.ML. 1321. Ra. /12

i. ML. 1321/Ra. 12

Seyyid Muhammed bin Ali San'a Sinn: 12 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Muhammed bin Ali bin Avni San'a Sinn: 16 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Abdullah bin Ali San'a Sinn: 12 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Muhammed bin Yahya San'a Sinn: 15 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine
Ali bin Ahmed San'a Sinn: 13 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Hasan bin Ahmed San'a Sinn: 12 Marazdan Salim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Muhammed bin Ali Bacil Sinn: 16 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Tophâne-i Âmire Sanayi Mektebi'ne	Abdullah bin Abdullah Zebid Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Tophâne-i Âmire Sanayi Mektebi'ne
Ahmed bin Hacı Abdullah San'a Sinn: 13 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Es-Seyyid Hamud bin Ali San'a Sinn: 13 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Kayid bin Mehdi San'a Sinn: 14 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Topçu Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Muhammed bin Hüseyin San'a Sinn: 16 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Topçu Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine
Abdullah bin Abdullah Sihnan Sinn: 16 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Tophâne-i Âmire Sanayi Mektebi'ne	Muhammed bin Hacı Hasan San'a Sinn: 14 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Topçu Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Nâsır bin Abdi Basır San'a Sinn: 14 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Topçu Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Es-Seyyid Muhammed bin es-Seyyid Ahmed San'a Sinn: 15 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Baytar Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine

Es-Seyyid Abdullah bin es-Seyyid Hasan San'a Sinn: 15 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Baytar Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Es-Seyyid Abdullah bin es-Seyyid Ali San'a Sinn: 15 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Baytar Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Hasan bin Abdullah San'a Sinn: 17 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin Nezâreti idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Muhsin bin Kayid Beyt Gayiş Sinn: 15 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Baytar Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine
Ahmed Sıddık bin Ahmed Hüzzam San'a Sinn: 14 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Abdullah bin Hammadi San'a Sinn: 9 Marazdan sâlim olup İbtidâî mektebine elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Muhammed bin Hüseyin San'a Sinn: 12 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Muhammed bin Ali San'a Sinn: 16 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine
Ahmed bin Muhammed San'a Sinn: 16 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Kuleli Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Muhammed bin Ali Mesurî San'a Sinn: 16 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Topçu Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Ali bin Abdullah San'a Sinn: 17 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Feshâne-i Âmire-i şahaneleri Sanayi Sıbyân Mektebi'ne	Latif bin Ahmed San'a Sinn: 15 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Topçu Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine
Seyyid Yahya bin Seyyid İsmail San'a Sinn: 16 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli	Muhammed bin Şeyh Ali Vadiyyü'z-zahr Sinn: 17 Marazdan sâlim olup Mekâtib-i âliyeye elverişli Topçu Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Abdullah bin Muhammed bin Ali San'a Sinn: 16 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Tophâne-i Âmireleri Sanayi Mektebi'ne	Muhammed bin Hüseyin San'a Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Tophâne-i Âmireleri Sanayi Mektebi'ne

Abdullah bin Yahya San'a Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Tophâne-i Âmireleri Sanayi Mektebi'ne	Ali bin Ali Cebelü'l-lüz Sinn: 11 Marazdan sâlim olup mekteb-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Es-Seyyid Yahya bin Ali San'a Sinn: 16 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Tophâne-i Âmireleri Sanayi Mektebi'ne	Hasan bin Ahmed Zebid Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Tophâne-i Âmireleri Sanayi Mektebi'ne
Enam bin Nâsır Taiz Sinn: 15 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Bahriye Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Hamid bin Makbel Ibb Sinn: 12 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Ahmed bin Ali San'a Sinn: 16 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Bahriye Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Ali bin Ali bin Raşid San'a Sinn: 14 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Bahriye Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine
Ahmed bin Muslih Kevkeban Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Ahmed bin Salih Benî Haşin Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sa-nata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Muhammed bin Ali bin Mumammed San'a Sinn: 18 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Ahmed bin Ali Zebid Sinn: 15 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Bahriye Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine
Ali bin Muhammed San'a Sinn: 14 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Bahriye Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Hamud bin Muhsin Hamedan Sinn: 15 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Bahriye Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Ahmed bin Muhsin Haraz Sinn: 11 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Muhammed bin Süleyman Kitabiye Sinn: 11 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına

Muhammed bin Ali Hudeyde Sinn: 11 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Mehdi bin Zaid San'a Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Yasin bin Muhammed Hudeyde Sinn: 17 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Seyyid Ahmed bin Seyyid Meşare Hudeyde Sinn: 9 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına
Hasan bin Hüzzam San'a Sinn: 13 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Ahmed bin Ahmed San'a Sinn: 16 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Muhammed bin Ahmed San'a Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Abdullah bin Muhammed bin Abdullah San'a Sinn: 13 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına
Hüseyin bin Abdullah San'a Sinn: 16 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Hasan bin İsmail San'a Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Said bin Zeydi San'a Sinn: 11 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Ahmed bin Nâsır San'a Sinn: 11 Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına
Abd bin Ali San'a Sinn: 14 Marazdan sâlim olup Bahriye Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine	Ali bin Hüseyin San'a Sinn: 15 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Munsır bin Abdullah San'a Sinn: 16 Kaviyyü'l-bünye olup sanata elverişli Orman ve Ma'âdin idaresinde bulunan Sanayi Mekteb-i Şahanelerine	Yahya bin Salih Bilâdü'l-büstan Sinn: 14 Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli Bahriye Mekteb-i İdâdî-i Şahanelerine

Hasta Bulunanlar

Veysi bin Ali Asir Sinn: 15 Çiçekden sağ gözü rü'yetden mahrum idüğü Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Hamud bin Ali Bilâdü'l-büstan Sinn: 12 Su-i fenniye-i mezrikıye neticesi südde-i kebîr-i itihâl Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Ali bin Muhammed Sa'di San'a Sinn: 14 Hitanı lâzım geldiği Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	Ali bin Hüseyin San'a Sinn: 14 Dahame-i kebed Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına
Muhammed bin Said San'a Sinn: 15 Ayağında çivi yarası bulunuduğu Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına		Muhammed bin Muhammed San'a Sinn: 16 Fıtık......mutavassıt Aşiret Mekteb-i Hümâyûnlarına	

	Neferen
Marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye elverişli bulunan	33
Marazdan sâlim olup mekâtib-i ibtidâiye elverişli bulunan	16
Kaviyyü'l-bünye olduklarından sanata elverişli bulunan	28
Sağ gözü rü'yetden mahrum olan	1
Hasta bulundukları cihetle li-ecli't-tedavi Hamidiye Etfâl Hastahâne-i Âlîsine i'zâm kılınan	5
[Cem'an yekûn]	83

Şefer-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i Hilâfet-penâhîleri mûcebince bu kere Yemen'den Dersaâdet'e vürûd edip Musika-i Hümâyûnları Kışlası'nda bulunan seksen üç nefer efendinin taraf-ı ubeydânemizden muayeneleri bi'l-icra esâmîleri üzerine verilen meşrûhât mûcebince otuz üçü marazdan sâlim olup mekâtib-i âliyeye ve on altısı mekâtib-i ibtidâiye yirmi sekizi de kaviyyü'l-bünye oldukları cihetle sanayi'e elverişli bulundukları tebeyyün etmiş ve birinin bir gözü rü'yetden mahrum ve beşinin de isimleri bâlâsında gösterilen hastalıklara düçâr oldukları cihetle li-ecli't-tedavî Hamidiye Etfâl Hastahâne-i Âlîsi'ne gönderildikleri ma'rûzdur, fermân.

Kulları Yıldız
Hastahânesi
etıbbâsından Kolağası
Selim bin Muhammed Salim

Kulları
Hamidiye Etfâl
Hastahâne-i Âlîsi
etıbbâsından Ali bin
Süleyman Nuri

32

ASKERİ OKULLARDA OKUYAN YEMENLİLER

Askerî mekteplerde öğrenim gören ve bir üst sınıfa yükselen Yemenli öğrencilerin sıla-i rahim masraflarının Maliye hazinesi tarafından karşılanması

İ. HUS, 1322 Ş./55

إرسال الطلاب اليمنيين الدارسين في المدارس العسكرية إلى بلدهم لزيارة أهلهم

إرادة سنية من السلطان بالموافقة على إرسال الطلاب اليمنيين الذين أكملوا دراستهم في المدارس العسكرية إلى بلدهم وذلك لزيارة أهلهم وذويهم وصلة للرحم مع صرف بدلات السفر اللازمة لهم بموجب أمر السلطان.

التاريخ : 1904/10/30 م

يلدز سراى همايونى

باش كتابت دائره سى

٥٩٤٢

Yemen'de devlet erkânının katıldığı bir açılış merasimi

مراسم افتتاح دائرۀ عسكريه في صنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90661-0006)

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
5943

Mekâtib-i Askeriye-i Şahaneye devam edip terfî'-i sınıf etmiş olan Yemen evlâd-ı aşâyirinin sıla-i rahim etmek üzere harcırahları Hazine-i Maliyece bi't-tesviye memleketlerine gönderilmeleri şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî icab-ı âlîsinden olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 Şaban sene [1]322 - Fî 17 Teşrîn-i Evvel sene [1]320 / [30 Ekim 1904]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

33

یلدز سرای همایونی

باش کتابت دائرهسی

١٨٧١

یمن ولایتنده کی بعض عشایر اولادندن اولوب بو کره لاجل التحصیل دار السعادهیه کلان و بعضاً مکاتب عسکریهٔ شاهانهیه اعزام و جلبلرنده کی
زراعت و صنایع مکتبلرینه قید اولنمالری حسبیله اوچ افندیه تخصیصی امر و فرمان بیورلدیغی بالتذکره تبلیغ اولنمش ایسهده ایکیشر یوز غروشه
معاشلرک ماه بماه اعطاسی لازمهدن بولندیغندن اکاکوره معاملهٔ مقتضیهنک ایفاسیله معاشات مذکورهنک موقع اجرایه [illegible]
مأمور خدمهٔ خاصهٔ شاهانه و موهبهٔ همایون ملوکانه [illegible] حضرت [illegible] و اعطاسی خصوصنک مالیه نظارتنه تبلیغی
اولنمسی شرف صدور بیورلان ارادهٔ سنیهٔ جناب خلافتپناهی ایجاب عالیسندن اولمغله اولبابده امر و فرمان حضرت ولی الامرکدر

فی ٢٨ ربیع الاول سنه ١٣٢١ و فی ١١ حزیران سنه ١٣١٩

سرکاتب حضرت شهریاری
[illegible]

YEMEN'DEN İSTANBUL'A GELEN ÖĞRENCİLERE MAAŞ TAHSİSİ

Yemen'de bazı aşiretlere mensup olup tahsil için İstanbul'a gelen ve bazı askerî ve aşiret mektepleri ile Halkalı'daki Ziraat ve Sanayi Mekteplerine kaydedilen 83 efendiye mektepde bulundukları müddetçe Maliye Hazinesi'nden aylık 200'er kuruş maaş tahsis edilmesi

تخصيص مرتبات مناسبة للطلاب اليمنيين الذين يدرسون في اسطنبول وتوزيعهم على المدارس المحددة لهم

إرادة سنية من السلطان بالموافقة على توزيع الطلاب اليمنيين القادمين إلى اسطنبول للتحصيل العلمي على المدارس الصناعية والزراعية وعلى المدارس العسكرية مع منح كل طالب منهم مرتباً يقدر بمائتي قرش كل شهر، وتكليف مأمور الخدمة الخاصة الفريق سليمان باشا بمتابعة تنفيذ الأمر بموجب توجيهات السلطان.

التاريخ : 1903/6/10 م

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
1871

Yemen Vilâyeti'deki bazı aşâyir evlâdından olup bu kere li-ecli't-tahsil Dersaâdet'e gelen ve bazı mekâtib-i askeriye-i şahane ile aşiret ve Halkalı'daki ziraat ve sanayi mekteblerine kaydolunan seksen üç efendiye tahsisi emr u fermân buyurulduğu bâ-tezkire-i resmiye tebliğ olunan ikişer yüz kuruş maaşın mah be-mâh i'tâsı lâzımeden bulunduğundan ona göre muamele-i mukteziyenin ifası ile maaşât-ı mezkûrenin mûmâileyhime nezârete memur hademe-i hâssa-i şahane ve Musika-i Hümâyûn-ı mülûkâne Ferîki Süleyman Paşa hazretlerine her ay tesviye ve i'tâsı hususunun Maliye Nezâreti'ne tebliğ olunması şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî icab-ı âlîsinden olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Rebîülevvel sene [1]321 - Fî 28 Mayıs sene [1]319 / [10 Haziran 1903]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

34

Y. MTV, 293/80

طوپخانۀ عامره مشیریتی

خصوصیه

EĞİTİMLERİNİ YARIDA BIRAKAN YEMENLİLERE MEMLEKETLERİNDE MEMURLUK VERİLMESİ

Yemenden gelen 79 öğrencinin isimleri, memleketleri ve yerleştirildikleri okulları belirtir liste / Aralarında yaşları 18-20 civarında bulunan 14'ünün öğrenimlerini tamamlamadan memleketlerine dönmek istedikleri, bu durumun diğer öğrencileri de olumsuz yönde etkilediği, bunların maaşlı olarak münasib memurluklarda istihdam edilmek üzere memleketlerine gönderilmelerinin uygun olacağı; İstanbul'a eğitim için gönderilecek olan Yemen aşiret çocuklarının yaşlarının 12'yi geçmemiş olmasına dikkat edilmesi gerektiği

منح وظائف للطلاب اليمنيين الذين عادوا و لم يكملوا تعليمهم

تقرير من مشير الطوبخانة العامرة وناظر عموم المكاتب العسكرية الشاهانية وياور جناب السلطان زكي باشا، ومع هذا التقرير كشف بأسماء الطلاب والمدارس التي التحقوا بها والبلدان التي وفدوا منها وملاحظات حول بعضهم. ويقول التقرير إن عدد الطلاب اليمنيين القادمين إلى اسطنبول لتحصيل العلم يبلغ 79 طالباً، ويوجد من بين هؤلاء الطلاب 14 طالباً تتراوح أعمارهم بين 18 ـــــ 20 عاماً، وهؤلاء الطلاب تركوا التعليم وطلبوا العودة إلى بلادهم مما أثر على بقية الطلاب؛ ومن فإنه يكون من المناسب إعادتهم إلى بلادهم وتوظيفهم في وظائف مناسبة يتقاضون منها راتباً. ويقول التقرير بضرورة الحرص على أن لا تزيد أعمار أبناء العشائر اليمنية المقرر إرسالهم إلى اسطنبول لتحصيل العلم عن اثني عشر عاماً.

التاريخ : 31 يناير 1907م

Tophâne-i Âmire Müşiriyeti

Hususiye

Musika-i Hümâyûn Dairesi'nde mukim Yemen evlâd-ı aşâyirinin memleketlerinde münasib bir işde istihdam olunmak üzere Yemen'e i'zâmları veyahud kışlası dahilinde öteden beri beytûtet etmekde oldukları hademe-i hâssa-i şahane silkine idhal ile oraca ıslâh edilmeleri hakkında takdim kılınan 25 Zilkade sene [1]324 tarihli tezkire-i hususiye-i acizî manzûr-ı âlî olarak her iki suret de münasib olmadığından bunların derece-i tahsillerini mübeyyin olmak üzere Komisyon-ı Mahsus ma'rifetiyle bir kıt'a cedvel tanzim olunarak ale'l-usul arz u takdim-i atebe-i ulyâ kılınması şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî icab-ı celîlinden bulunduğu şeref-vârid olan 29 Kânûn-ı Evvel sene [1]322 tarihli tezkire-i hususiye-i devletlerinde iş'âr buyurulmuş olmasıyla ber-mantûk-ı emr u fermân-ı hümâyûn-ı mülûkâne mûmâileyhimin derecât-ı tahsiliyesini müş'ir tanzim etdirilen bir kıt'a cedvel leffen arz u takdim-i pîşgâh-ı âlî-i âsafâneleri kılınmış ve bunların kısm-ı a'zamı mekteblerine giderek devama başlamışlar ise de on dört kişiden ibaret olan Lutfeddin ve Muhammed Halil ve Abdullah Sadaka ve Seyyid Yahya İsmail ve Ahmed Hüseyin ve Seyyid Muhammed Hüseyin ve Nâsır Abdi ve Ali Ahmed ve Hasan Hüzzam ve Muhammed Hüseyin es-Serimî ve Muhammed Muhammed el-Cebrî ve Ali Muhammed Sa'dî ve Abdullah Muhammed Sıbaî ve Hüseyin Ahmed Efendiler mekteblerine gitmek istemedikleri ve sinleri on sekiz-yirmi râddelerinde olup derece-i tahsilleri sinleriyle gayr-ı mütenâsib dûn bir derecede olduğu için gitseler bile bir şey öğrenmeleri kâbil olmadığı ve hiçbir mektebde tahsil edemeyecekleri ve harekât-ı vâkı'aları Hüdâ-negerde diğer Mekâtib-i Askeriye-i Şahane şakirdânına da sirayetle mekâtib-i askeriye-i şahanedeki intizama halel gelmesi de muhtemel bulunduğu ve zaten memleketlerine avdet etmeyi de arzu ve istid'â eyledikleri cihetle yetmiş dokuz şakird miyânından sinleri ve tahsil zamanını geçmiş olan isimleri bâlâda arz olunan on dört şakirdân arzuları vechile maaş-ı hâzıralarıyla münasib memuriyetlerde istihdam edilmek üzere memleketlerine

بنه اولاد عشائرندن اولوب قیدی حالده لاجل التحصیل

مهندسخانۀ بری همایونده مقید بولنانلرك

اسامی		صنف نومروسی	درجۀ تحصیلی	ملاحظات
محمد افندی بن سعد	صنعا	١	رشدیه دردنجی سنه	مکتبه منتظماً دوام ایدیجی
لطف الله بن افندی	صنعا	٢	〃 〃 〃	
علی افندی بن علی ناصر	جبل اللوز	١	رشدیه اوچنجی سنه	مکتبه منتظماً دوام ایدیجی
محمد علی افندی بن علی المسوری	صنعا	٢	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃
سعد افندی بن سعد	صنعا	٣	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃
احمد افندی بن عبدالله البروی	صنعا	٤	〃 〃 〃	
محمد افندی بن خلیل	صنعا	٥	〃 〃 〃	
سید حمود افندی	صنعا	١	رشدیه ایکنجی سنه	
محمد حمید افندی بن عواض	صنعا	٢	〃 〃 〃	
احمد افندی بن محمد	حراز	٣	〃 〃 〃	
محمد حمید افندی بن یحیی	صنعا	٤	〃 〃 〃	
عبدالله افندی بن محمد صدقه	صنعا	٥	〃 〃 〃	
سید یحیی افندی بن اسماعیل	صنعا	٦	〃 〃 〃	
سید احمد افندی بن جبری	صنعا	٧	〃 〃 〃	
احمد افندی بن ناصر	صنعا	١	رشدیه برنجی سنه	
احمد افندی بن حسین	صنعا	٢	〃 〃 〃	
سید محمد افندی بن حسین	صنعا	٣	〃 〃 〃	
حمود افندی بن محمد الجبری	صنعا	٤	〃 〃 〃	
صالح افندی بن محمد علی	یریم	١	ابتدائیه ایکنجی سنه	مکتبه منتظماً دوام ایدیجی
ناصر افندی بن عبده	صنعا	٢	〃 〃 〃	
حسن افندی بن لطام	صنعا	١	ابتدائیه برنجی سنه	
محمد افندی بن حسین الزکی	صنعا	٢	〃 〃 〃	
محمد افندی بن محمد الجبری	صنعا	٣	〃 〃 〃	
عبدالله افندی بن محمد سباعی	صنعا	٤	〃 〃 〃	
حسین افندی بن احمد	صنعا	٥	〃 〃 〃	〃
علی افندی بن احمد	صنعا	٦	〃 〃 〃	
محمد افندی بن علی	حدیده	٧	〃 〃 〃	٢٢٠ تاریخندن بری صعده اولدیغی
علی افندی بن محمد سعدی	صنعا	٨	〃 〃 〃	
قدلی اعدادیه شاکردانی سنده مقید بولنانلر				
یحیی افندی بن علی	صنعا	١	٣٢٠ تاریخندن بری تبدیل هواده	
سید احمد افندی بن محمد	صنعا	١	رشدیه دردنجی سنه	مکتبه منتظماً دوام ایدیجی
سید عبدالله افندی بن حسن	صنعا	١	〃 بشنجی 〃	

gönderilmesi ve fîmâ-b'ad li-ecli't-tahsil Dersaâdet'e gönderilecek olan Yemen evlâd-ı aşâyirinin on ikiden efzûn olmasına dikkat edilmesi hususunun Yemen vali ve kumandanlığına emir buyurulması muvâfık gibi mütâlaa kılınmış ise de ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 16 Zilhicce sene [1]324 ve fî 18 Kânûn-ı Sânî sene [1]322 / [31 Ocak 1907]

Yâverân-ı Hazret-i Şehriyârîden
Tophâne-i Âmire Müşiri ve Umum Mekâtib-i
Askeriye-i Şahane Nâzırı Zeki

Yemen evlâd-ı aşâirinden oldukları halde li-ecli't-tahsil Mühendishâne-i Berr-i Hümâyûn'da mukayyed bulunanların				
Esâmîsi	[Memleketi]	Sıra Numarası	Derece-i Tahsili	Mülâhazât
Muhammed Efendi bin Said	San'a	1	Rüşdiye dördüncü sene	Mektebine muntazaman devam etdiği
Lutfeddin Efendi	San'a	2	"	
Ali Efendi bin Ali Nâsır	Cebel-i Lübnan	1	Rüşdiye üçüncü sene	Mektebine muntazaman devam etdiği
Muhammed Ali Efendi bin Ali el-Mesvarî	San'a	2	"	"
Said Efendi bin Sâ'id	San'a	3	"	"
Ahmed Efendi bin Abdullah bin es-Serdî	San'a	4	"	"
Muhammed Efendi bin Halil	San'a	5	"	"
Seyyid Hamud Efendi	San'a	1	Rüşdiye ikinci sene	
Muhammed Hüseyin Efendi bin Avât	San'a	2	"	
Ahmed Efendi bin Muhsin	Haraz	3	"	
Muhammed Hüseyin bin Yasin	San'a	4	"	
Abdullah Efendi bin Muhammed Sadaka	San'a	5	"	
Seyyid Yahya Efendi bin İsmail	San'a	6	"	
Seyyid Ahmed Efendi bin Cüdeyrî	San'a	7	"	
Ahmed Efendi bin Nâsır	San'a	1	Rüşdiye birinci sene	
Ahmed Efendi bin Hüseyin	San'a	2	"	
Seyyid Muhammed Efendi bin Hüseyin	San'a	3	"	

اسامی		صنفلری	درجهٔ تحصیل	ملاحظات
احمد لطف الله افندی بن لطف الله صادق	صنعا	۲	رشدیه بشنجی سنه	
محمد علی وجیه افندی بن علی وجیه	صنعا	۳	〃 〃 〃	
احمد عبدالله افندی بن محمد	صنعا	۱	رشدیه اوچنجی سنه	
عبدالله محسن افندی بن محسن علی	صنعا	۲	〃 دردنجی 〃	
محمد یحیی افندی بن یحیی	صنعا	۲	〃 〃 〃	
حامد افندی بن علی	صنعا	۱	رشدیه التنجی سنه	مکتبه منتظماً دوام ایتمیه
عبدالرحمن افندی بن محمد	صنعا	۲	〃 〃 〃	
حسن راجح افندی بن راجح	صنعا	۳	〃 〃 〃	
علی عبدالله افندی بن عبدالله	صنعا	۲	〃 اوچنجی 〃	
علی غالب افندی بن غالب	صنعا	۳	〃 〃 〃	
محمد هاشم افندی بن علی	صنعا	٤	〃 ایکنجی 〃	
شریف عبدالله افندی بن عبدالله	صنعا	٥	〃 〃 〃	
حامد افندی بن مقبل	صنعا	۱	رشدیه ایکنجی سنه	
محمد عون افندی بن عون	صنعا	۲	〃 〃 〃	
شریف یحیی افندی بن محمد هاشم	صنعا	۲	〃 〃 〃	
محسن فائد افندی بن فائد	صنعا	٤	〃 〃 〃	
سید احمد افندی بن عمر	حدیده	٥	〃 برنجی 〃	
عبدالله حمادی افندی بن حمادی	صنعا	٦	〃 〃 〃	
قائد افندی بن مهدی	صنعا	۱	〃 〃 〃	ادرنه حربیه شاهانه‌سنه نقل ایدلدیکی
عبدالله باشا افندی	صنعا	۲	〃 〃 〃	۳۲۰ تاریخندنبری صعده‌ده بولندیغی
علی راجح افندی بن علی	صنعا	۱	ابتدائیه ایکنجی سنه	
سید محمد افندی بن احمد	صنعا	۲	〃 〃 〃	
سید یحیی افندی بن علی	صنعا	۱	〃 برنجی 〃	
یاسین افندی بن شیخ داود ابراهیم	صنعا	۲	〃 〃 〃	ادرنه حربیه شاهانه‌سنه نقل ایدلدیکی
محمد افندی بن علی	باجل	۳	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃 〃
احمد وهبی افندی بن احمد	صنعا	۹	رشدیه 〃 〃	
عبدالله افندی بن شیخ عبدالله	صنعا	۱۰	〃 〃 〃	
منصور افندی بن عبدالله	صنعا	۳	ابتدائیه ایکنجی 〃	
علی حسین افندی بن حسین	صنعا	۲	〃 برنجی 〃	
احمد مصلح افندی بن مصلح	صنعا	۳	〃 〃 〃	
احسن افندی بن عبدالله	صنعا	٤	〃 〃 〃	
حسین افندی بن اسماعیل	صنعا	٥	〃 〃 〃	
محمد علی افندی بن محمد علی	صنعا	٦	〃 〃 〃	
حسین عمر افندی بن شیخ عبدالله	صنعا	۷	〃 〃 〃	
احمد افندی بن شیخ صالح	صنعا	٤	〃 ایکنجی 〃	
محمد سلیمان افندی بن سلیمان	حدیده	۲	〃 〃 〃	۳۲۰ تاریخندنبری صعده‌ده اولدیغی

Hamud Efendi bin Muham med el-Cebrî	San'a	4	"	
Salih Efendi bin Muhammed Ali	Yarim	1	İbtidâiye ikinci sene	Mektebe muntazaman devam etdiği
Nâsır Efendi bin Abdi	San'a	2	"	
Hüseyin Efendi bin Hüzzam	San'a	1	İbtidâiye birinci sene	
Muhammed Efendi bin Hüseyin el-Perimî	San'a	2	"	
Muhammed Efendi bin Muhammed el-Cebrî	San'a	3	"	
Abdullah Efendi bin Muhammed Sıbaî	San'a	4	"	
Hüseyin Efendi bin Ahmed	San'a	5	"	
Ali Efendi bin Ahmed	San'a	6	"	
Muhammed Efendi bin Ali	Hudeyde	7	"	320 tarihinden beri sılada olduğu
Ali Efendi bin Muhammed Sa'dî	San'a	8	"	

Kuleli İdâdîye-i Şahanesi'nde Mukayyed Bulunanlar

Muhsin Efendi bin Ali	San'a	1		320 tarihinden beri tebdîl-i havada
Seyyid Ahmed Efendi bin Muhammed	San'a	1	Rüşdiye dördüncü sene	Mektebine muntazaman devam etdiği
Seyyid Abdullah Efendi bin Ahsen	San'a	1	Rüşdiye beşinci sene	
Ahmed Hüzzam Efendi bin Hüzzam Sâdık	San'a	2	Rüşdiye beşinci sene	
Muhammed Ali Vecihi Efendi bin Ali Vecihi	San'a	3	"	
Ahmed Mücahid Efendi bin Muhammed	San'a	1	Rüşdiye üçüncü sene	
Abdullah Muhsin Efendi bin Muhsin Ali	San'a	2	Rüşdiye dördüncü sene	
Muhammed Yahya Efendi bin Yahya	San'a	3	"	
Hamid Efendi bin Ali	San'a	1	Rüşdiye ikinci sene	Mektebine muntazaman devam etdiği

اسامی	صره نومروسی	درجۂ تحصیل	ملاحظات
عبدالله افندی بن عبدالله سعید	٤	ابتدائیه برنجی سنه	٢٠ تاریخندن بری صنعاده اولدیغی
حمید 〃 〃 احمد حمید 〃	٥	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃
مهدی 〃 〃 مصلح شعوب	٦	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃
محمد 〃 〃 احمد المحلوی صنعا	٧	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃
مکتب بحریۂ شاهانه‌ده مقید بولنانلر			
احمد افندی بن علی الحورانی صنعا	١	رشدیه اوچنجی سنه	مکتبه منتظماً دوام ایدیکی
علی 〃 〃 حمید السریحی 〃	٢	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃
عبدالله 〃 〃 علی الشعبانی 〃	٣	ابتدائیه ایکنجی 〃	〃 〃 〃 〃
محمد 〃 〃 حمید 〃	٤	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃
علی 〃 〃 علی راشد 〃	٥	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃
علی 〃 〃 محمد 〃	٦	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃
احمد 〃 〃 علی زبید	٧	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃
انعام 〃 〃 ناصر تعز	٨	〃 〃 〃	〃 〃 〃 〃

نفر

٢٨ مهندسخانۂ بریۂ همایونده مقید اولدیغی

٤٠ قله‌لی اعدادیۂ شاهانه‌سنده 〃 〃

٣ ادرنه حربیۂ شاهانه‌سنده 〃 〃

٨ مکتب بحریۂ شاهانه‌ده 〃 〃

٧٩ یکون

Abdurrahman Efendi bin bin Muhammed	San'a	2	"	
Hasan Raci Efendi bin Raci	San'a	3	"	
Ali Abdullah bin Abdullah	San'a	2	Rüşdiye üçüncü sene	
Ali Galib Efendi bin Galib	San'a	3	"	
Muhammed Haşim Efendi bin Ali	San'a	4	Rüşdiye ikinci sene	
Şerif Abdullah Efendi bin Abdullah	San'a	5	"	
Hamid Efendi bin Mukbil	San'a	1	Rüşdiye ikinci sene	
Muhammed Avni Efendi bin Avni	San'a	2	"	
Şerif Yahya Efendi bin Muhammed Haşim	San'a	3	"	
Muhsin Kaid Efendi bin Kaid	San'a	4	"	
Seyyid Ahmed Efendi bin Ömer	Hudeyde	5	Rüşdiye birinci sene	
Abdullah Hammadî Efendi bin Hammadî	San'a	6	"	
Kaid Efendi bin Mehdi	San'a	1	"	Edirne Harbiye-i Şahanesi'ne nakledildiği
Abdullah Niyazi Efendi	San'a	2	"	320 tarihinden beri sılada bulunduğu
Ali Razi Efendi bin Ali	San'a	1	İbtidâiye ikinci sene	
Seyyid Muhammed Efendi bin Ahmed	San'a	2	"	
Seyyid Yahya Efendi bin Ali	San'a	1	İbtidâiye birinci sene	
Yasin Efendi bin Şeyh Davî İbrahim	San'a	2	"	Edirne Harbiye-i Şahanesi'ne nakil edildiği
Muhammed Efendi bin Ali	Bacil	3	"	"
Ahmed Vehbi Efendi bin Ahmed	San'a	9	Rüşdiye birinci sene	
Abdullah Efendi bin Şeyh Abdullah	San'a	10	"	

Mansur Efendi bin Abdullah	San'a	3	İbtidâiye ikinci sene	
Ali Hüseyin Efendi bin Hüseyin	San'a	2	İbtidâiye birinci sene	
Ahmed Muslih Efendi bin Muslih	San'a	3	"	
Ahmed Efendi bin Abdullah	San'a	4	"	
Hüseyin Efendi bin İsmail	San'a	5	"	
Muhammed Efendi bin Muhammed Ali	San'a	6	"	
Hüseyin Ömer Efendi bin Şeyh Abdullah	San'a	7	"	
Ahmed Efendi bin Şeyh Salih	San'a	4	İbtidâîye ikinci sene	
Muhammed Süleyman Efendi bin Süleyman	Hudeyde	3	"	320 tarihinden beri sılada olduğu
Abdullah Efendi bin Abdullah	Zebid	4	İbtidâîye birinci sene	320 tarihinden beri sılada olduğu
Hüseyin Efendi bin Ahmed Hüseyin	Zebid	5	"	"
Mehdi Efendi bin Muslih	Şaub	6	"	"
Muhammed Efendi bin Ahmed el-Mahlevî	San'a	7	"	"

Mekteb-i Bahriye-i Şahane'de Mukayyed Bulunanlar

Ahmed Efendi bin Ali Hamdanî	San'a	1	Rüşdiye üçüncü sene	Mektebine muntazaman devam etdiği
Ali Efendi bin Hüseyin es-Serihi	San'a	2	"	"
Abdullah Efendi bin Ali Şabanî	San'a	3	İbtidâiye ikinci sene	"
Muhsin Efendi bin Hüseyin	San'a	4	"	"
Ali Efendi bin Ali Raşid	San'a	5	"	"
Ali Efendi bin Muhammed	San'a	6	"	"
Ahmed Efendi bin Ali	Zebid	7	"	"
İnam Efendi bin Nâsır	Taiz	8	"	"

San'a'nın Saile mahallesinden bir görünüm

منظر من محلة سائلة في صنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 779-76-0037)

Neferen	
Muhendishâne-i Berrî-i Hümâyûn'da mukayyed bulunduğu	28
Kuleli İdâdîye-i Şahanesi'nde mukayyed bulunduğu	40
Edirne Harbiye-i Şahanesi'nde mukayyed bulunduğu	3
Mekteb-i Bahriye-i Şahane'de mukayyed bulunduğu	7
Yekûn	79

35

İ. ML, 1325 Ş./19

SULTAN II. ABDÜLHAMİD'İN İSTANBUL'A GETİRTTİĞİ YEMENLİ ÖĞRENCİLERE MAAŞ VERİLMESİ

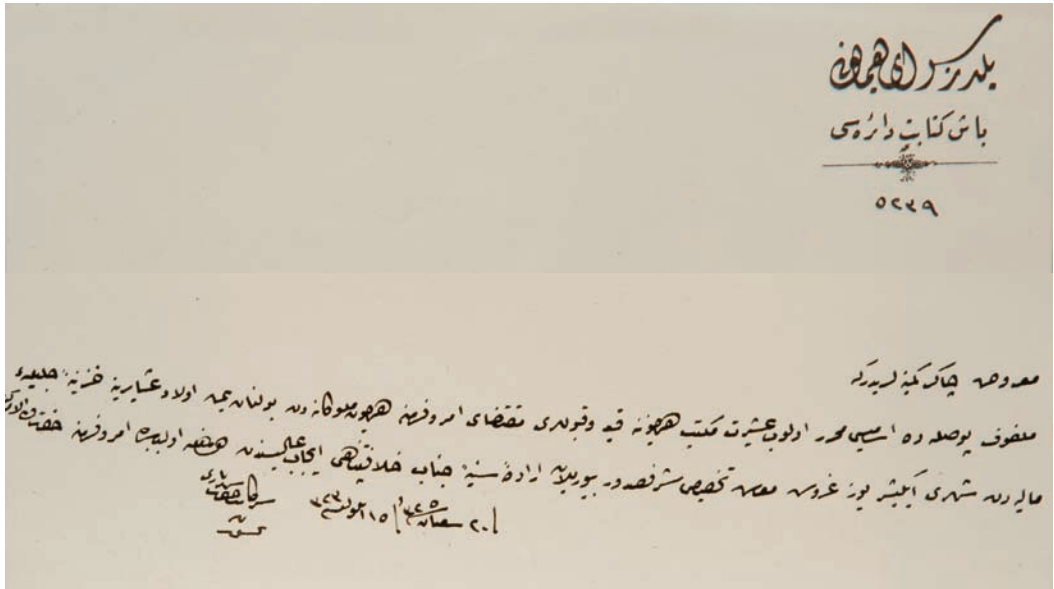
Aşiret Mekteplerinde öğrenim görmek üzere Sultan II. Abdülhamid'in emriyle Yemen'den getirilen çocuklara Maliye Hazinesi'nden aylık 200'er kuruş maaş verilmesi

إعتماد مرتبات للطلاب اليمنيين المرسلين للدراسة في اسطنبول

إرادة سنية بالموافقة على اعتماد المرتبات الشهرية للطلاب اليمنيين القادمين الى اسطنبول للتحصيل العلمي والتي تم تحديدها بمائتي قرش لكل طالب، وتوجيه التعليمات اللازمة الى الخزينة لصرف المبلغ المذكور.

ومرفق كشف بأسماء الطلاب اليمنيين القادمين إلى اسطنبول وعددهم عشرة.

التاريخ : 28 سبتمبر 1907 م

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
5239

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

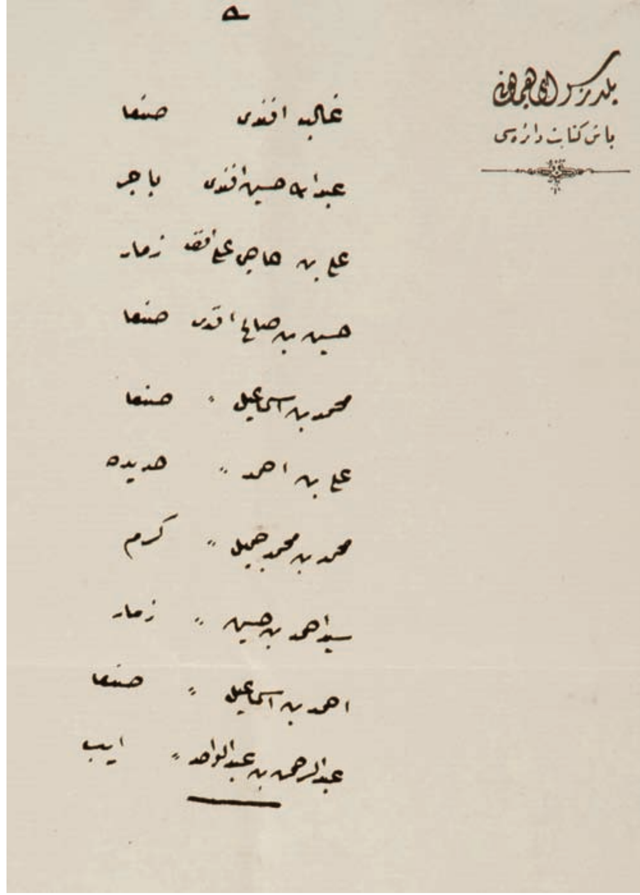
Melfûf pusulada esâmîsi muharrer olup Aşiret Mektebi Hümâyûnu'na kayıd ve kabulleri muktezâ-yı emr u fermân-ı hümâyûn-ı mülûkâneden bulunan Yemen evlâd-ı aşâyirine Hazine-i Celîle-i Maliye'den şehrî ikişer yüz kuruş maaş tahsisi şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî icab-ı âlîsinden olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 20 Şaban sene [1]325 ve fî 15 Eylül sene [1]323 / [28 Eylül 1907]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

* *

ه

یلدز سرای همایونی
باش کتابت دائرهسی

غالب افندی	صنعا
عبدالله حسین افندی	باجر
علی بن حاجی علی افندی	زمار
حسین بن صالح افندی	صنعا
محمد بن اسمعیل "	صنعا
علی بن احمد "	حدیده
محمد بن محمد جمیل "	کرم
سید احمد بن حسین "	زمار
احمد بن اسمعیل "	صنعا
عبدالرحمن بن عبدالواحد "	ایب

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi

[Aşiret mekteblerinde tahsil görmek üzere Yemen'den gelen talebelerin listesi]

Galib Efendi	San'a
Abdullah Hüseyin Efendi	Bahir
Ali bin Hacı Ali Efendi	Zimar
Hüseyin bin Salih Efendi	San'a
Muhammed bin İsmail Efendi	San'a
Ali bin Ahmed Efendi	Hudeyde
Muhammed bin Muhammed Cemil Efendi	Kerem
Seyyid Ahmed bin Hüseyin Efendi	Zimar
Ahmed bin İsmail Efendi	San'a
Abdurrahman bin Abdülvahid Efendi	Ibb

36

YEMENLİ ÖĞRENCİLERE ZORLUK ÇIKARTAN OKUL MÜDÜRÜNÜN UYARILMASI

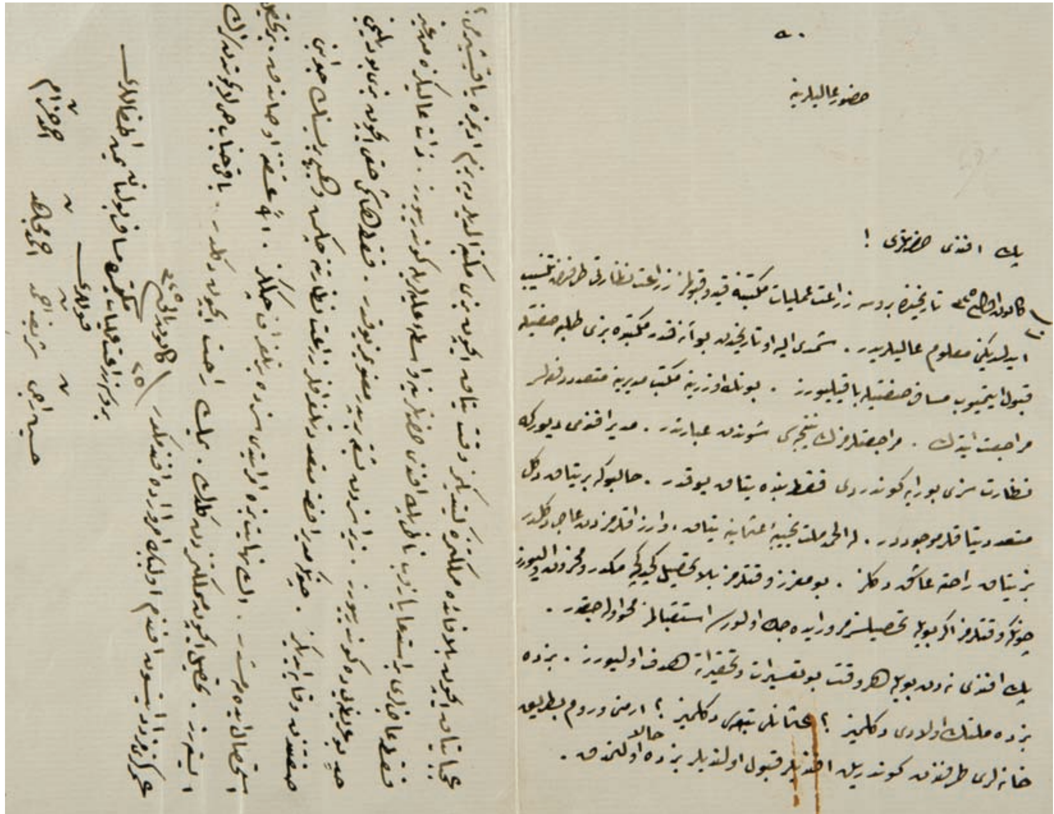
Bursa Ziraat Ameliyat Mektebi'ne kayıt ve kabulleri Ziraat Nezâretince uygun görüldüğü halde okul müdürü tarafından kendilerine zorluk çıkarıldığını Dahiliye Nezâreti'ne bildiren Yemenli öğrencilerin şikâyetlerinin değerlendirilerek Ziraat Nezâreti vasıtasıyla ilgili okul müdürünün uyarıldığı

DH. MUİ, 50-2/17

المشاكل والصعوبات التي واجهت الطلاب اليمنيين في مدينة بورصة

شكوى مرفوعة من اربعة طلاب يمنيين تم إرسالهم إلى مدرسة بورصة الزراعية للدراسة فيها وقد تم توفير السكن لهم في تلك المدرسة ولكن لم يسمح لهم بالبدء في الدراسة التي تعتبر الهدف الرئيسي لقدومهم الى اسطنبول كما يشكون من المعاملة السيئة التي يتعرضون لها من إدارة المدرسة، والطلاب هم حسين راجي / شريف أحمد / أحمد مجاهد / أحمد حزام. ومرفق رسالة من نظارة الداخلية تطلب التأكد من الشكوى المقدمة من الطلاب خاصة وأنه تم إرسالهم إلى المدرسة للدراسة وليس للسكن فقط . ومرفق أيضاً رسالة من نظارة الزراعة والغابات والمعادن تفيد بأن إجراءات التسجيل تأخرت وهي جارية وكان هدف النظارة في البداية توفير السكن للطلاب المذكورين.

التاريخ : 26 فبراير 1910م

Huzur-ı Âlîlerine

Beyefendi hazretleri

Fî 20 Kânûn-ı Evvel sene [1]320 tarihinde Bursa Ziraat Ameliyât Mektebi'ne kayıd ve kabulümüz Ziraat Nezâreti tarafından tensîb edildiği malum-ı âlîleridir. Şimdi ise o tarihden bu ana kadar mektebde bizi talebe sıfatıyla kabul etmeyip misafir sıfatıyla bakılıyoruz. Bunun üzerine mekteb müdürüne müte'addid defalar müracaat etdik. Müracaatlarımızın neticesi şundan ibaretdir: Müdür efendi diyor ki; "Nezâret sizi buraya gönderdi. Fakat bende yatak yokdur." Halbuki bir yatak değil müte'addid yataklar mevcuddur. Lehülhamd millet-i necîbe-i Osmaniyye yatak ve erzaklarımızdan aciz değildir. Biz yatağa rahata aşık değiliz. Bu mu'azzez vakitlerimiz bilâ-tahsil geçtikçe mükedder ve mahzun oluyoruz. Çünkü vakitlerimiz eğer böyle tahsilsiz mürûr ederse istikbalimiz mahv olacakdır. Beyefendi neden böyle her vakit bu ta'sîrat ve tahrikâta hedef oluyoruz? Biz de milletin evlâdı değil miyiz? Osmanlı tebaası değil miyiz? Ermeni ve Rum Patrikhâneleri tarafından gönderilen efendiler kabul olundular, biz de hâlâ kabul olunmadık.

Acaba yatak için bilâ-fâide memleketimize gitdiğimiz vakit "yatak için bizi mektebe almadılar" diye bizim edebimize yakışır mı? Fakat acizleri bir istid'â yazıp nâzır beyefendi hazretlerine vasıta-i aliyyeleri ile gönderiyoruz. Zât-ı âlînize min gayrı haddin bu arîzayı gönderiyoruz. Zira sizden başka bir peder-i manevîmiz yokdur. Fakat Haşimi hakkı için bizi dilenci sıfatından vikâye ediniz. Çünkü müdür efendi müte'addid telgraflar Ziraat Nezâreti'ne çekmiş ve hiçbirisinin cevabını istihsâl edememişdir. En nihayet bize emretdi. Siz de bir telgraf çekiniz. Allah aşkına, usandık! Biz tahsil isteriz. Tahsil için memleketimizden geldik. Yemek rahat için değildir. Bâki Cenâb-ı Hayy-ı lâ-yemûtdan sizin ömrünüzü müzdâd etsin, efendim. Ol bâbda emr u irâde efendimindir.

Fî 25 Kânûn-ı Sânî sene [1]325 / [7 Şubat 1910]

Bursa Ziraat Amaliyât Mektebi'nde misafir bulunan Yemen etfâlleri kulları
Hüseyin Raci, Şerif Ahmed, Ahmed Mücahid, Ahmed Hüzzam

* *

Dahiliye Nezâreti
Muhaberât-ı Umumiye Dairesi
Şube 3

***Hulâsa**: Bursa Ziraat Ameliyât Mektebi'nde misafireten bulunan Yemenli etfâlin kayıd [ve] kabulü*

Orman ve Ma'âdin ve Ziraat Nezâret-i Celîlesi'ne

Mukaddemâ sebk eden iş'âr-ı acizî üzerine nezâret-i celîlelerince Bursa Ziraat Ameliyât Mektebi'ne leyli olarak kabulü tasvîb edilen Yemen ahalisinden dört çocuğun fazla yatak olmadığı vesilesiyle mekteb idaresince henüz kayıd ve kabulleri muamelesi ifa olunamayarak misafir sıfatıyla bulunduruldukları ve bu suretle tahsilden dahi mahrum kalmadıkları haber verilmişdir. Garibü'd-diyar ve himaye ve muâvenete sezâvâr olan mûmâileyhimânın böyle red ve kabul ara-

اورمان و معادن و زراعت نظارتی

عدد

٢١٥

ح

داخلیه نظارت جلیله‌سنه

"خلاصه"

یمن اطفالندن دره‌حوضه‌لی معاذ بروسه مکتبنه قبوللری

بوکره ده مکتب مدیرلکنه تأکیداً تبلیغ قلندیغنه دائر

دولتلو افندم حضرتلری

١ شباط ٣٢٤ تاریخلی و ایکی یوز یگرمی طقوز نومرولی تذکرهٔ علیهٔ نظارتپناهیلری جوابیدر. یمن اهالیسندن اولوب بروسه زراعت عملیات مکتبنه لیلی اولارق قبولی تصویب و امر بیوریلان دره‌حوضه‌لی معاذ قبه‌لرینک اجراسیله هر درلو اسباب استحضارینک تأمینی مکرراً مکتب مذکور مدیرینه تبلیغ ایدلمش اولدیغی کبی بوکره ده قطعیاً اخطار قلنمش اولدیغی معروضدر. اولبابده امر و فرمان حضرت من له الامرکدر.

١٦ صفر ٣٢٧ / ١٢ شباط ٣٢٤

اورمان و معادن و زراعت

ناظری نامنه

sında mütereddid bir muameleye ma'rûz oldukları sahih ise nezd-i âlîlerinde de tecvîz buyurulmayacağından bi't-tahkîk bunların bir an evvel mektebe kayıd ve kabul etdirilerek tahsilden kalmalarına meydan verilmemesinin icab edenlere emir ve tebliği menût-ı himem-i aliyye-i nezâret-penâhîleridir. Ol bâbda.

Fî 1 Şubat sene [1]325 / [14 Şubat 1910]

* *

Orman ve Ma'âdin ve Ziraat Nezâreti

Aded: 215

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Hulâsa: Yemen etfâlinden dört çocuğun Bursa Mektebi'ne kabulleri bu kere de mekteb müdürlüğüne te'kîden tebliğ kılındığına dair

Devletli efendim hazretleri

1 Şubat sene [1]325 tarihli ve iki yüz yirmi dokuz numaralı tezkire-i aliyye-i nezâret-penâhîleri cevabıdır:

Yemen ahalisinden olup Bursa Ziraat Ameliyât Mektebi'ne leylî olarak kabulü tasvîb ve emir buyurulan dört çocuğun muamele-i kaydiyelerinin icrasıyla her türlü esbâb-ı istirahatlerinin te'mini mükerreren mekteb-i mezkûr müdüriyetine tebliğ edilmiş olduğu gibi bu kere de kat'iyyen ihtar kılınmış olduğu ma'rûzdur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 16 Safer sene [1]328 - Fî 13 Şubat sene [1]325 / [26 Şubat 1910]

Orman ve Ma'âdin ve Ziraat
Nâzırı nâmına Muavin
Ali Rıza

SAĞLIK

 الشئون الصحيـــــة

37

İ. DH, 14387

YEMEN'E DOKTOR TAYİNİ

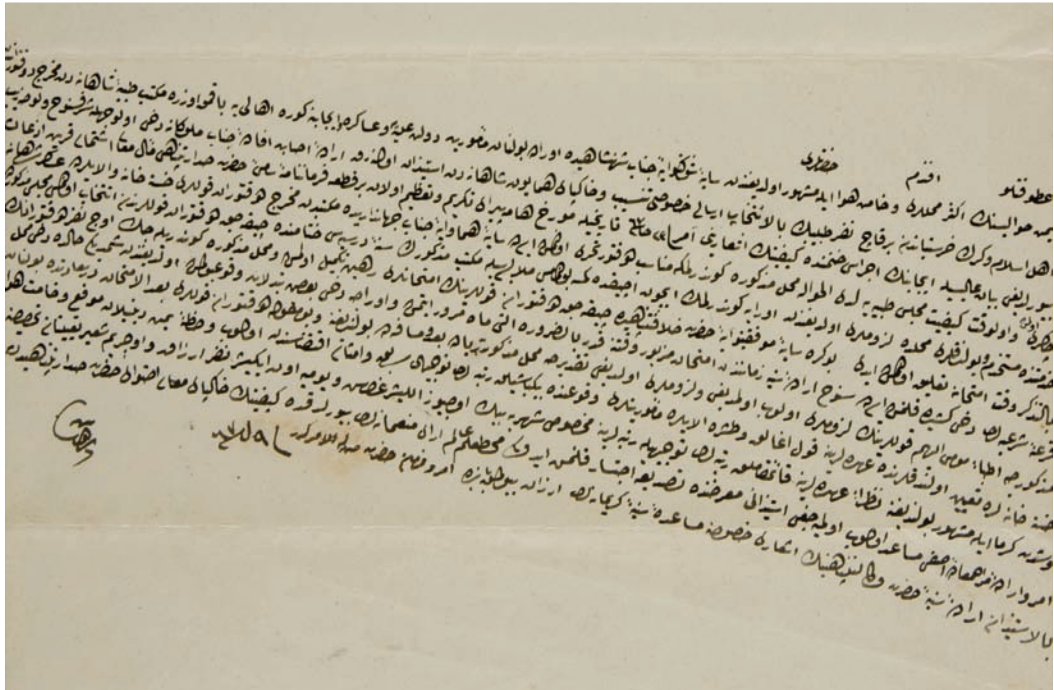
Tıb Mektebi'nden yeni mezun olan 3 doktorun Yemen'e tayinleriyle bölgenin uzaklığından ötürü kendilerine kaymakamlık rütbesi verilmesi

تعيين أطباء في ولاية اليمن

طلب من الوالي يشير إلى حاجة أهل اليمن والجنود المرابطين فيها إلى عدد من الأطباء ويفضل أن يكونو من المسلمين أو من المسيحيين، وقد تم إرسال الطلب إلى مجلس الشئون الطبية، ونظراً لأن اليمن بعيدة عن عاصمة الدولة وأن جوها غير مناسب فيمكن اختيار العدد المطلوب من الأطباء ومنحهم رتبة قائم مقام بمرتب (350) قرشاً ومخصص يومي من المواد الغذائية تشجيعاً للراغبين في العمل كأطباء في اليمن.

ومرفق رفع من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى طلب الوالي إضافة إلى تأشيرة سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية في هذا الأمر.

التاريخ : 14 اغسطس 1851م

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen havalisinin ekser mahalleri vahâmet-i hava ile meşhur olduğundan saye-i şevket-vâye-i cenâb-ı şehinşâhîde orada bulunan memurîn-i Devlet-i Aliyye'ye ve asâkire ve icabına göre ahaliye bakmak üzere Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'den muhrec doktorândan ehl-i İslâm ve gerek Hristiyandan birkaç nefer tabibin bi'l-intihâb irsâli hususu tensîb ve hâk-i pây-ı hümâyûn-ı şahaneden istîzân olunarak irâde-i isabet-ifade-i cenâb-ı mülûkâne dahi ol vechile şeref-sünûh ve levha-zîb buyurulduğu beyân-ı âlîsiyle icabının icrası zımnında keyfiyetin iş'ârını âmir fî 23 Ca sene [12]67 tarihiyle müverrah hâme-pîrâ-yı tekrîm ve ta'zîm olan bir kıt'a fermânnâme-i sâmî-i

hazret-i Sadâret-penâhî meâl-i me'âlî-iştimâl-i karîn-i iz'ân-ı çâkerî olmak ve ol vakit keyfiyet Meclis-i Tıbbiye'ye lede'l-havale mahall-i mezkûra gönderilmeğe münasib doktor taharrî olunmuş ise de saye-i hümâ-vâye-i cenâb-ı cihandârîde mektebden muhrec doktorân kulları hastahâne ve alaylarda asâkir-i şahane hizmetinde müstahdem ve bulundukları mahalde lüzumları olduğundan oraya gönderilmek için açıkda kimse bulunmaması mülâbesesiyle mekteb-i mezkûrun sene-i dersiyesi hitâmında çıkacak doktorân kullarından intihâb olunması meclis-i mezkûrda bi't-tezekkür vakt-i imtihana ta'lîk olunmuş idi. Bu kere saye-i muvaffakiyet-vâye-i hazret-i Hilâfet-penâhîde çıkacak doktorân kullarının imtihanları rehîn-i tekmîl olmuş ve mahall-i mezkûra gönderilecek üç nefer doktorânın kur'a-i şer'iyyeleri dahi keşîde kılınmış ise de sünûh-ı irâde-i seniyye zamanından imtihan-ı mezbûr vaktine kadar bi'z-zarure altı mâh mürûr etmiş ve oraca dahi bazı tebeddülât vuku bulmuş olduğundan şimdiki hâlde dahi mahall-i mezkûrca etıbbâ-yı mûmâileyhim kullarının lüzumları olup olmadığı ve lüzumları olduğu takdirce mahall-i mezkûrdan ziyade bu'd mesafede bulunduğuna ve bu makûle doktorân kulları ba'de'l-imtihan Dersaâdet'de bulunan hastahânelere tayin olunduklarında uhdelerine kolağalık ve taşra alaylara memuriyetleri vuku'unda binbaşılık rütbeleri tevcîhi sâbık ve emsâli iktizâsından olup ve hıtta-i Yemen denilen mevki' vahâmet-i hava ve şiddet-i germâ ile meşhur bulunduğuna nazaran uhdelerine kaymakamlık rütbeleri tevcîhiyle rütbelerine mahsus şehriye bin üç yüz ellişer kuruş yevmiye on ikişer nefer erzak ve üçer yem şa'îr tayinâtı tahsisine emr u irâde-i merâhim-âde-i âsafî müsaid olmayacağı istîzânı ma'razında tasdîke ictisâr kılınmak idüğü muhât-ı ilm-i âlem-ârâ-yı mün'imâneleri buyuruldukda keyfiyetin hâk-i pây-ı me'âlî-ihtivâ-yı hazret-i Sadâret-penâhîden bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i hazret-i vekâlet-penâhînin iş'ârı hususuna müsaade-i seniyye-i kerîmâneleri erzân buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 9 L sene [12]67 / [7 Ağustos 1851]

(İmza)

* *

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen havalisinin ekser mahalleri vahâmet-i hava ile meşhur olduğundan orada bulunan memurîn ve asâkir-i hazret-i şahaneye ve ahaliye bakmak üzere Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'den muhrec doktorlardan birkaç nefer tabibin intihâb ve irsâli şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı cenâb-ı cihanbânî mantûk-ı münîfi üzere Mekteb-i Tıbbiye-i Mülûkâne nâzırı atûfetli efendi hazretlerine bildirilmiş idi. Bu kere nâzır-ı müşârunileyh tarafından gelen cevab mantûk-ı âlî buyurulmak için takdim kılındı. Meâlinden müstefâd olduğu vechile mukaddemce açıkda doktor bulunamadığından vakt-i imtihana ta'lîk olunduğu hâlde saye-i şevket-vâye-i hazret-i mülûkânede mahall-i mezkûra gönderilmek üzere bu sene icra olunan imtihanda çıkan doktorlardan üç neferin kur'ası icra olunmakla bunların mahall-i mezkûra tayin ve irsâli ve emsâline ve Yemen'in bu'diyetine nazaran uhdelerine kaymakamlık rütbesi tevcîh ve maaş ve tayinâtı tahsis olunması münasib olacağı iş'âr kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile irade-i seniyye-i cenâb-ı şehinşâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre harekete mübâderet olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 16 L sene [1]267 / [14 Ağustos 1851]

İ. DH 238/14387

2

Yemen karantina haritası

خارطة المحجر الصحي اليمني

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Esâbi'-pirâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle cevab-ı mezkûr manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve istîzân-ı âlî-i Sadâret-penâhîleri vechile mûmâileyhimin mahall-i mezkûra tayin ve irsâli ve uhdelerine rütbe-i mezkûre tevcîh ve maaş ve tayinâtı tahsis olunması müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı cihanbânî muktezâ-yı münîfinden olarak mârru'l-beyân cevab yine savb-ı sâmî-i vekâlet-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 L sene [12]67 / [14 Ağustos 1851]

38

İ. DH, 67339

İ.DH. 67339

HUDEYDE'YE KARANTİNA MERKEZİ YAPILMASI

Yemen Vilayeti'nin giriş-çıkış kapısı durumundaki Hudeyde Limanında karantinahane olarak kullanılan yerin uygun olmadığından buraya yeni bir karantinahane yapılması

بناء مركز حجر صحي في مدينة الحديدة

رفع من الصدر الأعظم إلى السلطان حول طلب ولاية اليمن إنشاء حجر صحي في ميناء الحديدة بإعتبارها البوابة الرئيسية للدخول والخروج لولاية اليمن خاصة وان الحجر الصحي القديم لم يعد مناسباً.

كما ان مجلس الشئون الصحية قد وافق على هذا الطلب والمبلغ اللازم لإنشاء الحجر الصحي قد تم اعتماده في ميزانية 1397 رومي وتسوية المبلغ المطلوب في نظارة المالية، وفي نهاية تذكرة الصدر الأعظم خط كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة على ذلك.

التاريخ : 26 نوفمبر 1881م

Atûfetli efendim hazretleri

Hudeyde Limanı'nda karantinahâne ittihâz olunmuş olan mahal elverişli olmadığından ve liman-ı mezkûr Yemen Vilâyeti'nin mevrid ve mahreci bulunduğundan orada müceddeden bir karantinahâne inşası lâzım gelerek bunun iki bin üç yüz riyal masrafla vücuda geleceği inde'l-keşf anlaşıldığı ve keşif mazbatasıyla resminin gönderildiği beyânıyla icra-yı iktizâsı hakkında Yemen Vilâyeti'nden vârid olan tahrirât üzerine Sıhhiye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi mezkûr tahrirât ve melfûfâtı ile beraber arz u takdim kılındı. Mahall-i mezkûrda müceddeden karantinahâne inşası lüzumu Meclis-i Umûr-ı Sıhhiyece dahi bi't-tasdik mezkûru'l-mikdar riyallerin bi'l-hesab doksan yedi senesi sıhhiye büdcesinde murakkam fevkalâde tertibâtdan tenzîliyle mahallî emvâlinden tesviyesi meclis-i mezkûrdan bâ-mazbata ifade kılınmış idüğünden icra-yı muktezâsı nezâret-i müşârunileyhânın tezkiresinde gösterilmiş olmakla ol vechile icra-yı icabının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi ve Maliye Nezâreti'ne dahi i'tâsı hakkında ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i şehinşâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise icra-yı hükm-i âlîsine ibtidâr edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 28 Zilkade sene [12]98 ve Fî 10 Teşrîn-i Evvel sene [12]97 / [22 Ekim 1881]

Said

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i vekâlet-penâhîleri melfûfâtıyla beraber manzûr-ı âlî buyurulmuş ve ber-vech-i istîzân muamelât-ı lâzımenin icrası müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî iktizâ-yı âlîsinden olarak evrak-ı melfûfe iade kılınmış olmakla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 3 Zilhicce sene [12]98 - Fî 14 Teşrîn-i Evvel sene [12]97 / [26 Ekim 1881]

Ali Rıza

39

İ. DH, 53/69665

PERİM ADASINDA KARANTİNA MERKEZİ YAPILMASI

Kızıldeniz'den gelen gemiler için Kamran adasında te'sis edilmiş olan karantinahanenin yetersizliği Perim adasının yakınlarında yer alan Şeyh Said adlı mahalde bir karantina merkezi yapılması

بناء مركز حجر صحي في جزيرة بريم

تذكرة أي رفع من الصدر الأعظم الى السلطان يحتوي على طلب انشاء حجر صحي في جزيرة بريم الواقعة في باب المندب للبحر الاحمر من جهة اليمن والتي تقسم باب المندب الى نصفين ويقترح انشاء الحجر الصحي في منطقة الشيخ سعيد المجاورة للجزيرة وذلك للحاجة إليه برغم أنه تم إنشاء حجر صحي في جزيرة كمران ولكنه ليس كافياً وهذا الطلب ينتظر التعليمات الخاصة بتوفير المبلغ اللازم للبدء في إنشاء الحجر الصحي.

وفي نهاية التذكرة خط كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة على ذلك.

التاريخ : 3 يناير 1883م

Devletli efendim hazretleri

Babü'l-Mendeb'in cihet-i Yemaniye'sinde ve Bahr-ı Ahmer'in cânib-i yesârında vâki olup boğazı ikiye tefrîk eden Perim nâm fener Cezîresinin pîşgâhına musâdif bulunan Şeyh Said nâm mahalde bir tahaffuzhâne inşası lüzumunu ve ol bâbda bazı mütâlaâtı hâvî Hicaz Vali ve Kumandanlığı'ndan vârid olan tahrirât leffen arz u takdim kılındı. Meâlinden müstebân olduğu üzere bu sene Bahr-ı Ahmer'den gelen sefâyin için karantina mahalli ittihâz olunmuş olan Kamran adası emr-i tahaffuzun tamamî-i husûlünu te'min edememekde olduğundan bundan böyle lede'l-icab karantina usulünün sâlifü'z-zikr Şeyh Said mevkiinde icrası için oraya mümkün mertebe bir tahaffuzhâne yapılması lâzımeden idüğü ve bunun zımnında ne vechile menfaat-i mülkiye dahi husûl bulacağı gösterilmekle beraber icra-yı icabı için suret-i hususiyede me'zûniyet taleb olunmuş ve masraf ciheti istiksâr olunacak derecede olmayacağı ve beher sene karantina için oralarda inşa olunagelen baraka ve saire için ihtiyar olunacak masârıfa hâcet kalmayacağı dahi cümle-i iş'ârdan bulunmuş idüğünden mezkûr tahaffuzhânenin inşası için me'zûniyet-i matlûbenin i'tâsı hususunda her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise hükm-i âlîsine tevfîk-i hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 20 Safer sene [1]300 ve fî 19 Kânûn-ı Evvel sene [12]98 / [31 Aralık 1882]

Said

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

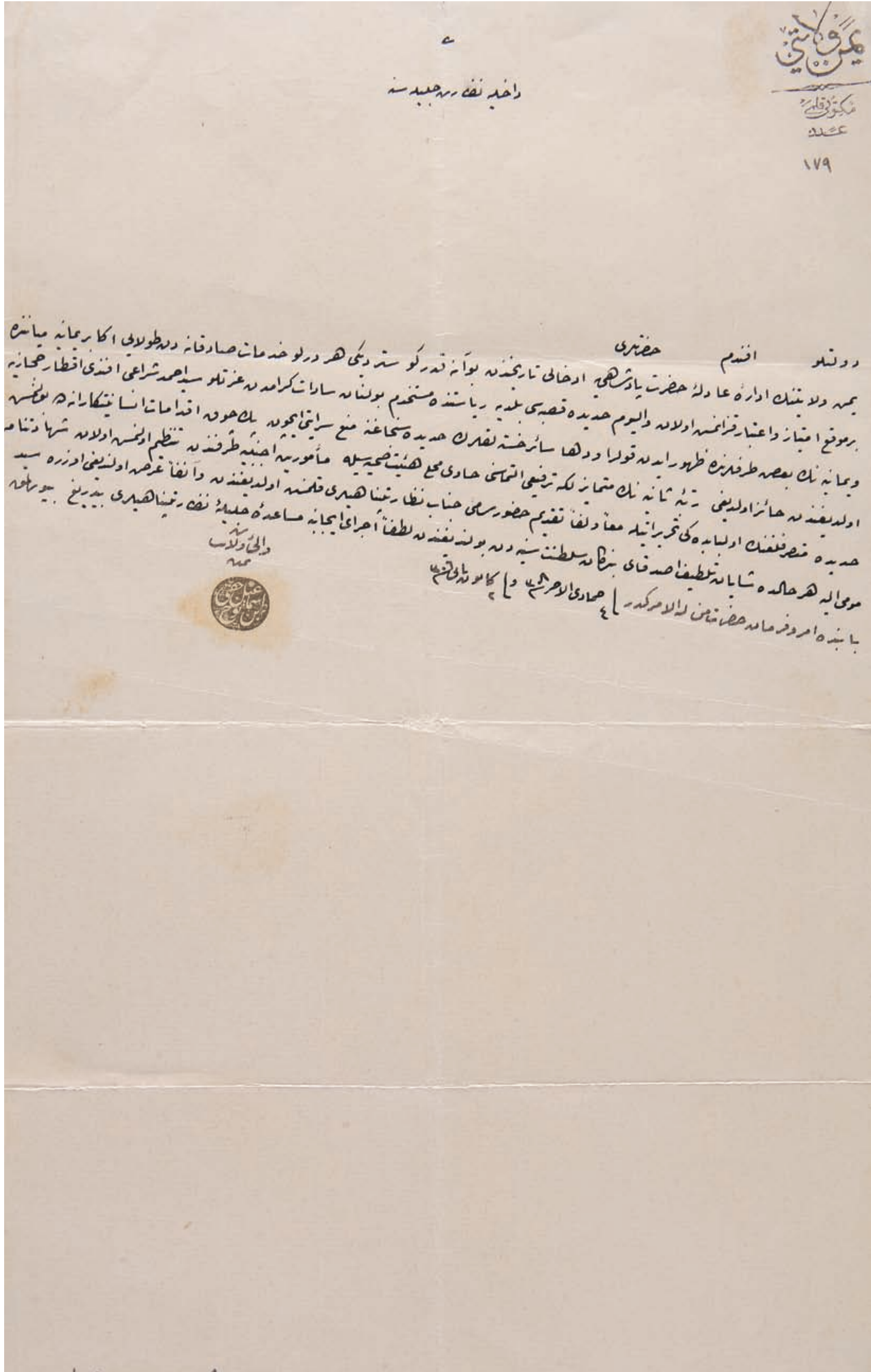
Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle melfûf tahrirât manzûr-ı âlî buyurulmuş ve ber-vech-i istîzân me'zûniyet-i matlûbenin i'tâsı hususuna irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurularak mezkûr tahrirât iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Safer sene [1]300 ve fî 22 Kânûn-ı Evvel sene [12]98 / [3 Ocak 1883]

Ali Rıza

يمن ولايتى
مكتوبى قلمى
عدد
١٧٩

داخليه نظارت جليله‌سنه

دولتلو افندم حضرتلرى

يمن ولايتنك اداره عادلهٔ حضرت پادشاهيه ادخالى تاريخندن بو آنه قدر كوسترديكى هر درلو خدمات صادقانه‌دن طولايى اكابر يمانيه ميانندن
بر موقع امتياز و اعتبار قزانمش اولان و اليوم حديده قصبه‌سى بلديه رياستنده مستخدم بولنان سادات كرامدن عزتلو سيد احمد شراعى افندى اقطار حجازيه
و يمانيه‌نك بعض طرفلرنده ظهور ايدن قولرا و دها سائر خسته‌لقلرك حديده سنجاغنه منع سرايتى ايچون [illegible] اقداماتنه [illegible]
اولديغنده‌ن حائز اولديغى رتبهٔ ثانيه‌نك متمايزلكه ترفيعى التماسنى حاوى محل هيئت صحيه‌سيله مأموريهٔ اجنبيه طرفندن تنظيم اولنمش اولان [illegible]
حديده متصرفلغنك اولبابده‌كى تحريراتيله معاً ولفاً تقديم حضور [illegible] نفاذ رتبه‌سى [illegible] اولديغندن [illegible]
موى اليه هر حالده شايان [illegible] سلطنت سنيه‌دن بولنديغندن لطفاً اجراى ايجابنه مساعدهٔ جليله‌لرى [illegible]
بابنده امر و فرمان حضرت من له الامركدر ١٤ جمادى الآخر ٣٢٠ و ١٥ ايلول ٣١٨

والى ولايت
[illegible]

HUDEYDE BELEDİYE REİSİNİN SALGIN HASTALIKLAR HUSUSUNDAKİ GAYRETİNDEN DOLAYI TALTİFİ

Hudeyde Belediye Reisi Seyyid Ahmed Şeraî Efendi'nin Yemen ve Hicaz'da çıkan kolera vb. hastalıkların Hudeyde'ye yayılmasını önlemek için yaptığı hizmetlerden dolayı Mecidî Nişânıyla taltif edilmesi

تكريم رئيس بلدية الحديدة بوسام مجيدي تقديراً لجهوده في حماية الأهالي من الأمراض

طلب من والي اليمن بمنح رئيس بلدية مدينة الحديدة سيد أحمد شراعي الوسام المجيدي من الدرجة الثالثة تقديراً لجهوده في القضاء على الأمراض والأوبئة التي تنتشر في المنطقة وللخدمات التي يقدمها في المناطق اليمنيه والحجازية لحماية الأهالي من تلك الأمراض والأوبئة.

ومرفق عرض أو رفع من الصدر الأعظم بهذا الخصوص وعليه إشارة من سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة على ذلك.

التاريخ : 1891/7/14 م

Yemen Vilâyeti
Mektubî Kalemi
Aded
179

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne

Devletli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti'nin idare-i âdile-i hazret-i Padişahîye idhali tarihinden bu ana kadar gösterdiği her türlü hidemât-ı sâdıkâneden dolayı ekâbir-i Yemaniye miyânında bir mevki'-i imtiyâz ve itibar kazanmış olan ve el-yevm Hudeyde Kasabası Belediye Riyâseti'nde müstahdem bulunan sâdât-ı kirâmdan izzetli Seyyid Ahmed Şerai Efendi aktâr-ı Hicaziye ve Yemaniye'nin bazı taraflarında zuhur eden kolera ve daha sair hastalıkların Hudeyde Sancağı'na men'-i sirayeti için pek çok ikdâmât-ı insaniyetkârânede bulunmuş olduğundan haiz olduğu rütbe-i sâniyenin mütemâyizliğe terfî'i iltimasını hâvî mahallî hey'et-i sıhhiyesiyle memurîn-i ecnebiye tarafından tanzim olunmuş olan şehadetnâme Hudeyde Mutasarrıflığı'nın ol bâbdaki tahrirâtıyla ma'an ve leffen takdim-i huzur-ı sâmî-i cenâb-ı nezâret-penâhîleri kılınmış olduğundan ve ânifen arz olunduğu üzere seyyid-i mûmâileyh her hâlde şâyân-ı taltîf-i esdikâ-yı bendegân-ı Saltanat-ı Seniyye'den bulunduğundan lütfen icra-yı icabına müsaade-i celîle-i nezâret-penâhîleri bî-dirîğ buyurulmak bâbında emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 4 Cemâziyelâhir sene [1]308 ve fî 2 Kânûn-ı Sânî sene [1]306 / [14 Ocak 1891]

Vali-i Vilâyet-i Yemen
İsmail Hakkı bin Nuh

* *

باب عالى

دائرۀ صدارت

امور ديوان همايون

İ.DH 1234/96659

6

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn

Devletli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti dahilinde Hudeyde Kasabası Belediye Riyâseti'nde müstahdem sâdât-ı kirâmdan Seyyid Ahmed Şerai Efendi'nin geçen sene cihet-i Hicaziye'de zuhur eden kolera hastalığının Hudeyde Sancağı'na men'-i sirayeti için ikdâmâtından dolayı şâyân-ı taltif olduğu Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden bâ-tezkire iş'âr olunmuş olmakla mûmâileyhe tebdîlen üçüncü rütbeden Mecidî Nişân-ı zîşânı i'tâsı hususunda her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfî infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 7 Zilhicce sene [1]308 - Fî 1 Temmuz sene [1]307 / [13 Temmuz 1891]

Sadrıazam
Kâmil

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 Zilhicce sene [1]308 - Fî 2 Temmuz sene [1]307 / [14 Temmuz 1891]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

41

İ. DH, 1311 Ş./16

باب عالی
مجلس مخصوص
١٨٩٤

صدر اعظم و یاور اکرم

شیخ الاسلام

سرعسکر

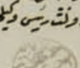

عدلیه ناظری

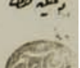

بحریه ناظری

خارجیه ناظری و یاوران دولتلو رئیس وکیلی

داخلیه ناظری

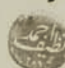

مجلس وکلا مأمور جودت پاشا

طوبخانه عامره مشیری

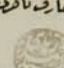
مالیه ناظری

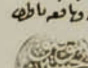
اوقاف همایون ناظری

معارف ناظری

تجارت و نافعه ناظری

صدارت مستشاری

YEMEN'DE KUDUZ LABORATUVARI KURULMASI

Yemen, Şam, Bağdat, Erzincan ve Manastır'da birer kuduz laboratuvarı kurularak gerekli ödeneğin ayrılması ve ihtisas sahibi doktorların tayinleri

انشاء معامل لمعالجة مرض داء الكلب في عدد من الولايات العثمانية منها ولاية اليمن.

رفع من والي اليمن يفيد فيه أنه تم بناء مستشفى في مركز الولاية سمي مستشفى الغرباء وأن عدداً من موظفي المستشفى قدموا طلباً يرجون فيه إطلاق اسم السلطان الأعظم على هذا المستشفى ويطلبون الإذن بذلك ثم تكريم الأشخاص الذين اجتهدوا في العمل في مركز التطعيم الصحي الذي أقيم في صنعاء. ومرفق رسالة من نظارة الداخلية بمحتوى الطلب.

التاريخ : 1894/2/13م

Bâb-ı Âlî

Meclis-i Mahsus

1894

Umum Mekâtib-i Askeriye-i Şahane Nezâreti'nin miyâne-i bendegânemizde kırâet olunan tezkiresinde Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'nin Bağdad ve Erzincan gibi cihât-ı ba'îdesinde ahaliden kuduz illetiyle musâb olanlar aşı mayasının üzerlerinde te'sir edemeyeceği bir zamanda Dersaâdet'e vürûd etmekde ve bu hâl mûcib-i memâtları olmakda olduğundan bahisle saye-i merâhim-vâye-i hazret-i Padişahîde şimdilik Şam-ı şerif ve Yemen ve Bağdad ve Erzincan ve Manastır'da birer dâü'l-kelb laboratuvarı te'sis ve iktizâ eden mebâliğin tahsisi ve etıbbâ-yı askeriyeden ve erbâb-ı ihtisasdan birer zâtın tayini lüzumu beyân olunup vâkı'â bazı mahallerde illet-i mezkûre ile musâb olanların bu'd mesafe cihetiyle eyyâm-ı mahdûde ve muayenesi zarfında buraya getirilememesinden nâşi vefatları vuku bulmakda olmasına ve Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'nin her tarafında sâha-ârâ-yı husûl olan müessesât-ı hayriye ve nâfia-i hazret-i Hilâfet-penâhîye zamîme-i celîle ve cemîle olmak üzere zikrolunan mahallerde ber-vech-i iş'âr birer dâü'l-kelb laboratuvarı te'sis ve etıbbâ-yı askeriyeden ve erbâb-ı ihtisasdan birer zâtın dahi intihâb ve tayini münasib olduğu gibi bunların her birinin masârıf-ı dâime-i seneviyesi olup tezkire-i mezkûreye melfûf pusulada gösterilen otuz bin kuruşla beraber bir defaya mahsus olarak iktizâ eden âlât ve edevât esmânı bulunan yirmi beşer bin kuruş dahi şâyân-ı istiksâr görülemediğine mebnî ol vechile icabâtının icrası zımnında nezâret-i müşârunileyhâya me'zûniyet i'tâsı ve masârıf-ı mebhûsenin üç yüz on senesi Dahiliye inşaat ve tamirât tertibine ilâveten tesviye olunmak üzere muamele-i lâzımenin ifası hususunun Dahiliye ve Maliye Nezâretlerine tebliği bi'l-ittihâd tensîb olunarak sâlifü'l-beyân tezkire melfûfuyla arz u takdim kılındı ise de ol bâbda ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 5 Şaban sene [1]311 - Fî 30 Kânûn-ı Sânî sene [1]309 / [11 Şubat 1894]

(Meclis-i Mahsus üyelerinin mühürleri)

* *

باب عالی
دائرهٔ صدارت
آمدی دیوان همایون
١٨٩٤

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1894

Devletli efendim hazretleri

Saye-i merâhim-vâye-i hazret-i Padişahîde Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'nin her tarafında sâha-ârâ-yı husûl olan müessesât-ı hayriye ve nâfia-i cenâb-ı Hilâfet-penâhîye zamîme-i celîle ve cemîle olmak üzere şimdilik Şam-ı şerif ve Yemen ve Bağdad ve Erzincan ve Manastır'da birer dâü'l-kelb laboratuvarı te'sis ve etıbbâ-yı askeriyeden ve erbâb-ı ihtisasdan birer zâtın intihab ve tayini ve masârıfının suret-i tesviyesi hakkında Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'dan kaleme alınan mazbata melfûfuyla arz u takdim kılınmakla mündericâtı hakkında her ne vechile emr u irade-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 5 Şaban sene [1]311 - Fî 30 Kânûn-ı Sânî sene [1]309 / [11 Şubat 1894]

Sadrıazam ve Yâver-i Ekrem
Cevad

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'nın mazbata-i ma'rûzası ve melfûfları ile manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irade-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 7 Şaban sene [1]311 ve fî 1 Şubat sene [1]309 / [13 Şubat 1894]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

42

DH. İD, 47-1/15

AŞI MERKEZİ TESİSİ VE TALTİF

San'a'da tesis edilen aşı merkezinin yapımında
çabaları görülen kişilerin taltif edilmeleri

إنشاء مركز التطعيم الصحي في اليمن– تكريم الأشخاص

تكريم الأشخاص الذين اجتهدوا في العمل في مركز التطعيم الصحي الذي أقيم في صنعاء.

ومرفق رسالة من نظارة الداخلية بمحتوى الطلب.

التاريخ : 1911/1/28 م

San'a'da Gureba Hastanesi

مستشفى "الغرباء" في صنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90661-0002)

Dâhiliye Nezâreti
Muhâberât-ı Umûmiye Dairesi
9442

Yemen Vilâyet-i Behiyyesi'ne

Belediye Tabib Vekili Kolağası Hamdi Numan ve Eczacı Vekili Halid Nureddin Efendilerin gayretleriyle nefs-i San'a'da küşâd edildiği Birinci Ordu Sıhhiye Müfettişliği'nden bildirilen telkîhhânenin lüzum-ı ehemmiyetine binâen idâme-i mevcudu esbâbının istikmâli ile beraber bu bâbda hizmeti sebk edenlerin izdiyâd-ı şevk ve gayretlerini mûcib olacak suretde takdir-i mesaileri vücûbuna dair Harbiye Nezâret-i Celîlesi'nden alınan tezkirenin sureti leffen sûy-ı vâlâlarına irsâl kılınmakla münderecâtına nazaran ifa-yı muktezâsı bâbında.

16 Kânun-ı Sânî, Sene [1]326 / 27 Muharrem, Sene [1]329 [28 Ocak 1911]

43

MV, 224/144

144

تبلیغ تاریخی	تبلیغ اولندیغی دوائر	مجلس وکلا مذاکراته مخصوص ضبطنامه	ضبطنامه تاریخی	صره نومروسی
١٦	مالیه		٢٢ صفر ١٣٤١ ١٥ ایلول	٢٨٩

خلاصهٔ مآلی

قراری

احتیاجات محلیه‌یه صرف اولنمق اوزره یمن ایالتی تقریرنده مربوط فاتوره‌ده محرر اشیاء جمیعنک اثمانی بالغی اولان اوتوز بش بیك بشیوز قرق درت غروشك مصارف غیر ملحوظه ترتیبندن تسویه‌سی خصوصنك مالیه نظارتنه وظائفه اشعاری تذکر قلندی.

MV. 224/144

YEMEN'E TIBBÎ MALZEME GÖNDERİLMESİ

Yemen'e gönderilmesi kararlaştırılan tıbbî malzemelerin masraflarının Maliye Nezâreti'nce karşılanması

إرسال مستلزمات طبية إلى اليمن

قرار من المجلس المخصوص بالموافقة على إرسال مواد طبية إلى ولاية اليمن ومرفق الفاتورة بمبلغ خمسة وثلاثين الف وخمسمائة واربعة واربعين قرشاً، وبذلك يتم اشعار نظارة المالية.

التاريخ : 16 اكتوبر 1922م

Meclis-i Vükelâ

Müzâkerâtına Mahsus Zabıtnâme

Kararı

İhtiyacât-ı mahalliyeye sarf olunmak üzere Yemen'e irsâli takarrür eden merbût faturada muharrer ecza-yı tıbbiyenin esmân-ı bâliğası olan otuz beş bin beş yüz kırk dört kuruşun masârıf-ı gayr-ı melhûza tertibinden tesviyesi hususunun Maliye Nezâret-i Vekâleti'ne iş'ârı tezekkür kılındı.

16 Teşrîn-i Evvel [1]338 / 16 Ekim 1922

(Meclis-i Vükelâ üyelerinin imzaları)

Remise à locom

...رى كوستر خريطه در

شمال

جنوب

1.68 1.20 2.89 5.00 5.00 1.80 6 6

A

9 2.75 5.00 1.38 1.80 1.34 1.80 1.80 5.47 5.47 60 47 4.52 3.20 0.56

Vu et approuvé en prenant les modifications portées sur le plan y annexé et revêtu des sceaux du Conseiller technique et du Directeur Gl des Chemins de fer étant entendu que la Société exécutera à ses frais tous les agrandissements et aménagements supplémentaires qui seraient reconnus nécessaires dans la suite. –

En outre les travaux seront exécutés conformément aux règles de l'art. —

Constantinople, le 22/5 Mai 1329 – 1912

Le Directeur Gl des Chemins de fer — Le Conseiller technique

…motives et atelier de Hodéidah

كنه كاه متصورى

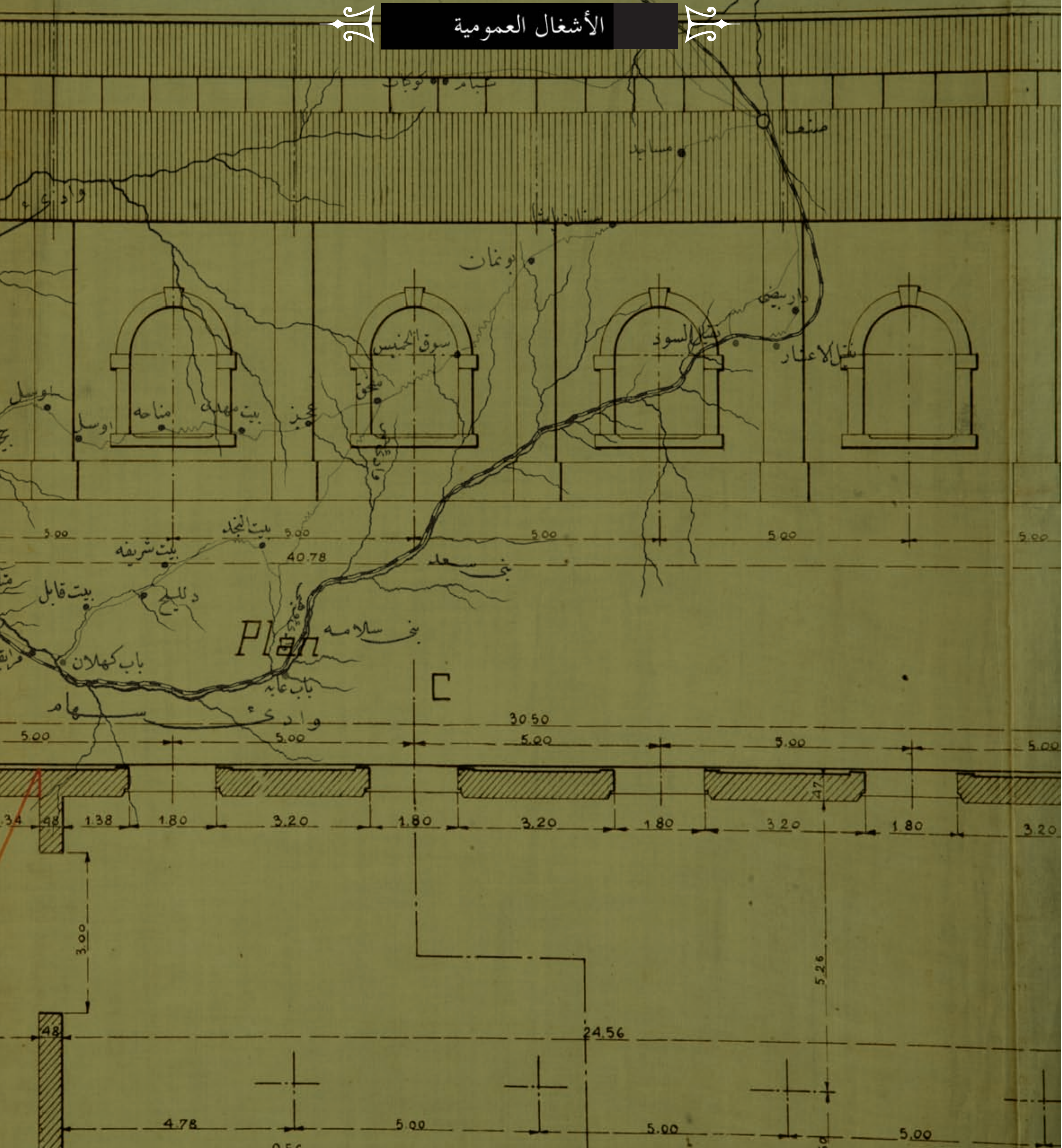
Échelle $\frac{1}{100}$

Elévation coté voie

عمران

BAYINDIRLIK

الأشغال العمومية

İ. DH, 46622

HUDEYDE'YE SU GETİRİLMESİ

Hudeyde'ye yarım saat mesafede bulunan kuyulardaki suyun dolaplarla çekilmesi zahmetli olduğundan, masraflarının bir kısmı ahali tarafından karşılanmak üzere suyun künkler döşenerek şehir merkezine getirilmesi

توفير المياه العذبة لمدينة الحديدة

رفع من والي اليمن يفيد بأن مدينة الحديدة تحتاج الى المياه العذبة لأن الأهالي يجلبون المياه من مسافة يعيده.
وأهل الحديدة والموظفون والجنود في حاجة ماسة للمياه العذبة ويطلب توفير الاموال اللازمة لإنشاء مشروع لنقل المياه العذبة الى مدينة الحديدة، ويشير إلى أن الأهالي سوف يُسْهمون في تكاليف المشروع وسوف يستفيد منه الجميع بما في ذلك السفن والتجار ومن خلاله سوف يمكن السيطرة على الحرايق التي تنتشر في المدينة من وقت الى آخر,
ومرفق رفع من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى الطلب وعليه إشارة من كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.
التاريخ : 12 يوليو 1873

Atûfetli efendim hazretleri

Hudeyde'ye yarım saat mesafede vâki kuyulardan dolaplar ile çekilmekde olan suyun künkler ferşi ve teraziler inşası ile derûn-ı şehre icrası hakkında bazı ifadeyi hâvî Yemen Vilâyeti Valiliği makamından meb'ûs tahrirât leffen arz u takdim kılındı. Meâlinden müstebân olacağı üzere bunun inde'l-keşf masârıfı iki yüz on altı bin küsûr kuruşa bâliğ olarak mîriye aid olan kırk bir bin dokuz yüz yirmi iki kuruş vâridât-ı cedîdeden ve kusuru da ahali cânibinden tesviye olunacağı anlaşıldığına ve oraca su hususundan nâşi umumen pek ziyade zahmet çekilmekde olmasıyla saye-i inâyet-vâye-i hazret-i mülûkânede asâkir ve ahalinin bundan istihlâsı lâzımeden olarak masârıf-ı mebhûsece tasavvur ve irâd edilen suret-i tesviye dahi muvâfık-ı maslahat göründüğüne mebnî emr u fermân-ı hümâyûn-ı isabet makrûn-ı cenâb-ı cihanbânîye tevâfuk eylediği hâlde ber-mûceb-i iş'âr ifa-yı muktezâsı zımnında vilâyet-i lâhıkaya me'zûniyet i'tâ kılınacağı ifadesiyle tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 15 Ca Sene [1]290 / [11 Temmuz 1873]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Esâbi'-pîrâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleri meşmûl-nigâh-ı şevket-iktinâh-ı hazret-i şehinşâhî buyurulmuş ve istîzân olunduğu üzere mezkûr suyun derûn-ı şehre icrası için vilâyet-i lâhıkaya me'zûniyet i'tâsı şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Padişahî mantûk-ı celîlinden olarak tahrirât-ı ma'rûza yine savb-ı âlî-i hidivîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 Ca sene [12]90 / [12 Temmuz 1873]

45

İ.ŞD, 4429

İ.ŞD. 75/4429

TAİZ'DE BELEDİYE BİNASI İNŞASI

Taiz'de belediye hizmetlerinin kolaylaştırılabilmesi için alt katına gelir maksadıyla 2 adet dükkânın da yapılacağı bir belediye dairesi inşası hususunda Yemen Vilayeti'ne ruhsat verilmesi

إنشاء مبنى بلدية مدينة تعز

رفع من الصدر الأعظم إلى السلطان يفيد بوصول رسائل من نظارة الداخلية ومجلس شورى الدولة بالموافقة على إنشاء مبنى بلدية مدينة تعز لأن المبنى السابق غير مناسب وبموجب الكشف والرسوم المرفقة تقدر تكاليف إنشاء المبنى باربعة وعشرين الف وتسعمائة وستة وثمانين قرشاً وذلك بحسب الرفع من الولاية وبعد الاتصال بنظارة الأشغال العمومية أفادت بأنه يجب على الولاية الاستئذان إذا أرادت تنفيذ المشروع بسبب ان المبلغ كبير. ثم إشارة سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 19 مايو 1885م

Devletli efendim hazretleri

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nin Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi mazbata-i melfûfesi ile beraber arz u takdim kılınan tezkiresi ile mazbata meâllerinde Taiz'de belediyeye aid mevâddın teshîline medâr olmak ve altışar riyal irâd getirir altına iki bâb dükkân yapılmak üzere münasib bir mahalde melfûf keşif defteri ve resm mûcebince yirmi dört bin dokuz yüz seksen altı kuruşla bir daire-i belediye inşası lüzumu Yemen Vilâyeti Valiliği cânibinden inhâ olunmuş ve masârıf-ı keşfiyenin hadd-i itidâlde idüğü Nâfia Nezâreti'yle bi'l-muhabere anlaşılmış olmasıyla mikdar-ı mezkûru tecavüz etmemek üzere daire-i merkûmenin inşası zımnında vilâyet-i müşârunileyhâya me'zûniyet i'tâsı gösterilmiş olmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 3 Şaban sene [1]302 - Fî 6 Mayıs sene [1]301 / [18 Mayıs 1885]

Said

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle evrak-ı ma'rûza manzûr-ı âlî buyurulmuş ve ber-vech-i istîzân muamelât-ı lâzımenin ifası hususuna irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurularak evrak-ı mezkûre iade kılınmış olmakla ol bâbda emr-u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 4 Şaban sene [1]302 ve fî 7 Mayıs [1]301 / [19 Mayıs 1885]

Ali Rıza

46

İ. MVL, 20801

HUDEYDE HAPİSHANESİ'NİN GENİŞLETİLMESİ

Güvenlik açısından yetersiz ve dar olan Hudeyde Hapishanesinin genişletilerek yeniden inşa edilmesi

توسيع سجن مدينة الحديدة

مضبطة المجلس الأعلى للأحكام العدلية يفيد بأنه وصلهم طلب من ولاية اليمن يشير إلى أن مدينة الحديدة في حاجة إلى توسيع سجن المدينة وتوفير المبلغ اللازم لذلك والذي يقدر بستة وخمسين الف قرش، وسيتم إرسال المخططات السطحية اللازمة مع التأكيد أن البناء سوف يتم في إطار الإجراءات القانونية من خلال طرح مناقصة واختيار العرض المناسب. ومرفق رفع من الصدر الأعظم إلى السلطان بمحتوى المحضر ثم إشارة خطية من كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 14 فبراير 1862م

Bâb-ı Âlî
Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye
Aded
1193

Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin 24 Receb sene [12]78 tarihiyle Meclis-i Vâlâ'ya havale buyurulan bir kıt'a takrîrinde beyân ve istîzân olunduğu vechile Yemen Eyâleti'nde kâin Hudeyde nâm mahalde mücrimîne mahsus hapishânenin dar ve gayr-ı mahfûz olduğundan tevsî'iyle bir hey'et-i muntazamada bulundurulması lüzumuna mebnî erbâb-ı vukûf ma'rifetiyle lede'l-keşf elli altı bin bu kadar kuruş masrafla vücuda geleceği mahallî inhâsından anlaşılmış ve hasbe'l-mevki hapishâne-i mezkûrun tevsî'i lâzımeden bulunmuş olduğundan mümkün olduğu hâlde usul-i münâkasası icra ve kontratoya rabt olundukdan sonra tesviyesine mübâşeret olunması ve olmadığı suretde ber-mûceb-i keşf hükûmet-i mahalliye ma'rifetiyle metânet ü rasânetine dikkatle beraber yapdırılıp hitâmında usulü vechile bir kıt'a müfredât defteri ve resm-i musattahının irsâli zımnında hazinece ifa-yı muktezâsının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 6 Şaban sene [1]278 / [6 Şubat 1862]

(Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye üyelerinin mühürleri)

* *

İ. MVL 462/20801

2

Atûfetli efendim hazretleri

Meclis-i Vâlâ'nın manzûr-ı âlî-i cenâb-ı Padişahî buyurulmak için arz u takdim kılınan mazbatası meâlinden müstebân olduğu vechile Yemen Eyâleti'nde kâin Hudeyde nâm mahalde tevsî' ve tanzimi lâzım olup elli altı bin bu kadar kuruşa keşfolunan mahbesin mümkün ise münâkasa usulünün icrasıyla ve olmadığı suretde ber-mûceb-i keşf hükûmet-i mahalliye ma'rifetiyle ve metânet ü rasânetine dikkatle beraber yapdırılıp hitâmında usulü vechile müfredât defterinin resm-i müsettahıyla beraber irsâli zımnında hazinece ifa-yı muktezâsının Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i mülûkâne mü-

San'a'dan bir görünüm

صنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90661-0003)

te'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 13 Ş sene 1278 / [13 Şubat 1862]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enmile-pîrâ-yı tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i vekâlet-penâhîleriyle evrak-ı ma'rûza manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i Padişahî buyurulmuş ve husus-ı mezkûrun tezekkür ve istîzân olunduğu üzere hazinece ifa-yı muktezâsının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı mülûkâne icab-ı âlîsinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı sâmî-i âsafîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Ş sene 1278 [14 Şubat 1862]

47

CİDDE-HUDEYDE TELGRAF HATTI

Cidde'den Hudeyde'ye kadar uzatılması kararlaştırılan telgraf hattı için ihtiyaç olan demir direk ve bakır tel bedelinin karşılanması

تمديد خط التلغراف بين مدينة جده ومدينة الحديدة

إراسة سلطانية بخط سر كاتب السلطان بخصوص الموافقة على تمديد خط التلغراف من مدينة جده إلى مدينة الحديدة مع توفير المبالغ اللازمة لتنفيذ المشروع على أن يتم ارسال مبلغ ثلاثين ألف ليرة بصورة عاجلة للبدء في تنفيذ هذا المشروع وعلى نظارة التلغراف والبريد توفير المبلغ المطلوب واستكمال الاجراءات اللازمة.

التاريخ : 1888/6/24 م

İ. DH, 85242

٥

يلدز سراى همايونى

باش كتابت دائره‌سى

جده‌دن حديده‌يه قدر تمديدى مقتضاى اراده‌ٔ سنيه‌ٔ جناب پادشاهيدن بولنان تلغراف خطى
ايچون سائر مصارفاتدن بشقه تيمور ديرك و باقر تل اثمانى [illegible] ويرلمك اوزره شيمديدن
اوتوز بيك ليرانك تعجيلاً كوندريلمسى [illegible] مبلغ مذكورك صورت تداركى حقنده تلغراف و پوسته
نظارتنه سندن وارد اولمش [illegible] نظر عالى سوريلان تذكرهٔ ملفوفه برابر با اراده‌ٔ سنيه‌ٔ حضرت
[illegible] حضرت من له الامركدر
خلافتپناهى لفاً ارسال سوى سامى صدارتپناهيلرينه تقديم قلنمغله اولبابده

في ١٤ شوال سنه ٣٠٥
في ١٢ حزيران سنه ٣٠٤

كاتب سر حضرت شهريارى
ثريا

Yemen ileri gelenlerinden bir grup, bir merasim esnasında

مجموعة من أعيان اليمن أثناء أحد المراسم

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90766-0060)

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi

Cidde'den Hudeyde'ye kadar temdîdi muktezâ-yı irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahîden bulunan telgraf hattı için sair masârıfâtdan başka demir direk ve bakır tel esmânına verilmek üzere şimdiden otuz bin liraya lüzum-ı âcil göründüğü beyânıyla mezbûrun suret-i tedariki hakkında Telgraf ve Posta Nezâret-i Behiyyesi'nden vârid olmasıyla manzûr-ı âlî buyurulan tezkire melfûfuyla beraber bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî leffen irsâl-i sûy-ı sâmî-i Sadâret-penâhîleri kılınmağın ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 L sene [1]305 ve fî 12 Haziran sene [1]304 / [24 Hazirin 1888]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

شوراى دولت
داخليه دائره سى
عدد
٩٢٧

حديده اسكله سنده برليمان تأسيسيله مصارفنك صورت تسويه سى حقنده بعض افاده يى حاوى يمن ولايتندن
داخليه نظارت جليله سنه مبعوث ٢٢ شوال ٣٠٦ تاريخ وايكيوز نومرولى تحريرات وملفوفاتى اوليمن نظارت جليله سنك
نافعه وبحريه نظارت جليله لريله مخابره يى شامل تذكره لريله شوراى دولته توديع قلنمغله داخليه دائره سنده قرائت اولندى

مذكور تحريراتك خلاصه مآلى حديده اسكله سى تجارتجه نقطه نظرندن بحر احمر سواحلنده بولنان مواقعك حائز اهميت
اولانلرندن برنجيسى بولنديغى حالده هر فصلده تمديد قدر اوراده برليمان انشا ايدلمه مسندن طولايى اشيا ومتعه
تجاريه يى حامل اولان واپورلرك حديده يه ورودلرنده اسكله يه تقرب ايده ميرك اوچ ميل قدر اچيقده طورملقه
مجبور اولملريله يولجيلر ايله امتعه تجاريه سنبوق دنيلان عرب معونه لريله نقل اولنمقده اولوب حالبوكه بو معونه لرك مذكور
كثير الوقوع اولان شدتلى فورطنه لره مقاومت ايده ميرك غرق اولمقده وبونلردن قره يه تقرب ايده بيلنلر دخى
مد وجزر حسبيله تحمله محل بولنه ميوب دره ونلرنده كى يولجيلر ايله اشياى تجاريه يى چوق مشكلاتله حماللر واسطه سيله
اسكله يه ايصال ايدلمكده اولمسندن ناشى حديده ايله علاقه دار اولان تجار اجنبيه نك برقسمى بو بابده كى موانع ومشكلاتدن
طولايى اوراسنى ترك ايله محل آخره عزيمت تشبثنده بولنديقلرى وبونلرك بو حركتلرينى مشاهده ايدن يرلى تجار دخى
ايلروده رفته رفته معيشتلرينه ايراث اوله جقلرى جهتله بو حال مملكتك تجارتجه اولان شرف واعتبارينك تدنيسنى ويرلى
خلقك مكاسبدن محروم وترقى وعمرانده اولمسنى موجب اولاجغندن وحديده يه براز بعيد مسافه ده واقع جبال لحيه
وضعيت موقعيه وطبيعيه سى ايجابنجه برليمان اتخاذينه الويرشلى وبر خيلى سفائنى استيعابه كافى بولنديغندن محل مذكورك
توسيع تجارت وتزييد معموريتيله احوال تجاريه سنك تأمين سلامتى ايچون ملفوف خريطه وكشف دفترلرى موجبنجه
ليمانك بعض جهتلرينك تطهيرى واشياى تجاريه نك نقلياتنجه موجب سهولت اولمق اوزره حديده يه قدر بر
ماوينه قدر كلان قنالك نهايتنه بركمرك دائره سيله بر ده قره غولخانه انشا اولنرق اوراسنك برليمان اتخاذى
واشبو عمليات وانشاآت ايچون صرفى تخمين اولنان سكز يوز بيك غروشك اللى بيك غروشى تمديكى حديده حكومتنك
قروضيله حاصل اولمقده بولنديغندن تسويه ايديله جكى كبى مصارف سائره سى دخى اوچ يوز اوچ واوچ يوز درت سنه لرنده
حكومت محليه جه اموال بلديه دن ده استقراض ايديلوب سنه لرى اموالندن بالتحصيل تسويه سى ممكن اولان اوچ يوز بيك
التى بيك طقوز يوز التمشبش غروشنده وماعداسنك ايلروده استحصال اولنه جق ليماندن خرجيله اسكله رسومندن
رفته رفته يرينه قونلمق شرطيله حديده دائره بلديه سنك سنوى فضله قالمقده اولان يوز اوچ بيك كسور غروشنده
واردات صافيه سندن تسويه سى ولياننك كشادندن صكره مذكور قنالدن برجاريك ساقه ده بولنان حديده قصبه سنه
اشيا ويولجى نقل ايتمك اوزره دائره بلديه طرفندن برده ترامواى وجوده كتورلمسى استيذان وتجارت ونافعه
نظارت جليله سنك جوابنده ذكر اولنان حديده اسكله سنده ليمان انشاسنده كى محسناته حاى بحث اولمديغى كبى
سياقده اشعار وكوندريلان خريطه وكشفنامه لره نظراً ليماننك انشاسى ايچون بركونه اعمالات صناعيه اجراسنه احتياج
اولميوب بالعكس ليمانك طرافه عملياتندن عبارت اولديغى اكلاشلمه وبوده دائره بحريه يه عائد بولنمه ايدوكى
بيانيه وبحريه نظارت جليله سنك جوابنده مذكور ليمانك تطهيرى ايچون محلى طرافه عملياتنه احتياج كورنديكى تقديرده ترسانه دن
جلب ايدلمسى قابل ايده جكى دريابده قلنمشدر
مقتضاى مصلحت موضوع موقع مذاكره اولدقده برأى طرفندن ليمان انشاسى فى محصوص اولديغى واو درلو عملياته

HUDEYDE YAKINLARINDAKİ CEBANE'YE LİMAN İNŞASI

Kızıldeniz sahilinin en önemli iskelesi olan Hudeyde İskelesi'nin bir limana sahip olmamasından ticaret gemilerinin 3 mil açıkta demirlemek zorunda kaldıkları, bu yüzden eşya ve yolcu naklinde zorluklar çekildiği, Hudeyde yakınlarındaki Cebane mevkiine bir liman inşası ve buradan Hudeydeye çeyrek saat mesafeye kadar gelen kanalın nihayetine bir gümrük Dairesi ile karakolhane inşa edilmesinin bölgenin kalkınmasına katkı sağlayacağı / Hudeyde kasabasına eşya ve yolcu nakletmek üzere belediyenin tramvay işletmesine izin verildiği

إنشاء ميناء جديد في الجبانة بالقرب من مدينة الحديدة

محضر من مجلس شورى الدولة ويليه محضر مرفوع من المجلس المخصوص حول إنشاء ميناء إضافي في مدينة الحديدة الى جوار الميناء السابق وذلك نظراً للأهمية التي يتمتع بها ميناء الحديدة ووصول عدد كبير من السفن العثمانية والأجنبية، وكون موقع الميناء الحالي غير قابل للتوسع يمكن انشاء ميناء جديد جوار مدينة الحديدة في منطقة تسمى الجبانه وتبعد عن الميناء الحالي مسافة ساعة ونصف والموقع مناسب وقد أجريت الدراسات وأعدت الرسوم اللازمة من قبل المهندسين المختصين تحت إشراف إدارة المهندسخانه والتقديرات الأولية للمشروع ثمانمائة وخمسون ألف قرش.

ومرفق رفع من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى المحاضر المذكورة ثم إشارة من سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 1889/11/16 م

Şûrâ-yı Devlet
Dahiliye Dairesi
927

Hudeyde İskelesi'nde bir liman te'sisiyle masârıfının suret-i tesviyesi hakkında bazı ifadeyi hâvî Yemen Vilâyeti'nden Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne meb'ûs 22 Şevval sene 1306 tarih ve elli beş numaralı tahrirât ve melfûfâtı ol bâbda nezâret-i müşârunileyhânın Nâfia ve Bahriye Nezâret-i Celîleleriyle muhabereyi şâmil tezâkiriyle Şûrâ-yı Devlet'e tevdî' kılınmakla Dahiliye Dairesi'nde kırâet olundu.

Mezkûr tahrirâtın hulâsa-i meâlinde Hudeyde İskelesi ticaret nokta-i nazarınca Bahr-ı Ahmer sevâhilinde bulunan mevâki'in haiz-i ehemmiyet olanlarından birincisi bulunduğu hâlde her nasılsa şimdiye kadar orada bir liman inşa edilememesinden dolayı eşya ve emti'a-i ticariyeyi hâmil olan vapurların Hudeyde'ye vürûdlarında iskeleye takarrub edemeyerek üç mil kadar açıkda demirlemeye mecbur olmalarıyla yolcular ile emti'a-i ticariye senbuk denilen Arap mavnalarıyla naklolunmakda olup halbuki bu mavnalar bahr-ı mezkûrce kesîrü'l-vuku olan şiddetli fırtınalara mukâvemet edemeyerek gark olunmakda ve bunlardan karaya takarrub edebilenler dahi medd ü cezir hasebiyle tamamıyla sahile yanaşamayıp derûnlarındaki yolcular ile eşya-yı ticariye pek çok müşkilâtla hamallar vasıtasıyla iskeleye îsâl edilmekde olmasından nâşi Hudeyde ile alâkadar olan tüccar-ı ecnebiyenin bir kısmı bu bâbdaki mevâni' ve müşkilâtdan dolayı orasını terk ile mahall-i âhara azîmet teşebbüsünde bulundukları ve bunların bu hareketlerini müşâhede eden yerli tüccar dahi ileride sâika-i mâişetle onlara peyrev olacakları cihetle bu hâl memleketin tica-

لنانه

مهارت تامه کسب ایدن مهندسلر بیله کشفیات و حسابات اولنه‌جق اکثریا طوغری چیقمدیغی حالده اوراده بو یالکز بر مهندسک کشفی اوزرینه عملیاته جسارت مباشرتی ایستینلان اخراجاته صرف مبلغ مذکوری هبا ایتدیرمک اولدیغندن انشاآت و عملیات مذکوره‌نک اول باول مهارتی مجرب و مصدق اولان بر مهندسه کشف ایتدیرلدکدن صکره احالهٔ انکلیزی چاره‌سنه باقلمسی لازم کله‌جکی دریانده قلنمش ایسه ده موضوع بحث اولان حدیده اسکله‌سی تجارت نقطهٔ نظرندن حائز اهمیت اولدیغی بیان و تصدیق ایدلدیکی جهتله عمرانیله حاضرلیق و قاره‌سی و آنبار دخی ترقیسی اسبابه و وسائلنک استکمالی لازمه‌دن و موقع و مصلحت ایجابندن بولنمغله ولایتک بو بابده‌کی تصورات و مطالعاتی بلا امهال موقع فعله ایصالی مناسب کورنمش اولوب اکرچه بو مثللو عملیاتک تنظیم اولنان کشف اولی اوزرینه اصولی دائره‌سنده مناقصه‌سی دخی اجرا اولنمق ایجاب ایدر ایسه ده لیمان عملیاتی فن مخصوص اولدیغی و اوراجه اشبو عملیات جسیمه‌یی درعهده ایده‌جک ارباب فن بولنمسی مجهول اولدیغی جهتله امانةً اجرا ایدیله‌جکی قرینهٔ حالیه ایله اکلاشلدیغندن و مصارف مجموعه ایچون سکز یوز بیک غروشه قدر مصرفک اختیاری ایجاب ایده‌جکی هر نقدر ولایتک تحریراتنده بیان اولنمش ایسه ده انشاآت و عملیات مصارفی جمعاً طقوز یوز التمش طقوز بیک بشیوز طقسان اوچ غروشه بالغ اولمق اوزره کشف اولندیغی دفترلرک تدقیقاتندن مستبان اولوب بناء علیه مصارف مجموعه‌نک طقوز پاره‌یه بالغ اولمق اوزره بر مقدارینک قارشولغی موجود اولدیغی کبی اوسته طرفی دخی واردات بلدیه‌دن صرف اولنه‌رق بو بابده خزینه‌یه برکونه مصرف تحمیل ایدلمه‌جکندن تحریرات جلیله‌سنک جوابنده کوسترلدیکی و کشفنده داخل اولدیغی اوزره نظارتنه ایچون لدی الحاجه اجرتله سوقیندن طراقه وابوری جلب ایدلمک و انشاآت و عملیات مذکوره محلی هیئت بلدیه‌سیله مجلس اداره‌سنک تحت نظارت و تدقیقنده فن آشنا مهندس و مأمورلر معرفتیله اجرا اولنمق و دها اول مصرفی وجوده کتورلمسه مجلس اداره‌دن بالمضبطه مصدق دفترلر داخلیه نظارت جلیله‌سنه اعطا قلنمق و ختامنده کشف ثانیسی بالاجرا زیری مجلس اداره‌دن بالمضبطه مصدقاً دفتری داخلیه نظارت جلیله‌سنه کوندرلمک اوزره بر موجب استیذان ایفای مقتضیاتنک ولایت مذکوره‌یه تبلیغی اولنمق داخلیه نظارت جلیله‌سنه تذکر و اوچ قطعه کشف دفتری و رسم ایله بر قطعه لایحه فیه لفاً تقدیم قلنمش اولمغله اول بابده امر و فرمان حضرت من له الامرکدر هوالیسی اکثریتله

فی ۲۵ صفر سنه ۳۱۸

داخلیه دائره‌سی رئیسی

اعضادن — شریف پاشا — حج عمره‌ده بولنمدی

اعضادن — ابراهیم پاشا — قلعه‌ده در

اعضادن

اعضادن

اعضادن

اعضادن — حسنی بک — مأذوناً بکیشده

اعضادن — ضیا بک — قلعه‌ده در

اعضادن — صبحی بک — اقلیتده

اعضادن — عبده بک — بولنمدی

اعضادن

اعضادن

اعضادن

اعضادن

اعضادن

شورای دولت داخلیه دائره‌سنک مبانی بحث زرده معطلة اولنان اشبو مضبطه سنده بیان اولندیغی اوزره حدیده اسکله‌سنک حائز اولدیغی اهمیت تجاریه جهتله اوراده بر لیمان انشاسی مناسب اولدیغی کبی مصارفی اولان طقوز یوز التمش طقوز بیک بشیوز طقسان اوچ غروشدن بر مقدارینک قارشولغی موجود اولوب اوسته طرفنک

retçe olan şeref ve itibarının tedennîsini ve bir müddet sonra Muha gibi mahrum-ı terakkî ve umrân olmasını mûcib olacağından ve Hudeyde'ye berren bir buçuk saat mesafede vâki Cebane Limanı vaziyet-i mevki'iye ve tabiiyesi icabınca liman ittihâzına elverişli ve bir hayli sefâini istî'âba kâfi bulunduğundan mahall-i mezkûrun tevsî'-i ticaret ve tezyîd-i ma'mûriyetiyle ahvâl-i ticariyesinin te'min-i selâmeti için melfûf harita ve keşif defterleri mûcebince mezkûr limanın bazı sığ yerleri tathîr ve eşya-yı ticariyenin nakliyâtınca da mûcib-i suhûlet olmak üzere Hudeyde'ye bir çeyrek mesafeye kadar gelen kanalın nihayetine bir gümrük dairesiyle bir de karakolhâne inşa olunarak orasının bir liman ittihâzı ve işbu ameliyât ve inşaat için sarfı tahmin olunan sekiz yüz bin kuruşun elli bin kuruşu şimdiki Hudeyde Gümrüğü'nün fürûhtuyla hâsıl olacak bedelinden tensîk edileceği gibi masârıf-ı sairesi dahi üç yüz üç ve üç yüz dört senelerinde hükûmet-i mahalliyece emvâl-i belediyeden istikrâz edilip seneleri emvâlinden bi't-tahsil tesviyesi mümkün olan üç yüz seksen altı bin dokuz yüz altmış beş kuruşdan ve mâadâsının ileride istihsâl olunacak liman harcıyla iskele rüsûmundan refte refte yerine konulmak şartıyla Hudeyde Daire-i Belediyesi'nin senevî fazla kalmakda olan yüz üç bin küsur kuruş vâridât-ı sâfiyesinden tesviyesi ve limanın küşâdından sonra mezkûr kanaldan bir çeyrek mesafede bulunan Hudeyde Kasabası'na eşya ve yolcu nakletmek üzere daire-i belediye tarafından bir de tramvay vücûda getirilmesi istîzân ve Ticaret ve Nâfia Nezâret-i Celîlesi'nin cevabında zikrolunan Hudeyde İskelesi'nde liman inşasındaki muhassenât cây-ı bahs olmadığı gibi sibâk-ı iş'âra ve gönderilen harita ve keşifnâmelere nazaran limanın inşası için bir gûne imalât-ı sınâiye icrasına ihtiyac olmayıp yapılacak şeyin tarak ameliyâtından ibaret olacağı anlaşılmış ve bu da Daire-i Bahriye'ye aid bulunmuş idüğü beyân ve Bahriye Nezâret-i Celîlesi'nin cevabında mezkûr limanın tathîri için mahallince tarak ameliyâtına ihtiyac göründüğü takdirde Süveyş'den celb edilmesi kâbil idüğü dermiyân kılınmışdır.

Muktezâ-yı maslahat mevzû-ı mevki'-i müzâkere oldukda bir re'y tarafından liman inşası fenn-i mahsus olduğu ve o türlü ameliyâtda maharet-i tâmme kesb eden mühendislerin bile keşfiyât ve hesabât-ı evveliyeleri ekseriyâ doğru çıkamadığı hâlde orada bulunan yalnız bir mühendisin keşfi üzerine ameliyât-ı cesîmeye mübâşeretle istenilen akçenin sarfı meblağ-ı mezbûru hebâ etmek demek olacağından inşaat ve ameliyât-ı mezkûrenin evvel be-evvel mahareti mücerreb ve musaddak olan bir mühendise keşfetdirildikden sonra ihaleten inşası çaresine bakılması lâzım geleceği dermiyân kılınmış ise de mevzû-ı bahs olan Hudeyde İskelesi ticaret nokta-i nazarından haiz-i ehemmiyet olduğu beyân ve tasdik edildiği cihetle umrân-ı hâzırının vikâyesi ve âtiyen dahi terakkîsi esbâb-ı vesâilinin istikmâli lâzımeden ve mevki ve maslahat icabından bulunmakla vilâyetin bu bâbdaki tasavvurât ve mütâla'atının bilâ-imhâl mevkî'-i fi'le îsâli münasib görünmüş olup eğer ki bu misillü ameliyâtın tanzim olan keşf-i evveli üzerine usulü dairesinde münâkasası dahi icra olunmak icab ederse de liman ameliyâtı fenn-i mahsus olduğu ve oraca işbu ameliyât-ı cesîmeyi deruhde eyleyecek erbâb-ı fen bulunması me'mûl olmadığı cihetle emaneten icra edileceği karîne-i hâliye ile anlaşıldığından ve masârıf-ı mebhûse için sekiz yüz bin kuruş kadar masrafın ihtiyarı icab edeceği her ne kadar vilâyetin tahrirâtında beyân olunuyor ise de inşaat ve ameliyât masârıfı cem'an dokuz yüz elli dokuz bin beş yüz doksan üç kuruş dokuz paraya bâliğ olmak üzere keşfolunduğu defterlerinin tedkikâtından müstebân olup binâenaleyh masârıf-ı muhammenenin bir mikdarının karşılığı mevcud olduğu gibi üst tarafı dahi vâridât-ı belediyeden sarf olunarak bu bâbda hazineye bir gûne masraf tahmîl edilemeyeceğinden Bahriye Nezâret-i Celîlesi'nin cevabında gösterildiği ve keşfinde de dahil olduğu üzere tathirât için lede'l-hâce

تحریرات [ ]

دخی دائرهٔ جدیده ده تسویه اولنه جغی اکلاشلمش اولدیغندن بر موجب مضبطه انشاآت و عملیات مذکوره مجلس هیئت
جدیده سی مجلس اداره سنك تحت نظارتنده فن آشنا مهندس و مأمورلر معرفتیله اجرا اولنمه و دها آز مصرفله
وجوده کتورلمسنه اعتنا قلنمه و ختامنده کشف تابعی بالاجرا ذکری مجلس اداره ده بالمضبطه مصدق دفترلری کوندریلمک
اوزره ایفای مقتضیاسنك داخلیه نظارتنه حواله سی تذکره قلنمغله اوراق ملفوفه ده قید عرض و تقدیم
اولندی ایسه ده اولبابده و قاطبه احوالده امر و فرمان حضرت ولی الامرکدر. ۸ ربیع الاول سنه ۳۲۵ / ۲۲ نیسان سنه ۳۲۳

صدراعظم — شیخ الاسلام — شورای دولت رئیسی (عازمدر / نائب) — سرعسکر — بحریه ناظری — داخلیه ناظری — خارجیه ناظری

عدلیه ناظری — مالیه ناظری (اعذاری / بولنمدی) — اوقاف همایونه ناظری — تجارت و نافعه ناظری — معارف ناظری — صدارت مستشاری — آمدی دیوان همایون

ücretle Süveyş'den tarak vapuru celb edilmek ve inşaat ve ameliyât-ı mezkûre mahallî hey'et-i belediyesiyle meclis-i idaresinin taht-ı nezâretinde fenne âşinâ mühendis ve memurlar ma'rifetiyle icra olunmak ve daha az masrafla vücuda getirilmesine itina kılınmak ve hitâmında keşf-i sânîsi bi'l-icra zîri meclis-i idareden bâ-mazbata musaddak defterleri Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne gönderilmek üzere ber-mûceb-i istîzân ifa-yı muktezâsının vilâyet-i mezkûreye tebliğ olunmasının Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi ekseriyetle tezekkür ve üçer kıt'a keşif defteri resm ile bir kıt'a lâyiha-i fenniye leffen takdim kılındı. Emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 25 Safer sene [1]307 ve fî 9 Teşrîn-i Evvel sene 1305 / [21 Ekim 1889]

(Şûrâ-yı Devlet üyelerinin mühürleri)

Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nin miyâne-i bendegânemizde mütâlaa olunan işbu mazbatasında beyân olunduğu üzere Hudeyde İskelesi'nin haiz olduğu ehemmiyet-i ticariye cihetiyle orada bir liman te'sisi münasib olduğu gibi masârıfı olan dokuz yüz elli dokuz bin beş yüz doksan üç kuruşdan bir mikdarının karşılığı mevcud olup üst tarafı dahi vâridât-ı belediyeden tesviye olunacağı anlaşılmış olduğundan ber-mûceb-i mazbata inşaat ve ameliyât-ı mezkûre mahallî hey'et-i belediyesiyle meclis-i idaresinin taht-ı nezâretinde fenne âşinâ mühendis ve memurlar ma'rifetiyle icra olunmak ve daha az masrafla vücuda getirilmesine itina kılınmak ve hitâmında keşf-i sânîsi bi'l-icra zîri meclis-i idareden bâ-mazbata musaddak defterleri gönderilmek üzere ifa-yı muktezâsının Dahiliye Nezâreti'ne havalesi tezekkür kılınarak evrak-ı melfûfe takımıyla arz u takdim olundu ise de ol bâbda ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 Rebîülevvel sene [1]307 ve fî 22 Teşrîn-i Evvel sene [1]305 / [3 Kasım 1889]

(Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ üyelerinin mühürleri)

* *

باب عالی
دائرهٔ صدارت
آمدی دیوان همایون

دولتلو افندم حضرتلری

[illegible]

صدر اعظم
کامل

[illegible]

2

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn

Devletli efendim hazretleri

Hudeyde İskelesi'nin ticaretçe haiz-i ehemmiyet olmasından dolayı orada bir liman te'sisiyle masârıfının suret-i tesviyesine dair Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nin Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'dan (silik) mazbatası takımıyla arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 8 Rebîülevvel sene [1]307 - Fî 22 Teşrîn-i Evvel sene [1]305 / [3 Kasım 1889]

Sadrıazam
Kâmil

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 Rebîülevvel sene [1]307 ve fî 4 Teşrîn-i Sânî sene [1]305 / [16 Kasım 1889]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

HUDEYDE-KAMRAN ARASINDA TELGRAF HATTI ÇEKİLMESİ

Kamran Tahaffuzhanesi Enspektörlüğü ile Hudeyde arasındaki haberleşmenin hızlandırılması maksadıyla Sıhhiye Nezareti'nin talebi doğrultusunda Hudeyde ve Kamran Adası arasına bir telgraf hattı çekilerek ve masraflarının bütçeye konulması

İ. MMS, 5259

توصيل خط التلغراف من مدينة الحديدة إلى جزيرة كمران

محضر من المجلس المخصوص حول تمديد خط التلغراف بين جزيرة كمران ومدينة الحديدة لأن المسافة بين المنطقتين بعيدة ولا يوجد وسيلة اتصال بين كمران والحديدة إلا القوارب التجارية الصغيرة المملوكة للأهالي وجزيرة كمران يوجد فيها حجر صحي وتستقبل عدداً كبيراً من الحجاج اثناء موسم الحج ولذلك فهي في حاجة الى خط تلغراف مباشر ويمكن تمديد خط تلغراف عن طريق الكابل البحري من الصليف الى الجزيرة.

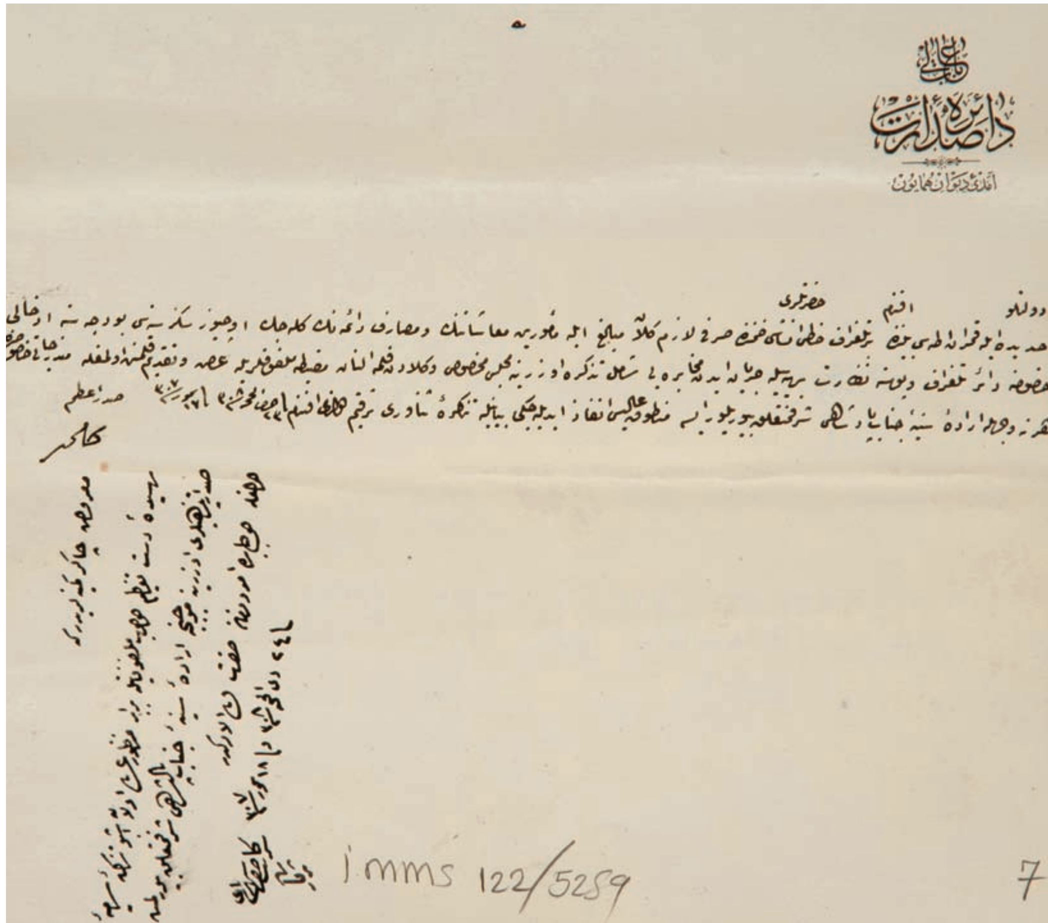
ومرفق رفع من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى المحضر ثم إشارة من سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 30 يوليو 1891م

Bâbıâli
Meclis-i Mahsus

Kamran Adası'yla Hudeyde'nin arası hayli ba'îd olması cihetiyle Kamran Tahaffuzhânesi Enspektörlüğü ile vuku bulan muhaberât-ı müsta'celenin te'mini için bir telgraf hattı temdîdi lüzumuna ve müteferriâtına dair Sıhhiye Nezâreti'nden vuku bulan iş'âr üzerine Telgraf ve Posta Nezâreti'yle muhabereyi şâmil olup miyâne-i bendegânemizde mütâlaa olunan tezkire cevabına nazaran Hudeyde'den Salif nâm mahalle direkler demirden olmak üzere bir hatt-ı berrî temdîdiyle oradan Kamran Adası'na kadar kablo vaz'ı ve merkez küşâdı zımnında masârıf-ı inşaiye için elli üç bin altı yüz on bir frank seksen santim ve otuz dokuz bin iki yüz yetmiş sekiz kuruş ile bin sekiz yüz İngiliz lirasına maaşât ve masârıfât-ı dâime için dahi senevî beş yüz on bir frank ile yetmiş bin altı yüz kuruşa lüzum göründüğü ve mebâliğ-i mezkûreye sene-i hâliye muhassesât-ı dâimesi miyânında karşılık bulunmadığı anlaşılıp eğer ki zikrolunan tahaffuzhâne ile vuku bulacak muhaberâtın tesrî'ine delâlet edecek tedâbîrin bir an evvel ittihâzı lâzımeden ise de mevsim-i haccın mürûruna ve masârıf-ı mezkûre için de sene-i hâliye büdcesinde karşılık bulunmamasına binâen hatt-ı mezkûrun sene-i âtiyede temdîd ve inşasına ibtidâr edilmek üzere mebâliğ-i mezkûrenin üç yüz sekiz senesi büdcesine idhali zımnında nezâret-i müşârunileyhâya me'zûniyet

باب عالی
دائرۀ صدارت
آمدی دیوان همایون

İ.MMS 122/5259

7

Hudeyde ve Kamran arasında yapılması düşünülen telgraf hattını gösterir harita

خارطة توضح خط التلغراف المزمع مده بين الحديدة وقمران

i'tâsı tezekkür ve tensîb olunarak tezkire-i mezkûre melfûflarıyla beraber arz u takdim kılınmış ise de ol bâbda ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Zilhicce sene [1]308 ve fî 17 Temmuz sene [1]307 / [29 Temmuz 1891]

(Meclis-i Mahsus üyelerinin mühürleri)

* *

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn

Devletli efendim hazretleri

Hudeyde ile Kamran Adası beyninde bir telgraf hattı inşası zımnında sarfı lâzım gelen mebâliğ ile memurîn maaşâtının ve masârıf-ı dâimenin gelecek üç yüz sekiz senesi büdcesine idhali hususuna dair Telgraf ve Posta Nezâret-i Behiyyesi'yle cereyân eden muhabereyi şâmil tezkire üzerine Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'dan kaleme alınan mazbata melfûflarıyla arz u takdim kılınmış olmakla mündericâtı hususunda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 23 Zilhicce sene [1]308 - Fî 17 Temmuz sene [1]307 / [29 Temmuz 1891]

Sadrıazam
Kâmil

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûfâtıyla beraber manzûr-ı âlî olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzere mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 24 Zilhicce sene [1]308 ve fî 18 Temmuz sene [1]307 / [30 Temmuz 1891]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

50

İ. DH, 1311 C./2

باب عالی
دائرۀ صدارت
آمدی دیوان همایون
۱۲٤۰

İ.DH. 1311.C./2

BİLAD-I BÜSTAN NAHİYESİ'NE HÜKÜMET KONAĞI YAPILMASI

San'a ile Hudeyde arasındaki Bilâd-ı Büstan Nahiyesi'nin merkezi olan Sinan Paşa adlı mahalde 30-40 nefer muhafızı da barındırabilecek bir hükümet konağı yapılması

إنشاء مبنى للحكومة في ناحية بلاد البستان

رفع من الصدر الأعظم يتعلق بطلب انشاء مبنى للحكومة في منطقة بلاد البستان الواقعة بين مدينة صنعاء ومدينة الحديدة وتكتسب هذه المنطقة اهمية كبيرة لموقعها المذكور ويوجد في بلاد البستان من ثلاثين الى اربعين فرداً من القوات العثمانية وتكاليف المبنى تصل الى نحو مائة وتسعة عشر ألف قرش ويمكن اعتمادها في ميزانية عام 1310 رومي، بموجب الرفع من نظارة الداخلية ومجلس شورى الدولة. ثم إشارة من كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 1893/12/10 م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1340

Devletli efendim hazretleri

San'a ile Hudeyde arasında vâki Bilâd-ı Büstan Nahiyesi'nin merkezi olan Sinan Paşa nâm mahalde hükûmet konağı olmamasına ve mevkiin ehemmiyetine binâen zikrolunan Sinan Paşa'da otuz-kırk nefer muhafızı istî'âba kâfi bulunmak ve müdüriyete mahsus olmak üzere bir bâb hükûmet konağı inşası ve ber-mûceb-i keşf masârıf-ı inşaiyesi olan yüz on dokuz bin yetmiş altı kuruş küsûr paranın üç yüz on senesi büdcesine idhalen tesviyesi hususunun Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür olunduğuna dair Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nden tanzim olunan mazbata leffen arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 30 Cumâdelûlâ sene [1]311 - Fî 27 Teşrîn-i Sânî sene [1]309 / [9 Aralık 1893]

Sadrıazam ve Yâver-i Ekrem
Cevad

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûfuyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 1 Cumâdelâhire sene [1]311 - Fî 28 Teşrîn-i Sânî [1]309 / [10 Aralık 1893]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

51

باب عالی

دائرهٔ صدارت

آمدی دیوان همایون

١٤٢٧

دولتلو افندم حضرتلری

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

صدر اعظم و یاور اکرم

[illegible]

İ.BH. 1312. Ca./3

LHAYYE LİMAN DAİRESİ'NİN YENİDEN YAPILMASI

Lhayye Liman Dairesi'nin yarı kârgir olarak yeniden yapılması

إنشاء مبنى إدارة ميناء اللحية في اليمن

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص تعرض مبنى إدارة ميناء اللحية للتهدم وأنه من الضروري إنشاء مبنى جديد والمبلغ اللازم للمبنى الجديد 5053 خمسة آلاف وثلاثة وخمسون قرشاً وإذا تمت الموافقة فسوف يجري تدبير المبلغ من إيرادات الميناء. ثم إشارة من سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 1894/11/22 م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1417

Devletli efendim hazretleri

Lhayye Liman Dairesi'nin geçende münhedim olmasından nâşi müceddeden inşası lâzım gelmesine ve daire-i mezkûrenin nîm kârgir olarak inşası beş bin elli üç kuruş otuz paraya mütevakkıf olduğu bi'l-keşf anlaşılmasına mebnî meblağ-ı mezbûrun liman hasılâtından tesviyesiyle icabının icrasına me'zûniyet i'tâsı hususuna dair Bahriye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi melfûfuyla arz u takdim olunmuş olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 20 Cumâdelûlâ sene [1]312 - Fî 7 Teşrîn-i Sânî sene [1]310 / [19 Kasım 1894]

Sadrıazam ve Yâver-i Ekrem
Cevad

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Cumâdelûlâ sene [1]312 ve fî 10 Teşrîn-i Sânî sene [1]1310 / [22 Kasım 1894]

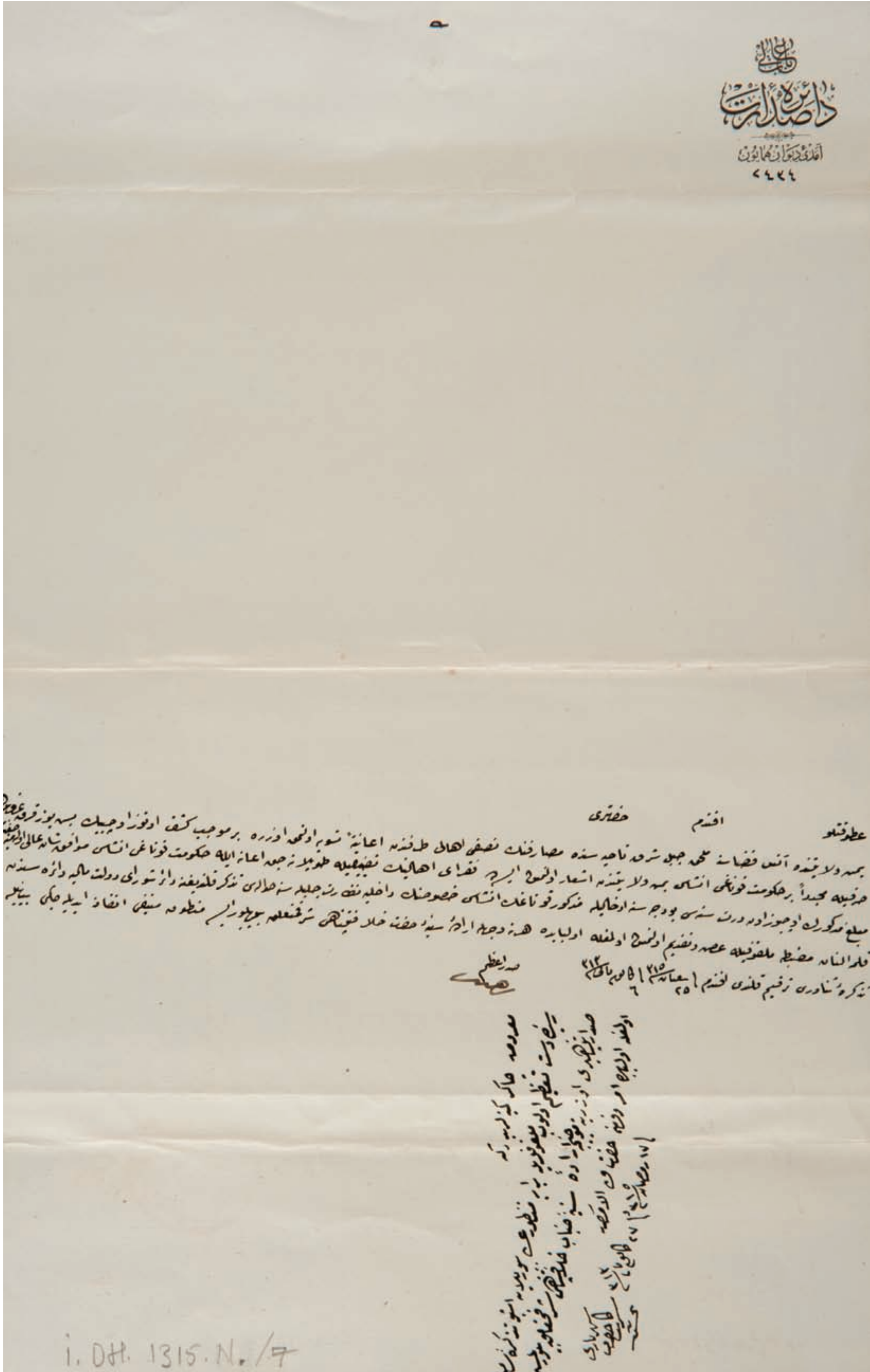
Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

52

İ. DH, 1315 N./7

باب عالی

دائرۀ صدارت

آمدی دیوان همایون

i. DH. 1315. N. /7

CEBEL-İ ŞARK NAHİYESİ'NDE HÜKÜMET KONAĞI YAPILMASI

Anes Kazası'na bağlı Cebel-i Şark Nahiyesi'nde bedelinin yarısı halk tarafından karşılanmak üzere bir hükümet konağı inşa edilmesi

إنشاء مبنى للحكومة ناحية جبل الشرق التابعة لقضاء آنس

رفع من الصدر الأعظم إلى السلطان، بخصوص حاجة ناحية جبل الشرق الملحقة بقضاء آنس في ولاية اليمن الى مبنى حكومي لإدارة الناحية وسوف يقوم الأهالي بدفع نصف تكاليف البناء كمساعدة للحكومة والتي تقدر بثلاثة وثلاثين ألفاً وخمسمائة وأربعين قرشاً، وأما مساهمة الحكومة فسوف يتم اعتمادها في ميزانية 1314 رومي وذلك بموجب الرفع من نظارة الداخلية ومجلس شورى الدولة.

ثم إشارة من سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 8 فبراير 1898م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
2434

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti'nde Anes Kazası'na mülhak Cebel-i Şark Nahiyesi'nde masârıfının nısfı ahali tarafından iâneten tesviye olunmak üzere ber-mûceb-i keşf otuz üç bin beş yüz kırk kuruş sarfıyla müceddeden bir hükûmet konağı inşası Yemen Vilâyeti'nden iş'âr olunmuş ise de fukara-yı ahalinin tazyikıyle toplanacak iâne ile hükûmet konağı inşası muvâfık-ı şân-ı âlî olamayacağından meblağ-ı mezkûrun üç yüz on dört senesi büdcesine idhaliyle mezkûr konağın inşası hususunun Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılındığına dair Şûrâ-yı Devlet Maliye Dairesi'nden kaleme alınan mazbata melfûfuyla arz u takdim olunmuş olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 25 Şaban sene [1]315 - Fî 6 Kânûn-ı Sânî sene [1]1313 / [18 Ocak 1898]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla beraber manzûr-ı âlî olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 Ramazan sene [1]315 ve fî 27 Kânûn-ı Sânî sene [1]313 / [8 Şubat 1898]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

53

İ. DH, 1315 Za./35

شوراى دولت

ملكيه دائره سى

عدد

۱۸٦

HARAZ NAHİYESİ MERKEZİNİN MEYDİ İSKELESİNE TAŞINMASI / VESİM'DE NAHİYE MERKEZİ OLUŞTURULMASI

Kızıldeniz sahillerinde hükümet merkezi bulunan yerlerin yalnız Muha, Hudeyde, Lhayya, Cizan ve Kunfuda'dan ibaret olup diğer önemli noktaların bağlı bulunduğu kaza ve nahiye idare merkezlerinin sahilden hayli içerde olduğu, birkaç ayda bir kere vapurların geçeceği vakitlerden başka söz konusu sahillerin tamamen korumasız kaldığı, yasa dışı silah ve kaçak eşya girişinin engellenemediğinden Ebuariş Kazasına bağlı Haraz Nahiyesi merkezinin Meydi İskelesi'ne nakledilmesi ve Sehail Kazasına bağlı el-Vesim İskelesi'nde de yeni bir nahiye merkezi teşkil edilerek buralarda birer hükümet konağı ve karakolhane inşa edilmesi

تشكيل نواحي جديدة في سنجق الحديدة

وجهة نظر مجلس شورى الدولة حول إنشاء مباني حكومية في النواحي الجديدة التي تم تشكيلها في أبي عريش التابعة لقضاء ميدي سنجق الحديدة وناحية الوسيم التابعة لقضاء محايل سنجق عسير وكذلك نقل مركز ناحية حرض إلى ميدي بموجب أمر السلطان وعليه فإنه من الضروري تعيين مدراء للنواحي الجديدة وتسوية المبالغ اللازمة لذلك بموجب المحضر المرفوع من مجلس ولاية اليمن.

وبالنسبة لمخصصات موظفي ناحية ميدي فهي موجودة لأنه تم نقل المركز من حرض إلى ميدي وسيتم التسوية من خلال الميزانية، وبما أن المبلغ المخصص لناحية جبل شهاره مازال موجوداً في الميزانية منذ سنة 1296 رومي و لم يُصرف، فيمكن نقل ذلك المبلغ لناحية الوسيم التي تم تشكيلها مؤخراً والذي يقدر بـــ 750 قرشاً ويحتاج المدير إلى مبلغ 135 قرشاً وذلك بموجب الرسائل المرفوعة من نظارة الداخلية والسر عسكر.

ومرفق رفع من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى المحضر ثم تأشيرة كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 20 ابريل 1898م

Şûrâ-yı Devlet
Mülkiye Dairesi
Aded
186

Hudeyde Sancağı'na tâbi Ebuariş Kazası muzâfâtından Meydi ve Asir Sancağı'na mülhak Sehail Kazası tevabi'inden el-Vesim İskelelerinde inşası muktezâ-yı irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahîden olan karakolhâneler civarına birer hükûmet dairesi inşasıyla Haraz Nahiyesi'nin Meydi İskelesi'ne nakli ve el-Vesim İskelesi'nde müceddeden bir nahiye teşkiliyle memurîn-i lâzımenin tayini lüzumuna ve müteferriâtına dair Yemen Vilâyeti Meclis-i İdaresi'nden tevârüd edip Dahiliye Nezâreti'nin 6 Şevval sene [1]313 tarih ve dört bin sekiz yüz elli iki numaralı tezkiresiyle bi't-takdim Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulan mazbata Mülkiye Dairesi'nde kırâet ve makam-ı vâlâ-yı Seraskerî ile muhabere olundu.

Mazbata-i mezkûrede Bahr-ı Ahmer sevâhilinin cenûbdan şimâle doğru mümted olduğu mesâha iki yüz saatden mütecâviz olmasına ve sahil üzerinde merâkiz-i hükûmetin işgal eylediği mahaller yalnız Muha ve Hudeyde ve Lhayya ve Cizan ve Kunfuda'dan ibaret olup sair nikât-ı

دائرهٔ صدارت
باب عالی
آمدی دیوان همایون
۲۱٦۸

عطوفتلو افندم حضرتلری

حدیده سنجاغنده ابوعریش قضاسی مضافاتندن میدی و عسیر سنجاغنك محائل قضاسی توابعندن الوسیم اسکله‌لرنده انشاسی ارادهٔ سنیهٔ حضرت خلافتپناهی مقتضای
عالیسندن اولان قره‌غولخانه‌لر جوارینه بر حکومت دائره‌سی انشاسیله حرض ناحیه‌سنك میدی اسکله‌سنه نقلی و الوسیم اسکله‌سنك مجدداً بر ناحیه تشکیلی ایله مأمورین لازمه‌نك
تعیینی لزومی یمن ولایتی مجلس اداره‌سندن بالمضبطه اشعار اولنمش و ذکر اولنان حکومت دائره‌لرینك مصارف انشائیه‌لرینك صورت تسویه‌سی داخلیه نظارت جلیله‌سیله
ولایت شار الیها بیننده دردست مخابره بولنمش اولوب مخابرهٔ واقعه نتیجه‌سنك تبیننه ایده‌جك حاله کوره بو جهت بعده عرض و استیذان اولنمق اوزره بر موجب اشعار مجلس
ذکر اولنان حرض ناحیه‌سنك میدی‌یه نقلی و الوسیم اسکله‌سنك مجدداً بر ناحیه تشکیلیله میدی ناحیه‌سنده استخدام اولنه‌جق مأمورینه تخصیصاتنك حرض ناحیه‌سی تخصیصاتندن
تسویه‌سی و بو وجهله داخل اولدیغی حالده صرف اولنمیان و صعده جهتنده هنوز تحت اداره‌یه آلنمیه‌رق صنعایه تابع جبل شهاره مأمورلغی نامیله
مقید بولنان ... ... غروشك الوسیم موقعنده تشکیل اولنه‌جق ناحیه‌یه تعیینی و داخلیه نظارت جلیله‌سنه حواله‌سی ... خصوصنك ولایت شار الیهایه تبلیغی ... عرض و تقدیم اولنمغله
لازم کلان اوامرك ... قوماندانلغی معلومات اعطاسی حقنده شورای دولت ملکیه دائره‌سنك مضبطه‌سی عرض و تقدیم اولنمغله
وطرف والای سرعسکری ایله مالیه و دفترخاقانی نظارت جلیله‌لرینه ... اولنان تذکرهٔ سامیه‌لری ترقیم اولندی افندم
اولبابده هر نه وجهله ارادهٔ سنیهٔ جناب خلافتپناهی شرف‌متعلق بیوریلور ایسه منطوق عالیسی انفاذ ایدیله‌جکی بیانیله تذکره

صدراعظم
[signature]

۲۱ ذی القعده ۳۱۵
۱۲ مارت ۳۱٤

معروض چاکر کمترلریدر که

İ.DH 1353/1315.Za 135

2

mühimme ve merâsî-i hâliyenin tâbi oldukları kaza ve nevâhî merkez-i idareleri sahilden haylice dahilde olmasıyla oralardan kaçak vuku'unun ve esliha-i cedîde ve eşya-yı memnû'a ve muzırra duhûlünün men'i esbâbı kâmilen te'min edilememesine ve birkaç mâhda bir kere vapurların mürûr edeceği evkâtden başka o mevkiler her gûne mevâni'den âzâde ve serbest kalmakda bulunmasına binâen mezkûr Meydi ve el-Vesim İskelelerine iki bölük istî'âb eder müdafaalı birer karakolhâne inşasına bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-müte'allik buyurulacağı gibi mezkûr mahallerin bi-hakkın te'min-i asayiş ve inzibâtı ve idhalât-ı muzırranın men'i için mezkûr Meydi ve el-Vesim İskelelerinde inşa olunacak karakolhânelerin civarında bir hükûmet dairesinin dahi inşası ve Ebuariş Kazası muzâfâtından olan Haraz Nahiyesi'nin mezkûr Meydi nâm mahalle nakli ve el-Vesim İskelesi'nde kezâlik müceddeden bir nahiye teşkili taht-ı elzemiyetde idüğü ve şimdilik şu iki nokta-i mühimme berren şu suretle muhafaza edilmekle beraber bahren dahi mümkün olabileceği kadar vapur ve kol kayıklarının inzimâm-ı muâveneti ile emr-i muhafazanın bir kat daha takayyüd altında bulundurulması birçok mehâzîri dâfi' olacağı dermiyân kılınmış ve makam-ı vâlâ-yı Seraskerî'nin 18 Zilkade sene [1]314 tarihli tezkire-i cevabiyesinde de Yemen sevâhilinin tarassud ve nezâret tahtında bulundurulabilmesi için zikrolunan Meydi ve el-Vesim İskelelerinde ber-vech-i ma'rûz birer nahiye teşkili mûcib-i fevâid ve muhassenât olacağı beyân ve te'yid edilmiş olmasıyla bir kere de cihet-i maliyesi tedkik ve tezekkür kılınmak üzere evrak-ı mezbûre takımıyla Maliye Dairesi'ne tevdî' olunmuş idi.

Bu kere daire-i mezkûreden i'tâ olunan 12 Ramazan sene 1315 tarihli zabıt suretinde mezkûr karakolhânelerden Saydi Limanı'ndaki karakolhâne için Yedinci Ordu'nun üç yüz beş senesi tahsisât-ı inşâiyesi miyânında yüz on altı bin sekiz yüz yirmi dokuz kuruş tahsis edildiği ve el-Vesim İskelesi'nde inşa olunacak kışla ve kulenin masârıf-ı inşâiyesi olan yüz yirmi bin kuruşun da sene-i merkûme muvâzenesine ilâveten Maliye Hazinesi'nden tanzim ve irsâl kılınan havalenâme miyânından tesviyesine irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-sudûr buyurulduğu makam-ı vâlâ-yı Seraskerî'nin 10 Rebîülâhir sene 1315 tarihli tezkire-i cevabiyesinden ve Meydi İskelesi'nde naklen teşkil olunacak nahiye merkezinde istihdam edilecek memurîn tahsisâtı Haraz Nahiyesi tahsisât-ı mevcudesinden tesviye edileceği ve el-Vesim İskelesi'nde müceddeden teşkil kılınacak nahiyeye muktezî tahsisâta gelince dahil-i büdce bulunduğu hâlde sarf olunmayan ve Sa'da cihetinde olup henüz taht-ı idareye alınamayarak San'a'ya tâbi Cebel-i Şehâre memurluğu nâmıyla doksan altı senesi Mayıs'ının birinci gününden beri mukayyed bulunan yedi yüz elli kuruşun işbu nahiyeye tayin olunacak müdüre tahsis kılınacağı ânifü'z-zikr mazbata meâlinden ve yine el-Vesim Nahiyesi'nde istihdamına lüzum görülen mal kâtibine yüz otuz beş ve kırtasiye masârıfı için on kuruş ki cem'an yüz kırk beş kuruşun dahi sene-i âtiye muvâzenesine idhalen te'diye olunacağı Maliye Nezâreti'nin 19 Şaban sene [1]315 tarihli tezkiresinden anlaşılmış olduğu ve şu kadar ki mârru'l-beyân iskelelerde inşası lâzım gelen hükûmet konakları masârıf-ı inşâiyesinin suret-i tesviyesi Dahiliye Nezâreti'yle Yemen Vilâyeti beyninde derdest-i muhabere idüğü nezâret-i müşârunileyhâdan 29 Cumâdelâhire sene [1]315 tarihli tezkire ile iş'âr olunmakla işbu masârıf-ı inşâiyenin ileride alınacak cevaba göre icra-yı icabı tabiî idüğü ifade olunmuşdur.

Tahsilât-ı ma'rûzaya nazaran mebhûsün anh olan Meydi ve el-Vesim İskelelerinde inşası mukteżâ-yı irâde-i seniyye-i cenâb-ı tâcdârîden olan karakolhâneler civarında birer de hükûmet dairesi te'sis ve Haraz Nahiyesi merkezinin Meydi'ye nakli ve el-Vesim İskelesi'nde mücedde-

den bir nahiye teşkili mevki'-i mezkûrenin te'min-i inzibât ve idaresi için ehemm-i umûrdan bulunmuş ve bu bâbda ihtiyar olunacak fazla masârıfın kısmen karşılığı bulunup mücedden dahil-i muvâzene edilecek olan kısm-ı mütebâkîsi de istiksâr olunacak derecede görülememiş olmakla hükûmet daireleri masârıf-ı inşâiyeleri derdest bulunan muhabere neticesinde tebeyyün edecek hâle göre başkaca kararlaşdırılarak arz ve istîzân olunmak üzere zikrolunan Haraz Nahiyesi'nin Meydi'ye nakli ve el-Vesim İskelesi'nde müceddeden bir nahiye teşkili ve tahsisâtının dahi ber-vech-i ma'rûz tesviyesi hususlarına bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulduğu hâlde ifa-yı muktezâsının Yemen Vilâyeti'ne tebliğinin Dahiliye Nezâret-i Celîlesi ve makam-ı vâlâ-yı Seraskerî ile Maliye ve Defter-i Hakanî Nezâretlerine ma'lûmât i'tâsı tezekkür kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Zilkade sene [1]315 ve fî 16 Mart sene [1]314 / [28 Mart 1898]

(Şûrâ-yı Devlet üyelerinin mühürleri)

* *

Bâbıâli
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
3168

Atûfetlü efendim hazretleri

Hudeyde Sancağı'da Ebuariş Kazası muzâfâtından Meydi ve Asir Sancağı'nda Sehail Kazası tevâbi'inden el-Vesim İskelelerinde inşası irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî muktezâ-yı âlîsinden olan karakolhâneler civarına birer hükûmet dairesi inşasıyla Haraz Nahiyesi'nin Meydi İskelesi'ne nakli ve el-Vesim İskelesi'nde müceddeden bir nahiye teşkili ile memurîn-i lâzımenin tayini lüzumu Yemen Vilâyeti Meclis-i İdaresi'nden bâ-mazbata iş'âr olunmuş ve zikrolunan hükûmet dairelerinin masârıf-ı inşaiyelerinin suret-i tesviyesi Dahiliye Nezâret-i Celîlesi ile vilâyet-i müşârunileyhâ beyninde derdest-i muhabere bulunmuş olup muhabere-i vâkı'anın neticesinde tebeyyün edecek hâle göre bu cihet ba'dehû arz ve istîzân olunmak üzere ber-mûceb-i iş'âr mahalli zikrolunan Haraz Nahiyesi'nin Meydi'ye nakli ve el-Vesim İskelesi'nde müceddeden bir nahiye teşkili ile Meydi Nahiyesi'nde istihdam olunacak memurîn tahsisâtının Haraz Nahiyesi tahsisât-ı mevcudesinden tesviyesi ve büdceye dahil olduğu hâlde sarf olunmayan ve Sa'da cihetinde ve henüz taht-ı idareye alınmayarak San'a'ya tâbi Cebel-i Şahara Memurluğu nâmıyla doksan altı senesi Mayıs'ından beri mukayyed bulunan yedi yüz elli kuruşun el-Vesim mevkiinde teşkil olunacak nahiyeye tayin olunacak müdüre i'tâsı ve mal kâtibine verilecek yüz otuz beş ve kırtasiye için lâzım gelen on kuruş ki cem'an yüz kırk beş kuruşun sene-i hâliye muvâzenesine idhalen te'diyesi hususunun vilâyet-i müşârunileyhâya tebliğinin Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi ve taraf-ı vâlâ-yı Seraskerî ile Maliye ve Defter-i Hakanî Nezâret-i Celîlelerine malumât i'tâsı hakkında Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi'nin mazbatası arz u takdim olunmakla ol bâbda her

Yemen'de bir kasaba

إحدى قصبات اليمن

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90457-0001)

ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 13 Zilkade sene [1]315 - Fî 24 Mart sene 1314 / [5 Nisan 1898]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Reside-i dest-i ta'zîm olup melfûfuyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 28 Zilkade sene [1]315 - Fî 8 Nisan sene [1]314 / [20 Nisan 1898]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

54

SAN'A'DA YENİ HÜKÜMET KONAĞI YAPILMASI

San'a'da adliye, zabıta ve polis daireleri için kiralanan hanelerin birbirlerinden ayrı yerlerde bulunmaları ve hükümet dairesi olarak kullanılan binanın harap ve ihtiyaca cevap verememesi nedenleriyle yeni bir hükümet konağı yapılması

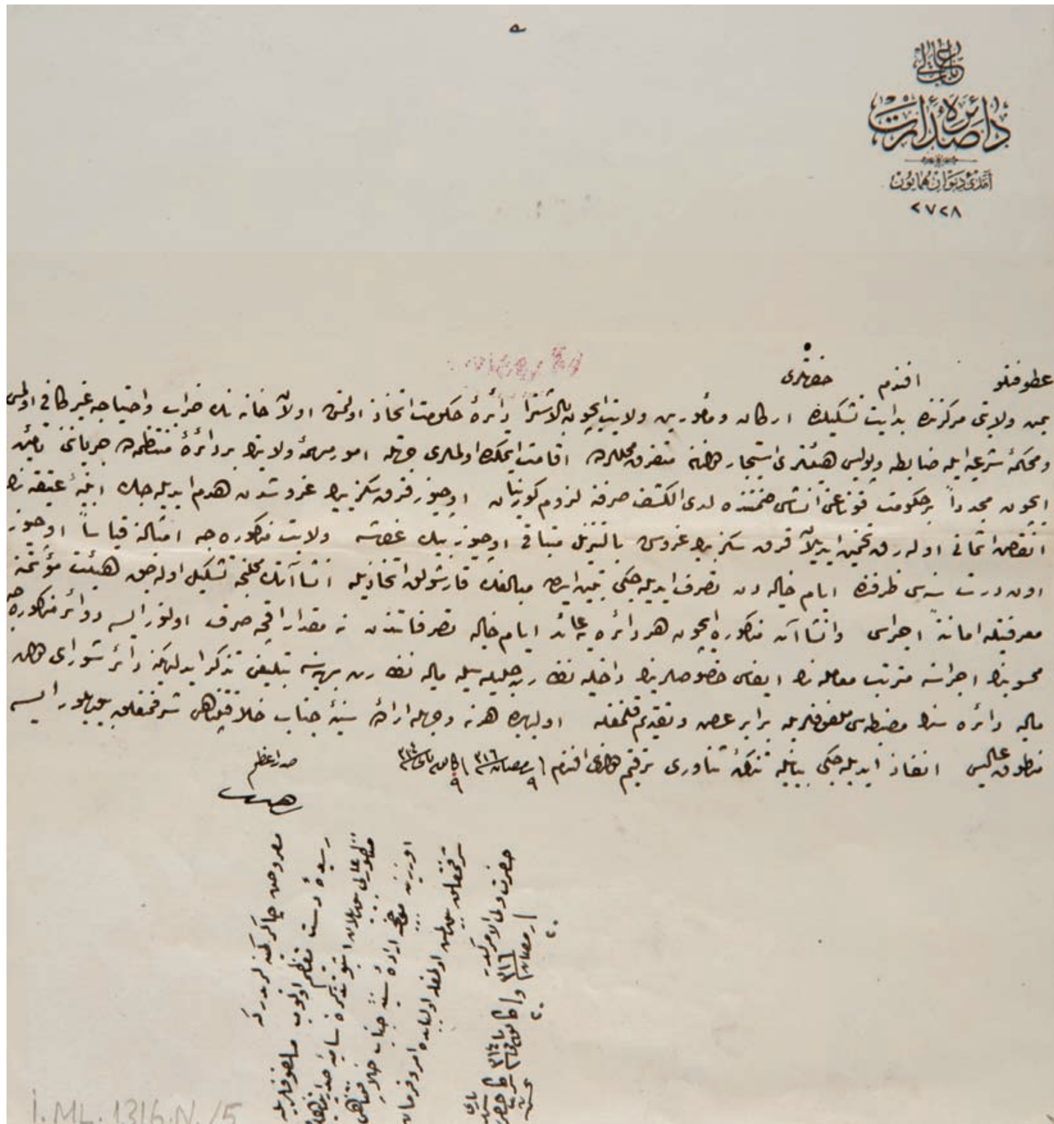
İ. DH, 1316 N./5

إنشاء مبنى حكومي جديد في مدينة صنعاء

عرض من الصدر الأعظم مرفوع إلى السلطان حول أن الدور التي استؤجرت في صنعاء لتكون مقرات الدوائر العدلية والضبطية والبوليس توجد بعيدة عن بعضها البعض، كما أن المبنى الذي يجري استخدامه مقراً لدائرة الحكومة قد تداعى وتهدم و لم يعد صالحاً لتلبية الحاجة، ولهذا السبب فإن الأمر يقتضي إقامة مبنى جديد بدلاً منه.

وهناك إشارة أسفل ذلك العرض بخط كاتب السلطان تفيد بصدور الإرادة السنية بالموافقة على ذلك.

التاريخ : 1 فبراير 1899م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
2728

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti merkezinde bidâyet-i teşkilinde erkân ve memurîn-i vilâyet için bi'l-iştirâ daire-i hükûmet ittihâz olunmuş olan hânenin harab ve ihtiyaca gayr-ı kâfi olması ve mahkeme-i şer'iyye ile zâbıta ve polis hey'etleri istîcâr olunan müteferrik mahallerde ikamet etmekde olmaları cihetiyle umûr-ı mühimme-i vilâyetin bir daire-i muntazamada cereyânını te'min için müceddeden bir hükûmet konağı inşası zımnında lede'l-keşf sarfına lüzum görünen üç yüz kırk sekiz bin kuruşdan hedm edilecek ebniye-i atîkanın enkaz esmânı olarak tahmin edilen kırk sekiz bin kuruş bi't-tenzîl mütebâkî üç yüz kuruşa vilâyet-i mezkûrece emsâline kıyasen üç yüz on dört senesi zarfında eyyâm-ı hâliyeden tasarruf edileceği tebeyyün eden mebâliğin karşılık ittihâzıyla inşaatın mahallince teşkil olunacak hey'et-i mü'temene ma'rifetiyle emaneten icrası ve inşaat-ı mezkûre için her daireye aid eyyâm-ı hâliye tasarrufâtından ne mikdar akçe sarf olunur ise devâir-i mezkûrece mahsûbunun icrasına müterettib muamelenin ifası hususlarının Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'yle Maliye Nezâret-i Behiyyesi'ne tebliği tezekkür edildiğine dair Şûrâ-yı Devlet Maliye Dairesi'nin mazbatası melfûflarıyla beraber arz u takdim kılınmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 9 Ramazan sene [1]316 - Fî 9 Kânûn-ı Sânî sene [1]314 / [21 Ocak 1899]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 20 Ramazan sene [1]316 ve fî 20 Kânûn-ı Sânî sene [1]314 / [1 Şubat 1899]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

55

ANES KAZASI'NDA OKUL YAPILMASI

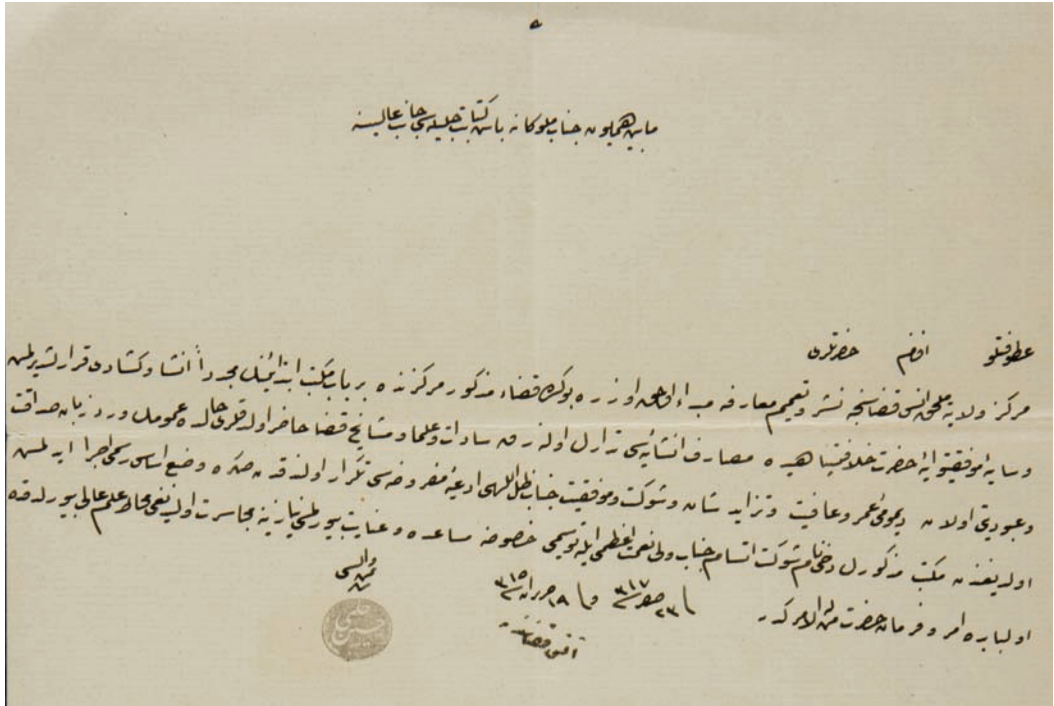
Anes Kazası'nda yapılan ve Padişah II. Abdülhamid'in adı ile anılması talep edilen ibtidaî (ilkokul) mektebin, kaza önde gelenlerinin de katılımıyla temel atma merasiminin yapıldığı

Y. MTV, 191/132

إنشاء مكاتب إبتدائية في قضاء آنس وإنشاء مستشفى في مركز ولاية اليمن

رفع من والي اليمن يشير الى أنه تنفيذاً لمبدأ نشر وتعميم المعارف فان قضاء آنس التابع لمركز الولاية يحتاج الى موافقة السلطان لإنشاء عدد من المكاتب الابتدائية، والأمر بتوفير المبالغ اللازمة لتنفيذ ذلك، ويشير إلى أن السادة والعلماء والمشايخ في القضاء المذكور يحترمون السلطان ويعتبرون من اصدقاء الدولة وأن تنفيذ فتح المكاتب والمدارس المطلوبة سوف يساهم في زيادة احترامهم وتقديرهم للسلطان والدولة. وكذلك طلب من الوالي بإنشاء مستشفى حديد في مدينة صنعاء.

التاريخ : 1 يوليو 1899م

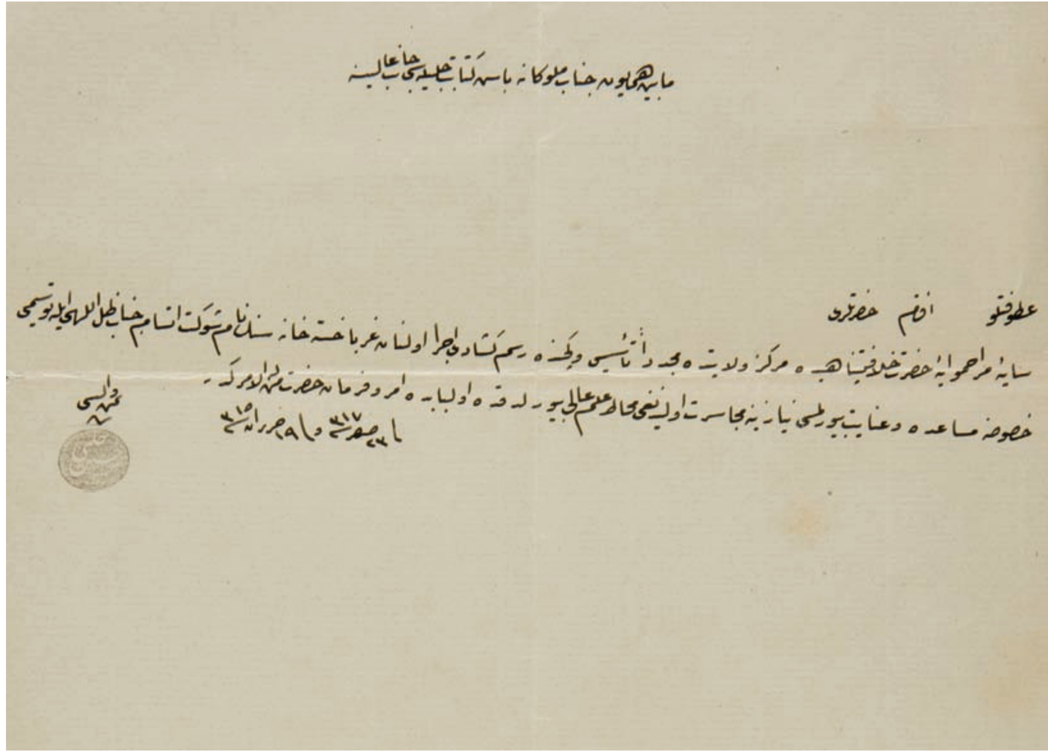

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

Atûfetli efendim hazretleri

Merkez-i vilâyete mülhak Anes Kazasınca neşr ve ta'mim-i maârife mebde' olmak üzere bu kere kaza-yı mezkûr merkezinde bir bâb mekteb-i ibtidâinin müceddeden inşa ve küşâdı kararlaşdırılmış ve saye-i muvâfakat-vâye-i hazret-i Hilâfet-penâhîde masârıf-ı inşâiyesi tedarik olunarak sâdât ve ulema ve meşâyih-i kaza hazır oldukları hâlde umumun vird-i zebân-ı sadakat ve ubûdiyeti olan deymûmî-i ömr ve afiyet ve tezâyüd-i şân u şevket ve muvaffakiyet-i cenâb-ı zıllullahî ed'ıye-i mefrûzası tekrar olundukdan sonra vaz'-ı esas resmî icra edilmiş olduğundan mek-

مابين همايون جناب ملوكانه باشكتابت جليله سى جانب عاليسنه

عطوفتلو افندم حضرتلری

teb-i mezkûrun dahi nâm-ı şevket-ittisâm-ı cenâb-ı veli-nimet-i a'zamî ile tevsîmi hususuna müsaade ve inâyet buyurulması niyazına mücâseret olunduğu muhât-ı ilm-i âlî buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 23 Safer sene [1]317 ve fî 19 Haziran sene [1]315 / [1 Temmuz 1899]

Yemen Valisi
Hüseyin Hilmi

* *

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Cenâb-ı Mülûkâne Başkitâbet-i Celîlesi Cânib-i Âlîsi'ne

Atûfetli efendim hazretleri

Saye-i merâhim-vâye-i hazret-i Hilâfet-penâhîde merkez-i vilâyetde müceddeden te'sis ve geçende resm-i küşâdı icra olunan gurebâ hastahânesinin nâm-ı şevket-ittisâm-ı cenâb-ı zıllullahî ile tevsîmi hususuna müsaade ve inâyet buyurulması niyazına mücâseret olunduğu muhât-ı ilm-i âlî buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

23 Safer sene [1]317 ve fî 19 Haziran sene [1]315 / [1 Temmuz 1899]

Yemen Valisi
Hüseyin Hilmi

YEMEN'DE YAPILMASI GEREKEN İMAR FALİYETLERİ

Yaklaşık 4 milyon nüfusa sahip, arazisi her türlü ziraat ve imara elverişli, zengin tabiî kaynaklara sahip Yemen Vilâyeti'nde ıslah çalışmalarına ve iyi bir idareye ihtiyaç duyulduğu; Hudeyde ile San'a arasında bir tren hattı inşa ettirilmesinin ticareti ve askerî nakliyatı kolaylaştıracağı, eşkıya ile mücadeleye de katkı sağlayacağı; yabancılara imtiyaz caiz olmamasına rağmen bölgede siyasi bir hedefi bulunmayan Almanya gibi bir ülke şirketine, memur istihdamını yerli ahaliden yapmak kaydıyla tren hattı için ayrıcalık tanınmasında sakınca olmayacağına dair Vali Hüseyin Hilmi Paşa'nın arzı

جهود الدولة العثمانية وخططها لإعمار اليمن

تقرير مرفوع من والي اليمن حسين حلمي باشا بخصوص احتياجات الولاية من المشاريع العامة لأن عدد سكان الولاية يصل إلى أربعة ملايين نسمة على الأقل وجميعهم مسلمون وأراضيها قابلة للزراعة والإعمار.

وقد سبق الرفع بالاحتياجات الضرورية للولاية وأهمها إصلاح الشئون الإدارية والمالية وكذلك إنشاء خط سكة حديد بين مدينة صنعاء ومدينة الحديدة وسوف تتم الإستفادة من هذا المشروع في مجال زيادة الموارد التجارية ونقل الجنود والمهمات العسكرية بطريقة آمنه وسريعة، كذلك سوف يساهم هذا الخط في نشر الأمن والقضاء على الاختلالات الأمنية في مختلف أنحاء الولاية، وهذا المشروع سوف يكون له تأثير كبير على الأوضاع في الولاية لصالح الدولة. وعلى الرغم من عدم وجود امتيازات للأجانب في ولاية اليمن فإنه ليس هناك محظور من قيام شركة ألمانية لا تهدف إلى أغراض سياسية بتنفيذ المشروع شريطة أن يكون العمال والموظفون من أهالي اليمن.

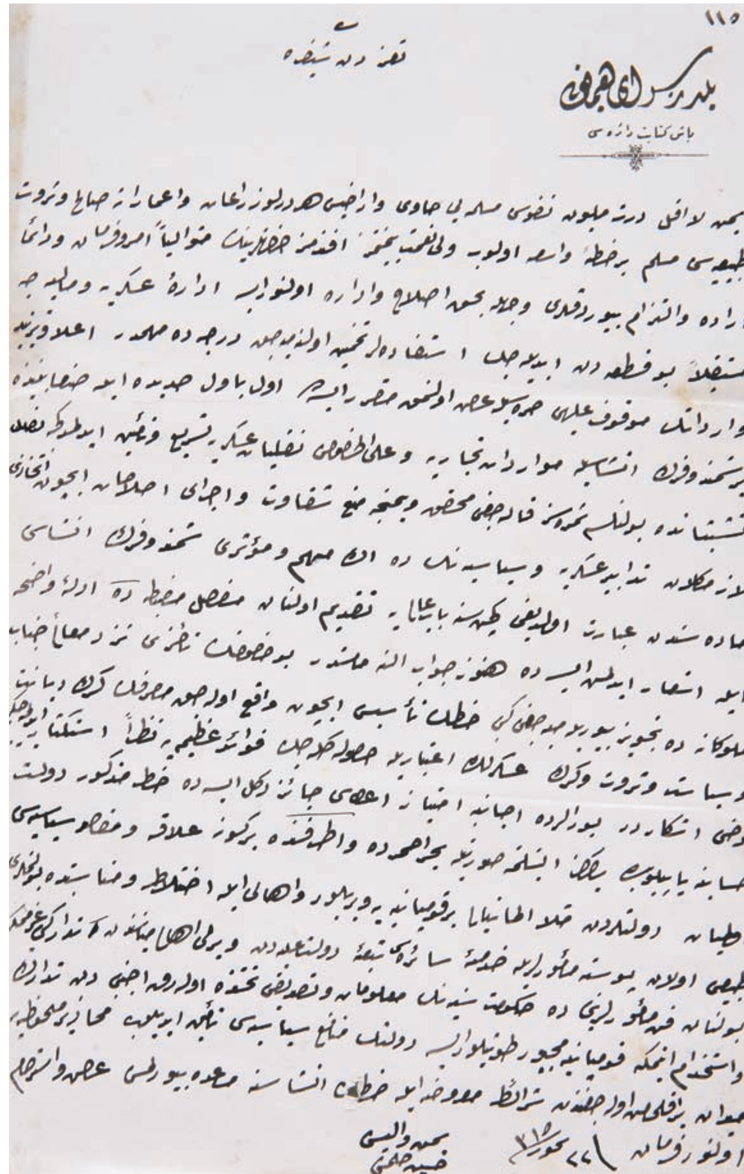
التاريخ : 3 أغسطس 1899م

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi

Taiz'den şifre

Yemen lâ-akall dört milyon nüfus-ı müslimeyi hâvî ve arazisi her türlü ziraat ve imarâta sâlih ve servet-i tabiiyesi müsellem bir hıtta-i vâsi'a olup veli-nimet-i bî-minnetimiz efendimiz hazretlerinin mütevâliyen emr u fermân ve daima irâde ve iltizâm buyurdukları vechile bi-hakkın ıslâh ve idare olunur ise idare-i askeriye ve maliyece müstakbelen bu kıt'adan edilecek istifadeler tahmin olunamayacak derecede mühimdir. Âlâ ve tezyîd-i vâridâtın mevkûf-ı aleyhi sırasıyla arz olunmak mukarrer ise de evvel be-evvel Hudeyde ile San'a beyninde bir şimendiferin inşasıyla mevâridât-ı ticariye ve ale'l-husus nakliyât-ı askeriye tesrî' ve te'min edilmedikçe nasıl teşebbüsâtda bulunulsa semeresiz kalacağı muhakkak ve Yemence men'-i şekâvet ve icra-yı ıslâhât için ittihâzı lâzım gelen tedâbîr-i askeriye ve siyasiyenin de en mühim ve müessiri şimendiferin inşası maddesinden ibaret olduğu geçen sene Bâbıâli'ye takdim olunan mufassal mazbatada edille-i vâzıha ile iş'âr edilmiş ise de henüz cevab alınamamışdır. Bu hususun te'hiri nezd-i me'âlî-i cenâb-ı mülûkânede tecvîz buyurulacağı gibi hattın te'sisi için vâki olacak masrafın gerek diyânet ve siyaset ve servet ve gerek askerlik itibarıyla husûle gelecek fevâid-i azîmeye nazaran istiksâr edilmeyeceği dahi âşikârdır. Buralarda ecânibe imtiyâz i'tâsı caiz değil ise de hatt-ı mezkûr devlet

hesabına yapılıp da yalnız işletme suretiyle Bahr-ı Ahmer'de ve etrafından bir gûne alâka ve maksad-ı siyasiyesi olmayan devletlerden mesela Almanyalı bir kumpanyaya verilir ve ahali ile ihtilât ve münasebetde bulunmaları tabiî olan posta memurlarıyla hademe-i sairesi tebaa-i Devlet-i Aliyye'den ve yerli ahali miyânından tedariki gayr-ı mümkün bulunan fen memurlarını da Hükûmet-i Seniyye'nin malumât ve tasdiki tahtında olarak ecnebiden tedarik ve istihdam etmeğe kumpanya mecbur tutulursa devletin menâfi'-i siyasiyesi te'min edilip mehâzîr-i melhûzaya meydan bırakılmamış olacağından şerâit-i ma'rûza ile hattın inşasına müsaade buyurulması arz ve istirhâm olunur, fermân.

Fî 22 Temmuz sene [1]315 / [3 Ağustos 1899]

Yemen Valisi
Hüseyin Hilmi

57

YEMEN VİLAYET BİNASININ İNŞASI

Yemen Vilayeti'nde bitme aşamasına gelen hükümet konağı için hazırlanan tarih kitabesine Padişah tarafından onay verildiği / Tarih kitabesinin metni

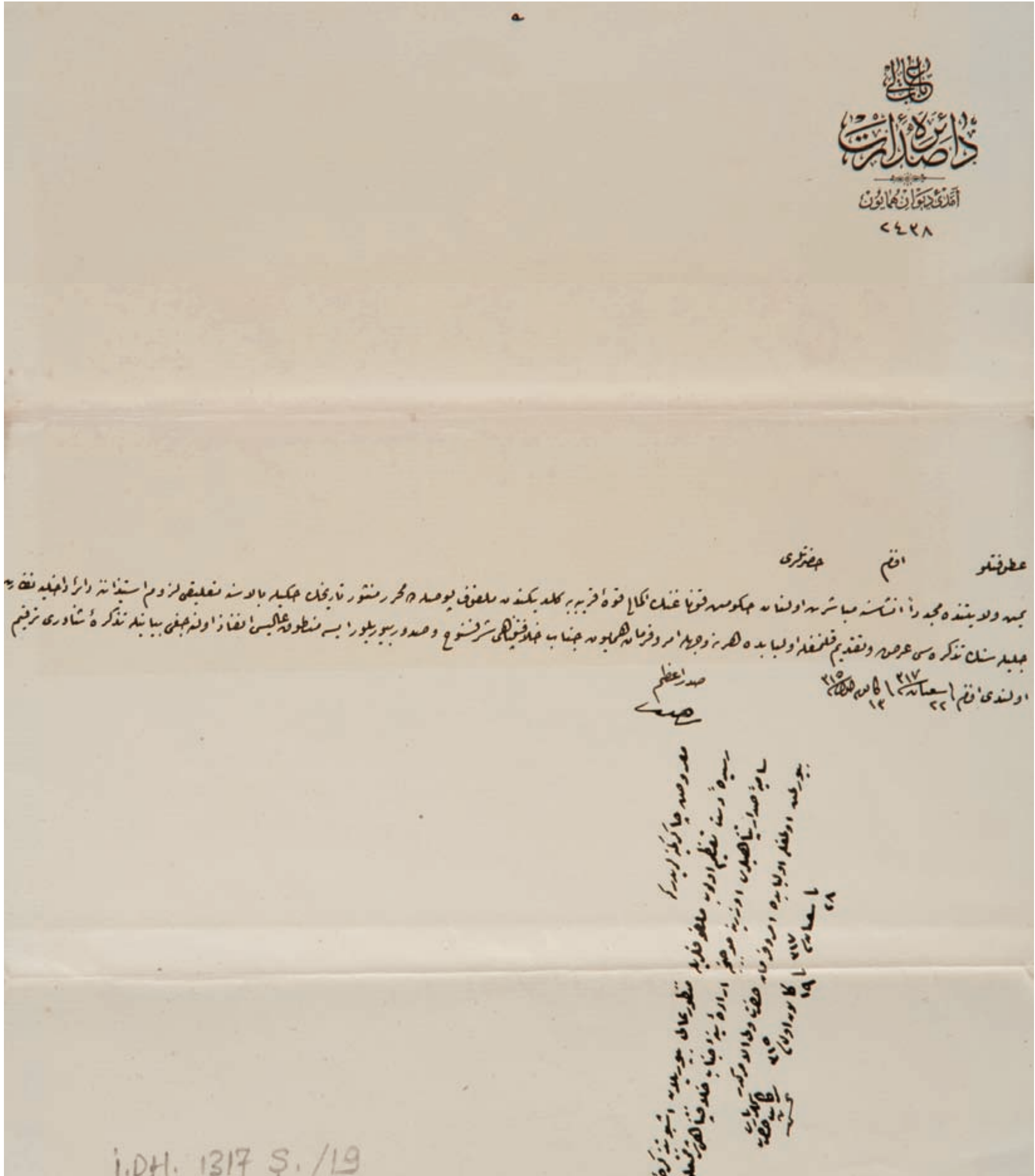
إستكمال إنشاء مبنى الولاية في اليمن

رفع من الصدر الأعظم إلى السلطان يتضمن ما جاء في خطاب ولاية اليمن بأن مبنى الحكومة في الولاية في مدينة صنعاء قد اشرف على الانتهاء والإذن المطلوب من نظارة الداخلية بالسماح لتعليق لوحة التاريخ التي تحوي اسم السلطان فوق المبنى.

ومرفق لوحة الانشاء لمبنى الولاية الذي يعود الى تاريخ 1317هـ.

التاريخ : 30 ديسمبر 1899م

İ. DH, 1317 Ş./19

باب عالی
دائرۂ صدارت
آمدی دیوان همایون
٢٤٢٨

İ.DH. 1317 Ş./19

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti'nde müceddeden inşasına mübâşeret olunan hükûmet konağının ikmâli kuvve-i karîbeye geldiğinden melfûf pusulada muharrer mensûr tarihin hakkiyle bâlâsına ta'lîkı lüzum-ı istîzânına dair Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi arz u takdim kılınmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 22 Şaban sene [1]317 ve fî 13 Kânûn-ı Evvel sene [1]315 / [25 Aralık 1899]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

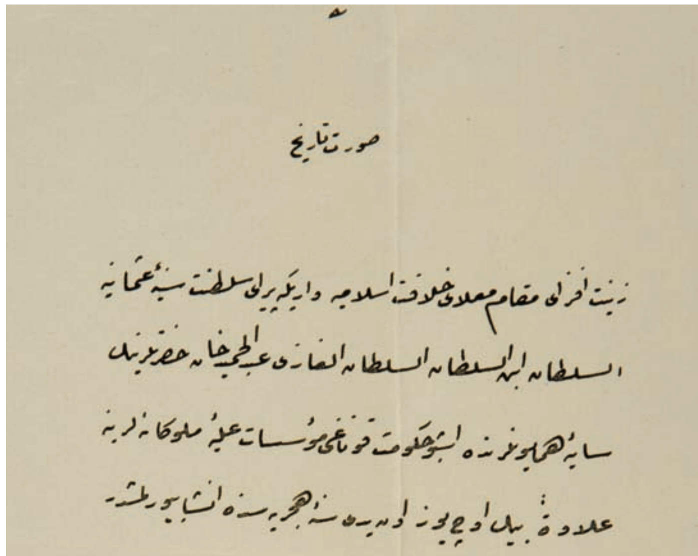
Fî 27 Şaban sene [1]317 ve fî 19 Kânûn-ı Evvel sene [1]315 / [30 Aralık 1899]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

* *

Suret-i Tarih

Zînet-efzâ-yı makam-ı muallâ-yı Hilâfet-i İslâmiyye ve erîke-pîrâ-yı Saltanat-ı Seniyye-i Osmaniyye es-Sultan ibnü's-Sultan es-Sultan el-Gazi Abdülhamid Han hazretlerinin saye-i hümâyûnlarında işbu hükûmet konağı müessesât-ı aliyye-i mülûkânelerine ilâveten bin üç yüz on yedi sene-i hicriyesinde inşa buyurulmuşdur.

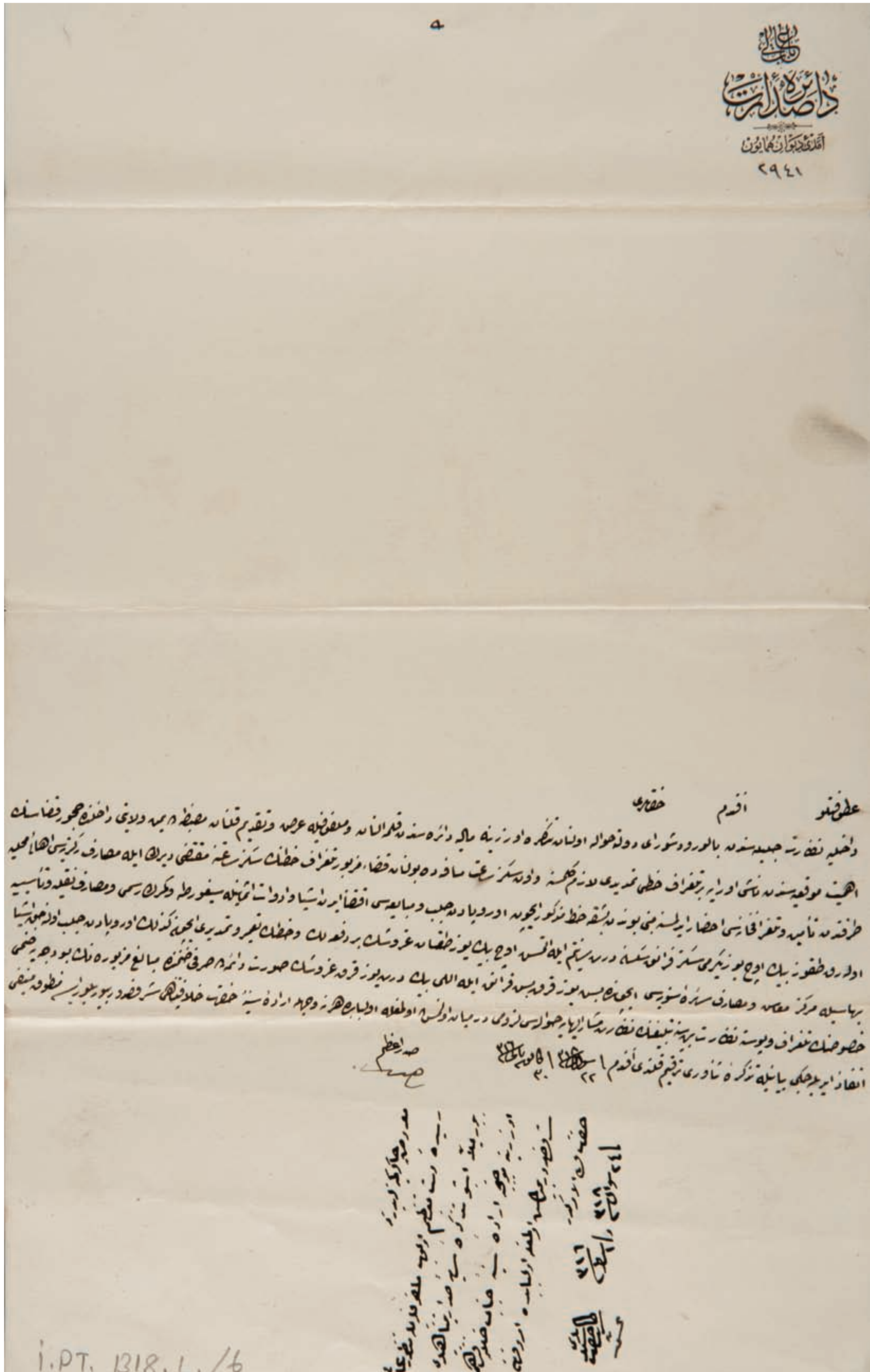
صورت تاريخ

زينت افزای مقام معلای خلافت اسلامیه و اریکه پیرای سلطنت سنیه عثمانیه
السلطان ابن السلطان السلطان الغازی عبد الحمید خان حضرتلرینک
سایه همایونلرنده ایشبو حکومت قوناغی مؤسسات علیه ملوکانه لرینه
علاوةً بیك اوچیوز اون یدی سنه هجریه سنده انشا بیورلمشدر

58

İ. PT, 1318 L./6

باب عالی
دائرهٔ صدارت
آمدی دیوان همایون
٢٩٤١

عطوفتلو افندم حضرتلری

İ.PT. 1318.L./6

HACUR KAZASI'NA TELGRAF HATTI ÇEKİLMESİ

Yemen Vilayeti dahilinde bulunan Hacur Kazası'nın önemli bir mevkide olmasından dolayı masraflarının bir kısmı ahali tarafından karşılanmak üzere telgraf hattı çekilmesi

تمديد خط التلغراف إلى قضاء حجور

رفع من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص الرسائل التي وصلت من نظارة الداخلية ومجلس شورى الدولة حول ضرورة مد خط التلغراف إلى قضاء حجور لأهمية موقعه ولبعده عن مركز الولاية وسوف يساهم الأهالي بتوفير المبالغ اللازمة لإنشاء الخط على أن يتم حلب المواد اللازمة للتمديد من أوربا وسوف تصل تكاليف المشروع من ثمن المواد ومصاريف التأمين والجمارك وإذا صدرت الموافقة فسيتم تبليغ نظارة البريد والتلغراف.

ثم تأشيرة سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 14 فبراير 1901م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
2941

Atûfetli efendim hazretleri

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden bi'l-vürûd Şûrâ-yı Devlet'e havale olunan tezkire üzerine Maliye Dairesi'nden kaleme alınan ve melfûfuyla arz u takdim kılınan mazbatada Yemen Vilâyeti dahilinde Hacur Kazası'nın ehemmiyet-i mevki'iyyesinden nâşi oraya bir telgraf hattı temdîdi lâzım gelmesine ve on sekiz saat mesafede bulunan kaza-yı mezbûr telgraf hattının sekiz saatine muktezî direk ile masârıf-ı rekziyesi ahali-i mahalliye tarafından te'min ve telgrafhânesi ihzâr edilmesine mebnî bundan başka hatt-ı mezkûr için Avrupa'dan celb ve mübâya'ası iktizâ eden eşya ve edevât esmânıyla sigorta ve gümrük resmi ve masârıf-ı nakliye ve te'sisiye olarak dokuz bin üç yüz yirmi sekiz frank seksen dört santim ile altmış üç bin yüz doksan kuruşun bir defalık ve hattın tamir ve temdîdi için kezâlik Avrupa'dan celb olunacak eşya bahâsıyla merkez, maaş ve masârıf-ı saire-i seneviyesi için de beş yüz kırk beş frank ile elli bin dört yüz kırk kuruşun suret-i dâimede sarfı zımnında mebâliğ-i mezbûrenin büdceye zammı hususunun Telgraf ve Posta Nezâret-i Behiyyesi'ne tebliğinin nezâret-i müşârunileyhâya havalesi lüzumu dermiyân olunmuş olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 22 Şevval sene [1]318 - Fî 30 Kânûn-ı Sânî sene [1]316 / [12 Şubat 1901]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 24 Şevval sene [1]318 - Fî 1 Şubat sene [1]316 / [14 Şubat 1901]

Serkâtib-i Hazret- i Şehriyârî
Tahsin

59

İ. PT, 1319 M./10

دائرهٔ صدارت

اقلام دیوان همایون

٢٤٢

İ.PT. 1319.M.29

YEMEN ŞEHİRLERİNİN TELGRAF HATLARI İLE BİRBİRİNE BAĞLANMASI

San'a-Hudeyde telgraf hattına bir tel ilave edilmesi, Madhak mevkiine bir telgraf merkezi kurulması, San'a'dan Zimar'a, Zimar'dan Perim'e Perim'den Ibb ve Ibb'dan Taiz'e kadar toplam 240 kilometrelik bir telgraf hattı inşa edilebilmesi ve yerli ahali tarafından taahhüt olunan 950 adet direkten başka Avrupa'dan ithal edilecek malzeme, tesis vb. masraflar için gerekli paranın bütçeye ilave edilmesi

ربط المدن الرئيسية في ولاية اليمن بخطوط التلغراف

رفع من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى الرسائل الواصلة من نظارة الداخلية ومجلس شورى الدولة والمحضر المرسل من الولاية بخصوص مد خطوط التلغراف الى مختلف المدن والمركز في ولاية اليمن وحيث أن خط التلغراف بين مدينة صنعاء ومدينة الحديدة جاهز ولكنه يحتاج إلى تغيير نوع الخطوط وسوف يتم مواجهة التكاليف اللازمة للمشروع في الميزانية السنوية، وطلب صدور الإرادة السنية في هذا الموضوع.

والخطة المقترحة تشير إلى مد الخط من صنعاء إلى تعز بواسطة خطوط التل والتي لها فوائد عديدة كما أنه من الضروري انشاء مبنى للتلغراف في مدينة مفحق ويتم التمديد على النحو التالي: من صنعاء إلى ذمار تسعون كيلو متراً ومن ذمار إلى بريم ثلاثون كيلو متراً ومن بريم إلى إب التي تبعد ستين كيلو متراً ومن إب إلى تعز ستين كيلو متراً وسوف يكون المجموع (240) كيلو متراً ويتعهد الأهالي بالمساعدة في التكاليف كما يفضل جلب المواد اللازمة للخطوط الجديدة والخطوط التي تحتاج إلى ترميم وإصلاح من أوربا.

وقد صدرت الإرادة السنية بتنفيذ ذلك.

التاريخ : 19 مايو 1901م.

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
243

Atûfetli efendim hazretleri

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden bi'l-vürûd Şûrâ-yı Devlet'e havale olunan tezkire üzerine Maliye Dairesi'nden kaleme alınan ve leffen arz u takdim kılınan mazbatada Yemen Vilâyeti'nde Hacile ve Madhak mevkilerinde bir telgraf merkezi küşâdıyla San'a'dan Hudeyde'ye kadar mevcud olan hatta bir tel daha ilâvesi için sarfı icab eden yirmi iki bin dört yüz otuz dokuz frank ile altmış üç bin sekiz yüz seksen kuruşun üç yüz on dört senesi büdcesine zamîmeten tesviyesi hususuna bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-sünûh buyurularak Hacile merkezi küşâd olunmuş ise de bazı esbâb-ı mahalliyeye mebnî mevcud olan hatta bir tel ilâvesinden fevâid-i matlûbe te'min olunamayacağından bundan sarf-ı nazarla San'a'dan Taiz'e kadar bir hattın temdîdi hâlinde Dersaâdet'le diğer bir vasıta-i muhabere daha açılmış olacağı cânib-i vilâyetden ahîren dermiyân olunmuş ise de San'a ve Hudeyde hattına bir tel ilâvesi ve masârıfının büdceye ilâveten tesviyesi makrûn-ı müsaade-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânî buyurulmuş olduğundan

mezkûr telin ol vechile temdîdi ve Madhak mevkiine dahi bir telgraf merkezi küşâdıyla beraber ber-mûceb-i iş'âr-ı mahallî San'a'dan doksan kilometre mesafede kâin Zimar'a ve oradan otuz kilometrede kâin Perim'e ve Perim'den altmış kilometre bu'dunda vâki Ibb ve Ibb'dan altmış kilometre mesafede bulunan Taiz'e kadar cem'an iki yüz kırk kilometrelik bir telgraf hattının dahi temdîdi ve ahali-i mahalliye tarafından taahhüd olunan dokuz yüz elli aded direkden mâadâ Avrupa'dan celb ve mübâya'ası lâzım gelen eşya ve edevât esmânıyla masârıf-ı te'sisiye-i saire olarak yirmi yedi bin dört yüz seksen dört frank yetmiş altı santim ve yüz kırk sekiz bin dört yüz on dört kuruşun bir defalık ve hutût-ı mezkûrenin tamiri için kezâlik Avrupa'dan celbi muktezî eşya ile merâkizin muayyen ve masârıf-ı seneviyesi bulunan bin altı yüz üç frankla yüz seksen üç bin dokuz yüz altmış kuruşun suret-i dâimede olarak tahsisiyle hatt-ı mezkûrun temdîd ve inşası ve mebâliğ-i mezbûrenin büdceye zamîmeten tesviyesi hususunun Telgraf ve Posta Nezâret-i Behiyyesi'ne tebliğinin Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi dermiyân olunmuş olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 22 Muharrem sene [1]319 - Fî 29 Nisan sene [1]317 / [12 Mayıs 1901]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 Muharrem sene [1]319 ve fî 6 Mayıs sene [1]317 / [19 Mayıs 1901]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

سايهٔ موفقيتوايهٔ شهرياريده صنعادن تعزه تمديد قلنان تلغراف خطنه بر نشانهٔ مفخرت اولمق اوزره
صنعاده انشا قلنمقده اولان ستونك رسميدر

San'a'dan Taiz'e uzatılan telgraf hattına bir iftihar nişanesi olmak üzere inşa edilen sütun

العمود الذي أنشئ في صنعاء ليكون رمز فخرٍ لخط التلغراف من صنعاء إلى تعز

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90661-0001)

KATABA-TAİZ ARASINA TELGRAF HATTI ÇEKİLMESİ

Yemen Vilâyeti'ne bağlı Kataba Kazası'na Taiz'den bir telgraf hattı çekilmesi ve orada bi telgraf merkezi açılması için gerekli meblağın karşılanması

توصيل خط التلغراف من مدينة تعز إلى مدينة قعطبة

محضر مجلس شورى الدولة بخصوص رسالة نظارة الداخلية ورفع الولاية بضرورة مد خط التلغراف من مدينة تعز إلى منطقة قعطبة وذلك لحاجة اللجنة العثمانية المكلفة بتحديد الخط الفاصل بين الممتلكات العثمانية والممتلكات البريطانية الى وسيلة اتصال سريعة لأن وسيلة الاتصال المستخدمة الآن هم الخيالة ولكنهم يستغرقون وقتاً طويلاً في نقل المعلومات الضرورية من اللجنة إلى المكان المطلوب في الوقت الذي تستطيع اللجنة الإنجليزية فيه التواصل مع أي جهة تريد وبسرعة وعلى نظارة البريد والتلغراف توفير المبلغ المطلوب لتنفيذ المشروع.

التاريخ : 1903/5/26 م

Şûrâ-yı Devlet
Maliye Dairesi
Aded
765

Dahiliye Nezâreti'nin Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulan selh-i Muharrem sene [1]321 tarih ve dokuz yüz elli altı numara numaralı tezkiresi melfûfuyla Maliye Dairesi'nde kırâet olundu.

Meâlinde Nevâhî-i Tis'a ile Taiz Sancağı arasında tayini mukarrer olan hatt-ı fâsılın İngiliz komiserleriyle müştereken tayinine memur olup el-yevm Kataba Kazası'nda bulunan Osmanlı komiserleriyle vilâyet ve Ordu-yı Hümâyûn arasındaki muhaberâtın te'hiri envâ'-ı mehâzîr ve müşkilâtı dâ'î olacak derece-i ehemmiyetde bulunduğu ve telgraf merkezi olan Taiz Kasabası Kataba'ya bir süvarinin mütemâdiyen seyr-i seri' ile yirmi dört saatde kat' edeceği mesafede olarak arada birkaç noktaya süvariler tertib ve ikame edilmiş ise de bir telgrafa yine dört günden evvel cevab alınamamakda olduğu ve İngiliz komiserlerinin tesrî'-i muhaberâtı için geçende İngiltere Hükûmetince Aden'den Kataba'nın bir-iki saat kurbunda bulunan Sal'a'ya telgraf hattı temdîd edilmiş olması Osmanlı komiserleriyle de muhaberâtın te'min-i tesrî'i lüzumunu takviye etdiği gibi ameliyât-ı temdîdiye hitâm buldukdan sonra dahi hatt-ı fâsılın üzerinde bulunan Kataba'nın muhaberâtı haiz-i ehemmiyet ve müsta'ciliyet olacağı cihetle Taiz'den oraya bir hatt-ı telgrafî temdîdi derece-i vücûba gelmiş olduğu beyânıyla icra-yı icabı Yemen Vilâyeti'nden iş'âr kılınmış ve mezkûr kazaya hat temdîdiyle merkez küşâdı hâlinde bir defaya mahsus olarak mübâya'a edilecek olan alet ve edevât esmânıyla nakliye ve rekziye ve inşâiye ve tefrişiye olarak yedi bin elli üç frankla altmış dört bin yüz seksen kuruş ve merkezin senevî maaşı ve masârıfât-ı sairesi için de yirmi sekiz bin altı yüz kırk kuruş dört yüz frankın tesviyesi ve i'tâsı lâzım gelip ancak meblağ-ı mezbûrun tahsisât miyânında karşılık olmadığı beyânıyla büdceye zamîmeten tesviyesi bi'l-muhabere Telgraf ve Posta Nezâreti'nden bildirilmiş olduğundan bahisle istîzân-ı keyfiyet kılınmışdır.

İktizâ-yı maslahat lede'l-müzâkere büdceye zamâim icrası hakkındaki memnû'iyetden ve fevkalâde zuhur eden bu misillü masârıfa yine fevkalâde olarak büdce dahilinde karşılık bulunması lüzumundan bahisle hatt-ı mezkûr masârıf-ı mukteziyesine dahi büdce dahilinde karşılık bulunması lüzumu iki re'y tarafından dermiyân kılınmış ise de gösterilen lüzum ve ehemmiyete ve masârıf-ı mukteziyeye büdce dahilinde karşılık olmadığı suret-i iş'ârdan anlaşılmasına mebnî mebâliğ-i mezkûrenin büdceye zamîmeten tesviyesi zarurî görülmüş olmakla keyfiyet bi'l-istîzân makrûn-ı müsaade-i seniyye-i hazret-i Padişahî buyurulduğu takdirde infaz-ı mantûk-ı münîfinin Posta ve Telgraf Nezâreti'ne li-ecli't-tebliğ Dahiliye Nezâreti'ne havalesi tezekkür ve keşif defteri leffen takdim kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 28 Safer sene 1321 ve fî 13 Mayıs sene [1]319 / [26 Mayıs 1903]

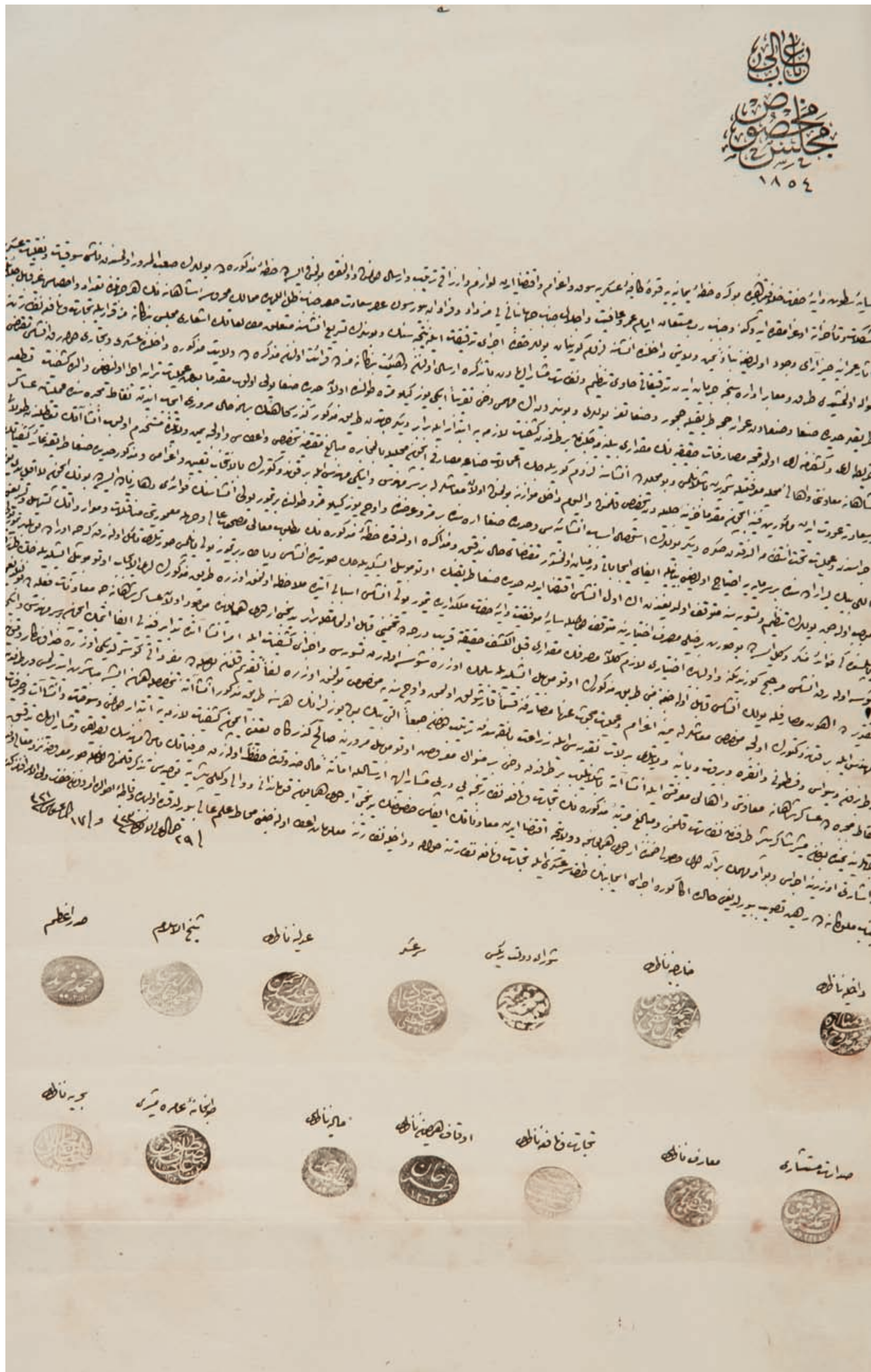
(Şûrâ-yı Devlet üyelerinin mühürleri)

61

Y. A. Res, 132/55

YEMEN'DE YENİ YOLLAR YAPILMASI

Yemen'de genel ulaşımda ve askerî nakliyatta bazı sıkıntıların yaşandığı, öncelikle Hudeyde-San'a, San'a-Hacur, San'a-Taiz arasında yeni yollar yapılması gerektiğinden maliyetlerinin karşılanması maksadıyla Hüdavendigâr, Konya, Trabzon, Sivas, Kastamonu, Ankara, Beyrut ve Yanya Vilâyetleri bedelât-ı nakdî (askere gitmeme karşılığı devlete verilen 50 Osmanlı altını) geliri ile Ziraat Bankası'ndan ilave bir miktar daha paranın tahsis edilmesi

إنشاء طرق جديدة في ولاية اليمن

محضر المجلس المخصوص حول حاجة ولاية اليمن إلى إنشاء طرق جديدة لأن التنقلات صعبة جداً بين المدن وهذا يؤثر على تحركات القوات العثمانية فيها واصبح من الضروري تعبيد وتسوية طريق صنعاء الحديدة وطريق صنعاء عمران حجة الى حجور وطريق صنعاء تعز وهذه الطرق من أهم الطرق التي يستخدمها جميع من في اليمن وطريق صنعاء الحديدة التي تقدر بمأتي كيلو متر قد بدأت فيها بعض الاعمال لتسويتها و لم تحدد بعد تكاليف انشاء تلك الطرق، ويمكن ان يقوم الاهالي بالمساعدة في تنفيذ المشاريع، كما تم التأكيد على سرعة تنفيذ مشاريع الطرق المهمة في اليمن كما أن اعتماد وتقدير المبالغ اللازمة تحتاج إلى مهندسين متخصصين.

التاريخ : 30 أغسطس 1905م

Bâb-ı Âlî
Meclis-i mahsus
1854

Saye-i satvet-vâye-i hazret-i Hilâfet-penâhîde bu kere hıtta-i Yemaniye'ye kuvve-i kâfiye-i askeriye sevk ve i'zâm ve iktizâ eden levâzım ve erzakı tertib ve irsâl olunmuş ve olunmakda bulunmuş ise de hıtta-i mezkûrede yolların sa'bü'l-mürûr olmasından nâşi sevkıyât ve nakliyât-ı askeriye müşkilât ve te'hirâta uğramakda idüğüne ve cenâb-ı Rabb-i müste'ân eyyâm-ı ömr ve afiyet ve iclâl-i cenâb-ı cihanbânîyi müzdâd ve firâvân buyursun. Asr-ı saadet-hasr-ı cenâb-ı zıllullahîde Memâlik-i Mahrûse-i Şahane'nin her cihetinde ta'dâd ve ihsâsı gayr-ı kâbil-i celâil-i âsâr-ı umrâna hayz-ârâ-yı vücud olduğuna binâen Yemen Vilâyeti dahilinde inşasına lüzum görünen yollar hakkında icra-yı tedkikât ile neticesinin ve bunların tesrî'-i inşasına müte'allik mütalaâtın iş'ârı meclis-i bendegânemiz kararıyla Ticaret ve Nâfia Nezâreti'ne havale olunmuş idi. Turuk ve Me'âbir İdaresince cereyân eden tedkikâtı hâvî tanzim ve nezâret-i müşârunileyhâdan tezkire irsâl olunan ve hey'et-i bendegânemizde kırâet olunan müzekkirede vilâyet-i mezkûre dahilinde askerî ve ticarî olarak inşası muktezî tarîkler Hudeyde-San'a ve San'a'dan Amran-Hacca tarîkıyle Hacur ve San'a-Taiz yolları ve bunlardan en mühimi dahi takrîben iki yüz kilometre tûlünde olan Hudeyde-San'a yolu olup mukaddemâ bazı ameliyât-ı turâbiye icra olunduğu ve elde keşfiyât-ı kat'iyye haritaları ve keşifnâmeleri olmadıkça masârıfât-ı hakîkiyenin mikdarı bilinemeyeceğinden bir tarafdan keşfiyât-ı lâzımeye ibtidâr ile beraber diğer cihetden tarîk-ı mezkûr güzergâhının behemehâl mürûru icab eden nukât-ı mücbiresinde ameliyât-ı asâkir-i şahane muâveneti ve ahali-i mahalliye ma'rifetiyle şimdiden başlanılması ve bu mahallerde inşasına lüzum görülecek imalât-ı sınâiye masârıfı için mahalliyle bi'l-muhabere mebâliğ-i mukteziye tahsis ve i'tâsı ve evvelce Yemen Vilâyeti'nde müstahdem olup inşaatın tatilinden dolayı Dersaâdet'e avdet

eden memurîn-i fenniye için mukaddemâ Hazine-i Celîle'den tahsis kılınmış ve el-yevm dahil-i muvâzene bulunmuş olan maaşlarla bir sermühendis ve iki mühendis ile bir kondüktörün bi'l-intihâb tayin ve i'zâmı ve mezkûr Hudeyde-San'a tarîkıne aid keşfiyâtın icrasından ve ameliyât taht-ı intizama alındıkdan sonra diğer yolların istihsâl-i esbâb-ı inşâiyesi ve Hudeyde-San'a arasında bir metre arzında ve üç yüz kilometre tûlünde bir demiryolu inşasının fevâidi daha ziyade ise de bunun için lâ-ekal yedi yüz elli bin lira râddesinde bir sermayeye ihtiyac olduğu beyânıyla ifa-yı icabâtı dermiyân olunmuşdur. Muktezâ-yı hâl tedkik ve müzâkere olundukda hıtta-i mezkûrenin matlûb-ı me'âlî-mashûb-ı âlî vechile ma'mûriyeti münâkalât ve mevâridâtın teshîl ve tesrî'ini mûcib olacak yolların tanzim ve tesviyesine mütevakkıf olduğundan en evvel inşası iktizâ eden Hudeyde-San'a tarîkının otomobil işledilecek suretde inşası veya dar bir demiryolu yapılması suretleri te'emmül olunarak gerçi orada böyle bir demiryolu yapılmasındaki fevâid münker değil ise de bu suret bir hayli masraf ihtiyarına mütevakkıf olmasıyla saye-i muvâfakat-vâye-i hazret-i mülkdârîde demiryolu inşası esbâbı âtîde mülâhaza olunmak üzere tarîk-ı mezkûrun lede'l-icab otomobil işledilecek tarzda şose olarak inşası müraccah göründüğüne ve ol bâbda ihtiyarı lâzım gelen masrafın mikdarı kable'l-keşf hakikate karîb derecede tahmini kâbil olmamakla beraber Yedinci Ordu-yı Hümâyûn'da mevcud olan asâkir-i şahanece muâvenet-i fi'liyede bulunduğu takdirde ehven masârıfla yolun inşası kâbil olacağına mebnî tarîk-ı mezkûrun otomobil işledilebilmek üzere şose olarak tesviyesi ve icra-yı keşfiyât ile umûr-ı inşaatda tedâbîr-i fenniyeyi ifa etmek için bir sermühendis ve iki mühendis ile bir kondüktörün evvelce mahsus maaşlarla Yemen'e i'zâm ve ameliyât-ı mebhûsun-anhâ masârıfına kısmen karşılık olmak ve üç seneye mahsus bulunmak üzere leffen takdim kılınan pusulada müfredâtı gösterildiği üzere Hüdavendigâr ve Konya ve Trabzon ve Sivas ve Kastamonu ve Ankara ve Beyrut ve Yanya Vilâyetleri bedelât-ı nakdiyesi ile Ziraat Bankası'ndan tertib olunan cem'an altı bin beş yüz liranın her sene tarîk-ı mezkûr inşaatına tahsisle hemen işe mübâşeret etdirilmesi ve bir tarafdan nukât-ı mücbirede asâkir-i şahane muâveneti ve ahali ma'rifeti ile inşaata başlanılıp bir tarafdan dahi ber-minvâl-i ma'rûz otomobil mürûruna sâlih güzergâh tayini için keşfiyât-ı lâzımeye ibtidâr olunması ve sevkıyât ve inşaat ve sarfiyât cihetlerine Yemen'de bulunan Müşir Şakir Paşa tarafından nezâret kalemini ve mebâliğ-i mürettebe-i mezkûrenin Ticaret ve Nâfia Nezâretince peyderpey müşârunileyhe irsâliyle emaneten mal sandığında hıfz olunarak sarfiyâtın başmühendisin tasarrufu ve müşârunileyhin tedkik ve işareti üzerine icrası ve bu umûr-ı mühimmin bir an evvel husûlü zımnında Ordu-yı Hümâyûnca ve vilâyetçe iktizâ eden muavenetin ifası hususunun Yedinci Ordu-yı Hümâyûn kumandanı ve vali vekili paşaya tavsiyesi tezekkür kılınmış olmakla suver-i ma'rûza nezd-i me'âlî-vefd cenâb-ı mülûkânede rehîn-i tasvîb buyurulduğu hâlde ona göre icra-yı icabının taraf-ı Seraskerî ile Ticaret ve Nâfia Nezâreti'ne havale ve Dahiliye Nezâreti'ne malumât i'tâ olunacağı muhât-ı ilm-i âlî buyuruldukda ol bâbda ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 29 Cemâziyelâhir sene [1]323 ve fî 17 Ağustos sene [1]321 / [30 Ağustos 1905]

(Meclis-i Mahsus üyelerinin mühürleri)

* *

باب عالی
دائرهٔ صدارت
آمدی دیوان همایون

خداوندکار	٢٠٠٠
قونیه	١٠٠٠
طربزون	٥٠٠
سیواس	٥٠٠
قسطمونی	٣٥٠
بیروت	٣٥٠
انقره	٤٠٠
	٥٠٠٠
یانیه	٥٠٠
ازمیر	٥٠٠
زراعت بانقه سنده	٥٠٠
	٦٥٠٠

Hüdavendigâr	2.000
Konya	1.000
Trabzon	500
Sivas	500
Kastamonu	350
Beyrut	350
Ankara	400
[Yekûn]	5.000
Yanya	500
İzmir	500
Ziraat Bankası	500
[Yekûn]	6.500

**

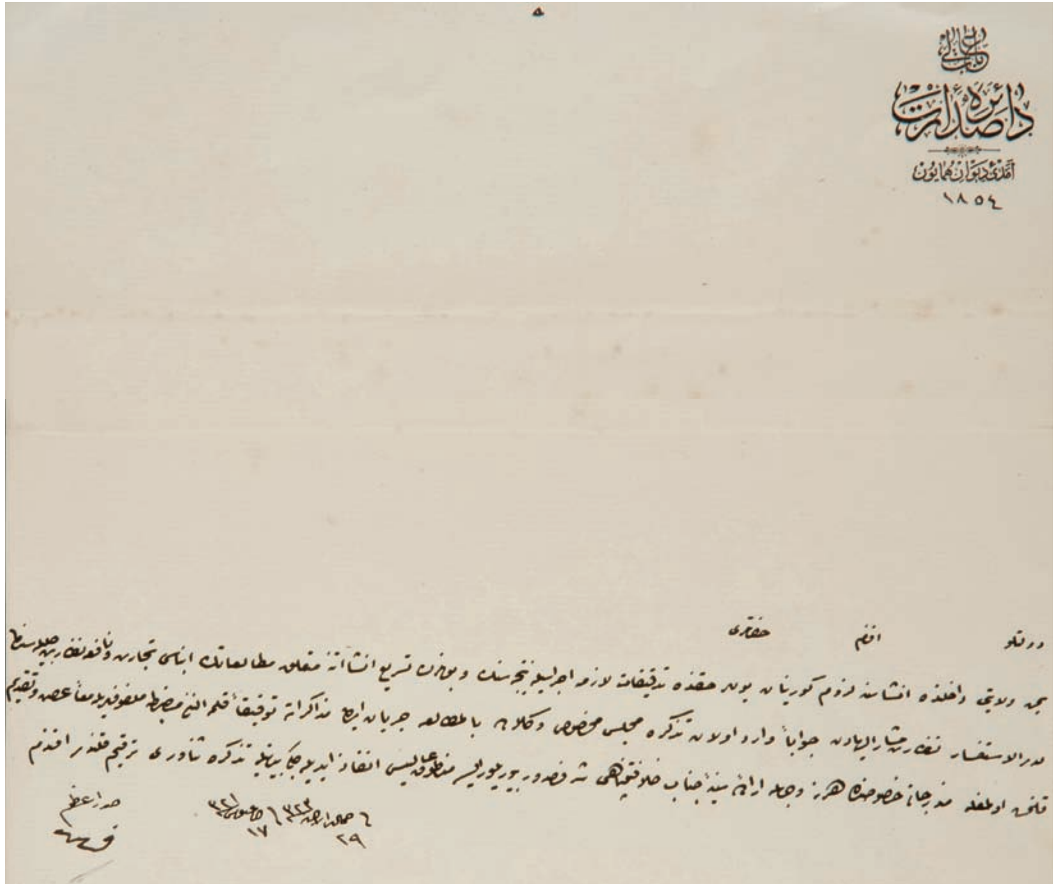
Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1854

Devletli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti dahilinde inşasına lüzum görünen yollar hakkında tedkikât-ı lâzıme icrasıyla neticesinin ve bunların tesrî'-i inşaatına müte'allik mütâlaâtın inbâsı Ticaret ve Nâfia Nezâret-i Celîlesi'nden lede'l-istifsâr nezâret-i müşârunileyhâdan cevaben vârid olan tezkire Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'da bi'l-mütâla'a cereyân eden müzakerâta tevfîkan kaleme alınan mazbata melfûflarıyla ma'an arz u takdim kılınmış olmakla mündericâtı hususunda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 29 Cemâziyelâhir sene [1]323 - Fî 17 Ağustos sene [1]321 / [30 Ağustos 1905]

Sadrıazam
Ferid

Yemen'de yol ve köprülerin yetersiz olması sebebiyle nakliyat güçlükle yapılabilmekteydi

صعوبة النقل بسبب عدم كفاية الطرق والجسور

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 779-76-0030)

Hudeyde ile San'a arasında yapılması düşünülen demiryolunun haritası

خارطة خط السكة الحديد المزمع مدّه بين الحديدة وصنعاء

[Harita Tasnifi, Nu. 640]

62

İ. HUS, 1323 Ca./30 - İ. HUS, 1323 B./62 - İ. HUS, 1324 M./108

٥

مابین همایون

باش کتابت دائره‌سی

٤٩٠٥

محلی بدلیله مبایعه و جلبی ۱ جمادی الاولینك ۳۲۳ تاریخنده تبلیغ ایدیلن

حدیده‌ده صولرك تقطیر و تصفیه‌سنه مخصوص اولمق اوزره محلی بدلیله مبایعه و جلبی

صو ماکنه‌سنك ساعتده یوز کیلو بوز یاپه‌جق طاقتلی صو ویره‌جك و دیکر بوز یاپاجق قوتده اولمق اوزره تخمیناً ایکی بیکده

ایکی بیك درت یوز انکلیز لیراسنه مبایعه و جلبی اولنه‌جغی و محلی بدیه‌سنك بوکا مقابل سنه عتیقه مطلوباتندن تأدیه‌سی

اولنوب اوزره بقایاسنده تحصیلات وقوعبولمامش بالکلیه حالا موالده تویکی لزومی عیب والی وکیلی وقوماندان عمومیسی

قوماندانی مشیر فیضی پاشا حضرتلری طرفندن عرض و اشعار قلنمسنه و مذکور ماکنه‌نك بر وجه عرض و اشعار مبایعه و جلبی خصوصنه

اراده سنیه جناب خلافتپناهی شرف متعلق بیورلمش اولمغله اول بابده امر و فرمان حضرت ولی الامرکدر.

۲٤ ربیع الآخر ۳۲۳
۱۱ مایس ۳۲۱

سرکاتب حضرت شهریاری

HUDEYDE'DE BUZ VE SU FABRİKASI KURULMASI

Hudeyde'de bir buz fabrikası kurulması ve kötü suların damıtılıp arındırılması için bir su makinası satın alınması

إنشاء مصنع للثلج في مدينة الحديدة

جاء في تبليغ سر كاتب السلطان بأنه كان قد تم إصدار الإرادة السنية بالموافقة على إنشاء مصنع للثلج في مدينة الحديدة في جمادى الأولى 1323هـــ واستجلاب ماكينة تقطير وتكرير للمياه، ولكن إلى الآن لم يتم إنشاء المصنع بحسب الرفع من رئاسة اللجنة التفتيشية لليمن، ولأن الحاجة إلى المصنع مازالت قائمة وبموجب الاشعارات المرفوعة من رئاسة اللجنة المذكورة يتم استكمال المعاملة كما ورد في التعليمات السابقة.

وصدرت الإرادة السنية مرة أخرى بالموافقة على تنفيذ اللازم.

التاريخ : 23 مارس 1906م

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
2811

Hudeyde'nin sıcaklığı ve kesretle asker bulunması hasebiyle orada bir buz fabrikası te'sis ve fena suların taktîr ve tasfiyesine mahsus olmak üzere bir su makinesi celbi zımnında mahalli belediyesince iktizâ-yı keyfiyetin az zaman zarfında icra kılınması şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî icab-ı âlîsinden olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 5 Cemâziyelevvel sene [1]323 - Fî 25 Haziran sene [1]321 / [8 Temmuz 1905]

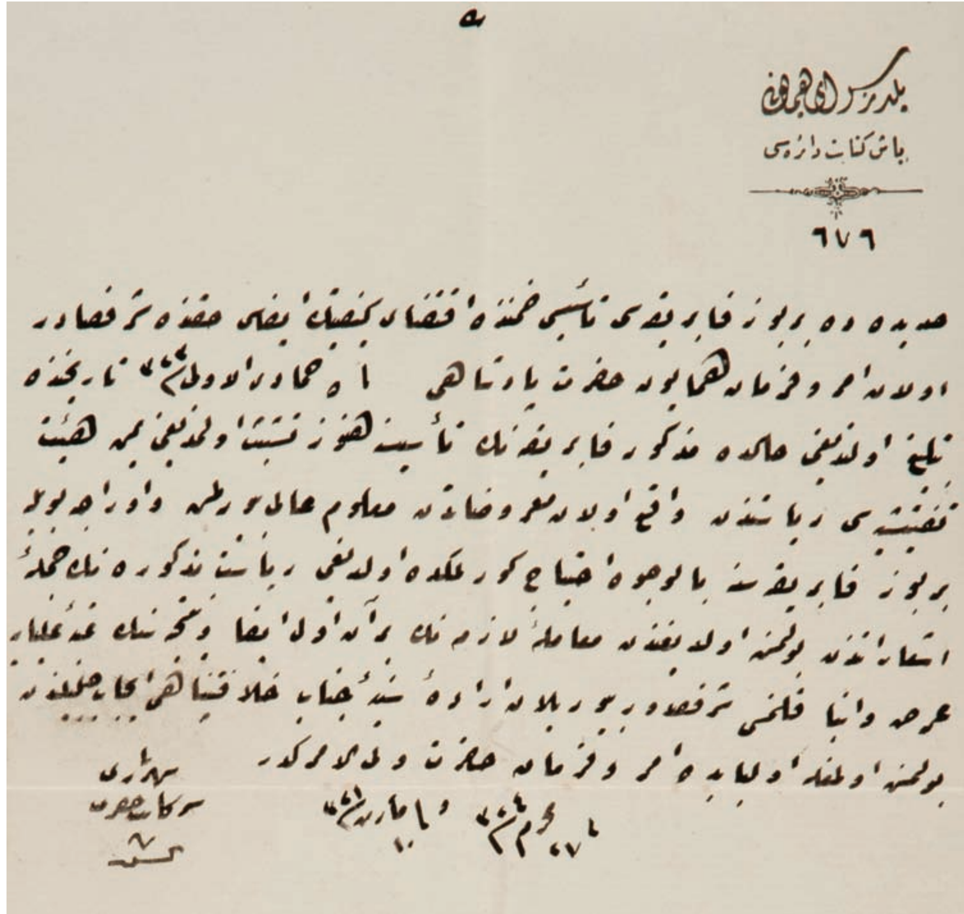
Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

* *

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
4905

Hudeyde'de fena suların taktîr ve tasfiyesine mahsus olmak üzere mahallî belediyesince mübâya'a ve celbi fî 5 Cumâdelûlâ sene [1]323 tarihinde tebliğ edilen su makinesinin saatde yüz kilo buz, beş ton tatlı su vermek ve on beş bârgir kuvvetinde olmak üzere tahminen iki binden iki bin dört yüz İngiliz lirasına mübâya'a ve celb olunabileceği ve mahallî belediyesinin buna mukabil sinîn-i atîka matlûbundan başka karşılık olmayıp o seneler bakayasından tahsilât vuku bulmasına binâen sâl-i hâl emvâlinden tesviyesi lüzumu Yemen Vali Vekili ve Kuvve-i Umumiye

یلدز سرای همایونی
باش کتابت دائرهسی
٦٧٦

Kumandanı Müşir Feyzi Paşa hazretleri tarafından arz u iş'âr kılınmış ve mezkûr makinenin ber-vech-i arz u iş'âr ve mübâya'a ve celbi hususuna irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 24 Receb sene [1]323 ve fî 1 Eylül sene [1]321 / [14 Eylül 1905]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

* *

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
676

Hudeyde'de bir buz fabrikası te'sisi zımnında iktizâ-yı keyfiyetin ifası hakkında şeref-sâdır olan emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Padişahî fî 5 Cumâdelûlâ sene [1]323 tarihinde tebliğ olunduğu hâlde mezkûr fabrikanın te'sisine henüz teşebbüs olunmadığı Yemen Hey'et-i Teftişiye-si Riyâseti'nden vâki olan ma'ruzâtdan malum-ı âlî buyurulmuş ve oraca böyle bir buz fabrikası-

San'a ve civarı köylerinde kuyulardan su çekilmesi usûlü

طريقة سحب المياه من الأبار في صنعاء والقرى المجاورة

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 779-76-0027)

na bi'l-vücûh ihtiyac görülmekde olduğu riyâset-i mezkûrenin cümle-i iş'ârâtından bulunmuş olduğundan muamele-i lâzımenin bir an evvel ifası ve neticesinin atebe-i ulyâya arz ve inbâ kılınması şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî icab-ı celîlinden bulunmuş olmakla ol bâbda emr-u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 27 Muharrem sene [1]324 ve fî 10 Mart sene [1]321[1] / [23 Mart 1906]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî

Tahsin

63

İ. KNM, 1327 Ş./23

باب عالی

دائرهٔ صدارت

İ. KNM. 1327. Ş. /23

YEMEN'DE DEMİRYOLU YAPILMASI

Yemen'de demiryolu ve istasyon inşa edilmesi hakkındaki kanun tasarısının Meclis-i Mebusânca kabul edildikten sonra Padişah tarafından da tasdik edildiği

إنشاء خط للسكة الحديد في اليمن

رفع من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص مشروع انشاء خط للسكة الحديد في ولاية اليمن ويفيد بأن مجلس المبعوثان قد وافق على التعديل المرفوع من شعبة السكك الحديدية في الحكومة وتم اصدار اللائحة القانونية والقرارات المتعلقة بإنشاء المشروع.

ثم تأشيرة سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 24 أغسطس 1909م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1232

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen'de inşası mutasavver olan demiryolu ve şubesi hakkında hükûmetçe bi't-tanzim Meclis-i Mebûsânca ta'dîlen kabul olunan lâyiha-i kanuniyeye ve merbûtâtına dair kaleme alınan kararnâme ile teferruâtının gönderildiğini hâvî Meclis-i Ayân Riyâset-i Celîlesi'nin tezkiresi melfûflarıyla arz u takdim kılınmış olmakla irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 7 Şaban sene [1]327 - Fî 10 Ağustos sene [1]325 / [23 Ağustos 1909]

Sadrıazam
Hüseyin

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla beraber manzûr-ı âlî olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-sudûr buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 Şaban sene [1]327 - Fî 11 Ağustos sene [1]325 / [24 Ağustos 1909]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Halid Ziya

MV, 132/35

مجلس وکلا مذاکراتنه مخصوص ضبط ورقه سیدر

35

سلطنتانه رقمی	حاضر بولنان ذوات فخامتك اسامیسی	جلد رقمی
تاریخ		مجلسك کشادی
عربی / رومی		رفع / فتح
۹ شعبان ۳۲۷ / ۱۱ ایلول ۳۲۵		

مذاکره اولنان مواد مسئله ورقه‌نك نوعیله خلاصه مآلی باب‌عالی اوراق اوطه‌سی نومروسی وحواله تاریخی وملفوفاتی وحکم قطعیه اولندیغی

نوعی	عددی ملفوفاتك	اوراق اوطه‌سنك نومروسی	تاریخ حواله‌سی
			عربی / رومی

خلاصه مآلی

یمنده ارتوازیه قیولری کشادی خصوصنده مقدما حکومت مصریه خدمتنده بولنمش اولان موسیو لورنس مورتوه ایله واجسینك شهری اوچ بیك غروش معاش وسنوی ... خرج راه ویرلمك وایکی سنه مدتله قونطراتولری عقد ایدلمك اوزره موافقتلری استحصال ایدلدیکنه بحث ایله سالف البیان معاش وخرج راهك بو سنه نهایتنه قدر بالغ اولاجغی مقداری داخلیه بودجه سنده تسویه‌سی لزومنه دائر تجارت ونافعه نظارتنك ۹ شعبان ۳۲۷ تاریخلی تذکره‌سی قرائت اولندی

قراری

مومی الیهمانك او وجهله خدمت دولته قبولری موافق ایسه ده بونلر ایچون تعیین اولنان ایکی سنه مدت براز فضله اولدیغندن ایلروده ایجاب حاله کوره تمدید ایدلمك اوزره شمدیلك برر سنه ایچون مقاوله‌لرینك عقدی وکندولرینه ویرلجك معاش وخرج راهك طائف غربده ارتوازیه قیولری ایچون نافعه تخصیصاتندن اعطاسی وکلیاته مبالغه تسویه‌سی واثنای عملیاتده جهت عسکریه‌دن بر ضابطك بولندیرلمسنك حربیه نظارتیله بالمخابره قرارلشدیرلمسی خصوصنك نظارت مشارالیهایه تبلیغی تذکر قلندی

ضبط سودسنه مخصوص امضا محلی	ادوی ملفوفاتکه مخصوص امضا محلی	ارجمته مخصوص امضا محلی	مستشارلغه مخصوص امضا محلی
تاریخ	تاریخ	تاریخ	تاریخ

MV. 132 / 35

YEMEN'DE ARTEZYEN KUYULARI AÇILMASI

Yemen'de artezyen kuyuları açtırmak üzere Mösyö Lorans Morton ve Mösyö Vacesept ile dört aylık mukavele yapılması ve çalışmalar sırasında yanlarında askerî birer zabitin bulundurulması

حفر آبار إرتوازية في ولاية اليمن خلال أربعة أشهر

قرار من مجلس الوكلاء بالموافقة على حفر آبار ارتوازية في ولاية اليمن عن طريق المقاول المسيو لورانس مورتون الذي تم توقيع العقد معه لتنفيذ المشروع لمدة سنتين وعلى نظارة الأشعال العمومية تسوية المبالغ اللازمة لتنفيذ تلك المشاريع.

التاريخ : 25 اغسطس 1909م

Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsus Zabıt Varakasıdır:

Hulâsa-i Meâli

Yemen'de artezyen kuyuları küşâdı zımnında mukaddemâ Hükûmet-i Mısrıyye hizmetinde bulunmuş olan Mösyö Lorans Morton ile Vacesept'in şehrî üçer bin kuruş maaş ve südüsü nisbetinde harcırah verilmek ve iki sene müddetle kontratoları akdedilmek üzere muvâfakatları istihsâl edildiğinden bahisle sâlifü'l-beyân maaş ve harcırahın bu sene nihayetine kadar bâliğ olacağı mikdarın Dahiliye büdcesinden tesviyesi lüzumuna dair Ticaret ve Nâfia Nezâreti'nin 9 Şaban sene [1]327 tarihli tezkiresi kırâet olundu.

Kararı

Mûmâileyhimânın o vechile hizmet-i devlete kabulleri muvâfık ise de bunun için tayin olunan iki sene müddet biraz fazla olduğundan ileride icab-ı hâle göre temdîd edilmek üzere şimdilik dört ay için mukavelelerinin akdi ve kendilerine verilecek maaş ve harcırahın Trablusgarb'da artezyen kuyuları için nâfia tahsisâtına idhal kılınan mebâliğden tesviyesi ve esna-yı ameliyâtda cihet-i askeriyeden birer zâbitin bulundurulmasının Harbiye Nezâreti'yle bi'l-muhabere kararlaşdırılması hususunun nezâret-i müşârunileyhâya tebliği tezekkür kılındı.

Fî 9 Şaban [1]327 – Fî 12 Ağustos [1]325 / 25 Ağustos 1909

(Meclis-i Vükelâ üyelerinin imzaları)

65

İ. MMS, 1332 Ra./16 - MV, 233/85 - İ. MMS, 1332 Ra./16

AMRAN ŞEYHİNİN YEMEN VE İSTANBUL'DA OTOBÜS ŞİRKETİ KURMASI

İstanbul'da kurulan ve ortakları arasına Amran Şeyhü'l-meşâyihi Hüzzam Paşa'nın da bulunduğu, Milli Otobüs Osmanlı Anonim Şirketi'nin faaliyet alanını başta Yemen, ve Hicaz olmak üzere Osmanlı Devleti'nin diğer yerlerine de genişletebileceği

إنشاء شركة للحافلات مشتركة بين شيخ عمران حزام باشا والشركة العثمانية الوطنية للعمل في اليمن.

محاضر من مجلس شورى الدولة والمجلس المخصوص حول إنشاء شركة حافلات للعمل في ولاية اليمن وذلك بموجب شراكة مكونة من شركة قاضي كوى العثمانية المساهمة ممثلة بخيري بك وشيخ منطقة عمران في اليمن الشيخ حزام ومتعهد المؤونة العسكرية في ولاية اليمن صالح خسرو بك ويعتبر المذكورون مؤسسين للشركة التي سوف تسمى شركة الحافلات الوطنية العثمانية المساهمة ويتم التعامل بهذه التسمية وتعديل المراسلات والاتفاقيات المتعلقة بالموضوع بموجب التسمية الجديدة، كما يجري استيفاء المعاملات اللازمة لإنشاء هذه الشركة في نظارة التجارة.

ومرفق الإراده السنية بالموافقة على هذا المشروع.

التاريخ : 11 فبراير 1914م

Şûrâ-yı Devlet

Maliye Dairesi

1460

Merkezi Dersaâdet'de olarak Kadıköy Otobüs Osmanlı Anonim Şirketi nâmıyla teşkili istid'â olunup muahharan vâki olan müracaat ve istid'âya binâen hıtta-i Yemaniye'de de otobüs ve otomobil işletmek üzere Millî Otobüs Osmanlı Anonim Şirketi nâmıyla tevsîm olunan şirket hakkında daireden tanzim ve hey'et-i umumiyeden zeylen takdim kılınan 26 Teşrîn-i Sânî sene 1329 tarihli mazbata tavzîh-i keyfiyet olunmak üzere elden Şûrâ-yı Devlet'e iade ve Maliye ve Nâfia Dairesi'ne tevdî' olunmakla mezkûr mazbata-i mütekaddime evrakı celb ile tedkik-i keyfiyet olundu.

Tedkikât-ı vâkı'aya nazaran ibtidâen merkezi Dersaâdet'de olarak Kadıköy ve civarında otobüs ve otomobil işletmek üzere Kadıköy Otobüs Osmanlı Anonim Şirketi nâmıyla Mehmed Hayri Bey tarafından teşkili istid'â olunan şirket hakkında dairece tedkikât icra edildiği sırada mûmâileyh tarafından Ticaret ve Ziraat Nezâreti'ne i'tâ edilip bâ-tezkire irsâl kılınan istid'ânâmede şirket nizâmnâme-i dahilî lâyihasının birinci maddesine Amran Şeyhü'l-meşâyihi Hüzzam Paşa ile Kadıköy Daire-i Belediyesi aza-yı sâbıkasından Zahid ve Vükelâ-yı Deâvî'den Nihad ve Muamelât-ı Umumiye İdarehânesi Müdürü Mehmed Hadi ve Yemen erzak-ı askeriye müteahhidlerinden tüccardan Salih Hüsrev Beylerin isimlerinin müessis-i şirket olarak derci ve maksad-ı şirketi mübeyyin olan maddesine şirketçe hıtta-i Yemaniye ve Hicaziye ve sair Memâlik-i Osmaniye'de dahi otobüs işledileceğine dair bir fıkranın ilâvesi ve bu itibarla unvan-ı şirketin Millî Otobüs Osmanlı Anonim Şirketi nâmıyla tevsîmi ve mevâdd-ı saire üzerinde esasât-ı mezkûre dairesinde ta'dîlât icrası taleb edilmemesi üzerine ta'dîlât-ı matlûbe evvel emirde nezâret-i müşâruni-leyhâca icra etdirilerek ol bâbda tanzim olunan lâyiha-i nizâmiye dairece bi't-tedkik muvâfık-ı usul ve nizâm görülmesine mebnî ona göre tanzim olunan mazbata ile lâyiha-i mebhûsün anhânın bir nüsha-i mübeyyizesinin leffen takdim kılındığı anlaşılmış ve cereyân eden muamele bun-

مضبطه

dan ibaret bulunmuş olmakla mazbata-i mütekaddimede muharrer şerâit dairesinde muamele-i mukteziye ifa ve bir kere de keyfiyet hey'et-i umumiyede tedkik olunmak üzere evrak-ı müteferri'a leffen takdim kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 24 Safer sene [1]332 - Fî 9 Kânûn-ı Sânî sene [1]329 / [22 Ocak 1914]

(Şûrâ-yı Devlet Maliye ve Nâfia Dairesi üyelerinin mühürleri)

Maliye ve Nâfia Dairesi'nin işbu mazbatası melfûflarıyla hey'ât-ı umumiye de kırâet olundu

Muamele metn-i mazbatada hikâye edildiği vechile cereyân etmiş ve mezkûr nizâmnâme-i dahilî lâyihasıyla mazbata-i sâbıka leffen takdim kılınmış olmakla ona göre icra-yı icabı tezekkür kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 7 Rebîülevvel sene [1]332 - Fî 21 Kânûn-ı Sânî sene [1]329 / [3 Şubat 1914]

(Şûrâ-yı Devlet üyelerinin mühürleri)

* *

Mazbata

Ticaret ve Ziraat Nezâreti'nin tezâkir-i muhavvelesi üzerine Şûrâ-yı Devlet Maliye ve Nâfia Dairesi'nden tanzim ve hey'et-i umumiyeden zeylen terkîm olunup melfûflarıyla meclis-i acizânemizde mütâlaa olunan mazbatalarda dermiyân olunduğu vechile merkezi Dersaâdet'de olarak elli sene müddet ve otuz bin Osmanlı lirası sermaye ile Kadıköy Otobüs Osmanlı Anonim Şirketi nâmıyla teşkili Amran Şeyhü'l-meşâyihi Hüzzam Paşa ile Kadıköy Daire-i Belediyesi azâ-yı sâbıkasından Zahid ve Vükelâ-yı De'âvî'den Nihad ve Muamelât-ı Umumiye İdarehânesi Müdürü Hayri ve Yemen Erzak-ı Askeriye müteahhidlerinden Salih Hüsrev Beyler tarafından istid'â olunup ahîren vâki olan müracaat ve istid'âya binaen hıtta-i Yemaniye ve Hicaziye ile şehr-i Memâlik-i Osmaniyye'de dahi otobüs ve otomobil işletmek üzere Millî Otobüs Osmanlı Anonim Şirketi nâmıyla tevsîm olunan şirketin nizâmnâme-i dahiliye lâhiyası müderecâtınca icra kılınan ta'dilât ve tashihât icab-ı maslahata muvâfık göründüğünden şirketin teşkiline aid muamelenin ifası hususunun Ticaret ve Ziraat Nezâreti'ne havalesi bi't-tezekkür mezkûr mazbata nizâmnâme-i dahilî lâyihasının nüsha-i mübeyyizası ve bu bâbda tanzim olunan irâde-i seniyye lâyihasıyla ma'an arz u takdim kılınmakla kâtıbe-i ahvâlde.

İrâde-i Seniyye Lâyihası

Merkezi Dersaâdet'de olarak Kadıköy ve civarında ve Hıtta-i Yemaniye ve Hicaziye ile şehr-i Memâlik-i Osmaniyye'de otobüs ve otomobil işletmek üzere elli sene müddet ve otuz bin Osmanlı lirası sermaye ile Millî Otobüs Osmanlı Anonim Şirketi" nâmıyla şirket teşkili zımnında Amran Şeyhü'l-meşâyihi Hüzzam Paşa ile Kadıköy Daire-i Belediyesi azâ-yı sâbıkasından Zahid ve Vükelâ-yı De'âvî'den Nihad ve Muamelât-ı Umumiye İdarehânesi Müdürü Mehmed Hayri ve Ye-

٢٢٦٤

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

١٥ ٢٩

عدلیه ناظری	شورای دولت رئیسی	داخلیه ناظری	حربیه ناظری	بحریه ناظری	شیخ الاسلام	صدراعظم وخارجیه ناظری
پوسته وتلغراف وتلفون ناظری	اوقاف همایون ناظری	معارف ناظری	تجارت وزراعت ناظری	نافعه ناظری وکیلی	مالیه ناظری	

men Erzak-ı Askeriye müteahhidlerinden Salih Hüsrev Beylere Şûrâ-yı Devlet ve Meclis-i Vükelâ kararlarıyla ruhsat verilmişdir.

İşbu irâde-i seniyyenin icrasına Ticaret ve Ziraat nâzırı memurdur.

Fî 15 Rebîülevvel sene [1]332 - Fî 29 Kânûn-ı Sânî sene [1]329 / [11 Şubat 1914]

**

Bâb-ı Âlî
Meclis-i Mahsus
3344

Ticaret ve Ziraat Nezâreti'nin tezâkir-i muhavvelesi üzerine Şûrâ-yı Devlet Maliye ve Nâfia Dairesi'nden tanzîm ve hey'et-i umumiyeden zeylen terkîm olunup melfûflarıyla meclis-i acizânemizde mütâlaa olunan mazbatalar dermiyân olunduğu vechile merkezi Dersaâdet'de olarak elli sene müddet ve otuz bin Osmanlı lirası sermaye ile Kadıköy Otobüs Osmanlı Anonim Şirketi nâmıyla teşkili Amran Şeyhü'l-meşâyihi Hüzzam Paşa ile Kadıköy Daire-i Belediyesi azâ-yı sâbıkasından Zahid ve vükelâ-yı De'âvî'den Nihad ve Muamelât-ı Umumiye İdarehânesi Müdürü Mehmed Hayri ve Yemen Erzak-ı Askeriye müteahhidlerinden Salih Hüsrev Beyler tarafından istid'â olunup ahîren vâki olan müracaat ve istid'âya binâen hıtta-i Yemaniye ve Hicaziye ile sair Memâlik-i Osmaniyye'de dahi otobüs ve otomobil işletmek üzere Millî Otobüs Osmanlı Anonim Şirketi nâmıyla tevsim olunan şirketin nizâmnâme-i dahilî lâyihası münderecâtınca icra kılınan ta'dilât ve tashihât icab-ı maslahata muvâfık göründüğünden şirketin teşkiline aid muamelenin ifası hususunun Ticaret ve Ziraat Nezâreti'ne havalesi bi't-tezekkür mezkûr mazbata nizâmnâme-i dahilî lâyihasının nüsha-i mübeyyizası bu bâbda tanzîm olunan irâde-i seniyye lâyihasıyla ma'an arz ve takdim kılınmakla kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyü'l-emr efendimizindir.

Fî 15Rebîülevvel sene [1]332 - Fî 29 Kânûn-ı Sânî sene [1]329 / [11 Şubat 1914]

(Meclis-i Mahsus üyelerinin imzaları)

İDARİ VE MÜLKİ DÜZENLEMELER

الشئون الإدارية والسياسية

BOA, Y. EE., 94/2

هـ

اجداد علویت نژاد جناب شهریاریدن سلطان سلیمان خان ابن سلیم خان حضرتلری
جانبندن یمنده مطهر ابن شرف الدینه بعث بیورلمش اولان نامهٔ همایون شوکت
مقرونک جمله قطعاتی صورت منیفه‌سی یمن تاریخلرنده کورلمکله تیمناً بروجه زیر
نقل اولنمشدر .

هذا مثالنا الشریف السامی وخطابنا المنیف السلطانی الخاقانی العالی الکبری النصیری
اللامی المطهری الشریفی الحسنی النسبی فرع الشجرة الزکیه وطراز العصابة العلویه نسل السلالة
الهاشمیه الشریف المطهر ابن شرف الدین نخصه بسلام اتم وثناء اعم ونبدی لعلمه الکریم انه
لایزال ینتهی الی مسامعنا الشریفه اخلاصه لدینا وقیامه بقلبه وقالبه بمرضات سلطاننا وانقیاده
الی جنابنا ومقتضی ذلک انه حصل شکرنا التام وانتشار العلم علی مناصحته ومطاوعته ولما برزت
اوامرنا الشریفه سامیه مطیعه ووزیرنا الاعظم سلیمان باشا تغمده الله برحمته نفذ الی البلاد
الهندیه لفتح تلک الولایة السنیه احیاء لسنة الجهاد وقطع دابر الفساد والعناد واستبشر بذلک
کل مسلم وصار فرحا مسرورا ووقع ما قدره الله وکان امر الله قدرا مقدورا فرجع وزیرنا المشار الیه
فوجد طائفة اللوند تملکوا بلاد زبید من المملکة الیمانیه وحصل منهم غایة المشاحه بالابتداء
للرعیه وازداد ظلمهم علی العباد والبلاد وعم ضررهم کل داد وناد فقطع آثارهم وقطع دابرهم
واستنقذ الرعایا من ایدیهم وصارت مملکة زبید من جملة ممالکنا الشریفه وعائده الی اعتابنا المنیفه
وابرز من یده مکتوبکم ومکتوب والدکم یتضمن فیهم الاخلاص فی سلطاننا وانکما صارا من اتباعنا
ومن اللائذین باعتابنا ثم عقب مکاتبة والده علی باب سعادتنا وابلغه بعدلنا وامثال ذلک
وصل الینا وحصل عندنا لهم زیادة المحبه والمصادقه والموافقه وتحققنا ماکانه یبلغ عنهما علی السنة
المترددین علی اعتابنا الشریفه من تلک الدیار وانهما صارا من توابعنا ومملکتهما من جملة ممالکنا
ثم بلغنا الآن عنهم خلاف ذلک وتغییر ما کانا بانا به فی السابق مثل خیر مطالعه وانه وقع بینهما
وبین امراء امرنا الشریف وعسکر دیننا الحنیف بتلک البلاد خلاف کثیر عنیف ووقایع عم ضررها
الاکبر والصغیر وهذا عین الخطا المحض المترتب علیه ذهاب الارواح لمن کان له عقل وفهم ادله

EE 94/2

KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN TARAFINDAN MUTAHHAR İBN-İ ŞEREFEDDİN'E GÖNDERİLEN MEKTUP

Cihad geleneğini ihyâ etmek, fesad ve inadın kökünü kazımak Müslümanların dünya saadetlerini sağlamak üzere Hint taraflarına giden Veziriazam Süleyman Paşa'nın dönüşünde Zebid'de halka zulüm yapan bir zorba gürûhunu tedip ederek burayı Osmanlı hakimiyetine dahil ettiği, ancak daha önce karşılıklı yazışmalarla bir dostluk oluşturup Osmanlı hakimiyetine giren Yemen Hakimi Mutahhar ve babası Şerafeddin'in sonradan bölgedeki Osmanlı idareci ve memurlarına karşı dostluğa aykırı davranışlar içerisine girdikleri, Peygamber soyundan gelmeleri nedeniyle kendilerine karşı bir muhabbetin bulunduğu, bu nedenle üzerlerine askerî bir harekât için acele edilmediği, uyanıp kendilerine gelmeleri, gafletten sıyrılmaları, akibetlerini düşünerek Osmanlı devletinin adalet ve hoşgorüsüne sığınmaları gerektiği, aksi takdirde emrine verilen büyük bir ordu ile bölgede bulunan Özdemir Paşa'nın yardımına gitmek üzere hazırlanan Mustafa Paşa'nın gazabına uğrayacakları, Yemen'in coğrafî özelliklerinin de kendilerini kurtaramayacağı, ancak yeniden Osmanlı tabiiyetine girmeleri durumunda taltif edilecekleri ve kendilerine hiç kimsenin karşı gelemeyeceği surette müstakil bir idare verileceğine dair Kanunî Sultan Süleyman tarafından gönderilen saltanatname

رسالة بالعربية من السلطان سليمان القانوني إلى المطهر بن شرف الدين

رسالة من السلطان سليمان القانوني الى المطهر بن شرف الدين بخصوص خضوع اليمن للسلطة العثمانية وتعيين والي لولاية اليمن ويطلب السلطان من المطهر وأتباعه الخضوع للسلطة العثمانية وطاعة خليفة المسلمين (انظر الوثيقة باللغة العربية).

التاريخ: (1543-1544م)

[Arapça'dan tercümedir]

Yüce Saltanat soyunun ecdâdından Selim Han Sultan oğlu Süleyman Han hazretleri canibinden Yemen'de Mutahhar ibn Şerafeddin'e gönderilen Nâme-i Hümâyûn'un Yemen tarihlerinde görüldüğünden teberrüken aşağıya alınmıştır.

Bu bizim yüce ve şerefli saltanatnâmemiz; soyu şerefli, nesebi Hüseynî, temiz soyun bir dalı olan Haşimî sülâlesinden Şerif Mutahhar ibn Şerafeddin'e yazılmıştır. Ona hususi ve en içten selamlarımızı gönderiyoruz. Onun fazileti ve ilminin üstünlüğüne, bize karşı duyduğu samimî bağlılığa, devletimizin memnuniyetini sağlayacak faaliyetleri sürdürdüğüne dair bilgiler bize gelmeye devam etmektedir.

Cihad geleneğini sürdürmek, fesad ve inadın kökünü kazımak, tüm Müslümanları sevindirmek için vezir-i azamımız Süleyman Paşa, emrimize binâen Sind vilâyetlerini fethetmek üzere Hind tarafına gönderilmişti. Bu sevinçli haber müslümanlara duyurulunca büyük bir mutluluk ve sevinç oluşmuştu. Allah'ın takdiri gerçekleşti. Zaten "*Allah'ın emri olup bitmiş bir şeydir*" [Ahzâb 33/38].

Adı geçen vezirimiz, dönüşü esnasında Yemen'de Zebid adı verilen bölgede zulümlerini her geçen gün artırarak yerli halkı sıkıntılara sevkeden bir zorba taifesi görmüşdür. Bunun üzerine bu zorbalıklara cüret edenleri titiz bir şekilde tespit ettirmiş ve ahaliyi onların zorbalıklardan kurtarmıştır. Bu şekilde Zebid de memleketlerimiz cümlesine dahil edilmekle şereflendirilmiştir.

Babanızın ve sizin bize karşı samimiyet ve bağlılık ihtivâ eden mektublarınız elimize ulaşmış-

2

لا يغير بقوم حتى يغيروا ما بانفسهم » فالآن مثالنا الشريف السلطاني قد مدت بساط الارجاء شرقاً
وغرباً وبعداً وقرباً وصارت سطوتنا القاهرة الشريفة كالابريز المصفى والخلاصة المستصفى ورغم كل
سعادتنا هذا بآيات النصر وختم لنا الفخر في شرقها والغرب على اهل العصر واستدام فخرنا على سائر
الملوك على احياء الجهاد الى يوم العرض » ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء واما ما ينفع الناس فيمكث في الارض »
وعساكرنا المنصورة اينما انخرطت خرطت واينما سقطت لقطت وحيثما سلكت ملكت واينما حلت عقدت
واينما سكنت فتكت لا يعجزهم صغير ولا كبير ولا جليل ولا حقير ولو شئنا لبعثنا من عساكرنا المنصورة شرذمة
قليلون نحو مائة الف او يزيدون شتاتاً وركباناً من البحر والبر لاوامرنا واوامرنا ممتثلون ولقوى عددهم الاستعداد
ونشدهم بالقوة والآلة والزاد ونتبع العسكر بالعسكر وعلى البحر والبر ونجوه الجيش بالجيش من كل اسود واحمر
حتى يتصل اول عسكرنا بآخرهم وواردهم بصادرهم ويكون اولهم في البلاد اليمانية وآخرهم في مملكتنا المحمية
ولا انخفاء تعرفكم على قدر سلطاننا وتشييد اركان دولتنا وشديد عزمنا فان الملوك ذوي التيجان واصحاب القوة
والامكان لا يزالون خاضعون لهيبتنا الشريفة قهراً عليهم مطأطئة رؤوسهم خشية مما يحل بهم عند المخالفة
وذلك مشهور ومعلوم ظاهر ليس بمكتوم لكنه غلب علمنا عليه من نحيل النطابة اليه كونه من سلالة سيد المرسلين
ومن آل بيت النبوة المطهرين ولازم على ناموس سلطنتنا الشريفة وجب علينا ان ننبهه قبل اتساع الخرق عليه
وان نعرفه بعض الامور مما يحل به ويصير اليه وكونه الى الحال يخصه لا عنه الزوال وزعم ان ذلك ينجيه
وهذا عين المحال وتدبيره تدبيره على كل حال وامر الطول عليه في كل حال حرى ذلك الحكيم » لا عاصم
اليوم من امر الله الا من رحم » اين المفر كلا لا وزر ولاجل ربه من سلطنتنا الشريفة مصر وقد اقتضت
ارادتنا السنية واوامرنا الشريفة تعيين افتخار الامراء الكرام ذوي القدر والاحترام صاحب العز والاحتشام
مصطفى باشا دامت معدلته وحرست حضرته ونفذت كلمته لا زال
المخصوص بمزيد رعاية الملك العلام من جندنا المنصورة بالله تعالى من البر مشاةً وركباناً وصحبتاً
وصحبة قدر ثلاثة آلاف على العساكر عزيزه ذوي القدر والاحترام ازدمر باشا دامت معدلته وحرست حضرته
وكلاتا معونة لامير الامراء الكرام ذوي القدر والاحترام فعرضه على مسامعنا الشريفة مصطفى باشا المشار اليه
وهيأنا ايضاً شيئاً معتبراً وعليقاً واحتياطاً من البحر والنظر في الاحوال وما اهل تلك
بان نؤخر تجهيز الخيول المذكورة الى حين يتوجه الى تلك الجهات اليمنية فيحتاج الينا بطلبه وطلبه
الاقطار عليه من الحال فاذا وقع من احد خلاف واحتاج الخيول المذكورة بتحقيقه لهذه الاخبار عن الامام وولده
اليه على ما يجب الى ما يجب فاخرنا ذلك الى ان يعود الجواب

Y.EE

tı. Bu ve benzeri yazışmalar aramızdaki muhabbetin güçlenmesini sağlamıştır. Bu diyarların bize bağlı memleketler arasına girmesini te'min etmişdir.

Şimdi ise daha önceki bilgilerin aksine o diyarlardaki yöneticilerimiz ile meydana gelen ilişkilerde ve yazışmalarda değişmeler olduğu bunun zararı ise bölgedeki herkesi etkileyecek düzeye ulaştığı anlaşılmaktadır. Bunun büyük bir hata olduğu âşikârdır. Bu yolda ısrar edildiği takdirde sonucu ise, gücü, aklı ve idraki kaybetmek olacaktır.

"Bir millet kendi durumlarını değiştirmedikce, Allah onların durumlarını değiştirmez" [Ra'd 13/11]

Şimdi bizim emirnamemiz bir mutluluk belgesi ve zafer nişanesi olarak doğu ve batı, uzak ve yakın her tarafa ulaşmış bulunuyor. Sonuç, saltanatımızın ezici üstünlüğü ile neticelencek, doğu ve batıda izzet ve şeref vesilesi olacaktır. Ayrıca saltanatımızın diğer saltanatlara karşı üstünlüğünün devam etmekte olduğunun bir belgesi ve cihadın kıyamete kadar devam edeceğinin göstergesi olacaktır. *"Bu Allah'ın bir lütfudur. Ve onu dilediğine verir."* [Maide 5/54] *" İnsanlara faydalı olana gelince, o yeryüzünde kalır."* [Ra'd 13/17]

Bizim muzaffer ordularımız ne tarafa yönelse ve savaş açsa ganimet alır, nereye yönelse orayı fetheder, nereye gitse orayı toprakları arasına katar. Ordularımızı ne küçükler ne de büyükler, ne çok kıymetli olanlar ne de değersiz olanlar aciz bırakabilir. Eğer biz dilersek ordularımızdan yüz bin kadar az bir kısmını karadan ve denizden, yaya ve binekli olarak göndeririz. Hatta askerlere askerleri, siyahlara kırmızıları ekler; onları kuvvet ve techizatla ve azıkla destekleriz; o ordular birbiriyle buluşup birleşir. Bu ordunun öncüleri Yemen'e ulaşmış iken sonu bizim ülkemizde olur. kudretimizin tasdiğe, saltanatımızın da desteğe ihtiyacı yoktur. Zirâ gerçek sultanlar ihtişam, kudret ve heybet sahipleridir. Bir çok memleket bizlere boyun eğmeye devam etmektedir; zirâ karşı geldikleri takdirde saltanat ve ülkelerinin ellerinden gideceğini iyi biliyorlar. Bu durum, herkes tarafından çok iyi bilinen ve kimseye gizli olmayan bir gerçektir.

Böyle olmakla birlikte, sizin Peygamberlerin Efendisinin soyundan olmanız size karşı merhametimizin galebe çalmasına ve hemen cezalandırılmanıza engel olmuştur. Bizim şerefli saltanatımızın büyüklüğü, kaçınılmaz olan kötü sonuçtan önce sizleri uyarmayı gerektirmektedir. Bulunduğunuz yerin uzak ve dağlık olması, sizi oranın ulaşılamaz olduğu yanılgısına düşürmemeli. bu durum tarafınızdan tedbir olarak görülse de aslında hüsrandır. Şurası iyi bilinmelidir; "*Bugün asla kurtuluş çaresi yoktur; ancak Allah'ın merhamet ettikleri kurtulabilir*" [Hud 11/43] "*Kaçış nereye? Hayır hiç kurtuluş çaresi yoktur!"* [Kıyâme 75/10-11] Onun için asla bir sığınak ve barınak bulunmayacaktır.

Bizim irade-i seniyye ve emr-i şerifimiz şunu gerektirmektedir ki; Mustafa Paşa askerin başına tayin edilmiş, emrine üç yüz bin asker verilmiş ve emirülümera Özdemir Paşa'nın yardımına gönderilmiştir. Bunun bir mislini daha deniz yoluyla göndermek için hazırlıyoruz. Bize ulaşan haberlere göre Mustafa Paşa ve Yemen cihetine gönderilmek üzere techiz edilen atların geciktirilmesi, sözünü ettiğimiz hususların gerçekleşmeyeceği kanaatini doğurmamalıdır. Bu hususla ilgili gerekli hazırlıklarımız sürmektedir. Ancak sevkıyattan önce imam ve oğlundan gelen cevabı tahkik için harekâtı tehir etmiş bulunuyoruz. Mustafa Paşa'nın o bölgeye varıp orada istikrar sağlamasının muhâl olduğuna dair düşünceler geçersizdir. Mustafa Paşa bizim değerli bir paşamız olup muzaffer askerlerimizin komutanıdır. Onun sözü ve emri bizim emrimiz, yasağı da bizim

yasağımız yerindedir. Ona itaat eden bize itaat etmiş, ona karşı gelen bize karşı gelmiş demektir. Muhalefet ve itaatsizlikten Allah'a sığınırız. Buna göre Mutahhar kendisini ve akibetini düşünmeli; uyanıp kendine gelmeli; gafletten sıyrılmalı, ayılıp gerçeği görmelidir. Eğer böyle yaparsa saltanatımıza bağlılık ve sevgisini göstermiş, kendisine de acımış olur. Devletimizden gerekli adalet, hoşgörü, himaye, riayet ve her türlü güvenceyi elde eder.

Biz, adı geçen Mustafa Paşa'ya şu emri verdik: "Eğer itaat altına girerler ve doğru yolu tutarlar, bizim kuvvetlerimiz arasına katılırlarsa; emrimiz gereği tarafımızdan onu kendisine yaraşır biçimde taltif et. Hiç kimsenin karşı gelmeyeceği biçimde onu müstakil bir idareye sahip kıl." Bu durumda sen gerçekten kazançlı çıkanlardan olursun. Ne bir korku ne de herhangi bir tasan olur; güvende kalırsın. O takdirde bizim katımızda da senin sağlam ve güzel bir yerin olacaktır. Allah muhafaza, eğer muhalefet söz konusu olur, inat, yanlış ve hayal devam ederse; günahları onun sonu olur ve kendisini elleriyle helâke sürükler: *"Biz onlara zulmetmedik; asıl onlar kendilerine zulmettiler"* [Bakara 2/57]. *"Kendi elleriyle ve müminlerin elleriyle evlerini tahrip ediyorlar"* [Haşr 59/2]. Varlık aleminde tekrar yokluğa göçer, pişmanlığın hiç fayda vermediği anda pişmanlık gösterirler. Biz gerçekten ona duyduğumuz merhametten dolayı kendisini uyarıyoruz. Yani onun iyiliğini istiyoruz. Onun için kendisine bu mektubu gönderiyoruz.

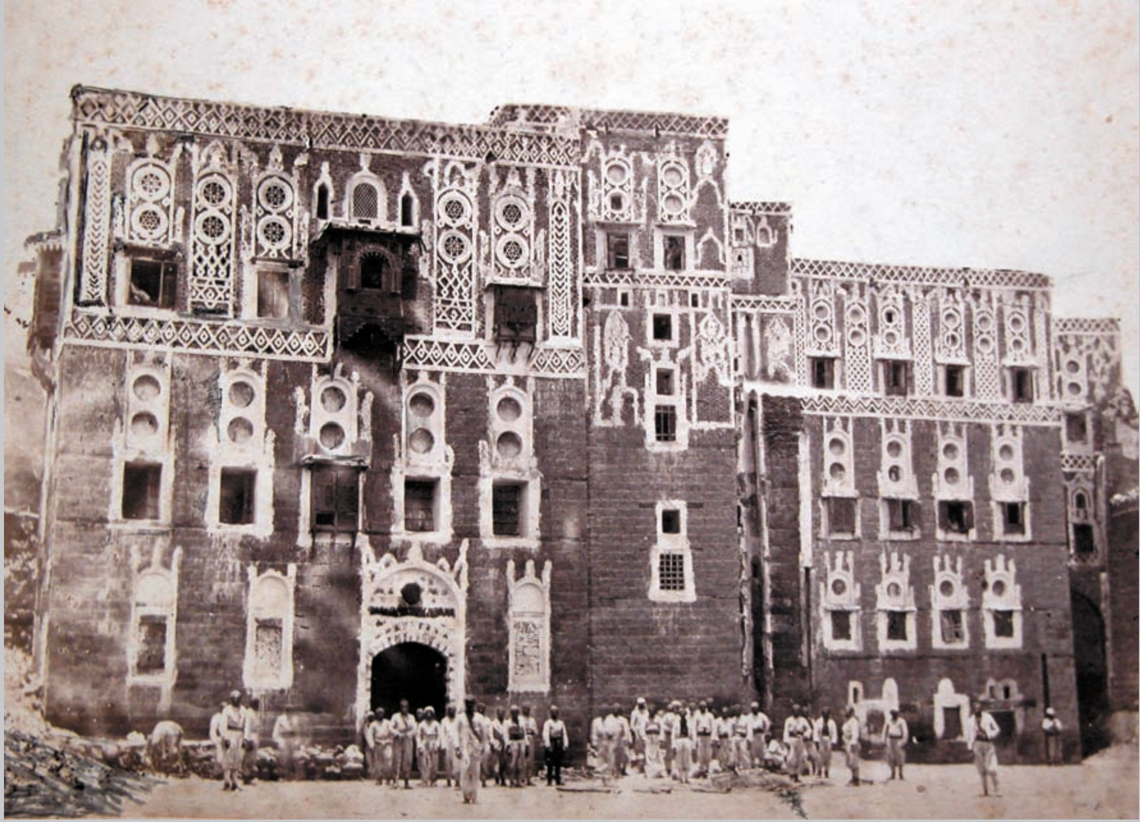
Eğer karşı gelecek olursa, karşı koyulamayacak askerle geliriz. Kendisini zelil olarak oradan çıkarırız. Bizim saltanatımıza karşı kendisini kimse koruyamaz ve sığınak bulamaz. Bizim saltanatımız kendisiyle barışık olanlara koruyucu bir gölge; muhaliflerine karşı da alçaltıcı bir azaptır. Yeri asla doldurulamaz. Bu sözümüze itimat et; alâmet-i şerife güven vesselam.

Yüce Allah'ın yardım ve desteği olmadan başarı ve kurtuluş mümkün değildir. Salat ve selâm Efendimiz Muhammed'e, âline ve ashabına olsun. Amin

tt (950) / [1543-1544]

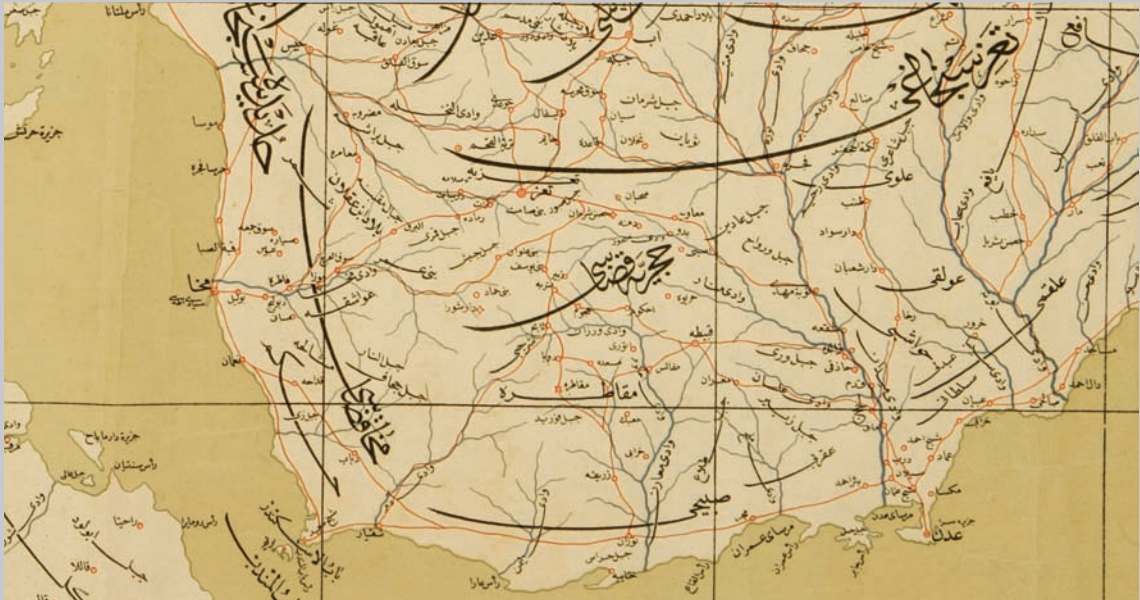

San'a'da Sinan Paşa Kasrı

قصر سنان باشا في صنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 766-0053)

Yemen'in güneyini gösteren harita

خارطة لجنوب اليمن

[Harita Tasnifi, Nu. 636]

المتوكل على الله يحيى شرف الدين ابن شمس الدين ابتداء قيامه في ٩١٢ الى ٩٥٢

الامام المطهر ابنه شرف الدين ابتداء استقلاله بالامارة من ٩٥٢ الى وفاته ٩٨٠

الامام الناصر لدين الله الحسن بن علي بن داود قام في ٩٨٦ وأُسر في ٩٩٢

المنصور بالله القاسم بن محمد بن علي ابتداء قيامه في ١٠٠٦ الى وفاته في ١٠٢٩

المؤيد بالله محمد بن المنصور بالله القاسم ابتداء قيامه في ١٠٢٩ الى وفاته في ١٠٥٤

المتوكل على الله اسمعيل بن المنصور بالله القاسم ابتداء قيامه في ١٠٥٤ الى وفاته في ١٠٨٧

المهدي لدين الله احمد بن الحسن بن الامام القاسم ابتداء امارته في ١٠٨٧ الى وفاته في ١٠٩٢

المؤيد بالله محمد بن المتوكل على الله اسمعيل صاحب معبر ابتداء قيامه في ١٠٩٢ الى وفاته في ١٠٩٧

المهدي لدين الله محمد بن احمد بن حسن بن الامام القاسم ابتداء قيامه في ١٠٩٧ الى ١١٢٧
وعارضه المنصور بالله حسين بن قاسم من ١١٢٤ الى ١١٢٧ وبقي هذا المنصور في جبل شهاره الى حين وفاته

المتوكل على الله قاسم بن حسين ابتداء قيامه من ١١٢٧ الى وفاته في ١١٣٩

المنصور بالله حسين بن المتوكل على الله قاسم بن حسين ابتداء قيامه في ١١٣٩ الى حين وفاته في ١١٦١

المهدي لدين الله العباس بن المنصور حسين ابتداء قيامه في ١١٦١ الى وفاته ١١٨٩

المنصور بالله علي بن المهدي العباس ابتداء قيامه في ١١٨٩ الى وفاته ١٢٢٤

المتوكل على الله احمد بن المنصور علي ابتداء قيامه في ١٢٢٤ الى وفاته في ١٢٣١

المهدي لدين الله عبد الله بن المتوكل احمد ابتداء قيامه في ١٢٣١ الى وفاته ١٢٥١

YEMEN ZEYDÎ İMAMLARI

1506 senesinden 1835 senesine kadar Yemen Zeydî İmamlarının
imamete başlama ve vefat tarihleri

كشف بأسماء الأئمة الزيديين الذين حكموا اليمن خلال الفترة من

912هـــ إلى 1251هـــ

كشف باسماء الأئمة الذين حكموا اليمن ابتداءً من المتوكل على الله يحيى شرف الدين بن شمس الدين عام 912هـــ وانتهاءً بالمهدي لدين الله عبدالله بن المتوكل أحمد 1251هـــ وعددهم ستة عشر إماماً.

التاريخ : 29 ابريل 1835م

Yemen'de Zeydî İmamlığı iddiasıyla zuhur etmiş olanların
isim ve künye ve tarihlerini mübeyyin cedvel

El-Mütevekkil Alellah Yahya Şerefüddîn ibn-i Şemseddin ibtidâü kıyâmihî fî sene 912 ilâ sene 952

El-İmamü'l-mutahhar ibn-i Şerefüddin ibtidâen istiklâlihî bi'l-emâre fî sene 952 ilâ vefâtihî sene 980

El-İmamü'n-Nasruddinüllah el-Hasan bin Ali Bin Davud kâme fî sene 986 ve üsira fî sene 992

El-Mansur Billah el-Kasım bin Muhammed bin Ali ibtidâü kıyâmihî fî sene 1006 ilâ vefâtihî fî sene 1029

El-Müeyyed billah Muhammed bin el-Mansur bi'llahi'l-Kasım ibtidâü kıyâmihî fî sene 1029 ilâ vefâtihî fî sene 1054

El-Mütevekkil Alellah İsmail bin Mansur Billah el-Kasım ibtidâü kıyâmihî fî sene 1054 ilâ vefâtihî fî sene 1087

El-Mehdiyyüddinullah Ahmed bin Hasan bin İmam el-Kasım ibtidâen emâretihî fî sene 1087 ilâ vefâtihî fî sene 1092

El-Müeyyed Billah Muhammed bin el-Mütevekkil alellah İsmail Sahib Mu'ber ibtidâü kıyâmihî fî sene 1092 ilâ vefâtihî fî sene 1097

El-Mehdiyyüddinullah Muhammed bin Ahmed Hasan bin İmam Kasım /Arızatü'ül-mansur billah Hüseyin bin Kasım fî 1124 ilâ ve beka hâze'l-mansur fî Cebel-i Şahara ilâ hîn-i vefatihî 1097 ilâ vefâtihî fî sene 1127

El-Mütevekkil Alellah Kasım bin Hüseyin ibtidâü kıyâmihî fî sene 1127 ilâ vefâtihî fî sene 1129

El-Mansur billah Hüseyin bin el-mütevekkil Alellah Kasım bin Hüseyin ibtidâü kıyâmihî fî sene 1129 ilâ vefâtihî fî sene 1161

El-Mehdiyüddinüllah el-Abbas bin el-Mansur Hüseyin ilâ vefâtihî fî sene 1161 ilâ vefâtihî fî sene 1189

El-Mansur Billah Ali Bin el-Mehdi el-Abbas ibtidâü kıyâmihî fî sene 1189 ilâ vefâtihî fî sene 1224

El-Mütevekkil Alellah Ahmed bin el-Mansur Ali ibtidâü kıyâmihî fî sene 1224 ilâ vefâtihî fî sene 1231

El-Mehdiyyüddinullah Abdullah bin el-Mütevekkil Ahmed ibtidâü kıyâmihî fî sene 1231 ilâ vefâtihî fî sene 1251

68

A. DVN. NMH, 6/6_8

SAN'A'YA İDARECİ TAYİNİ

Mekke Şerifi Muhammed bin Avn'ın tebliğ ve ifadeleri doğrultusunda San'a halkının refah, huzur ve rahatını sağlamak üzere San'a'ya hakim tayini

تعيين حاكم لمنطقة صنعاء

كتاب من السلطان يفيد بتعيين حاكم على مدينة صنعاء بموجب الرفع والتزكية المقدمة من أمير مكة السيد محمد بن عون وذلك لضمان استقرار البلاد وماحولها ونشر الأمن والسلم بين الأهالي وبموجب المعلومات الواردة عن المذكور وعن حسن خدمته للدولة وطاعته للسلطان.

التاريخ : 13-1848/6/23 م

San'a hâkimine yazılacak Arabiyyü'l-ibare emr-i âlînin Türkçe müsveddesidir.

İftihâru'l-e'âlî ve'l-eâzım müstecmi'u cemî'u'l-me'âlî ve'l-mefâhim el-muhtass bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'd-dâim taraf-ı Devlet-i Aliyyemden San'a hakimi nasb ve tayin kılınan ... dâme uluvvuhûya hüküm

Memâlik-i Mevrûse-i Şahanemden olan San'a ülkâsının hüsn-i idaresi ve ahali-i urbân ve kabâilin vikâye-i huzur ve refahiyetleri ile saye-i ma'delet-vâye-i mülûkânemde mazalle-nişîn-i emin ve istirahat olmaları nezd-i merâhim-vefd-i Padişahanemde be-gayet matlûb ve mültezem idüğüne ve sen ki hâkim-i mûmâileyhsin sen ashâb-ı dirâyet ve malumâtdan olarak ol havali ahvâline vukûfun cihetiyle senden her hâlde hüsn-i hizmet ve âsâr-ı sadakat-mendî ve dirâyet zuhuru muntazır bulunduğuna binâen senin ülkâ-yı mezkûra hâkim nasb ve tayin kılınman hususuna irâde-i seniyye-i mülûkânem müte'allik ve şeref-sudûr olmuş olmağın muktezâ-yı münîfi üzere memuriyetini mutazammın Divan-ı Hümâyûnumdan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve tesyâr olunmuşdur. İmdi keyfiyet-i memuriyetin malumun oldukda sen dahi mecbûl olduğun dirâyet muktezâsı ve memuriyetin iktizâsı üzere ve Emir-i Mekke-i Mükerreme Şerif Muhammed bin Avn dâme sa'duhû tarafından vâki olacak tebligât ve ifadât vechile ülkâ-yı mezkûrun hüsn-i idaresi ve ol havalide sakin ve mütevattın olan urbân ve kabâilin istikrar-ı asayiş ve refah-ı hâl ve idâme-i huzur ve ferâğ-ı bâlleri ile taraf-ı eşref-i mülûkânem için cümlesinden da'avât-ı hayriye isticlâbına ve ol vechile hakkında tezâyüd-i tevcîhât-ı mekârim-gâyât-ı Padişahanemi mûcib olur vesâil-i mergûbenin istihsâline mezîd-i itina ve sarf-ı makderet eyleyesin. Şöyle bilesin, alâmet-i şerifime itimad kılasın.

Fî evâsıt-ı Receb sene [12]64 / [13-23 Haziran 1848]

69

A. DVN. NMH, 6/6_7

YEMEN'E ŞERİF TAYİNİ

Yemen havalisindeki şerifler ve kabilelerin idaresi hususunda liyakati görülen bir zatın Yemen Şerifi sıfatıyla idareci olarak tayin edilmesi

تعيين أحد الأشراف أميراً على اليمن

رسالة من السلطان العثماني بخصوص تعيين أمير على اليمن ويطلب اختيار احد الاشراف لتعيينه في هذا المنصب من الذين لهم معرفة باليمن وبأعيانها وبقبائلها ويملك دراية بالادارة ويطلب من شريف مكة اختيار الشخص المناسب وسوف يتم اصدر ارادة سنيه بتعيينه أميراً على منطقة اليمن.

التاريخ : 13-1848/6/23 م

Yemen şerifine yazılacak Arabiyyü'l-ibare emr-i âlînin Türkçe müsvedddesidir.

İftihâru'l-ekâbir ve'l-ekârim câmi'u'l-mefâhir ve'l-mekârim el-muhtass bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'd-dâim eşraf-ı kirâmdan olup bu defa Yemen şerifi tayin kılınan zîde uluvvuhûya hüküm

Avn ü inâyet-i hazret-i Bârî ile bu defa eyâdî-i muzırradan tahlîs olunmuş olan hıtta-i Yemaniye'nin umûr-ı urbâniye ve eşrafiyesine dahi Yemen şerifi nâmıyla bir zâtın memur ve tayin kılınması lâzım gelip sen ki şerif-i mûmâileyhsin ol havalide bulunan eşraf ve kabâilin ber-vech-i matlûb idaresine iktidar ve liyakatin zâhir olmak hasebiyle senin sâlifü'z-zikr Yemen şerifi unvanıyla hıtta-i mezkûreye memur ve tayin kılınman hususuna irâde-i seniyye-i mülûkânem müte'allik ve şeref-sudûr olmuş olmağın muktezâ-yı münîfi üzere zikrolunan Yemen Şerifliği'ne memuriyetini mutazammın Divan-ı Hümâyûnumdan işbu emr-i celîlü'l-kadrim ısdâr ve tesyâr olunmuşdur. Sen dahi memuriyet ve dirâyetin muktezâsı üzere ol havalide bulunan eşraf ve kabâilin vuku bulacak umûr ve hususlarının hüsn-i rü'yet ve tesviyesiyle her hâlde taraf-ı müstecmi'u'l-mecd ve'ş-şeref-i cihandârânem için cümlesinden isticlâb-ı da'avât-ı hayriyeye nisâr-ı nakdine-i vüs'a ve tâkat eyleyesin.

Fî evâsıt-ı Receb sene [12]64 / [13-23 Haziran 1848]

70

A.DVN. NMH. 6/9

YEMEN'E YENİ VALİ TAYİNİ

Yemen halkının asayiş ve istirahatini sağlamağa muktedir olamayan Şerif Hüseyin Paşa'nın valilik vazifesinden azledilerek yerine, Yemen'deki tüm Arapların, meşayihin ve kabilelerin huzur, rahat ve emniyetlerini adalet ölçüsü içerisinde sağlamak, lüzumlu meseleleri Mekke emiri Şerif Muhammed bin Avn ve Cidde valisine bildirmek ve gerektiğinde İstanbul'dan görüş almak üzere bir başkasının tayin edilmesi

تعيين والٍ جديد لليمن

رسالة من السلطان حول تعيين والٍ جديد بدلاً من الشريف حسين باشا على أياله اليمن ويشير إلى الالتزامات والتوجيهات التي يجب أن يلتزم بها من ضبط لأمور البلاد وتوفير الأمن والطمأنينة للأهالي وأن يبذل الجهود في ترتيب الولاية، ويتحلى باللياقة والشجاعة والحزم في مواجهة مشاكل الولاية وحلها مع ضرورة إخباره الشريف محمد بن عون شريف مكة ووالي جدة بما يقوم به من أعمال.

التاريخ : 18-1848/10/28 م

Bu defa taraf-ı eşref-i saltanat-ı seniyyemden Yemen Eyaleti Valiliği uhde-i ehliyetine ihale ve tevcih kılınan [...] Paşa dâmet meâliyehûya hüküm ki

Yemen valisi bulunan Şerif Hüseyin Paşa matlûb-ı ma'dilet-mashûb-ı şahanem vechile ol havalînin zabt ve rabtıyla ahalisinin ikmâl-i asayiş ve istirahatine muvaffak olamamış olduğundan bu kere azl ve tebdîliyle eyalet-i merkûmenin hüsn-i inzibat ve idaresine muktedir ve dirâyet ü liyâkat ve şecaat ü basâtatla muttasıf birine ihalesi lâzım gelerek sen ki paşa-yı müşârunileyhsin senin evsaf-ı mezkûre ile ittisâfın ve ol havali ahvâline vukûf ve malumâtın derkâr ve senden her hâlde rıza-yı ma'dilet-irtizâ-yı mülûkâneme muvâfık hıdemât-ı mergûbe zuhuru me'mûl ve bedîdâr idüğüne binâen şeref-sühûh ve sudûr eden emr-i Hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı padişahanem mûcibince zikr olunan Yemen Eyaleti valiliği vechile uhde-i dirâyet ve ehliyetine ihale ve tefvîz kılınmış olmakla sen dahi mecbûl ve meftûr olduğun vechile mehâmm-ı aşinâ-yı ve dirâyet ve rıkkıyyetin iktizâsına ve memuriyetin muktezâsı üzere zabt ve rabt-ı memleket ve ol havalide sakin ve mutavattın kâffe-i urbân ve meşâyih ve kabâilin her hâlde vikâye-i huzur ve emniyetleriyle saye-i ma'dilet-vâye-i şehriyârânemde mazalle-nişîn-i emn ve istirahat olmaları hususuna mezîd itina ve sarf-ı makderet ve her hâlde mucib-i saadet dareyn olan Şeriat-ı mutahharaya tevessül ve temessük ederek ve cümle üzerine bast-ı cenâh-ı re'fet adalet eyleyerek taraf-ı eşref-i mülûkânem için herkesden da'avât-ı hayriyye isticlâbına mübâderet ve hâlâ Mekke-i Mükerreme Şerifi Muhammed bin Avn dâme sa'duhûya ve Cidde valisine ve icabına göre der-i bâr-ı şevket-karar-ı mülûkâneme arz ve inha ile vâki olacak iş'arât vechile hareketle ifa-yı lâzıme-i kâr-ı dânâyî ve dirâyete bezl-i mâ-hasal-i feyz eyleyesin şöyle bilesin

Fî evâhir-i Za sene [12]64 [18-28 Ekim 1848]

71

İ. DH, 44831

پوسته خانه نظارت علیه سنه

نومرو ٥

عطوفتلو افندم حضرتلری

İ. DH. 44831

YEMEN'DE POSTA TEŞKİLATI KURULMASI

Askerî harekâtın sonuçlanmasından sonra Asir'in kazalarına tayin edilen kaymakamlara, evrak postaları hakkında hazırlanan tarifnamenin gönderildiği / Yemen'in kalkınması için, vilâyet dahilinde ve vilâyetle İstanbul arasında sivil posta teşkilatı kurulması, vilâyet dahilindeki haberleşmenin "Neccar" denilen ulaklar vasıtasıyla gerçekleştirilmesi, İstanbul postalarının on beş günde bir Yemen'e askerî mühimmat getiren Avusturya ve Osmanlı gemileri vasıtasıyla ulaştırılması

تأسيس إدارة للبريد في ولاية اليمن

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص حاجة ولاية اليمن الى إنشاء ادارة للبريد لأن البريد يتم تجميعه وإرساله في حقائب الى اسطنبول ويستغرق ذلك خمسة عشر يوماً ثم يتم الانتظار للمراكب التي تصل من مصر لحمله الى الحجاز ومن ثم الى مصر ولأن ولاية اليمن واسعة وتحتاج الى ارسال المعلومات الادارية والعسكرية الى مركز الدولة بطريقة سريعة وآمنة وبأسعار رخيصة فقد رفع والي اليمن بان الحاجة الى ادارة للبريد وفروع في مختلف المناطق اصبح ضرورة بالنسبة للأهالي لتسهيل شئون التجارة وغيرها، ويمكن ارسال نسخ من نظام البريد والاسعار المعمول بها في مختلف انحاء الدولة الى الولاية للبدء في تنفيذ المطلوب اذا وافق السلطان.

ومرفق طلب من والي اليمن المشير احمد مختار باشا بهذا الخصوص مع توضيح الفوائد التي يمكن الحصول عليها من الناحية الأمنية والاقتصادية وغيرها.

وصدرت الإرادة السنية بالموافقة على تنفيذ ذلك.

التاريخ : 25 يناير 1872م

Numara: 5

Postahâne Nezâret-i Aliyyesi'ne

Atûfetli efendim hazretleri

Harekât-ı askeriye münasebetiyle şimdiye kadar Asir Sancağı'na evrak-ı mühimme postaları suret-i muntazama ve evkât-ı muayyenede işledilememekden dolayı te'hirât vuku bulmakda olduğu hâlde bu kere saye-i mehâsin-vâye-i hazret-i Hilâfet-penâhîde Asir'e mülhak kazaların kaymakamları tayin ve i'zâm kılınmak hasebiyle postaların dahi bir usul-i mazbûta ve muttaride tahtına alınması esasen arzu olunarak ve ol bâbda lâzım gelen kavâ'id ve şerâiti mutazammın suret-i muvakkatede bir tarifnâme dahi kaleme alınarak nusah-ı mukteziyesinin irsâliyle keyfiyet zikrolunan kaymakamlara ve mevâki'-i askeriye kumandanlarına tavsiye ve te'kîd olunmuş ise de memurîn ve tüccar ve saire taraflarından gönderilmesi arzu olunan muharrerâta vasıta-i nakliye olamadığından ve evrak-ı mühimme için eyyâm-ı muayyene ve suret-i mahsusada posta naklolunduğu sırada o misillü haricden verilecek muharrerâtın nakline dahi bir cihet-i suhûlet bulunmuş olsa şu keyfiyet-i muamelât ve muhaberât-ı nâsı teshîl ederek umûr-ı ticaret ve esas-ı ma'mûriyete hizmet edilmiş olacağına binâen dahil-i vilâyetde olan o misillü tüccar ve memurîn tarafından yine vilâyet dahilinde her nereye mektub verilecek olur ise her kazada hükûmet memurları tarafından kabul ile evrak-ı mühimme arasında murad olunan mahalle tavsîl olunmuş ve fakat bir sancak derûnunda olan bir kazadan diğer bir kazaya gönderilecek üç dirheme kadar mektublar için birer ve bir sancak dahilinde bulunan bir kazadan diğer sancak dahilinde olan âhar bir kazaya gönderilecek kezâlik üç dirhemlik mektublar için ikişer kuruşluk pul yapışdırılması ve vilâyet dahilin-

de mine'l-kadîm posta olmadığı gibi İstanbul'dan buraya dahi muntazam posta olmadığından dolayı memurîn ve tüccar için orası ile muhaberâtda azîm müşkilât olduğu cihetle Dersaâdet'den de Yemen'e bir posta gönderilse hem halk için suhûlet ve fâide ve hem de postahânece dahi oldukça açıkdan vâridât-ı zâide hâsıl olacağı maznûn olmasıyla beraber çünkü buraca evrak-ı mühimme nakline memur edilen neccâb denilen Arapların meşhûd ve mücerreb olan sürat-i meşy u hareket-i müstelzimü'l-hayretlerine nazaran dahil-i vilâyetde dahi menzilhâne yapılması ve hayvan tedarik olunması gibi külfet ve masrafa hâcet olmayacağı gibi Dersaâdet muhaberâtı dahi on beş günde bir defa erzak ve levâzımât-ı askeriye ile irsâl olunmakda olan Nemçe ve Osmanlı vapurları vesâtatıyla icra olunmakda olduğuna binâen Yemen Vilâyeti dahilinde herhangi kazadan olur ise olsun İstanbul'a mektub gönderilecek olur ve İstanbul'dan dahi Yemen Vilâyeti'nin hangi cihetine mektub gönderilir ise her üç dirhemlik mektuba beşer kuruşluk ve büyük formada olan gazetelerin her birine yirmişer ve küçüklere onar paralık posta pulu yapışdırılarak gönderilmesi ve üç dirhemden ziyade gelenlerden beher üç dirheme kadar fazlalar için ücretinin nısfı zam ile ona göre pul konulması muvâfık-ı re'y-i vâlâ-yı nezâret-penâhîleri olduğu hâlde teferruât idaresince ittihâz olunacak kavâ'id ve yapılacak talimât ve tarife ba'dehû arz u takdim olunmak üzere gönderilecek mekâtib üzerine yapışdırılmak ve sarf olundukça esmânı evrak-ı sıhhiye-i mütenevvi'a hasılâtı gibi vâridât icmâllerine irâd yazılmak için li-ecli't-tecrübe şimdilik beş kuruş ve kırk ve yirmi paralık nev'inden beş-altı bin kuruşluk posta pulunun vilâyete zimmet kaydıyla irsâli temennîsine ibtidâr ve Asir Sancağı dahilinde evrak-ı mühimme için işleyecek neccâb postalarına dair olan sâlifü'z-zikr tarifnâme-i muvakkatin bir nüshası dahi manzûr-ı atûfîleri buyurulmak üzere leffen tesyâr kılınmakla ol bâbda emr u irâde hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 4 Ramazan sene [1]288 ve fî 5 Teşrîn-i Sânî sene [1]287 / [17 Kasım 1871]

Vali ve Kumandan-ı Vilâyet-i Yemen
Es-Seyyid Ahmed Muhtar

**

Atûfetli efendim hazretleri

Dersaâdet'den gönderilecek mekâtib ve sairenin çantaları on beş günde bir gidip gelmekde bulunan Nemçe vapurlarıyla isrâ ve Hidiviyet-i Mısriyye Kumpanyası vapurlarıyla Hicaz'a meccânen îsâl edilen evrak kemâkân istisnâ olunmak üzere Yemen Vilâyeti'nde bir posta küşâdına ve teferruâtına dair Posta Nezâreti'nin tezkiresi vilâyet-i merkûme valisi ve fırka-i askeriye kumandanı devletli paşa hazretlerinin tahrirât-ı melfûfesiyle beraber arz u takdim kılındı. Bu misillü âsâr-ı nâfia ve teshîliyenin saye-i tevfîkât-vâye-i hazret-i cihandârîde dahil-i daire-i asayiş ve intizam olan hıtta-i vesî'a-i Yemaniye'de dahi te'sis ve teşkili muhassenâtı müstelzim olacağından ber-mûceb-i istîzân posta nizâm ve tarifenâmelerinden lüzumu kadar nüshasının ve şimdilik beş-altı bin kuruşluk pulların irsâliyle işbu postanın küşâd edilmesi ve keyfiyetin ilanıyla buraca dahi muamelâta başlanılması zımnında iktizâ-yı hâlin ifası için nezâret-i müşârunileyhâya i'tâ-yı me'zûniyet olunması hakkında her ne vechile emr u fermân-ı isabet-unvan-ı hazret-i şehinşâhî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı celîli infaz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 13 Zilkade sene [1]288 / [24 Ocak 1872]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikrolunan tezkire ve tahrirât-ı melfûfe manzûr-ı âlî-i hazret-i Padişahî buyurulmuş ve ber-mûceb-i istîzân mezkûr postanın küşâd edilmesi ve keyfiyetin ilanıyla buraca dahi muamelâta başlanılması zımnında iktizâ-yı hâlin ifası için nezâret-i müşârunileyhâya i'tâ-yı me'zûniyet olunmasını müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı tâcdârî mantûk-ı münîfinden olarak mezkûr tezkire ve tahrirât-ı melfûfe yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr-u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 14 Zilkade sene [1]288 / [25 Ocak 1872]

72

İ. ŞD, 5285

شورای دولت
داخلیه دائره‌سی
عدد
٩٩١

BENİ MERVAN KABİLESİ'NİN BULUNDUĞU MAHALDE NAHİYE TEŞKİL EDİLMESİ

Bazı nüfuzlu kimselerin tasallutu altında bulunan ve aralarında kavga ve öldürme hadiseleri eksik olmayan Ebuariş Kazası'na bağlı Beni Mervan Kabilesi ahalisinin durumunun düzeltilmesi için yaşadıkları bölgede Haraz Kazası'na bağlı olmak üzere bir nahiye teşkil edilmesi talebinde bulunan kabile meşâyih ve ileri gelenlerinin başvurularının uygun görüldüğü

تشكيل ناحية في منطقة قبيلة بني مروان ومركزها حرض

عرض من الصدر الأعظم إلى السلطان بخصوص تشكيل ناحية جديدة في حرض التابعة لقضاء أبي عريش، وذلك لضمان الأمن والسلام للأهالي وتأمين ايرادات الدولة من تعديات قبيلة بني مروان وعليه فيجب تعيين مدير للناحية وكاتب وسوف يتم اعتماد المبالغ اللازمة لذلك في ميزانية الولاية للعام القادم. ومرفق محضر مجلس شورى الدولة المتعلق بهذا الموضوع.

وصدرت الإرادة السنية بالموافقة على تنفيذ ذلك.

التاريخ : 23 ديسمبر 1887م

Şûrâ-yı Devlet
Dahiliye Dairesi
Aded: 991

Hudeyde Sancağı dahilinde kâin Ebuariş Kazası'na tâbi Benî Mervan Kabilesi'nin ıslâh-ı ahvâli için orada müceddeden bir nahiye teşkiline dair Yemen Vilâyeti Meclis-i İdare'sinden re'sen ve cevaben Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne meb'ûs iki kıt'a mazbata ve nezâret-i müşârunileyhânın Maliye Nezâret-i Celîlesi ile muhabereyi şâmil ve muhasebeden müzeyyel tezkiresi 22 Muharrem sene [1]305 tarihinde Şûrâ-yı Devlet'e i'tâ olunmakla Dahiliye Dairesi'nde kırâet olundu. Mezkûr mazbatalarda zikrolunan Benî Mervan Kabilesi ibtidâ-yı teşkil-i vilâyetden beri himaye-i hükûmetden dûr kalmasıyla içlerinden münâza'ât ve kıtâl gibi fezâyih eksik olmadığına ve bir takım mütegallibe ve meteneffizânın tasallutâtından cümlesi bîzâr olduklarına mebnî emvâl-i mürettibelerini tahsil ve hukuklarını muhafaza eylemek ve Haraz Kasabası merkez olmak üzere müceddeden bir nahiye teşkili ile müdür ve naib ve bir kâtib tayini hususu bi'l-cümle mu'teberân ve meşâyih-i mahalliye tarafından istid'â ve kabile-i mezkûrenin istihsâl edilen itaat ve inkıyâdlarının devam ve istimrârı için mezkûr nahiyenin lüzum-ı teşkili Hudeyde Fırka-yı Askeriyesi kumandanı olup li-ecli'l-ıslâhât o cihetde bulunan Mirliva saadetli Ahmed Paşa cânibinden bildirildiği ve mezkûr Haraz Kasabası, Ebuariş Kazası merkezine sekiz saat mesafede ve nüfusu tahrîr olunmadığından sıhhat üzere bilinememekde ise de yedi-sekiz binden noksan olmayacağı tahmin kılınmakda olduğu gibi bi't-tefrîk nahiye ittihâz olunacak mahaller şimâlen Asir Sancağı'na mülhak Caya Kazası ve garben ve cenûben mezkûr Ebuariş ve şarkan Hacur Kazaları ile mahdûd bulunduğu ve bî-lüzum olması hasebiyle geçende lağvı kararlaşdırılan Asimat Nahiyesi müdürünün maaşı bulunan bin iki yüz kuruşdan bi'l-ifrâz müceddeden teşkili diğer mazbatada iş'âr kılınan Sehim Müdüriyeti için tahsis kılınan üç yüz kuruşun üst tarafı olan dokuz yüz kuruşdan mezkûr Benî Mervan'a tayin edilecek müdüre yedi yüz elli kuruş maaş tahsisiyle kusûr yüz elli kuruşun kemâkân mevkûf tutulması tensîb ve kâtib için maaş tahsisi maddesi Maliye Nezâreti'ne iş'âr

olunduğu beyânıyla icra-yı icabı gösterilmiş ve Maliye Nezâreti'nin cevabında mezkûr nahiyenin teşkili tensîb olunduğu hâlde kitâbetine emsâli nahiyeler kâtibleri maaşlarına tatbikan tahsisi lâzım gelen iki yüz kuruş maaşın sene-i hâliye gâyetine kadar verilecek mikdarının muvâzene açığına ve tertib-i mahsusuna ilâveten tesviyesi ile sene-i âtiyeden itibaren muvâzeneye idhali beyân ve muhasebenin zeylinde Hudeyde Sancağı dahilinde bulunan nahiye müdürlüklerinin şehrî dört yüzden yedi yüz elli kuruşa kadar maaşları olduğu kayden tebeyyün edip mezkûr nahiyenin teşkili hâlinde müdür maaşı hakkında dahi Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin cevabında gösterilen muamelenin icrası lâzım geleceği dermiyân kılınmışdır.

Nahiye-i mezkûrenin teşkili oralarca icra kılınan ıslâhâtın takarrür ve devamıyla hukuk-ı emiriyenin istîfâsını müstevcib olacağı cihetle mertebe-i ehemmiyetde olduğu ve müdüre tahsisi gösterilen yedi yüz elli kuruş maaşa ber-vech-i muharrer muvâzene dahilinde karşılık bulunduğu suret-i iş'ârdan anlaşılmış ve nahiye kitâbetine tahsis olunacak maaşın emsâline kıyasen mikdarıyla suret-i tesviyesi Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin cevab-ı mesrûdunda beyân kılınmış olduğundan ifa-yı muktezâsının vilâyet-i mezkûreye tebliği ve Maliye Nezâret-i Celîlesi ve İntihâb-ı Memurîn Komisyonu ile Sicill-i Nüfus Müdüriyet-i Umumiyesi'ne malumât i'tâ olunmasının Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 21 Safer sene [1]305 ve fî 26 Teşrîn-i Evvel sene [1]303 / [7 Kasım 1887]

(Şûrâ-yı Devlet ve Dahiliye Dairesi üyelerinin mühürleri)

* *

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn

Devletli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti dahilinde kâin Ebuariş Kazası'na tâbi Benî Mervan Kabilesince hukuk-ı emiriyenin istîfâsı ve asayişin idâmesi zımnında Haraz Kazası merkez ittihâz olunmak üzere mecedden bir nahiye teşkiliyle müdürlüğüne lağvı mukarrer olan Arsimat Nahiyesi Müdürlüğü maaşından yedi yüz elli kuruşun tahsis ve kitâbeti için emsaline tatbikan i'tâsı iktizâ eden iki yüz kuruş maaşın sene-i hâliye gâyetine kadar verilecek mikdarının muvâzene açığına ve tertib-i mahsusuna ilâveten tesviyesiyle sene-i âtiyeden itibaren muvâzeneye idhali zımnında malumât-ı lâzımenin ifası iş'âr-ı mahallî üzerine tezekkür olunduğuna dair Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nden i'tâ olunan mazbata icra-yı icabını hâvî Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresiyle arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i mülkdârî şeref-sünûh ve sudûr buyurulursa mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 6 Rebîülâhir sene [1]305 - Fî 9 Kânûn-ı Evvel sene [1]303 / [21 Aralık 1887]

Sadrıazam
Kâmil

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i Padişahî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 8 Rebîülâhir sene [1]305 - Fî 11 Kânûn-ı Evvel sene [1]303 / [23 Aralık 1887]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî

Süreyya

73

İ. ŞD, 5512

VESİM'İN NAHİYE HALİNE DÖNÜŞTÜRÜLMESİ

Kızıldeniz sahillerinde bulunan Vesim'in gayet geniş bir liman olmasının yanı sıra sahilinde tatlı su membaları bulunmasından dolayı da deniz nakliyatıyla uğraşanlar için önemli bir durak olduğu, bu durumun özellikle silah ve patlayıcı madde kaçakçılığını kolaylaştırdığı; Vesim'e yeteri kadar memur, zabıta ve asker yerleştirilerek bir nahiye haline dönüştürülmesinin gerektiği, ancak burada iskân edilecek askerî birlik için inşası gereken kışla ve kulenin sair masraflarla beraber vilâyet bütçesinden karşılanması

تحويل ميناء الوسيم إلى ناحية

عرض من الصدر الأعظم إلى السلطان بخصوص تحويل ميناء الوسيم إلى ناحية بإعتباره من الموانئ الهامة مع إرسال جنود لحمايته لأنه يعتبر من الموانئ التي ينشط فيها تهريب الاسلحة بمختلف أنواعها إلى داخل الولاية، ويمكن أن يتم إرسال بلوكين من العساكر للقيام بتلك المهمة وبناء برج حراسة وثكنات عسكرية في المنطقة لحمايتها، وسوف يتم اعتماد المبلغ المطلوب لذلك في موازنة عام 1305 رومي والذي يتراوح بين المائة ألف والمائة وعشرين ألف قرش.

ومرفق محضر مجلس شورى الدولة بهذا الخصوص.

وصدرت الإرادة السنية بالموافقة على تنفيذ ذلك.

التاريخ : 12 سبتمبر 1888م

Şûrâ-yı Devlet
Dahiliye Dairesi
Aded
535

Taraf-ı vâlâ-yı Seraskerî'den Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne meb'ûs 22 Şaban sene [1]305 tarih ve kırk iki numaralı tezkire Şûrâ-yı Devlet'e i'tâ kılınmakla Dahiliye Dairesi'nde kırâet olundu. Meâlinde Bahr-ı Ahmer sevâhilinde ve Yemen Vilâyeti dahilinde vâki Vesim nâm mahallin birinci derecede bir liman olduğu ve asker ve memurînden hâlî bulunduğu cihetle ahalisi kaçakçılık etmekde ve mezkûr limandan Yemen Vilâyeti'ne esliha ve mühimmât-ı nâriye çıkarılmakda idüğünden orada lüzumu kadar zâbıta ile gümrük memuru ikamesi hakkında Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden vâki olan iş'âr üzerine mezkûr limanın askerî nokta-i nazarınca haiz olduğu ehemmiyetin derecesi bilinmek ve iki bölük asker istî'âb edecek cesâmetde bir kışla yapılmak üzere mahall-i mezkûra keşif ve tahkik için bir memurun i'zâmı Vilâyetçe kararlaşdırılarak cihet-i askeriyece icabı bi'l-icra Yedinci Ordu-yı Hümâyûn Müşiriyet-i Celîlesi'nden irsâl olunan mufassal harita ile kışlanın mürtesim-i ufkî ve amûdîsini mübeyyin resm ve keşif defterine ve mezkûr liman civarının tafsilâtına dair olan lâyiha meâline nazaran mezkûr Vesim Limanı cihet-i askeriyece bir gûne ehemmiyeti haiz mevâki'den olmayıp fakat gayet vâsi' ve mahfûz bir liman olduğu ve sahilinde tatlı su menbaları bulunmakdan nâşi merâkib-i bahriye kesret üzere âmed ü şüd etmekde bulunduğu cihetle bir nahiye merkezi ittihâzıyla memurîn-i zâbıta ve rüsûmiye tayin ve ikamesi hâlinde vâridâtın tezâyüdüyle menfaati müstelzim olacağı ve emr-i muhafazanın istikmâli için iki bölük asker istî'âbına kâfi bir bâb kışla ve kalenin yüz binden yüz yirmi bin kuruşa kadar bir

masrafla inşası keşif ve tahmin etdirilmiş ise de bunlar sırf inzibat ve asayiş-i mahallî için te'sis olunacak şeylerden olmasından ve askerî büdcesinde karşılığı olmamakla beraber bunların te'sisini istilzâm eden esbâba nazaran masârıfının ebniye-i askeriye büdcesine cihet-i münasebeti ol-

mamasından dolayı masârıf-ı mezkûrenin Yemen Vilâyeti mürettebâtından te'sisi iktizâ edeceği beyânıyla muktezâsı ifa ve mezkûr kışlanın te'sis ve inşası takarrür ederek masârıf-ı inşâiyesi tertib olunduğu takdirde daire-i askeriyeye malumât i'tâsı dermiyân olunmuşdur.

Asir Sancağı'na mülhak Hali Nahiyesi Müdürlük Hey'eti'nin Vesim İskelesi'ne nakline dair mukaddemâ Yemen Vilâyeti'nden vuku bulan iş'âr ve 13 Muharrem sene [1]305 tarihinde daireden takdim kılınan mazbata üzerine bâ-irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî icabı icra olunduğu tahkik kılınmış ve inşası istenilen kışla ile kule iş'âr-ı Seraskerî'de gösterildiğine nazaran inzibât ve asayiş-i mahallî için te'sis olunacak şeylerden olduğu anlaşılmakla masârıfının cihet-i mülkiyeden tesviyesi lâzımeden görünmüş olduğundan masârıf-ı mezkûrenin üç yüz beş senesi Dahiliye muvâzenesine idhalen tesviyesinin vilâyet-i mezkûreye tebliğ ve taraf-ı vâlâ-yı Seraskerî'ye malumât i'tâ olunmasının Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür olunarak keşif defteriyle harita leffen takdim kılındı. Emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 28 Zilkade sene [1]305 ve fî 25 Temmuz sene [1]304 / [6 Ağustos 1888]

(Şûrâ-yı Devlet ve Dahiliye Dairesi üyelerinin mühürleri)

* *

Devletli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti dahilinde Vesim nâm limanın nahiye merkezi ittihâz olunmasından nâşi orada emr-i muhafazanın istikmali için iki bölük asker istî'âbına kâfi bir kışla ile kule inşası lâzım gelerek bunların lede'l-keşf yüz binden yüz yirmi bin kuruşa kadar bir masrafla inşası kâbil olabileceği anlaşılmış olduğundan bahisle meblağ-ı mezbûrun ta'alluk ve münasebeti cihetle Dahiliye'nin üç yüz beş senesi muvâzenesine idhâlen tesviyesi hususuna dair Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nden kaleme alınan mazbata melfûfâtı ve ol bâbda Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nin tezkiresi ile arz u takdim kılınmakla ol bâbda her ne vechile emr u irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 4 Muharrem sene [1]306 - Fî 30 Ağustos sene [1]304 / [11 Eylül 1888]

Sadrıazam
Kâmil

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 6 Muharrem sene [1]306 - Fî 31 Ağustos sene [1]304 / [12 Eylül 1888]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

74

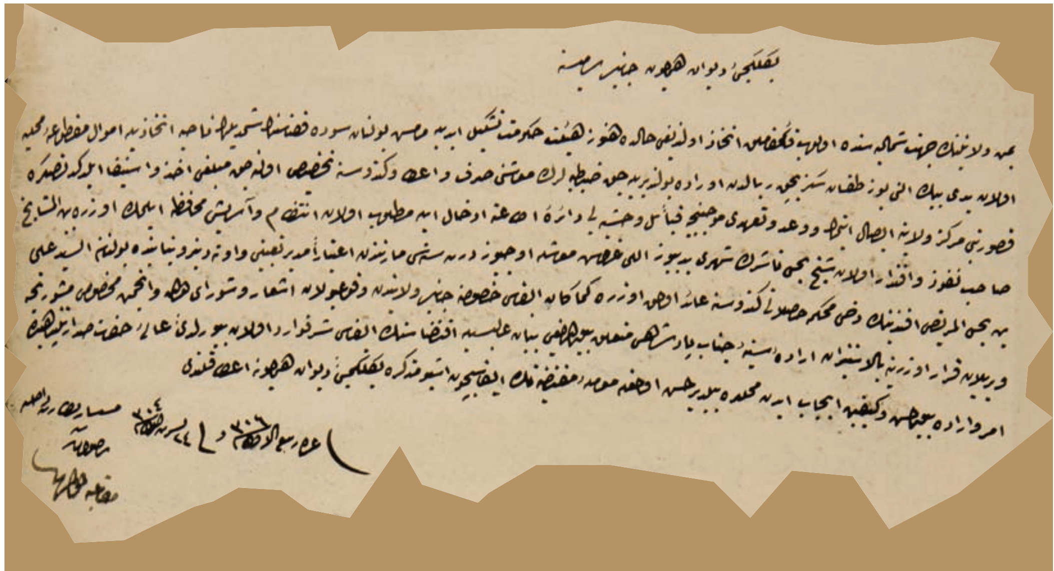
SEVDE NAHİYESİ'NE MÜDÜR TAYİNİ

Yemen Vilâyeti'nin kuzeyinde bulunan Sevde Nahiyesi Müdürlüğü'ne intizam ve asayişi sağlamak üzere kabile ve şeyhler arasında sözü geçen Şeyh Yahya Naşid'in tayin edilerek naibliğe eskiden beri görevde bulunan es-Seyyid Ali bin Yahya el-Marizî Efendi'nin devam etmesi

تعيين مدير لناحية السودة

رفع من مستشار نظارة الداخلية بخصوص تشكيل ناحية في منطقة السودة لضمان أمن وسلامة المنطقة وإخضاع القبائل الموجودة فيها خاصة وان ايرادات المنطقة تصل إلى 7696 ريال مقطوعة ويمكن تعيين احد مشائخ المنطقة كمدير للناحية وهو الشيخ يحيى ناشر وسوف يقوم بتأمين المنطقة وضمان ايرادات الدولة، ثم تعيين السيد علي بن يحيى المرتضى نائباً على المحكمة، وينتظر صدور الإرادة السنية لتنفيذ المطلوب.

التاريخ : 5 اكتوبر 1888م

Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûn Cânib-i Sâmîsi'ne

Yemen Vilâyeti'nin cihet-i şimâliyesinde olup kaymakamlık ittihâz olduğu halde henüz hey'et-i hükûmet teşkil edilememiş bulunan Sevde Kazası'nın şimdilik nahiye ittihâzıyla emvâl-i maktûa'-i mahalliye olan yedi bin altı yüz doksan sekiz buçuk riyalden orada bulundurulacak zabtiyelerin maaşını sarf ve i'tâ ve kendisine tahsis olunacak meblağı ahz u istîfâ eyledikden sonra kusûrunu merkez-i vilâyete îsâl etmek va'd ve taahhüdü mûcebince kabâil-i vahşiyeyi daire-i itaate idhal ile matlûb olan intizâm ve asayişi muhafaza eylemek üzere beyne'l-meşâyih sahib-i nüfuz ve iktidar olan Şeyh Yahya Naşid'in şehrî yedi yüz elli kuruş maaşla üç yüz dört senesi Mart'ından itibaren müdür tayini ve öteden beri niyâbetde bulunan es-Seyyid Ali bin Yahya el-Marîzî Efendi'nin dahi mahkeme hasılâtı kendisine aid olmak üzere kemâkân ibkâsı hususuna cânib-i vilâyetden vuku bulan iş'âr ve Şûrâ-yı Devlet ve Encümen-i Mahsus-ı Meşveretçe verilen karar üzeri-

Buyuruldu Defteri,no: 6, s. 111.

Yemen'de Şiyam kasabası

قصبة شبام في اليمن

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90457-0002)

ne bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî müte'allik buyurulduğu beyân-ı âlîsiyle iktizâsının ifası şeref-vârid olan buyuruldu-i âlî-i hazret-i Sadâret-penâhîde emr u irâde buyurulmuş ve keyfiyet icab eden mahallere bildirilmiş olmakla muamele-i mukteziyenin ifası için işbu müzekkire Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûn'a i'tâ kılındı.

Fî gurre-i Rebîülevvel sene [1]306 ve fî 24 Teşrîn-i Evvel sene [1]304 / [5 Kasım 1888]

Müsteşar-ı Nezâret-i Dahiliye

Rıdvan

75

Buyuruldu Defteri, no: 6, s. 122.

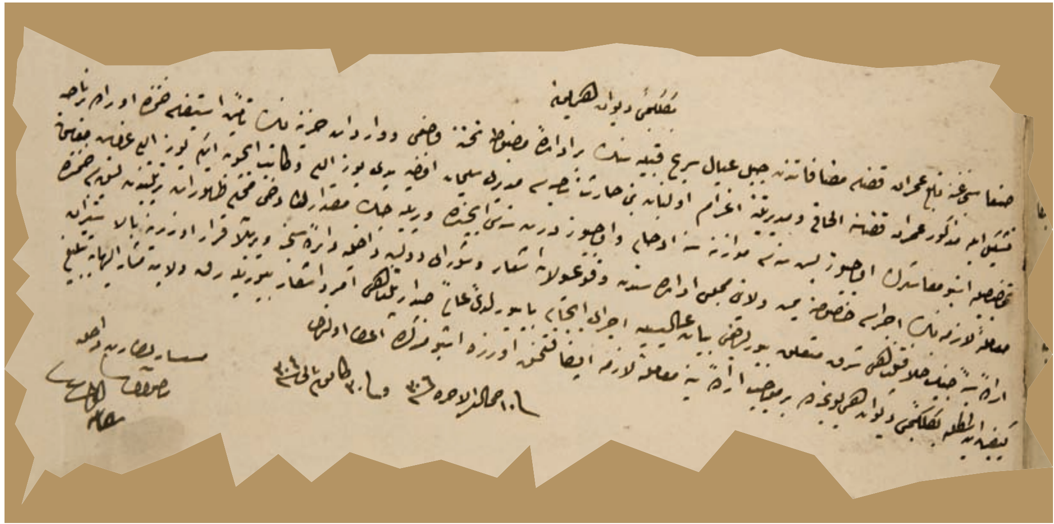
AMRAN KAZASINDA YENİ NAHİYE TEŞKİLİ

Amran Kazası'na bağlı Cebel-i Iyal Seri Kabilesi'nin yaşadığı bölgelerde bir nahiye teşkil edilip San'a Sancağı Amran Kazası'na bağlanarak nahiye müdürlüğüne Süleyman Efendi'nin getirilmesi

تشكيل ناحية جديدة في قضاء عمران وهي ناحية جبل عيال سريح

رفع من مستشار نظارة الداخلية بخصوص ضرورة انشاء ناحية في جبل عيال سريح التابع لقضاء عمران لتأمين سلامة وأمن الاهالي وضمان وصول ايرادات الدولة من المنطقة ويمكن تعيين سليمان افندي مدير ناحية بني الحارث كمدير للناحية الجديدة بمرتب 750 قرشاً وكاتب بمرتب 250 قرشاً وسوف يتم اعتماد المبلغ المذكور من ميزانية عام 1305 رومي.

التاريخ : 11 فبراير 1889م

Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûn

San'a Sancağı'na tâbi Amran Kazası muzâfâtından Cebel-i Iyal Seri' Kabilesinin bir idâre-i mazbûta tahtına vaz'ı ve vâridât-ı hazinenin temin-i istîfâsı zımnında orada bir nahiye teşkili ile mezkûr Amran Kazası'na ilhâkı ve müdüriyetine i'zâm olunan Benî Haris Nahiyesi Müdürü Süleyman Efendi'ye yedi yüz elli ve kâtib için iki yüz elli kuruş maaş tahsisiyle işbu maaşların üç yüz beş senesi muvâzenesine idhali ve üç yüz dört senesi içinde verilecek mikdarın dahi mahallî zuhurât tertibinden tesviyesi zımnında muamele-i lâzımenin icrası hususuna Yemen Vilâyeti Meclis-i İdaresi'nden vuku bulan iş'âr ve Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesince verilen karar üzerine bi'l-istîzân irâde-i cenâb-ı Hilafet-penâhî şeref-müte'allik buyurulduğu beyân-ı âlîsiyle icrâ-yı icâbı bâ-buyuruldu-i âlî-i Sadâret-penâhî emr u iş'âr buyurularak vilâyet-i müşârunileyhâya tebliğ-i keyfiyet edilmekle Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûnca da ber-mûceb-i irâde-i seniyye muamele-i lâzıme ifa kılınmak üzere işbu müzekkire i'tâ olundu.

Fî 10 Cumâdelâhire sene [1]306 ve fî 30 Kanûn-ı Sânî sene [1]304 / [11 Şubat 1889]

Müsteşar-ı Nezâret-i Dahiliye

Rıdvan

San'a surları ve şehir kapısı

أسوار صنعاء وباب المدينة

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 779-24-0046)

HACARİYE KAZASI'NDA YENİ NAHİYELER OLUŞTURULMASI

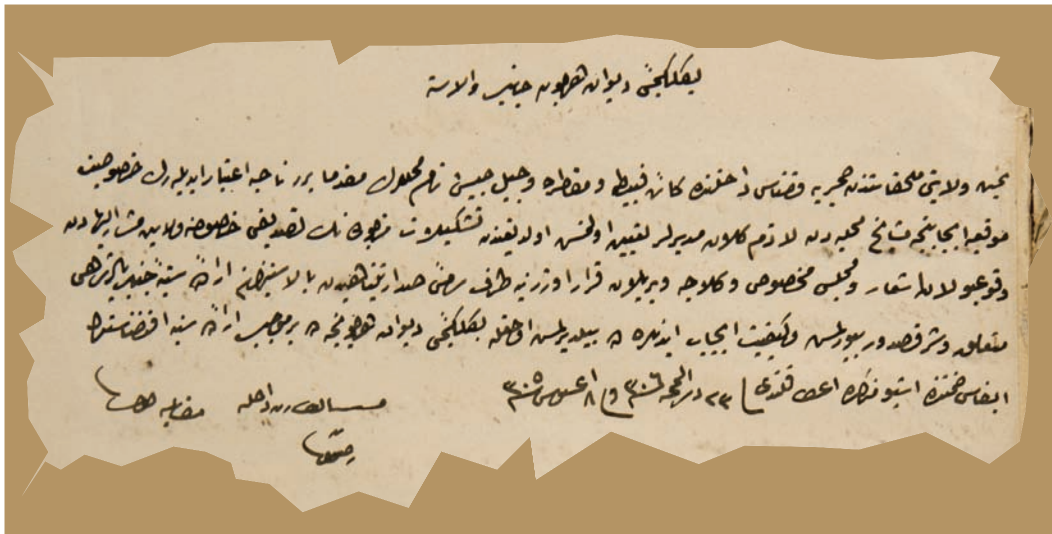
Hacariye Kazası'na bağlı Kabita, Maktara ve Cebel-i Habeşî adlı mahallerin nahiye haline getirilerek müdürler tayin olunması

توسيع قضاء الحجرية بضم عدد من النواحي إليه

رفع من مستشار نظارة الداخلية بخصوص ضرورة انشاء نواحي جديدة في قضاء الحجرية وهي ناحية القبيطة وناحية المقاطرة وناحية جبل حبشي ومن الضروري عند تعيين مدراء لهذه النواحي ان يتم اختيار بعضهم من المشائخ المحليين في المنطقة وذلك بحسب طلب والي اليمن وقرار المجلس المخصوص.

وصدرت الإرادة السلطانية بالموافقة.

التاريخ : 20 أغسطس 1889م

Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûn Cânib-i Vâlâsı'na

Yemen Vilâyeti mülhakâtından Hacariye Kazası dahilinde kâin Kabita ve Maktara ve Cebel-i Habeşî nâm mahaller mukaddemâ birer nahiye itibar edilerek hususiyet-i mevki'a icabınca meşâyih-i mahalliyeden lâzım gelen müdürler tayin olunmuş olduğundan teşkilât-ı mezbûrenin tasdiki hususuna vilâyet-i müşârunileyhâdan vuku bulan iş'âr ve Meclis-i Mahsus-ı Vükelâca verilen karar üzerine taraf-ı sâmî-i Sadâret-penâhîden bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulmuş ve keyfiyet icab edenlere de bildirilmiş olmakla Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûnca da ber-mûceb-i irâde-i seniyye iktizâsının ifası zımnında işbu müzekkire i'tâ kılındı.

Fî 23 Zilhicce sene [1]306 ve fî 8 Ağustos sene [1]305 / [20 Ağustos 1889]

Müsteşar-ı Nezâret-i Dahiliye
Rıdvan

Merkep yardımıyla kuyudan su çeken bir Yemenli...

أحد اليمنيين يسحب الماء من بئر بواسطة الحمير..

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 779-76-0029)

Yemen'de bir kasaba...

إحدى قصبات اليمن

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90766-0059)

77

GAMED KAZASI MERKEZİNİN SAYĞAR KÖYÜNE TAŞINMASI

Asir Sancağı'na bağlı Gamed Kazası merkezinin Sayğar köyüne alınması

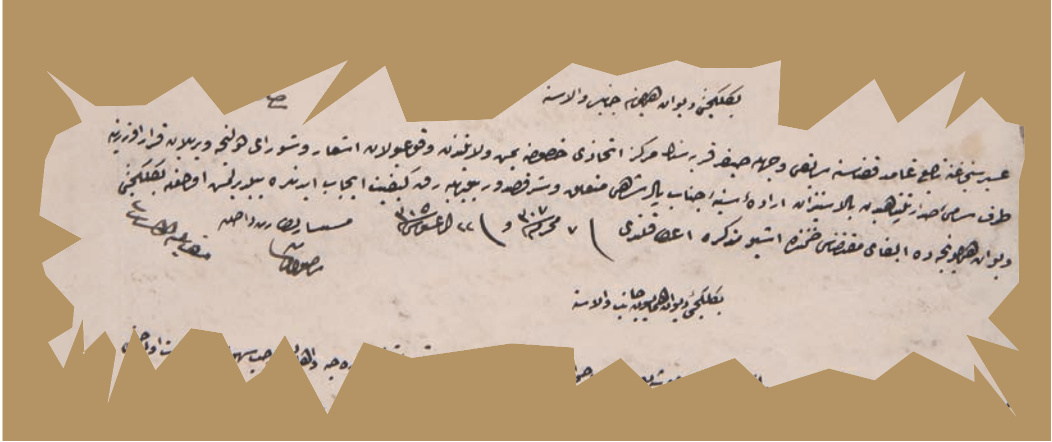
Buyuruldu Defteri, no: 6, s. 136.

نقل مركز قضاء غامد إلى قرية صيغر

رفع من مستشار نظارة الداخلية بخصوص نقل مركز قضاء غامد التابع لسنجق عسير الى قرية صيغر بموجب طلب والي اليمن ومحضر مجلس شورى الدولة ولتنفيذ المطلوب.

وقد صدرت الإرادة السنية من السلطان لتنفيذ ذلك.

التاريخ : 3 سبتمبر 1889م

Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûn Cânib-i Vâlâsı'na

Asir Sancağı'na tabi Gamed Kazası'na sâbıkı vechile Sayfer karyesinin merkez ittihâzı hususuna Yemen Vilâyeti'nden vuku bulan iş'âr ve Şûrâ-yı Devletçe verilen karar üzerine taraf-ı sâmî-i Sadâret-penâhîden bi'l-istîzân irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurularak ve keyfiyet icab edenlere bildirilmiş olmakla Beylikçi-i Divan-ı Hümâyûnca da ifa-yı muktezâsı zımnında işbu müzekkire i'tâ kılındı.

Fî 7 Muharrem sene [1]307 ve fî 22 Ağustos sene [1]305 / [3 Eylül 1889]

Müsteşar-ı Nezâret-i Dahiliye

Rıdvan

Bir "Buyuruldu Defteri" cilt kapağı

غلاف مجلد لأحد دفاتر البيورلدى

78

İ. DH, 1317 R./10

باب عالی
دائرهٔ صدارت
آمدی دیوان همایون
١١٥١

YEMEN'DE HUZURUN TEMİNİ İÇİN ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Yemen'de emniyet ve huzurun devamı için, başında genel bir vali olmak üzere vilâyetin dört valiliğe taksim edilerek yeteri kadar mutasarrıflık, kaza ve nahiyelere bölünmesi, idaresine dürüst memurlar tayin edilmesi, ahalinin gönüllerinin hoş tutulması, efradının dörtte biri Yemen ahalisinden oluşacak bir kolordu kurulması, bir polis teşkilatı ile her vilâyet için birer jandarma taburu teşkil olunması, münasip mahallerde karakollar inşa edilmesi, polis ve komiserlerin halkı rencide etmeyecek dirayet ve maharete sahip olmasına itina gösterilmesi, şer'î mahkemelerin bir nizama bağlanması, her yerde mükemmel cami ve mektepler tesis edilmesi, zulüm ve yolsuz davranışlarda bulunduğu tespit edilen şeyhlerin bulundukları bölgeden uzaklaştırılmaları

إقتراح بتقسيم اليمن إلى أربع ولايات وتدابير أخرى لإقرار الأمن

محضر مرفوع من الصدر الاعظم وعدد من النظار المختصين بخصوص اقتراح بإتخاذ اجراءات لضمان الامن والسلام في ولاية اليمن، وذلك نظراً لاتساع اراضي ولاية اليمن وللجهود الكبيرة التي تحتاج اليها مسألة ضبط وتأمين الولاية، فيجب اتخاذ اجراءات هامة لتنفيذ ذلك ومن أهمها تقسيم اليمن الى اربع ولايات على ان يعين والي أول يشرف على الاربعة الآخرين ويكون برتبة فريق ويتم اختيار بقية الولاة من الأشخاص المشهود لهم بالاستقامة والقدره الادارية، ثم بعد ذلك يتم اشراك الاهالي في إدارة الولايات والسماح لهم بالدخول في الجيش والشرطة والبلدية، ويتم اختيار المسئولين العثمانيين في الولايات الاربع من المشهود لهم بالاستقامة والنزاهة واصحاب الخبرة ويطبق ذلك على الموظفين في المحاكم والجيش والشرطة والبلدية، ويخضع الجميع لسلطة الوالي الاول الذي له الكلمة الاولى والاخيرة في شئون الولايات الاربع، ويتم اصدار لائحة بمهام واختصاصات الوالي الأول من الباب العالي. ومرفق رفع من الصدر الاعظم الى السلطان بمحتوى الموضوع وإشارة من سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 28 أغسطس 1899م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1151

Yemen Vilâyeti'nden ahîren mevki'-i tatbike konulan tedâbîr-i mûsibe netice-nümâ-yı muvaffakiyet olarak emn ü asayiş tamamen takarrür eylemiş ise de hıtta-i Yemaniye'nin vüs'at ve cesâmeti cihetiyle te'min ve idâme-i asayiş ve inzibâtı için bazı tedâbîr-i esâsiye ittihâzı lâzımeden bulunduğundan bu bâbda veli-nimet-i bî-minnetimiz Padişah-ı hakâyık-âgâh efendimiz hazretlerinin hâtır-ı me'âlî mezâhir-i hümâyûnlarına sânih olan mütalaât-ı isabet-gâyâtı mübelliğ tezkire-i hususiye miyâne-i acizânemizde kemâl-i dikkat ve im'ânla mütâlaa olundu. Ahkâm-ı celîle-i emr u fermân-ı hümâyûn Yemen kıt'asının birisi birinci vali olmak ve diğerlerine nezâret etmek üzere dört vilâyete taksim ve diğer üç vilâyet idaresinin muktedir valilere ihale kılınması ve birinci vali ile diğer valilerin maiyyetlerinde birer muavin bulundurulması ve birinci valinin ikametgâhında ferik rütbesinde bir askerî kumandanı bulunması ve gayet mükemmel olmak ve efrâdının bir rub'u ahali-i mahalliyeden ve üç rub'u vilâyet-i saire ahalisinden mürekkeb bulunmak ve yerli ahali askerliğe alışıp ısındıkça onlardan alınan kısm-ı efrâdın nısfı derecesine iblâğ olunmak üzere ora-

da bir kolordu teşkil ve hizmet-i askeriye müddetinin bir buçuk seneye tenzîl kılınması ve ahali-i mahalliyeden olan efrâda silk-i askerî ile ünsiyet peydâ edinceye kadar bir buçuk misli maaş verilmesi ve efrâd-ı merkûmenin yazlık ve kışlık elbisesinin kendilerine yakışacak ve askerliğe muhabbetlerini tezyîd edecek tarzda imâl edilmesi ve müceddeden teşkil olunacak vilâyetlerde istihkâmât-ı askeriye olmadığı hâlde lüzumu kadar istihkâmlar vücûda getirilmesi ve muntazam ve müsellah bir polis hey'eti ile bir kısmı esterli ve hecinli olmak üzere yerliden birer tabur jandarma teşkil olunması ve mehâkim-i şer'iyye-i mahalliyenin nezâket-i mevki ve zaman ile mütenâsib bir hâl-i intizâmda bulundurulması ve dört vilâyetin cümlesinde bi'l-cümle esbâb-ı mükemmeliyeti câmi' mekâtib te'sis edilmesi ve işbu vilâyetlerin lüzumuna göre üçer dörder mutasarrıflığa ve elviyenin kaymakamlıklara ve kazaların nevâhîye taksimi ve bunlara afîf ve müstakîm memurlar tayiniyle ahalinin zulüm ve te'addîlerinden bîzâr oldukları meşâyihin eydî-i i'tisâfından kurtarılması ve meşâyih-i merkûmenin icab eder ise diğer vilâyetlere nakil ile orada istihdam kılınması ve birinci valiye tahsis olunacak maaşın diğer valilere verilecek aylığın iki misli râddesinde bunlarla birinci vali muavini maaşâtının müsâvî derecede olmak ve defterdar ve muhasebeci gibi memurîn-i maliyenin dahi erbâb-ı iffet ve istikametden intihâb ve tayin kılınması ve polis ve komiserlerin halkı rencide etmeyecek erbâb-ı dirâyet ve maharetden olmasına itina edilmesi ve biri piyade ve diğeri süvari olmak ve evsâf-ı mezkûre ile muttasıf bulunmak üzere iki jandarma kuman-

danı tayin olunması ve münasib mahallerde karakolhâneler inşa kılınması ve vülâtın maiyyetlerinde birer küçük belediye hey'eti teşkil olunarak ahalinin bu suretle celb-i kulûbu esbâbının istihsâl edilmesi ve Yemen'de bulunacak bi'l-cümle memurîn için düstûru'l-amel olmak üzere vesâyâ-yı lâzımeyi ve ahali-i mahalliye hiçbir suretle rencide edilmemek tenbihini şâmil bir talimât verilmesi merkezinde bulunmuşdur. Âmâl-i saadet-iştimâl-i mülûkâneleri memâlik-i şahanelerinin intizam ve ma'mûriyetine ve sunûf-ı tebaa-i şehinşâhîlerinin husûl ve refah ve saadetine ma'tûf olan zât-ı Hilâfet-simât efendimiz hazretlerinin her hususda tedâbîr-i sâibe-i vâridât-ı seniyyeleri meşhûd-ı uyûn-ı şükran olduğu gibi bu bâbda dahi sâniha-pîrâ-yı sudûr olan evâmir ve irşâdât-ı celîle-i hazret-i zıllullahîleri ayn-ı hikmet ve mahz-ı isabet olduğundan mefrûz-ı uhde-i ubûdiyetimiz olan dua-yı efzâyiş-i ömr ü iclâl-i veli-nimet-i a'zamînin tekrarıyla tezyîn-i elsine-i musâdakat ve mahmidet olundukdan sonra irâdât-ı hikmet-bünyân-ı hazret-i cihanbâninin tatbikât ve icraâtı bahsinde müdâvele-i efkâr edildi. Yemen Vilâyeti şimdiye değin arzu buyurulduğu vechile kesb-i salâh-ı tâmm u intizam etmemesi idarenin adem-i mükemmeliyetinden münba'is olmasına göre emr u fermân buyurulduğu üzere teşkilât-ı lâzımenin icrası hâlen ve âtiyen te'min-i idareyi müstelzim göründüğünden işin cihet-i askeriyesi daire-i askeriyeye havale buyurulacağı misillü hıtta-i Yemaniye'de teşkil olunacak vilâyetlerle elviye ve kaza ve nahiyeler devâirinin evvel emirde taksimât-ı mülkiyesinin vilâyetle muhabere ve orada bulunmuş ümerâ-yı askeriye ve memurîn-i mülkiye ile müzâkere olunarak tayin ve tahdidi muktezî olduğundan gerek bu cihetin ve gerek Yemen'de bulunacak bi'l-cümle memurîn için düstûru'l-amel olmak üzere vesâyâ-yı lâzımeyi ve ahali-i mahalliye hiçbir suretle rencide edilmemek tenbihini şâmil bir talimât ve vilâyât-ı mezkûre valileriyle bunlara nezâret ve teftiş edecek birinci valinin vezâifini mübeyyin bir nizâmnâme kaleme alınmasının Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi'ne ve cümle-i irâdât-ı isabet-gâyât-ı hazret-i Hilâfet-penâhîden bulunduğu üzere bir kısmı esterli ve hecinli olmak üzere yerliden birer tabur jandarma teşkili hususunun Jandarma Dairesince icabına bakılmak üzere daire-i askeriyeye ve mehâkim-i şer'iyye-i mahalliyenin nezâket-i hâl ve zaman ile mütenâsib bir hâl-i intizamda bulundurulması esbâbının istikmâli hususunun dahi taraf-ı Meşihat-penâhîye ve teşkil olunacak vilâyetlerin cümlesinde her gün esbâb-ı mükemmeliyeti câmi' mekâtib te'sisi hususunun Maârif Nezâreti'ne havalesiyle devâir-i mezkûreden alınacak cevablar mülkiye dairesince ba'de't-tedkik teşkilât-ı umumiye hakkında tanzim olunacak mazbata ve kaleme alınacak talimâtın ve valiler ile muavinler için tahsisi iktizâ eden maaşât mikdarının Meclis-i Mahsus-ı Vükelâca bi'l-müzâkere netice-i kararın arz-ı atebe-i ulyâ kılınması ve vilâyât-ı mezkûreye tayin olunacak memurların erbâb-ı iffet ve istikâmetden intihâb olunmak üzere evvel emirde birinci vali ile muhabere olunması ve merkezce de memurîn-i mülkiye ve maliyenin emr-i intihâbâtına be-gayet dikkat olunmasının devâir-i aidesine havalesi ve muntazam ve müsellah bir polis hey'eti teşkili polis komiserlerinin halkı rencide etmeyecek erbâb-ı maharetden olmasına itina kılınması ve ahalinin zulüm ve ta'addîlerinden bîzâr oldukları meşâyihin eydî-i i'tisâfdan kurtarılması ve meşâyih-i merkûmenin icab eder ise diğer vilâyetlere nakledilmesi ve iktizâ eden devâir-i belediyenin teşkili hususları için birinci valiye me'zûniyet ve salâhiyet i'tâsı suretinin ilâve-i ma'rûzât kılınması tensîb olunmuş ise de ol bâbda ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 19 Rebîülâhir sene [1]317 ve fî 14 Ağustos [1]1315 / [26 Ağustos 1899]

(Encümen-i Mahsus-ı Vükelâ üyelerinin mühürleri)

باب عالی
دائرهٔ صدارت
آمدی دیوان همایون
١١٥١

عطوفتلو افندم حضرتلری

فی ١٧ ربیع الآخر سنه ٣١٧ و فی ١٤ اغستوس سنه ٣١٥

صدراعظم

Encümen-i Mahsus-ı Vükelâ'nın manzûr-ı âlî buyurulan işbu mazbatası üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 Rebîülâhir sene [1]317 ve fî 16 Ağustos sene [1]315 / [28 Ağustos 1899]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

* *

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1151

Atûfetli efendim hazretleri

Hıtta-i Yemaniye'nin te'min ve idâme-i asayiş ve inzibâtı için ittihâzı lâzım gelen tedâbîr hakkında sâniha-pîrâ-yı sudûr olan irâdât-ı hüküm-beyyinât-ı hazret-i Hilâfet-penâhîyi mübelliğ tezkire-i hususiye-i atûfîleri üzerine Encümen-i Mahsus-ı Vükelâ'dan kaleme alınan mazbata arz u takdim olunmuş olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i cihanbânî şeref-sünûh buyurulur ise mantûk-ı celîli infaz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı.

Fî 19 Rebîülâhir sene [1]317 ve fî 14 Ağustos sene [1]315 / [26 Ağustos 1899]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup Encümen-i Mahsus-ı Vükelâ'nın mazbata-i ma'rûzası ile beraber manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mezkûr mazbataya zeyl terkîmiyle de tebliğ kılındığı vechile mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 Rebîülâhir sene [1]317 ve fî 16 Ağustos sene [1]315 / [28 Ağustos 1899]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

79

KAMRAN ADASINDA HÜKÜMET DAİRESİ YAPILMASI

Kamran Adası'nda nahiye müdürü ve sair memurlarının iş görmelerine mahsus resmî bir daire bulunmadığından nahiye müdürünün Hindistan, Cava ve sair memleketlerden gelen hacıları kamış çardak altında karşılanmak zorunda kaldığı, ortaya çıkan olumsuz tesirin giderilmesi maksadıyla bir hükümet dairesi yapılmasının gerekli olduğu

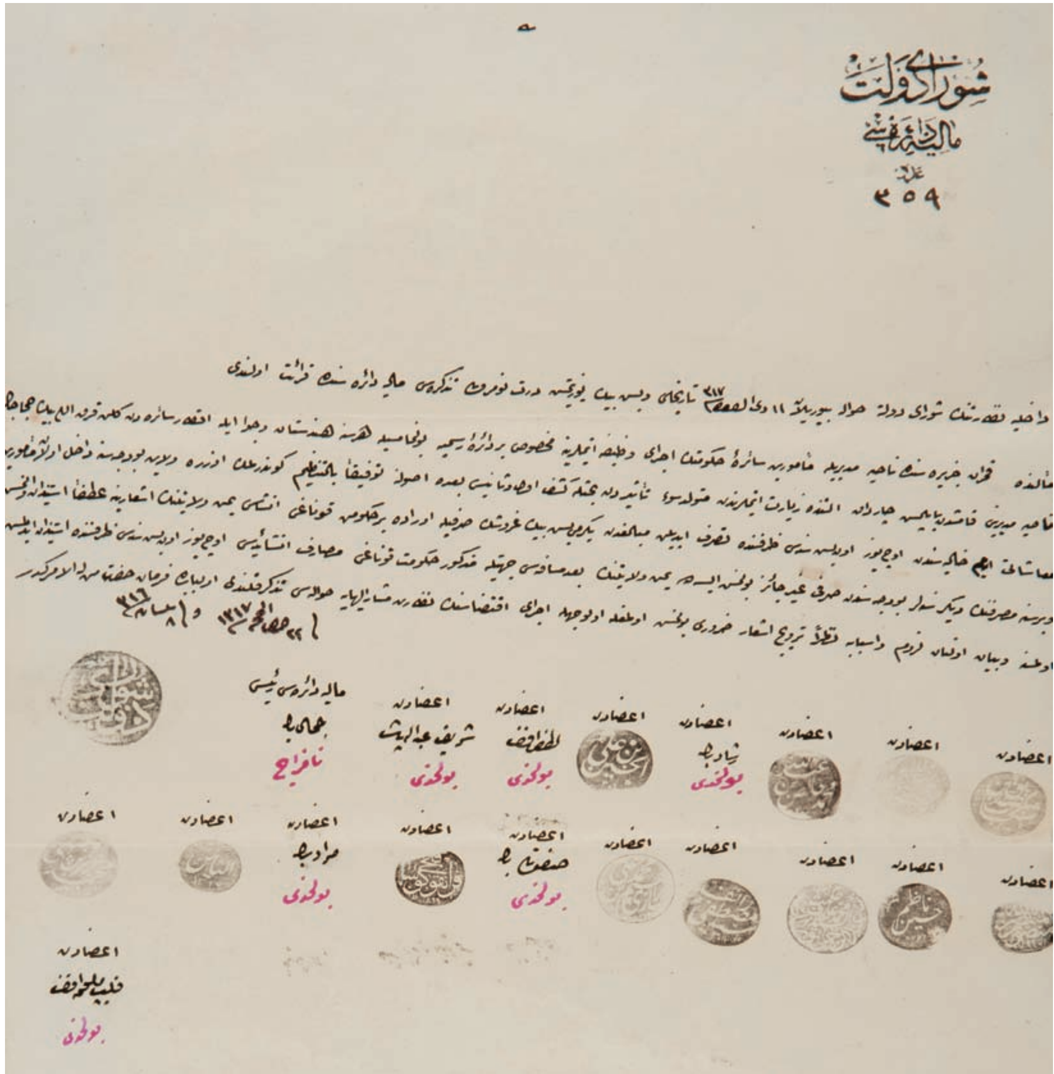
İ. DH, 1318 S./3

بناء إدارة حكومية في جزيرة كمران

محضر من مجلس شورى الدولة بخصوص ضرورة انشاء مبنى حكومي في ناحية جزيرة كمران لأن مدير الناحية يجب ان يستقر في الجزيرة للإشراف على سير الأعمال فيها وكذلك لوصول الحجاج من الهند وجاوه وإقامتهم أثناء ذلك في عشش والمبلغ المطلوب لإنشاء المبنى يقدر بـــ 25000 قرش وسوف يتم اعتماد ذلك في ميزانية الولاية للعام 1315 رومي.

مرفق رفع من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى المحضر وإشارة من سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 30 مايو 1900م

شورای دولت

مالیه دائره‌سی

عدد: ۲۵۹

Şûrâ-yı Devlet
Maliye Dairesi
Aded
359

Dahiliye Nezâreti'nin Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulan 11 Zilkade sene [1]317 tarihli ve beş bin yüz yetmiş numaralı tezkiresi Maliye Dairesi'nde kırâet olundu.

Meâlinde Kamran Cezîresi'nde nahiye müdürüyle memurîn-i saire-i hükûmetin icra-yı vazife etmelerine mahsus bir daire-i resmiye bulunmamasıyla her sene Hindistan ve Cava ile aktâr-ı saireden gelen kırk-elli bin huccâcın nahiye müdürünü kamışdan yapılmış çardak altında ziyaret etmelerinden mütevellid sû-i te'sirden bahisle keşf-i evvel ve sânîsi ba'dehû usulüne tevfîkan bi't-tanzim gönderilmek üzere vilâyet büdcesine dahil olan memurîn maaşâtı eyyâm-ı hâliyesinden üç yüz on beş senesi zarfında tasarruf edilen mebâliğden yirmi beş bin kuruşun sarfıyla orada bir hükûmet konağı inşası Yemen Vilâyeti'nin iş'ârına atfen istîzân olunmuş ve bir sene masrafının diğer seneler büdcesinden sarfı gayr-ı caiz bulunmuş ise de Yemen Vilâyeti'nin bu'd mesafesi cihetiyle mezkûr hükûmet konağı masârıf-ı inşâiyesi [1]315 senesi zarfında istîzân edilmiş olmasına ve beyân olunan lüzum ve esbâba nazaran tervîc-i iş'âr zarurî bulunmuş olmakla ol vechile icra-yı iktizâsının nezâret-i müşârunileyhâya havalesi tezekkür kılındı. Ol bâbda fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 22 Zilhicce sene [1]317 ve fî 8 Nisan [1]316 / [21 Nisan 1900]

(Şûrâ-yı Devlet Maliye Dairesi üyelerinin
mühürleri)

* *

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
57

Atûfetli efendim hazretleri

Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden bi'l-vürûd Şûrâ-yı Devlet'e havale olunan tezkire üzerine Maliye Dairesi'nden tanzim ve leffen takdim kılınan mazbatada Yemen Vilâyeti dahilinde Kamran Cezîresi'nde nahiye müdürüyle memurîn-i saire kamışdan yapılmış bir çardakda ikamet etmekde ve bu suret enzâr-ı umumiyeye karşı sû-i te'sir hâsıl etmekde olduğundan yirmi beş bin kuruş sarfıyla orada bir hükûmet konağı inşası ve meblağ-ı mezbûrun üç yüz on beş senesi vilâyet büdcesinde memurîn maaşâtı eyyâm-ı hâliyesinden tasarruf edilen mebâliğden tesviyesi hususunun nezâret-i müşârunileyhâya havalesi lüzumu gösterilmiş olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 6 Muharrem sene [1]318 - Fî 22 Nisan sene [1]316 / [5 Mayıs 1900]

Sadrıazam
Rifat

باب عالی

دائرۀ صدارت

آمدی دیوان همایون

٥٧

İ. DH. 1318. S. /3

- 2 -

Resmi bir tören esnasında merasim bölüğü

بولوك التشريفة خلال احتفال رسمي

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90661-0020)

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûfuyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhî üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 1 Safer sene [1]318 ve fî 17 Mayıs sene [1]316 / [30 Mayıs 1900]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî

Tahsin

80

YEMEN'DE KAZA MERKEZLERİNDE HÜKÜMET KONAĞI YAPILMASI

Yemen Vilâyeti dahilindeki liva, kaza ve nahiye merkezlerinde hükümet konağı olmamasından dolayı memurların birbirinden farklı yerlerde çalışmaları işlerin aksamasına sebep olduğundan ilk etapta tüm kaza merkezlerinde birer hükümet konağı yapılması

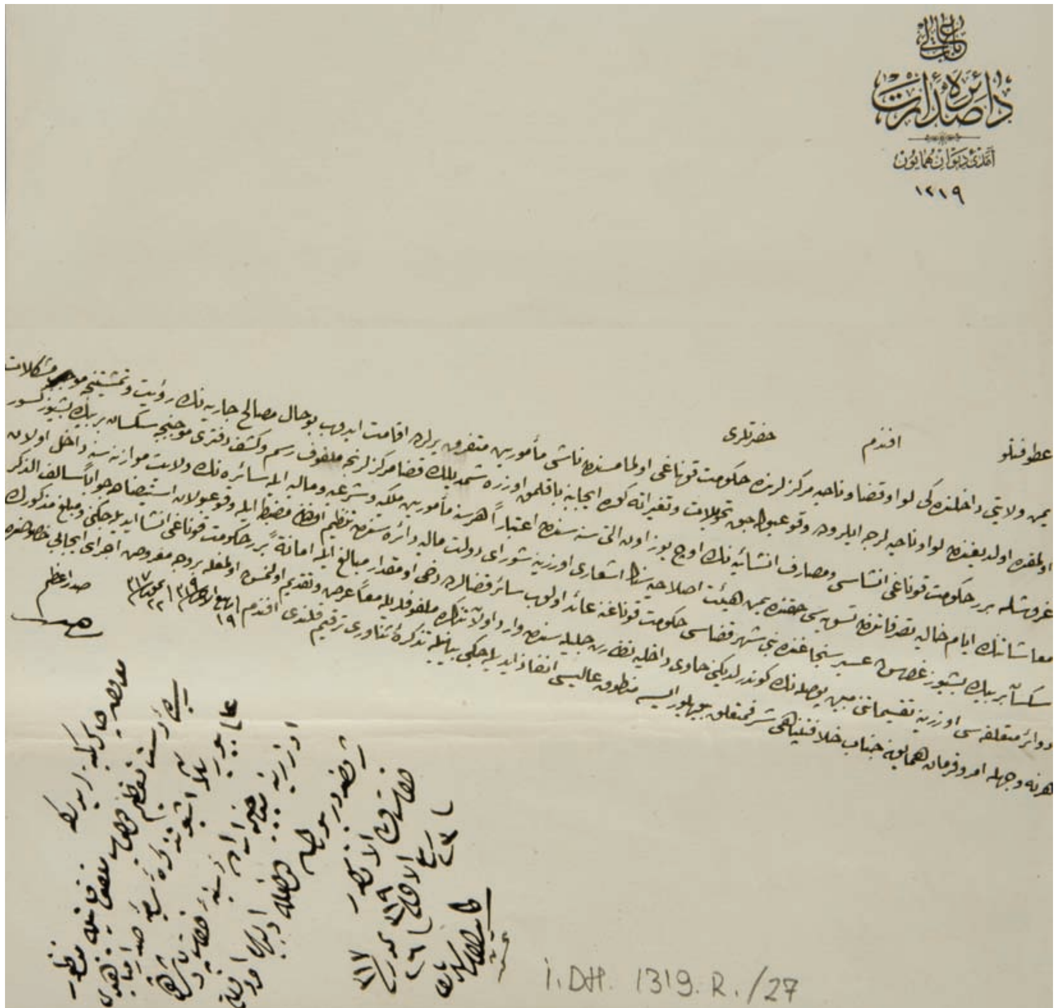
إنشاء مباني حكومية في عدد من مراكز القضوات (الأقضية) والنواحي في اليمن

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص انشاء مباني حكومية في مراكز الألوية والأقضية ونواحي ولاية اليمن والتوصية أن تكون المرحلة الأولى لمراكز الأقضية. وقد تم تقدير التكاليف المتعلقة بهذه المشاريع بـــ 81500 قرش وسوف يتم اعتماد تلك المبالغ في موازنة الولاية، وذلك بموجب محضر الهيئة الاصلاحية في اليمن ومجلس شورى الدولة ورسالة نظارة المالية.

وقد صدرت الإرادة السلطانية بتنفيذ ذلك.

التاريخ : 8 أغسطس 1901م

İ.DH, 1319 R./27

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1219

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti dahilindeki livâ ve kaza ve nahiye merkezlerinde hükûmet konağı olmamasından nâşi memurîn müteferrik yerlerde ikamet edip bu hâl mesâlih-i câriyenin rü'yet ve temşiyetince mûcib-i müşkilât olmakda olduğundan livâ ve nahiyelerce ileride vuku bulacak tahvilât ve tağyirâta göre icabına bakılmak üzere şimdilik kaza merkezlerince melfûf resm ve keşif defteri mûcebince seksen bir bin beş yüz küsûr kuruşla birer hükûmet konağı inşası ve masârıf-ı inşâiyenin üç yüz on altı senesinden itibaren her sene memurîn-i mülkiye ve şer'iyye ve maliye ile sairenin vilâyet muvâzenesine dahil olan maaşâtının eyyâm-ı hâliye tasarrufâtından tesviyesi hakkında Yemen Hey'et-i Islâhiyesi'nin iş'ârı üzerine Şûrâ-yı Devlet Maliye Dairesi'nden tanzim olunan mazbata ile vuku bulan istîzâha cevaben sâlifü'z-zikr seksen bir bin beş yüz kuruş Asir Sancağı'nda Benişihr Kazası Hükûmet Konağı'na aid olup sair kazalarda dahi o mikdar mebâliğ ile emaneten birer hükûmet konağı inşa edileceğini ve meblağ-ı mezkûrun devâir-i müte'allikası üzerine taksimâtını mübeyyin pusulanın gönderildiğini hâvî Dahiliye Nezâret-i Celîlesi'nden vârid olan tezkire melfûflarıyla ma'an arz u takdim olunmuş olmakla ber-vech-i ma'rûz icra-yı icabı hususunda her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 19 Rebîülâhir sene [1]319 - Fî 22 Temmuz sene [1]317 / [4 Ağustos 1901]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûfâtıyla manzûr-ı âlî olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-sudûr buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Rebîülâhir sene [1]319 - Fî 26 Temmuz sene [1]317 / [8 Ağustos 1901]

81

İ. ML, 1320 S./16

YEMEN'DE VİLAYET EVRAKI İÇİN ARŞİV BİNASI YAPILMASI

Yemen Vilayeti Muhasebe ve Mektubî Kalemleriyle sair resmî dairelere ait kayıt ve mühim evrakın muhafazası için bir mahzen yapılması

إنشاء مبنى للإرشيف لحفظ وثائق ولاية اليمن

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص ضرورة انشاء مخزن لحفظ الأوراق المهمة في ولاية اليمن، وتقدر تكاليف انشاء المبنى بـــ 3281 قرش (الريال = 12 قرشاً) وسوف يتم الصرف تحت إشراف اللجنة المخصوصة مع تسوية المبلغ في ميزانية الولاية لعام 1317 رومي.

وقد صدرت الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 25 مايو 1902م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
286

Atûfetli efendim hazretleri

Maliye Nezâret-i Celîlesi'nden bi'l-vürûd Şûrâ-yı Devlet'e havale olunan tezkire üzerine Maliye Dairesi'nden tanzim ve leffen arz u takdim kılınan mazbatada Yemen Vilâyeti Muhasebe ve Mektubî Kalemleriyle devâir-i saireye müte'allik kuyûd ve evrak-ı mühimmenin muhafazası için keşfi mûcebince riyal on iki kuruş hesabıyla on üç bin iki yüz seksen bir kuruş sarfıyla ve bir komisyon-ı mahsus ma'rifetiyle emaneten bir mahzen inşası ve meblağ-ı mezbûrun üç yüz on yedi senesi muvâzene-i umumiyesine dahil bulunan inşaat ve tamirât tertibinden tesviye ve ifası hususunun nezâret-i müşârunileyhâya havalesi lüzumu gösterilmiş olmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 5 Safer sene [1]320 ve fî 30 Nisan sene [1]318 / [13 Mayıs 1902]

Sadrıazam
Said

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûflarıyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 17 Safer sene [1]320 ve fî 12 Mayıs sene [1]318 / [25 Mayıs 1902]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

82

Y. PRK. KOM, 15/76

YEMEN VİLAYETİ 1907 SENESİ BÜTÇESİ

Yemen Vilayeti 1907 yılı bütçesi gelirler toplamının 340.000 lira, masraflar toplamının ise 542.003 lira olarak belirlendiği, aradaki açığın İstanbul'dan gelecek 202.003 liralık meblağla karşılanacağı

ميزانية ولاية اليمن لعام 1907م

تقرير مرفوع من الهيئة التفتيشية في اليمن عن مقدار مصروفات وايرادات ولاية اليمن لعام 1907م موضح فيها ايرادات الولاية بمختلف انواعها من ضرائب رسمية ورسوم حيوانات وأعشار والايجارات والرسوم المختلفة وتقدر بمبلغ 340.000 ليره، ثم تم حصر مصروفات الولاية لعام 1907م وأهمها مرتبات الموظفين والمتقاعدين ومرتبات ضباط الجيش وأفراده، كما تم حصر مشتروات الولاية والجيش وتكاليف النقل والإيجارات بمبلغ 542.000 ليره.

الخلاصة:

542.003 ليره مصروفات

340.000 ليره إيرادات

202.003 ليره العجز، وتجري تغطيته من الأموال المرسلة من دار السعادة (اسطنبول).

التاريخ : 1907/10/12 م

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Yemen Vilâyet-i Celîlesi'nin sâl-i hâl emvâl-i umumiyesiyle masârıfât-ı umumiyesini mutazammın bi'd-tedkik büdcesinin tanzimi mukteżâ-yı irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhîden bulunduğu hey'et-i teftişiyeye şeref-vârid olan 7 Temmuz sene [1]323 tarihli tahrirât-ı aliyye-i cenâb-ı Seraskerî'de emr u iş'âr buyurulmuş olmasına mebnî merkez-i vilâyet olan San'a'ya azîmet ve muhasebe-i vilâyetçe tedkikât icra ile ol bâbda vâridât-ı umumiye ile masârıfât-ı umumiye-i mahalliyeyi ve Yedinci Ordu-yı Hümâyûn'un kuvve-i mevcudesi ile Beşinci Ordu Hicaz Fırka-i Hümâyûnlarına mensub olup Yemen'de bulunan kuvve-i munzammanın mevcudu yirmi beş bin nefer itibarıyla Ordu-yı Hümâyûn Levâzım Dairesince tanzim ve bir sureti i'tâ kılınmış olan maaşât ve muayyenât ve nakliyâtı hâvî muvâzene defterleriyle jandarma alayının mevcuduna göre kezâlik alaydan verilen muvâzene defterinin mündericâtı bi'd-tedkik ol bâbda tanzim ve leffen arz u takdim kılınan hulâsa cedvelinde izah kılındığı vechile vilâyet-i müşârunileyhânın bir senelik vâridât-ı umumiyesi 458.000 liradan ibaret ise de hamd[en] lillahi te'âlâ âsâr-ı muvaffakiyet-i celîle-i cenâb-ı Padişahîden ma'dûd olarak bu sene bârân-ı feyz-resânın vakt ü zamanında nüzûlü sebebiyle mahsulât ve mezrû'âtça feyz ü bereket mevcud bulunduğu tahkikât-ı vâkı'adan nümâyân olmakla vali-i vilâyet devletli müşir paşa hazretlerinin sarf buyuracakları himemât-ı mahsusa semeresiyle a'şârın emr-i müzâyede ve ihalesinde ve gerek emaneten idare olunacak mahallerde a'şârın bedelât ve hasılâtında sâbıkına nisbeten 25.000 lira bir fazla husûlü ümidi olup bi'l-ilâve vâridât-ı umumiye-i vilâyet cem'an 483.000 liraya bâliğ olduğu ve buna Hudeyde gümrük hasılâtının masârıfât-ı mahalliyeye sarfı mukteżâ-yı irâde-i merhamet-âde-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî icabât-ı celîle ve mübeccelesinden bulunmasına binâen bunların dahi ilâvesiyle vâridât-ı umumiye 533.000 liraya resîde olacağı tebeyyün etmiş ve masârıfât-ı mahalliye yani vilâyet iti-

barıyla müstahdem bulunan kâffe-i memurîn-i mülkiye ve maliye ve muhtacîn ve mütekâidîn-i askeriye ve sairenin ve masârıfât-ı umumiye-i vilâyetin sâbıkı misillü muhassas bir senelik maaş ve masrafları ve jandarma alayının muhassesât-ı seneviyeleri ve Bahriye Nezâret-i Celîlesi'ne muhavvel mebâliğ cem'an 122.256 lira bulunduğu ve ber-vech-i ma'rûz Yedinci Ordu-yı Hümâyûn kuvve-i kadîmesiyle Beşinci Ordu ve Hicaz Fırka-i Hümâyûnlarına mensub kuvve-i cünûdiyenin cihet-i aliyyeden ale'l-usul tanzim ve merbûten takdim kılınan müfredât defâtîri mûcebince asâkir-i şahane ümerâ ve zâbitânıyla efrâdının bir senelik maaşât ve masârıfâtları ve erzak ve eşya ve mühimmât ve esliha ve nakliyâtı ve inşaât ve siparişât ve efrâd-ı müstebdile navl ücretleri ve'l-hâsıl Ordu-yı Hümâyûn'un kuvve-i munzammasıyla bir senelik kâffe-i maaşât ve masârıfât-ı umumiyesi 556.761 liraya resîde olmuş ise de bi't-tedkik bundan gidecek efrâd-ı müstebdilenin vapur ücûrâtı için idhal edilen 6.953 liranın ve siparişât-ı askeriye olan 13.033 liranın Hazine-i Celîlece ve müretteb olduğu vilayât-ı şahanece tesviye olunacağı emr-i bedîhî olmakla bunun ve efrâd için bir senelik olarak maaşlarına konulan 74.059 liranın usul ve emsâline nazaran senede ancak altı aylığı verilir itibarıyla altı aylık efrâd-ı maaşdan 37.029 liranın ve tayinât bahâsıyla nakliyâtın mikdarı muhammen olmasına ve bu sene mahsulâtın feyz ü bereketine nazaran zehâirin bir kısmı haricden celb olunup merkez-i vilâyetçe kısmen dûn ve mu'tedil fiyatla mübâya'a olunduğu takdirde tayinât esmânından ve nakliyâtdan bu suretle 80.000 liranın da tasarruf ve iktisadı me'mûl bulunduğuna binâen Ordu-yı Hümâyûn'un maaş ve tayinâtından cem'an 137.014 lira tenzîl ve Ordu-yı Hümâyûn'un mürettebât ve masârıfâtı vilâyetçe efrâdın altı aylık maaşı ve ümerâ ve zâbitânın bir senelik maaşı nakliyât ve muayyenât-ı muhammenesi verilmek üzere 419.847 lirada kalmış olup şu hâlde masârıfât-ı askeriye ile beraber vilâyetin kâffe-i masârıfât-ı umumiyesi cem'an 542.003 liraya bâliğ olmuşdur ki ber-vech-i ma'rûz gümrük hasılâtıyla beraber vâridât-ı umumiye-i vilâyet masârıfât-ı umumiye ile tekâbül ve tevâzun hâsıl etmişdir. Ancak vilâyetin hâl ve asayişinde ve hâl-i iğtişâşında on beş senelik tahsilâtını mübeyyin leffen takdim kılınan pusulada muharrer olduğu üzere vilâyetin her senenin senesi malından tahsisât-ı umumiyesi nihayet yüzde elli ve elli beş râddesinde vuku bulmuş olup hususuyla bu sene melfûf cedvelde irâe kılındığı vechile vâridâtı külliyetli bulunan bazı kazalar hâl-i iğtişâşda bulunduğu gibi harekât-ı askeriyeden dolayı vilâyetin her tarafında tahsilâtça bittab' durgunluk gelmesine ve öteden beri Yemen Vilâyetince tahsilât kuvve-i askeriye ile icra kılındığına ve verginin hayli sene evvel mikdarı konulup henüz ta'dîl görmediğinden bazı mahaller muhtac-ı tenzîl olduğu iddiasında bulunanlar mevcud bulunmuş olmasına mebnî bu senenin tahsilâtı bu yüzden daha ziyade sekteye uğramış ise de vali-i vilâyet devletli müşir paşa hazretlerinin evvelki valilikleri hengâmında olan seneleri tahsilâtı misillü bu sene dahi müşir-i müşârunileyh hazretlerinin bu bâbda bittab' himmet ve o nisbetde tahsilât icrasına tedâbîr-i lâzıme ve mukteziye icra edecekleri ümidiyle ve hâl-i iğtişâşda bulunan mahallerle beraber emvâl-i umumiyeden yüzde altmışının tahsili me'mûl bulunmuş ve şu hesaba göre bakayada kalınacak yüzde kırkının tenzîli tabiî bulunmuş ve bunun da mikdarı senevî 193.000 liradan ibaret olup masârıfâtdan açık görünen 9.000 lira ile beraber 202.000 liranın şehriyeye taksimen Dersaâdet'den vilâyet-i müşârunileyhe irsâli lâzıme-i hâlden bulunmuşdur. Bu da saye-i asayiş-vâye-i hazret-i Padişahîde Ordu-yı Hümâyûnca ittihâz olunacak tedâbîr ile eşkıyanın taarruzuna ma'rûz bulunan bazı mahaller asayişinin karîben ve tamamıyla ircâ' ve takrîrinde ve emvâl ve vâridât-ı vilâyetin terakkî ve tezâyüdü esbâbı

istihsâl ve tahsilâtın gereği gibi husûlünde bu akçenin artık Dersaâdet'den irsâline mahal kalmayacağı derkârdır. Maamâfih defâtîr-i mezkûrenin hulâsası ve muhteviyâtı Maliye Komisyon-ı Âlîsince bi't-tedkik iktizâsının ifası merhûn-ı re'y-i âlî bulunmuş olup hulâsa-i ma'rûzanın leffiyle keyfiyet makam-ı celîl-i cenâb-ı Sadâret-penâhîye arz u takdim olunduğu misillü diğer nüshası manzûr-ı sâmî-i efhamîleri buyurulmak üzere leffen takdim kılınmış ve defâtîrin bir nüshası da Hudeyde'de Hey'et-i Teftişiye Riyâseti'ne tesyâr olunmuş olduğu muhât-ı ilm-i âlî buyuruldukda ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Ramazan sene [1]325 ve fî 29 Eylül sene [1]323 / [12 Ekim 1907]

Yemen Hey'et-i Teftişiyesi'nden
Mehmed Ferid bin Said

* *

مصارفات

	لیرا مصارفات محلیه	لیرا مجموع
مصارفات محلیه: ٩١٥٢، ٢١٠٤٧، ١٥٠٤، ١٧٢٠٤، ٢٧٠٧، ١٢٨٧، ٤٠ — ٦٦٢٤٠	٦٦٢٤٠	٦٦٢٤٠
٢٨٨٤٤، ٩٩٠٩، ١٢٤٩، ٩٥٢ — ٥٠٠١٢	٥٠٠١٢	٥٠٠١٢
مجموع مصارفات محلیه	١١٤٢٥٢	١١٤٢٥٢
حوالات سائره	٨٠٠٤	٨٠٠٤
مجموع	١٢٢٢٥٦	١٢٢٢٥٦

٢٨٨١٠٨، ٦٤٥٥٩ — ٣٥٢٦٦٧ … ٣٥٢٦٦٧

٢٠٦٦٠، ٤٢٥٠، ٦٩٥٤ — ٣٠٦٦٤ … ٣٠٦٦٤

٣٨٣٣٣٠، ٧٦١٤

٢٢٥٧، ٣٩٨٨، ١٩٦٩ — ٧٢١٤، ٤٠٠ — ٧٦١٤

نقصان مجموعی ٢٩٠٩٤٤

٦٠٨٠٦، ٥٩٦٢٧، ٢٨٨٦، ١٢٨٤، ٥٠٠، ٤٠٠ — ١٣١٦٠٣؛ ١٨٠٧٢ — ١٤٩٦٧٥؛ ٢٢٥٨٢ — ١٦٢٨١٧ (١٢١٥٢)

٤٤٢٧، ٧٧٢٦ — ١٢١٥٢

١١٤٢٩: ٤٧٢٢، ٦٧٠٦ — ١١٤٢٨

٢٢٥٨٢

١٦٢٨١٧، ٥٥٢٧٦١ … ٥٥٦٧٦١

١٢٧٠١٩

٦٩٥٤، ١٨٠٧٢، ٢٧٠٢٩ — ٥٧٠١٦

٥٩٦٢٧، ٧٧٢٦، ٦٧٠٦ — ٧٣٠٥٩؛ ٢٧٠٢٩

٨٠٠٠٠

١٢٧٠١٩

٤١٩٧٤٧	٤١٩٧٤٧	٤١٩٧٤٧
مجموع مصارفات عمومیه	٥٤٢٠٠٧	٥٤٢٠٠٧

موازنه

٥٤٢٠٠٧
٣٤٠٠٠٠
٢٠٢٠٠٧

Y. PRK. KOM. 15 /76

Yemen Vilâyet-i Celîlesi'nin bir senelik olarak emvâl-i mürettebe-i umumiyesiyle masârıfât-ı umumiyesini nâtık hulâsadır.

VÂRİDÂT

Mülâhazât	Varidât-ı Umumiye Lira-yı Osmanî
Merbûtan takdim kılınan büdce mûcebince vilayetin vâridât-ı umumiyesi yekûnu	
[Yemen Vilâyet-i Celîlesi'nin bir senelik olarak emvâl-i mürettibe-i umumiyesi yekûnu]	458.000
Bu sene a'şârının feyz ü bereketine göre sene-i sâbıkadan fazla olması me'mûl edilen	25.000
Hudeyde gümrük hasılâtı olup vilâyete tahsis buyurulan (Tahminen)	50.000
[Genel]Yekûn	533.000
Gayr-ez gümrük sinîn-i sâbıkada vuku bulan ve mikdarı zîrde muharrer bulunan tahsilât-ı umumiye ve bâlâda muharrer olduğu üzere bazı mahallerde iğtişâş olduğu gibi sair mahallerin vergisi hayli seneden beri ta'dil görmediğinden nâşî senesi zarfında yüzde kırk nisbetinde bakayada kalması tabiî görünen	-193.000
Yüzde altmış hesabıyla senesi zarfında tahsili tahmin edilen	**340.000**
Bâlâda muharrer olduğu ve masârıf sahifesinde gösterildiği vechile emvâl-i umumiyeden bakayada kalacak mebâliğa mukabil Dersaâdet'den irsâli lâzım gelen	+202.003
	542.003

	Aded
Emlâk vergisi	97.197
Ağnâm resmi	34.901
İhale-i a'şâr	176.016
Emanet-i a'şâr	68.657
İcar	115
Rüsûmât-ı mütenevvi'a	78.666
Mehâkim ve müteferrika	2.448
	458.000

	Aded
Hâl-i İğtişâşda Bulunan Mahaller Emvâl-i Umumiyesi	
Ani Kazası kısmen iğtişâşda bulunduğu	16.437
Zimar Kazası kısmen iğtişâşda bulunduğu	13.376
Perim Kazası kısmen iğtişâşda bulunduğu	16.960
Kevkeban Kazası kısmen iğtişâşda bulunduğu	13.761
Hacca Kazası kısmen iğtişâşda bulunduğu	15.843
San'a Kazası kısmen iğtişâşda bulunduğu	27.361
Amran Kazası kısmen iğtişâşda bulunduğu	10.122
[Yekûn]	123.860

[Kısmen iğtişâşda bulunan mahaller vâridâtı]	123.860
Sair mahaller vâridâtı	334.140
Yekûn	**458.000**

	Sinîn-i sâbıka tahsilâtından mâadâ bir senelik emvâlinden tahsilât-ı umumiyesi	
	Bir senelik emvâl-i umumiyenin ihalesi	Bir sene malının tahsilâtı
Sene	Aded	Aded
[1]308	443.257	211.257
[1]309	441.732	230.284
[1]310	444.507	245.514
[1]311	436.296	264.186
[1]312	433.096	235.324
[1]313	440.419	234.449
[1]314	447.543	217.866
[1]315	456.183	280.055
[1]316	445.890	243.726
[1]317	443.360	236.396
[1]318	425.044	211.209
[1]319	427.758	218.983
[1]320	447.379	154.755
[1]321	400.505	114.589
[1]322	454.680	151.758
	6.587.643	3.140.387

MASÂRIFÂT

Masârıfât mahalliye	Aded
Memurîn-i şer'iyye maaş ve masârıfı	9.152
Memurîn-i dahiliye maaş ve masârıfı	31.048
Memurîn-i adliye maaş ve masârıfı	1.504
Memurîn-i maliye maaş ve masârıfı	17.403
Mütekâidîn-i askeriye ve eytâm ve muhtâcîn maaşâtı	3.707
Polis memurlarının maaş ve masârıfı	1.387
Sıhhiye icarı	40
Yekûn Lira	**64.240**
Jandarma Alayının Merbût Müfredât Bütçesi Mûcebince Bir Senelik Maaş ve Tayinât ve Melbusât ve Masârıfât-ı Sairesi	
Maaş kısmı (2.152 nefer itibarıyla)	38.412
Tayinât kısmı	9.909
Melbusât kısmı	1.239
İnşaat ve icar ve masârıf-ı saire	325
Yekûn Lira	**50.012**
Masârıf-ı mahalliye [Yekûn lira]	114.252

Havalât-ı Saire

Bahriye Nezâret-i Celîlesi'ne muhavvel olan Maliye Nezâret-i Celilesi'nin 3 kıt'a havale-nâmesi mûcebince	8.004

Nizamiye Havalât Ve Mürettebât Ve Muhassesâtı Merbûtan Takdim Kılınan Ordu-yı Hümâyûn'ın Büdce Defâtîri Mûcebince Yedinci Ordu-yı Hümâyûn'un Mevcudu Yirmi Beş Bin Nefer İtibarıyla Tayinât Esmânı	Aded
Yedinci Ordu-yı Hümâyûn'a aid	288.108
Beşinci Ordu-yı Hümâyûn ve Hicaz Fırkası'ndan gelen kuvve-i munzammaya aid	64.559
[Yekûn]	352.667

Yedinci Ordu-yı Hümâyûn'un Erzak-ı Askeriye ve Eşya ve Mühimmât-ı Harbiye Nakliyâtı	
Erzak ve eşya nakliyâtı	20.460
Mühimmât ve esliha	3.250
Efrâd-ı müstebdile	6.953
[Yekûn]	30.663

[Ara Toplam]	352.667 + 30.663 383.330

Techizât ve Melbusât ve Zâbitânın Elbise Bahâsı	Aded
Zâbitânın elbise bedeli	2.257

(...) Bedeli	2.988
Çarık bahâsı (senede dört defa 98.484 aded)	1.969
Eyyâm-ı şitâda karakol için mübâya'a olunacak kürk bahâsı	400
[Yekûn]	7.614

Tayinât yekûnu	383.330 7.614 390.944

Yedinci Ordu-yı Hümâyûn'un maaşât kısmı ve Müteferrikası	Aded
Ümerâ ve zâbitânın gayr-ı ez sipariş maaşları	60.806
Efrâdın bir senelik maaşâtı	59.627
Bu da beş askerî sandığına aid	3.886
Müteferrika	1.284
Harcırah	500
Kırtasiye	100
Sipariş	13.032
[Yekûn]	139.235

Kuvâ-yı Munzammanın Maaş Kısmı

Beşinci Ordu-yı Hümâyûn'a Aid Taburların Maaşâtı	Aded
Zâbitânın bir senelik maaşâtı	4.427
Efrâdın bir senelik maaşâtı	7.726
[Yekûn]	12.153

Hicaz Fırkası'na Aid Taburun Maaşı	Aded
Zâbitânın bir senelik maaşâtı	4.723
Efrâdın bir senelik maaşâtı	6.706
[Yekûn]	11.428

Kuvâ-yı Munzammanın Maaş Yekûnu	12.153 + 11.428 23.582

Efrâd-ı müstebdilenin vapur navlu olup Hazine-i Celilece tesviye olunmakda bulunan	6.953
Sair mahallere havale olunan ümerâ ve zâbitân-ı askeriyenin siparişi	13.032
Efrâd-ı asâkir-i şahane maaşâtına senede altı aylığı verilir itibarıyla tenzîl olunan	37.029
Yekûn	57.014

Yedinci Ordu-yı Hümâyûn ve Kuvâ-yı Munzammanın Maaşı	
Yedinci Ordu-yı Hümâyûn maaşâtı	139.235
Kuvâ-yı munzammanın maaş kısmı	23.582
[Yekûn]	162.817

[Yedinci Ordu-yı Hümâyûn ve kuvâ-yı munzammanın maaşı]	162.817
Cihet-i askeriyeden verilen büdce mûcebince	553.761
İnşaat-ı askeriye için sarfı icab eden	3.000
[Yekûn]	556.761

Yemen'de bir kasaba

إحدى قصبات اليمن

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 766-0053)

Yedinci Ordu-yı Hümâyûn taburlarının	59.627
Beşinci Ordu-yı Hümâyûn taburlarının	7.726
Hicaz Fırka-i Hümâyûnu taburlarının	6.706
[Senelik yekûn]	**74.059**
Altı aylık	**37.029**

Yekûn	**57.014**
Tayinâtın ve nakliyâtın fiyatı muhammen olmasına ve bu sene mahsulâtının feyz ü bereketine nazaran haricden celb olunmayıp merkez-i vilâyetçe kontratoya nisbeten dûn ve mu'tedil fiyatla mübâya'a olunduğu takdirde tasarruf ve iktisadı me'mûl-i kavî bulunan	80.000
Yekûn masârıfât-ı umumiye	**137.014**

29 Eylül [1]323 / [12 Ekim 1907]

Yemen Hey'et-i Teftişiyyesi Azasından
Ahmed Yaver

83

İ. DH, 1328 Ş./25

EBUARİŞ KAZASI'NIN ASİR'E BAĞLANMASI
Hudeyde'ye tabi Ebuariş Kazası'nın, yakınlığı sebebiyle Asir Sancağı'na bağlanmasının idarî ve siyasî açıdan uygun olacağı

إقتراح بضم قضاء أبو عريش إلى سنجق عسير بدلاً من تبعيته لسنجق الحديدة

محضر من مجلس شورى الدولة بخصوص طلب ولاية اليمن بإلحاق قضاء ابو عريش بسنجق عسير لأنه الآن ملحق بسنجق الحديدة والمسافة بعيدة بين قضاء ابو عريش ومدينة الحديدة وسوف يكون هذا القرار موافقاً للمصلحة العامة إذا تمت الموافقة عليه.
التاريخ : 25 أغسطس 1910م

Şûrâ-yı Devlet
Mülkiye Dairesi
1199

Öteden beri Hudeyde'ye merbût ve fakat uzaklığı hasebiyle idaresi pek müşkil olan Ebuariş Kazası'nın kurb ve münasebeti bulunan Asir Sancağı'na ilhâkı idareten ve siyaseten münasib olacağına dair Yemen Vilâyeti'nden alınan telgrafnâmenin takdimini ve bazı ifadâtı mutazammın Dahiliye Nezâreti'nin Şûrâ-yı Devlet'e havale buyurulan 2 Ağustos [1]326 tarihli ve 2/1322 numaralı tezkiresi Mülkiye Dairesi'nde kırâet olundu.

Tezkire-i mezkûrede gerçi bu kabîl fekk ve tahvîl-i irtibât muamelâtının münferiden icra edilmeyip ileride ittihâz edilecek karar-ı umumîye ta'lîki mukarrer ise de hıtta-i Yemaniye'nin hususiyet ve ehemmiyet-i mevki'iye ve idaresi cihetiyle suret-i istisnâiyede olarak tervîc-i iş'âr ve vilâyete muvâfık-ı hâl ve maslahat bulunmuş olduğu ityân kılınmış ve suret-i iş'âr şâyân-ı tervîc görülmüş olmakla ol vechile ifa-yı muktezâsının nezâret-i müşârunileyhâya inbâsı tezekkür kılındı. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 20 Şaban sene [1]328 ve 12 Ağustos sene [1]326 / [25 Ağustos 1910]

(Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi üyelerinin mühürleri)

1884

ASKERÎ FAALİYETLER

 الشئون العسكرية

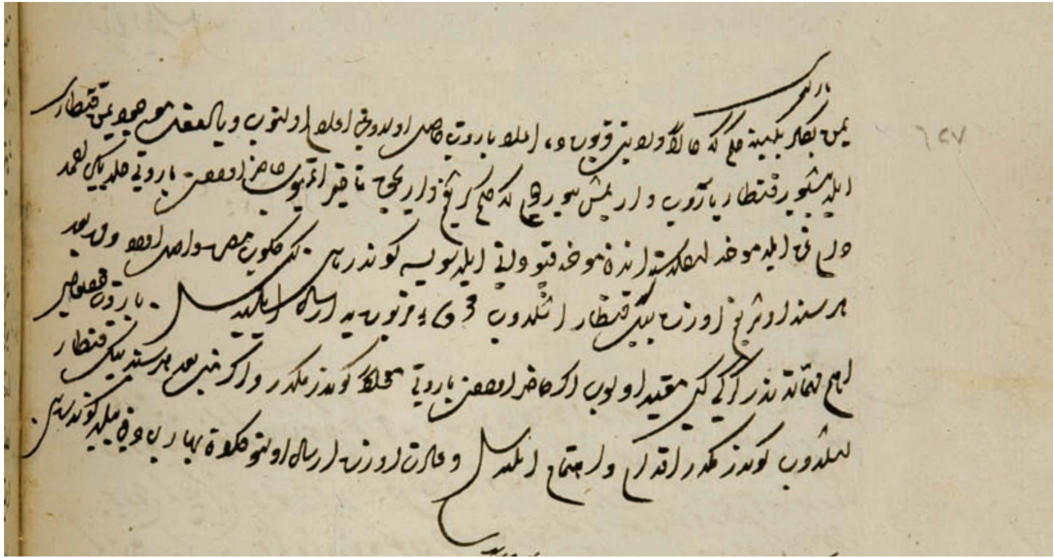
YEMEN'DEN BARUT TALEBİ

Yemen'de imal edilen iyi cins baruttan hazırda bulunduğu haber alınan 500 kantarın Hille Beyi Ahmet Bey vasıtasıyla Mısır'a gönderilmesi ve ayrıca her yıl 1.000 kantar barutun işlenip aynı şekilde Mısır'a sevk edilmesi hususunda Yemen beylerbeyine hüküm

طلب إرسال مادة البارود من اليمن إلى اسطنبول عن طريق مصر

حكم: مرسل إلى أمير أمراء اليمن بأنه عُلم بوجود مقدار 500 قنطار جاهز من البارود صنعت في ولاية اليمن من النوع الجيد، وبموجب الحكم المذكور فإن هذه الكمية يجب أن ترسل دون تأخير إلى أمير الحلة أحمد ثم مدينة المخا، وترسل بعد ذلك إلى السويس في مصر على أن يتم تجهيز كمية محددة كل عام بمقدار ألف قنطار وإرسالها سنوياً.

التاريخ : 4 يناير 1566م

Yemen beylerbeyisine hüküm ki

Hâlen vilâyet-i mezbûrede a'lâ barut hâsıl olduğu i'lâm olunup ve bilfi'l mevcud Yemen kantarı ile beş yüz kantar barut varmış. Buyurdum ki hükm-i şerifim varıcak te'hir etmeyip hazır olan barutu Hille Beyi Ahmed dâme izzuhû ile Moha İskelesi'ne ondan Moha kapudânı ile Süveyş'e gönderesin ki gelip Mısır'a vâsıl ola ve min-ba'd her sene emr-i şerifim üzere bin kantar işledip mahrûse-i mezbûreye irsâl eyleyesin. Barut hususu ehemm-i mühimmâtdandır. Gereği gibi mukayyed olup eğer hazır olan barutu mu'accelen göndermekdir ve eğer min-ba'd her sene bin kantar işledip göndermekdir. İkdâm ve ihtimâm eyleyesin ve âdet üzere irsâl olunagelen baharı dahi bile gönderesin.

[Fî 12 Cemâziyelâhir 973 / 4 Ocak 1566]

Yemen çöllerinde askerlere erzak nakliyatı

نقل المؤونة للجنود في صحاري اليمن

(Resimli Kitab, c. 5, s. 208)

Yemen'de develerle top nakliyatı

نقل المدافع بالجمال في اليمن

(Resimli Kitab, c. 5, s. 205)

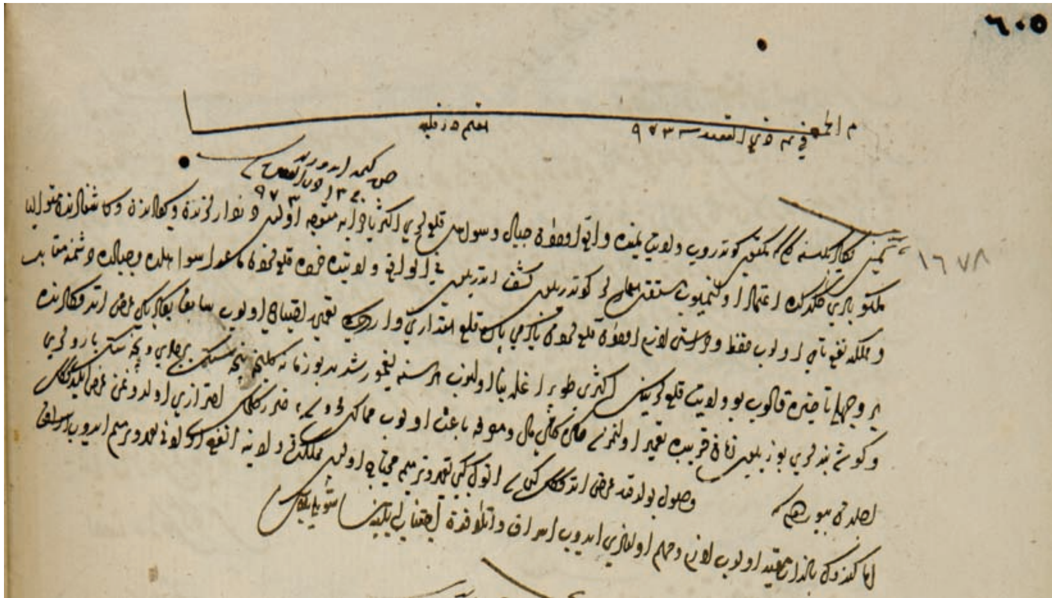
YEMEN'DEKİ KALELERİN TAMİRİ

Çoğu harap durumda bulunan Yemen'in sahil ve dağlık kesimlerindeki kalelerin bakım ve onarımlarının yapılması

ترميم قلاع اليمن

حكم مرسل إلى أمير أمراء اليمن بشأن الطلب الذي قدمه لترميم وبناء القلاع العسكرية المنتشرة في سواحل اليمن وكذلك القلاع الموجودة في الجبال المقابلة للأعداء وذلك بغرض حماية وتأمين الولاية من الأعداء في الداخل والخارج خاصة وان بعض هذه القلاع أصبحت مهدمة تماما وتحتاج إلى جهود وأموال، وكان قد بدأ أمير الأمراء السابق بعملية الترميم ولكن نظراً لصرف جزء من المبلغ فقد تسبب في عدم إنجاز المشروع وفي موسم الأمطار الغزيرة تهدم ما تم ترميمه.

التاريخ : 1 يونيو 1566م

Yemen beylerbeyisine hüküm ki

Mektub gönderip Vilâyet-i Yemen'de vâki olan cibâl ve sevâhil kaleleri ekseriyâ haraba müteveccih olup dizdârlarından ve beylerinden ve kâşiflerinden mütevâliyen mektubları geldikde itimad olunmayıp müstakil mimarlar gönderilip keşfetdirilip fi'l-vâki vilâyetde hurde kalelerden mâadâ sevâhilde ve cibâlde düşmana mukabil ve memlekete nef'-i tâmmı olup hıfz u hirâseti lâzım olan kalelerden yirmi pâre kale mikdarı vardır ki tamire ihtiyac olup sâbıkâ beylerbeyi arz etdiklerinde bir vechile te'hire kalıp bu vilâyet kalelerinin ekseri toprağla bina olunup her sene yağmur-ı şedîd bu zamana gelince nicesinin burcları ve nicesinin bârûları ve köşebendleri bozulup zaman-ı karîbde tamir olunmazsa sonra küllî mâl ve masrafa bâ'is olup Memâlik-i Mahrûse'ye zarar gelmek ihtirâzı olduğun arz eylediğin ecilden buyurdum ki vusûl buldukda arz etdiğin gibiyse onun gibi tamir ve termîme muhtac olup memleket ve vilâyete enfa' olanı tamir ve termîm edip amma kendin bizzat mukayyed olup lâzım ve mühim olanları edip israf ve itlâfdan ictinâb eyleyesin, şöyle bilesin.

Fî 13 Zilkade 973 / [1 Haziran 1566]

Cebel-i Asir'de Abha adlı mevkideki Manâzır Kalesi

قلعة "مناظر" في موقع أبها فوق جبل عسير

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90766-0009)

Sevkıyat öncesi Hudeyde Askerî Dairesi önünde yapılan resmî geçit

استعراض رسمي أمام الدائرة العسكرية في الحديدة قبل التوجه إلى المكان المطلوب

(Resimli Kitab, c. 5, s. 203)

86

İ. MVL, no: 20668

عالی

مجلس والای احکام عدلیه

عدد

٨٧٢

i. MVL 459/20668

LHAYYE KASABASI SURLARININ ONARILMASI

Lhayye Kasabası'nı civardaki kabilelerin saldırılarından korumak için aşırı yağışlardan harap olan surların bir an önce onarılması

إصلاح سور مدينة اللحية

محضر من المجلس الأعلى (مجلس وَالا) بشأن إعادة ترميم سور مدينة اللحية الواقعة في سنجق الحديدة نظراً لأن القبائل المجاورة تقوم بالإغارة على المدينة من وقت إلى آخر مما يسبب القلق للأهالي والتقديرات الأولية للتكاليف تصل إلى 28165 قرشاً وسيتم تنفيذ المشروع بدقة واعتناء وأمانة ومرفق رفع من الصدر الأعظم إلى السلطان الأعظم بمحتوى المحضر.

وصدرت الإرادة السنية السلطانية بالموافقة.

التاريخ : 1862/1/1 م

Bâb-ı Âlî
Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye
Aded
972

Maliye Nezâret-i Celîlesi'nin 7 Cumâdelâhire sene [12]78 tarihiyle Meclis-i Vâlâ'ya havale buyurulan bir kıt'a takrîrinden müstebân olduğu vechile Yemen Eyâleti'nde kâin Lhayye nâm kasaba surunun ekser mahalleri kesret-i bârân vuku'uyla yıkılarak müşrif-i harâb olmasından ve bunun hâliyle bırakılması ahalinin emniyetsizliklerini istilzâm eylemesinden dolayı keşfi bi'l-icra yirmi sekiz bin yüz altmış beş kuruş masrafla vücuda geleceği mahalline inhâ olunmuş olup vâkı'â hıtta-i Yemaniye ahalisi kâmilen daire-i mutâva'atkârîde olmadıkları cihetle bazı kabâil-i gayr-ı mütemeddine civarlarında bulunan kasabât ahalisine îrâs-ı gadr ve hasar edegeldiklerine mebnî zikrolunan surun bu vechile harâb olması kasaba-i mezbûre ahalisinin insilâb-ı emniyet-i hâliyelerini mûcib olacağından bir an evvel tamiriyle iade-i asayiş ve emniyetleri lâzımeden olmasına ve masârıf-ı vâkı'anın münâkasası hâlinde bir mikdar daha tenezzül etmesi me'mûl bulunmasına mebnî mezkûr surun metânet ve rasânetine itina olunmak şartıyla keşf-i mezbûru tecavüz etmemek üzere ba'de'l-münâkasa icra-yı tamiri zımnında mahalline tahrirât tastîri hususunun nezâret-i müşârunileyhâya havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 17 Cumâdelâhire sene [1]278 / [20 Aralık 1861]

(Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye üyelerinin mühürleri)

* *

İ.MVL 459/20668

Yemen'de Hamidiye Kışlası'nın açılış merasimi

مراسم افتتاح ثكنة الحميدية

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90661-0012)

Atûfetli efendim hazretleri

Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'den kaleme alınıp melfûfuyla ma'an manzûr-ı âlî-i cenâb-ı mülûkâne buyurulmak için arz u takdim kılınan mazbatadan müstebân olduğu vechile Yemen Eyaleti'nde kâin Lhayye nâm kasaba surunun harâb olan mahallerinin bir an evvel tamiriyle ahalinin kabâil-i gayr-ı mütemeddinenin dest-i te'addîsinden muhafazası lâzım olmasıyla masârıfı keşfolunan yirmi sekiz bin yüz altmış beş kuruşu tecavüz etmemek ve metânet ve rasânetine itina olunmak şartıyla ba'de'l-münâkasa icra-yı tamiri zımnında mahalline tahrirât tastîri hususunun Maliye Nezâret-i Celîlesi'ne havalesi tezekkür kılınmış ise de ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hazret-i mülûkâne müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîmine ibtidâr olundu, efendim.

Fî 28 C sene 1278 / [31 Aralık 1861]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Esâbi'-pîrâ-yı tevkîr olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrak-ı ma'rûza manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i şahane buyurulmuş ve husus-ı mezkûrun tezekkür ve istîzân olunduğu üzere nezâret-i müşârunileyhâya havalesi müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı şehriyârî muktezâ-yı münîfinden olarak evrak-ı merkûme yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 29 C sene 1278 / [1 Ocak 1862]

87

A. MKT. MHM, 441/32

مقام جليل الانام جناب وكالتپناهى

[illegible] ٢٧

معروض چاكرلريدركه

يمن ايالتى مضافاتندن لحيه قضاسنك صويا برساعت خارجنده واقع نعمانيه نام قيولردن جلب اولنمقده و بونلرك اطراف و جوارنده بولنان اجلاف عشاير كيجه و كوندز صو ايچون اياب و ذهاب

ايدنلرى قطع و فرصت بولدقجه حيوانلرى غصب و سرقت كبى شيلردن غير خالى بولنمقده اولدقلرندن قضاى مذكور اهاليسى فوق الحد بونلرك الندن باحضور و باراحت [illegible]

ايجكه صالح صو اولديغى حالده صو ايچون هر دقيقه دركار اولان احتياج و قديمدن برو السلهسنه براحتسزلك اقتضاسنجه چاره كز قالنلوب كمكده اولدقلرى كبى بقيه كذار اولديقندن استماع اولنمقده

واهالى طرفندن دخى اجلاف مرقومه نك منع خسار و مكيدتلرى بولنوب استرحام وقوعبولمش ايدى سايه اسايشوايه جناب پادشاهيده هيچ فردك احد هاداده رنجيده و متضرر كورلمسى غير جائز اولديغى اهالى

مرقومه نك بويوزدن راحتسزلكلرى ازاله ايله ايصاله واصل مرتبه نهايت اولديغندن و چونكه مذكور قيولر اچقده اولارق صو المغه كلوب كيدن اهاليلا محافظه عسكر موظفه دن مقدار وافى مستحفظ

اقامه سنه مجبور و اودخى عسكر اچقده بايده ميوب تخته و قمه كبى شيلردن جزوى مصرفله برقاچ بنا اولنوب اقامه اولنديريله بيلور ايسهده بالآخره بونلرك كندولرى محافظه ايچون [illegible]

مصارف انشائيه جانب ميريدن تسويه اولنمق اوزره برعدد بورج انشاسى لزومى تصور قلنمش ايسه ده بوكره قضه نقوفارينه مساعد و [illegible] وشويله كه اورادن بايلجه بورجك مجرد قضاى

مذكور اهاليسنه امنيت و راحت صولريك ايچون اولمسندن اولديغى واقع اولان تشويقات اوزرينه مصارفاتى و اقتضاى اعانه طرفلرندن تاديه قلنمق اوزره متين و غايت مستحكم برعدد بورج

انشاسنه بوندن مقدم مباشرت اولنمش ايسه ده مذكور بورج بو كره رهين حسن ختام اولنمقله و بوكا دخى [illegible] نام هچويه جناب جهانبانى يه منسوب اولمق اوزره عزيزيه بورجى تسميه

قلنمقله بر وقت مسعودده [illegible] كشادى ايله درونه مقدار كفايه عسكر موظفه اقامه قلنمه و كذا كمالا امنيت و اسايشله اوحوالى [illegible] احتياجاتدن [illegible] و اقدمدن اولان

حوايج المغه باشلادقلرندن هر نقدر اولسه اوزرينه قصه عبيد اولان دعاى تزايد ايام عمر و اجلال و سطوت حضرت ظل اللهى يه على الدوام ادا و تكراره ملازم بولنمقده اولدقلرينى

عرض و بيانيله تقديم عريضه مستحيده اجتسارا قلندى اولبابده و هر حالده امر و فرمان حضرت من له الامركدر

فى ١٧ شوال سنه ٩٥ و ٨ ايلول سنه ٩٤

[illegible]

A. MKT. MHM 441/32

LHAYYE KASABASI'NA KALE İNŞASI

Lhayye Kasabası'nın su ihtiyacını karşılayan Numan kuyularına su almak üzere gelenleri çapulcuların saldırılarından korumak için ahalinin yardımlarıyla yapılan kale burcunun Padişah'ın ismine izafeten "Aziziye" adı verildiği ve kaleye asker yerleştirildiği

إنشاء قلعة في مدينة اللحية لحماية منابع المياه فيها

رفع من متصرف ايالة اليمن بشأن مركز قضاء اللحية التابع لايالة اليمن الذي يحتاج إلى حماية منابع المياه التي يشرب منها أهالي المدينة وتبعد عن المدينة مسافة ساعة مما يجعل الأهالي عرضة للسرقة والنهب وعليه فقد قدم الأهالي عدة عرائض لطلب الحماية وقد أصبح الآن من الضروري بناء قلعة عسكرية لحماية المدينة ومنابع المياه من هجمات القبائل المجاورة.

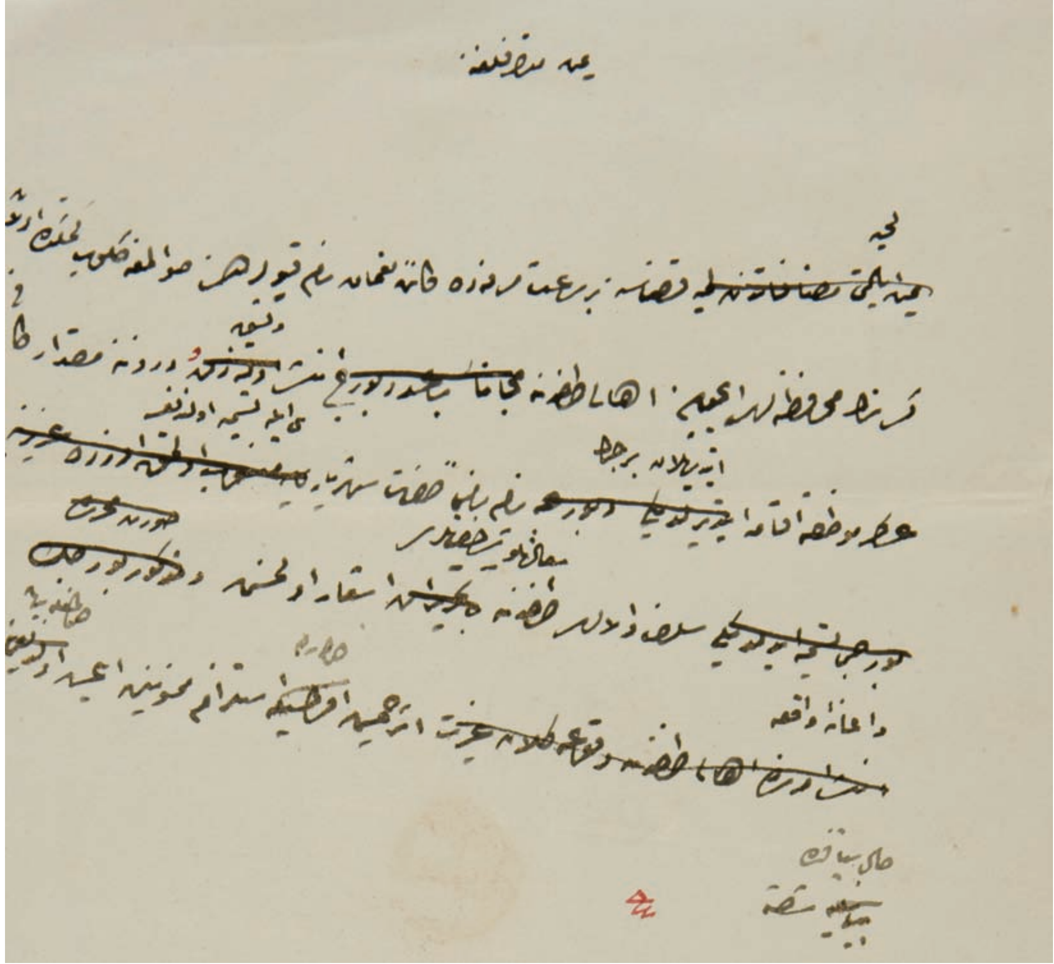
التاريخ : 20 يناير 1869م

Makam-ı Celîlü'l-ittisâm-ı Cenâb-ı Vekâlet-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Yemen Eyâleti muzâfâtından Lhayye Kazası'nın suyu bir saat haricinde vâki Numan nâm kuyulardan celb olunmakda ve bunların etraf ve civarında bulunan eclâf-ı aşâyir gece ve gündüz su için iyâb u zihâba sarkıntılık ve fırsat buldukça hayvanlarını gasb u sirkat gibi şeylerden gayr-ı hâlî bulunmakda olduklarından kaza-yı mezkûr ahalisi fevka'l-had bunların elinden bî-huzur ve bî-rahat iseler de nefs-i kazada içmeye sâlih su olmadığı hâlde suya her dakika derkâr olan ihtiyac ve kadîmden beri alışılmış bir rahatsızlık iktizâsınca çaresiz katlanıp gitmekde oldukları geçen ol tarafa yakın güzâr olunduğunda istimâ' olunmuş ve ahali tarafından dahi eclâf-ı merkûmenin men'-i hasar u mekîdetleri yolunda istirhâm vuku bulmuş idi. Saye-i asayiş-vâye-i cenâb-ı Padişahîde hiç ferdin ehad hümâdan renciş ve zarar görmesi gayr-ı caiz olup ahali-i merkûmenin bu yüzden rahatsızlıkları ise sâlifü'l-beyân vâsıl-ı mertebe-i nihayet olduğundan ve çünkü mezkûr kuyular açıkda olarak su almağa gelip giden ahalinin muhafazası asâkir-i muvazzafadan mikdar-ı vâfi müstahfız ikamesine muhtac ve o dahi asâkir açıkda barınamayıp tahta ve kamış gibi şeylerden cüz'î masrafla bir şey bina olunup ikame etdirilebilir ise de bilâhare bununla kendilerini muhafaza edemeyeceklerinden evvel emirde masârıf-ı inşaiyesi cânib-i mîrîden tesviye olunmak üzere bir aded burc inşası lüzumu tasavvur kılındıysa da buna da kazıyye-i tasarrufât mesâğ vermediğinden ve şöyle ki orada yapılacak burç mücerred kaza-yı mezkûr ahalisinin emn ü rahatla su almaları için olacağından o yolda vâki olan teşvikât üzerine tasarrufât-ı vâkı'ası iâneten taraflarından te'diye kılınmak üzere mükemmel ve gayet müstahkem bir aded burç inşasına bundan mukaddem mübâşeret etdirilmiş idi. Mezkûr burç bu kere rehin-i hüsn-i hitâm olmağın ve bunun dahi nâmı nâm-ı hümâyûn-ı cenâb-ı cihanbânîye mensub olmak üzere Aziziye Burcu tesmiye kılınmağın bir vakt-i mesudda sancak küşâdıyla derûnuna mikdar-ı kifâye asâkir-i muvazzafa ikame kılınmış ve şimdi kemâl-i emn ü asayişle ol havali bây u gedâsı ihtiyacât-ı zaruriyenin eşedd ve akdeminden olan suları almağa başladıklarından her nefesde edası üzerimize farz-ı ayn olan dua-yı tezâyüd-i eyyâm-ı ömr ü iclâl ve satvet-i hazret-i zıllullahîyi ale'd-devam eda

ve tekrara mülâzım bulunmuş olduklarının arz u beyânıyla takdim-i arîza-i müstemendîye ictirâ kılındı. Ol bâbda ve her halde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 7 Şevval sene [12]85 ve fî 8 Kânûn-ı Sânî sene [12]84 / [20 Ocak 1869]

Mutasarrıf-ı Eyalet-i Yemen-i sâbık
Es-Seyyid Ahmed

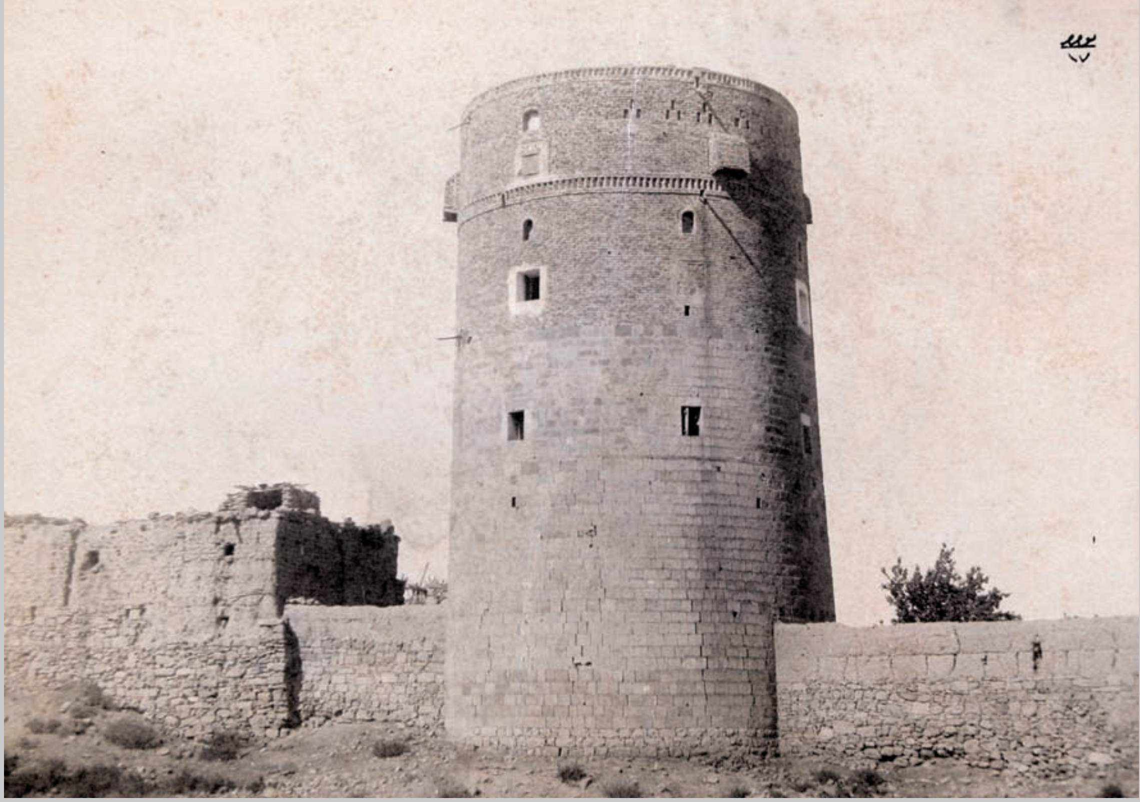
* *

Yemen Mutasarrıflığı'na

Lhayye Kazası'na bir saat mesafede kâin Numan nâm kuyulardan su almağa gelip geçmekde olan kesânın muhafazaları için ahali tarafından inşa ve tesviye ve derûnuna mikdar-ı kâfi asâkir-i muvazzafa ikame etdirilen burcun nâm-ı nâmî-i hazret-i Şehriyârî ile tesmiye olunduğu selef-i vâlâları tarafından saadetli paşa hazretlerine iş'âr olunmuş ve iâne-i vâkı'a eser-i hamiyet olarak istilzâm-ı memnuniyet etmiş olmakla beyân-ı hâl siyâkında şukka.

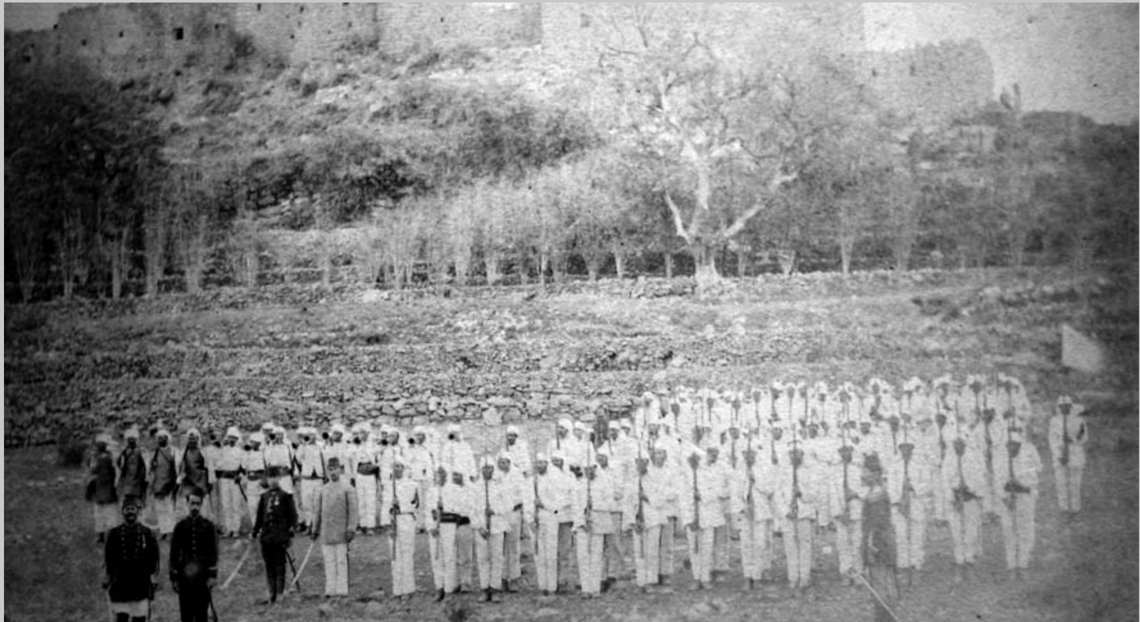

San'a surlarından bir görünüm

منظر من أسوار صنعاء

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 779-76-0039)

Kafel'de Osmanlı askerleri

الجنود العثمانيون في قفل

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90766-0019)

İ. DH, 45341

٥

پیشگاه معالی اکتناه حضرت وکالتپناهیه

نمره
٢٧

معروض چاکر کمینه‌لریدرکه

ثمره‌ده بوراک ضبط و ربط عمومیه قادر برحکومته کوره ملسندن وهیچ برقوم وقبیله‌نک دیکرینه امنیته کوستره‌ملسندن طولایی کندو حدودن موقعلرینی نقاط ملامسنی قلعه و حصارله

وتقوزینی دیکرلرندن محافظه ایتمکله برابر عندالایجاب هجرتنه حاضر بولنمقده ... اراضی بسیطه ومزروعه‌ده مسکون الخارجیه قبیله

طوتمق اوله‌قدرلری کبی بلده صنعانک جهت شمالیه‌سنده واقع باب الشعوب نامنده بولنان قپونک خارجنده کائن اراضی بسیطه ... وبرچوق‌لریده ...

اهالیسیده موقعلرینی دیوارلرینک نصفنه قدر ... ونصف فوقانیسی ... ایله جامور ... باچه‌لرنده طوکه‌لرمی وبرچ یقیننده اولدیغنده قبیله

کتورلمی یکپاره ... التی ... متعدده ایله تحت محافظه‌ده بولنان تکمیل صنعا قلعه‌سنده ... باب الشعوب‌دن خارجده ... اهل

مکونه اهالی ... صنعایه ایصال کرنه وخسارایمکی ... وخیرت اولدرق سور صنعالورنده

صنعانک ... زورباز ... تکمیل ضبط وکندولری زراعت ایدیلن ... قبیله ... عبدالله دفعینک الحاکیمه ... ابکی

واوزاقدن باقمقده وحصوله متکوره ... ارحب قبیله‌سی ... ویاینده ... طوتلوب ... اوزاقدن قاعده

سنه‌دنبرو صنعالیلرده ... قتل ... زور ... اولدیغی کورلمک اهالی

قاورده حصنه کوتمکده بولنمق وصنعالیلرلی ... هیچ برینه ... بوکاشفه محافظه ... انقیاد

حضروکبیر ودفیع ... شوغلار ... اوزرلرنده ظلم وتعدیلرینی منع

اولنمقده ... احلال ... آبادی ... صنعا ...

ورفعی خصوصنک ... حکومته ... ایلدیکی وبوندن ... امنیت واطاعت ادخالی ایدیلدیکنده

قبیلسی بولنمقده ... حکومت ... اعکه ... مجبور ... اولدقلری

صنعاده ... اسایش واستراحت تقرر ... حکومتسنه ... اولدیغی ... صنعا

ذمت ... وقتدن ... حکومت ... عبد ...

یاناده تقرب اولدیغی ... موجود معنی ... مجهول ... بولندیغی ... خصوصلری

محسه شهرلرینک ... ارحب قبیله‌سندن جمع ... حکومت ... اوزادن

جمعاً ... عبادت اولدقلری ... موجود ... عبادت ... وده‌ده بولنمق

فوقه العاده ... خصوص شوراده ... وکافه ... وبونلر حقنده ... استعمال ایده‌جکلر

اوقاده نقض ایشه ... طوبلر بولنان عسکر عثمانیه ... اصلا خوف واندیشه ایتمامه‌ده

SAN'A'NIN ZALİMLERİN TASALLUTUNDAN KURTARILMASI

San'a ve civarında hiçbir kavim ve kabilenin diğerine emniyet edemediğinden kendi sınırlarını diğerinden muhafaza etmek, gerektiğinde komşusuna sarkıntılık yapabilmek için her köy ve kabilenin önemli mevkileri kale ve surlarla çevirmiş oldukları, özellikle San'a'nın kuzeyinde yaşayan el-Haris Kabilesi mensuplarının her fırsatta San'a halkına zarar vermeyi alışkanlık haline getirmiş olduğu, iki seyyidi de katleden Erhab kabilesine mensup Abdullah Defi adındaki zalimin de etrafına bir miktar haydut toplayarak ortalığı kasıp kavurduğu, San'alıların ise emlâk ve arazilerini bu hainlerin ellerinden kurtarmak ve zulümlerinden korunmak için Osmanlı hükümetine ısrarlı ricada bulundukları, söz konusu hainlerin reislerine hükümete tâbi olmaları ve halka yaptıkları zulümlere son vermeleri hususundaki teklifleri reddettikleri, Muhsin-i Şiarî adındaki başka bir hainin de etrafına adam toplayarak Osmanlı ordusunu yeneceklerini ve Osmanlılarla birlikte olanların da tümünü kılıçtan geçireceklerine dair San'a halkına tehditler savurduğu, Osmanlı askerlerinin 28 Nisan 1872'de harpsiz olarak San'a'nın merkezine girdikleri, bilahare hainlerin kontrolünde olan büyük kalenin kuşatıldığı ve kalenin atılan top mermilerinin tesiri ve Osmanlı askerlerinin cesaretleri sayesinde üç saat içerisinde teslim alındığı, bu esnada altı Osmanlı askerinin şehid olduğu, San'a halkının kendilerini bu zalimlerin elinden kurtaran Osmanlı askerlerine büyük bir memnuniyet ve coşkuyla sevgi gösterisinde bulundukları, hapsedilmek üzere kaleye götürülmekte olan esirlerden ikisinin öfkeli kalabalığın tazyikinden kurtarılamayarak öldüğü, San'a halkı ve çevresinde yaşayan kabileler arasında iyi bir etki uyandıran bu başarının bölgenin tamamıyla kontrol altına alınmasına da önemli bir katkı sağlayacağına dair Yemen Valisi ve Hicaz Fırkası Kumandanı Seyyid Ahmed Muhtar Paşa'nın mektubu

تخليص صنعاء من ظلم الطغاة

خطاب من أحمد مختار باشا والي اليمن يقول فيه إنه ليس هناك في صنعاء وما حولها قبيلة أو عشيرة تأمن لقبيلة أو عشيرة أخرى قط، ولأجل هذا تقوم كل قبيلة أو قرية بحماية مواقعها الهامة بالقلاع والأسوار حتى تحافظ على حدودها من غارات الآخرين والقيام عند الضرورة بالتعدي على الجيران، ومن هؤلاء بشكل خاص ابناء قبيلة الحارث القاطنة في شمال صنعاء، فقد اعتادوا إلحاق الضرر بأهالي صنعاء كلما سنحت لهم فرصة، ويقوم الطاغي المعروف باسم عبد الله الدفعي من قبيلة الأرحب الذي قتل اثنين من السادات بإرهاب وتخويف الناس ومعه قدر من الأشقياء وقطاع الطرق الذين جمعهم حوله، أما الصنعانيون فهم يطلبون بإلحاح من الحكومة العثمانية أن تخلص أراضيهم وأملاكهم من أيدي هؤلاء الطغاة وتحميهم من طغيانهم، وأن هناك شقياً آخر باسم محسن شعاري جمع حوله عدداً من الرجال ظناً منه أنه يستطيع هزيمة الجيش العثماني، وراح يهدد أهالي صنعاء بأنه سوف يقتل كل المتعاونين مع العثمانيين؛ ثم يقول الخطاب إن العساكر العثمانية دخلت صنعاء دون قتال في 28 إبريل 1872م، ثم قامت بمحاصرة القلعة الكبيرة التي كان يسيطر عليها الخونة وبفضل نيران المدفعية وبسالة العساكر العثمانية تمت السيطرة في خلال ثلاث ساعات على القلعة وأخذها منهم، وأن ستة من العساكر سقطوا شهداء أثناء ذلك، وأن أهالي صنعاء عبروا عن الحب والتقدير للعساكر العثمانية بمظاهر الفرحة والامتنان العظيمين، وأن اثنين من الأسرى الذين كان يجري نقلهم إلى القلعة لحبسهم فيها قد ماتوا نتيجة لهجوم الجموع الغاضبة من الناس وعدم القدرة على تخليصهما من أيديهم، وأن هذا النجاح ـــــ الذي كان له أعظم الأثر في نفوس أهل صنعاء وبين القبائل القاطنة في أطرافها ـــــ سوف يلعب دوراً مهماً في تحقيق السيطرة التامة على كامل المنطقة.

التاريخ :3مايو 1862م

Vilâyet-i Yemen
1288
Numara: 27

Pîşgâh-ı Me'âlî-iktinâh-ı Hazret-i Vekâlet-penâhî'ye

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Şimdiye kadar buraları zabt u rabt-ı umumîye kâdir bir hükûmet görememesinden ve hiçbir kavim ve kabilenin diğerine emniyet gösterememesinden dolayı kendi hudud u sügûrunu diğerinden muhafaza etmekle beraber inde'l-icab cîrânına sarkıntılık dahi edebilmek için her karye

ve kabile mevkilerinin nikât-ı mühimmesini kule ve hısnlarla tutmuş oldukları gibi belde-i San'a'nın cihet-i şimâliyesinde vâki' Bâbuşşuûb nâmında bulunan kapının haricinde kâin arazi-i basîta ve mezrû'ada meskûn el-Hâris kabilesi ahalisi dahi mevkilerini duvarlarının nısf-ı tahtânîsi taş ve nısf-ı fevkânîsi taş kırığı ile çamur ve ağaç parçalarından dondurulmuş ve bu suretle yine taş haline getirilmiş yekpâre beş-altı sakfdan mürekkeb husûn-ı müte'addide ile taht-ı muhafazaya alıp bu hısnların tekmîli San'a Kalesi'nin pîşgâhında ve pek yakınında olduğundan kabile-i mezkûre ahali-i zâlimesi şu hısnlara tahassun ile her bâr ehl-i belde-i San'a'ya îsâl-i gezend ve hasar etmeyi ve hatta bazan Bâbuşşuûb'dan harice kimseyi çıkartmayıp ehl-i San'a'nın o cihetdeki mezraalarını zor-ı bâzûlarıyla tekmîl zabt ve kendileri ziraat edip ashâbı tehî-dest ve engüşt-i güzâ-yı acz ve hayret olarak sûr-ı San'a üzerinden ve uzakdan bakmakda ve husûn-ı mezkûreden bir büyüğü Erhab kabilesi şerîrlerinden Abdullah-ı Def'î'nin eline geçip müddet-i medîdeden ve hususuyla iki seneden beri San'alılardan iki seyyid katletmesinden nâşi bütün bütün zorbalığı ele alıp ve başına kırk-elli haydud toplayıp istediği gibi ortalığı kasıp kavurarak hısnına güvenmekde bulunmuş ve San'alılar ise aczlerinden hiçbirine ve hususan buna şakk-ı şefe-i muhalefet edememiş oldukları görülmüş ve ahalinin sağîr ve kebîr ve vazî' ve şerifi şu gaddar ve zâlimlerden ahz-ı sâr ve mutasarrıfı bulundukları halde bunca senelerden beri yalnız karşıdan dehen-güşâ-yı intizâr ve inkisâr olmakdan gayrı ellerinden bir şey gelmeyen emlâk ve mezraalarının havene-i merkûmenin eyâdî-i gâsıbelerinden nez' ve üzerlerinden zulüm ve ta'addîlerinin men' u ref'i hususunda kemâl-ı sûz u güdâz ile bi't-tazallum arz-ı niyaz eylemişlerdir. Husûn-ı mezkûre ve be-tahsis hısn-ı kebîr-i mebhûs ise ber-vech-i ma'rûz bütün bütün San'a'nın kurb-ı şimâlîsinde bulunduğu cihetle onlar da mütehassın havenenin hâliyle ibkâsı zaten hükm-i Hükûmet'e bir vechile elvermiyeceği ve bunlar daire-i emniyet ve itaata idhal edilmedikçe San'a'da bir vechile asayiş ve istirahât takarrür ve teessüs edemeyeceği cihetle onların dahi cânib-i Hükûmet-i Seniyye'ye celb ü imâle ve mezâlim-i kesîrelerinin mahv u izâlesi esasen zimmet-i memuriyetimiz müterettibât ve müteferri'âtından göründüğüne ve hususan hısn-ı kebîr-i mezkûr mütehassınları Hükûmet-i Seniyye hilâf-gîrânından olduğu cihetle asâkir-i şahanenin San'a'ya pâ-nihâde-i takarrub olduğu hengâmda mevcud maiyyeti olan bir takım hazele ile mechul bir mahalle savuşmuş idüğü diğer arîza-yı çâkerî ile arz ve inhâ kılınan Muhsin Şiharî'nin hemen şu günlerde birazını Erhab kabilesinden cem' ve celble hısn-ı kebîr-i mezkûra vaz' eylemiş bulunduğu, en güzîde ve nân u nimetiyle perverde olan cem'an seksen nefer mutemed kimesnelerinden ibaret oldukları cihetle mütehassinîn-i merkûme zikrolunan Muhsin Şihârî hâin u hâifinin uzakdan uzağa olan tahrikât-ı mütevâliye-i fevkalâdesiyle ve hususan şurada hayme-zen-i satvet olan ve kâffe-i mekâreci ve sairesiyle mevcudu topu iki bin beş yüz kadardan ibaret olan ve dört-beş ufak tefek işe yaramaz topları bulunan asâkir-i Osmaniyye'den asla havf ve endişe etmemeleri ve bunlar hakkında silahlarına havale-i dest isti'mâl eder etmez, kendisi dahi haricden külliyetli adamla, muasker-i Hümâyûn'a hücum ile hey'et-i mevcude-i askeriyeyi büsbütün mahvedeceği hakkında gösterdiği mevâ'id ve te'minât-ı eblehfiribâne ile mârru'z-zikr mütehassınlar belde-i San'a'nın bilâ-harb Asâkir-i Şahane'ye vuku'-ı tesliminden dolayı envâ'-ı türrehât ile ahaliyi levm ve tezyîf ve işte ahali-i merkûmenin şu hareketleri cihetiyle güya zu'mlarınca şuradaki asâkir-i şahaneyi bi'1-hücûm bitirecekleri sırada efrâd-ı ahaliyi dahî tekmîl kılıçdan geçirecekleri hakkında neşr-i hezeyân-ı bî-pâyân ile halk-ı beldeyi bir kat daha tehdid ve tahvîf eyledikleri görüldüğüne mebnî mezkûr el-Hâris kabilesine ve

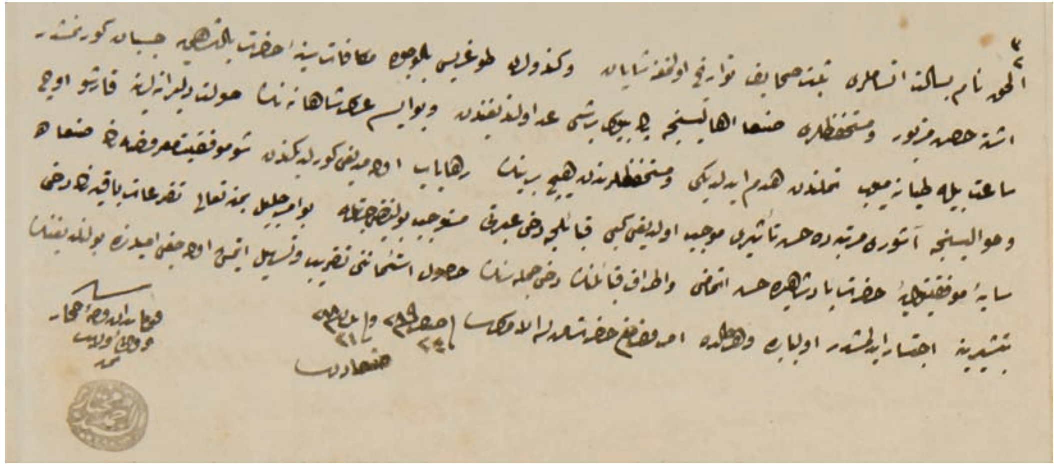

ez-cümle hısn-ı kebîr-i mezkûr mütehassınlarına ve reislerine kabul-ı şeref-tabiiyyet-i Saltanat-ı Seniyye için Hükûmet-i Seniyye'ye gelmeleri hakkında davetnâme gönderilmiş olduğu halde kat'an adem-i rağbet ve icabetle cevab-ı redd vermiş olmaları üzerine tekrîr-i davete bi'l-ibtidâr iltizâm-ı kemâl ve rifk ve mülâyemetle miyânede muhabereye tayin edilen zât davetnâme-i çâkerînin kendilerine sûret-i vüsûluna bürhân ve alâmet olmak üzere cevab tahririne tenezzül etmezlerse hiç olmazsa yalnız zîrini temhîr eylemeleri hususunda ısrar etmiş olduğu halde, ona bile izhâr-ı muvâfakat etmeyip şahs-ı mersûl-ı mezkûru ke'1-evvel cevab-ı redd-i şifahî ile nezd-i çâkeriye çevirmiş olduklarından bunların şu hareketleri bir emâre-i sâde-dilî ve hamakat olup bilâhare göre-

cekleri satvet-i askeriye üzerine izhâr edecekleri nedâmet müfîd olmayacağından bahisle vaktiyle terk-i inad ve muhalefet eylemeleri lüzumunu mu'lin gönderilen üçüncü habere dahî kendilerinden dünyada kimse kalmayıncaya kadar çalışacakları cevabı alınmasıyla artık San'a'ya tedâbîr-i hakîmâne ile bilâ-harb girmiş ve satvet-i nâriye göstermemiş olduğu ve mevcud-ı küllîsi de topu dört buçuk taburdan ibaret bulunduğu için onların ve belki de cümle halkın gözlerine pek az ve küçük küçük "vitort" ve dağ topları dahi işe yaramaz görünen asâkir-i besâlet-me'ser-i hazret-i Padişahîden hısn-ı kebîr-i mezkûrun derece-i ehemmiyetine nazaran bir kısm-ı kalîlinin olsun muttasıf ve me'lûf oldukları şecâ'at ve harekât-ı düşman-şikârı ve metbû'-ı mufahhameleri uğurunda her bâr ma'al-iftihar iltizâm ve izhâr edegeldikleri me'ser-i fedakâriyi şurada da herkese göstermeğe mecburiyet elverdiğinden nâşi San'a'ya muvâsalatımızın dördüncü ve işbu Nisan'ın on altıncı Pazar günü ale's-sabah fakat Birinci Alayın Birinci Taburu ile ve iki üç kıt'a "vitort" ve dağ topları ile hısn-ı kebîr ve şehr-i mezkûr taht-ı muhasaraya alınmış ve etrafı kâmilen kalın bir duvar ile muhât ve havlusu nihayet derecede müdafaaya yarayabilecek bir takım kesinti ve siperlerle memlû olarak binası gayet sağlam ve duvarları tarif-i mesbûk üzere mebnî ve iki arşın sahnında bir hısn-ı cesîm ü refî' idüğü görülmüş ve bunun üzerine iki saat zarfında yüz on gülle endâht olundukdan sonra mezkûr bina-yı refî'-i hısnın nısfı hedm ve tahrib olunmasını ve hücuma müsaid yerler açılmasını müteâkib tabur-ı mezkûrdan ifrâz ve tayin olunan yalnız iki bölükden biri bir cihetden Üçüncü İhtiyat Alayı'nın Miralayı İzzetli Hacı Musa ve diğeri öbür tarafdan Dördüncü İhtiyat Alayı Miralayı İzzetli Fazlı Beyler refâkatlarıyla gerek sûr-ı San'a'nın o cihetine ve gerek haricine yığılıp avâkıb-ı umûra nigrân ve satvet-i kâhire-i askeriyeye vâlih ve hayran olan pîr u bernâ ve zukûr ve inâs a'lâ ve ednâ kâffe-i ahali-i San'a ve civarının gözleri önünde hısn-ı mezkûrdan havene-i mütahassınîn ve mu'annidîn-i merkûmenin lâ yenkatı' yağmur gibi yağdırmakda oldukları kurşunlara karşı arz-ı seniyye-i gazanferî ve besâletle açıkdan açığa hısn-ı mezkûra hücuma müsâra'atla derhal muzafferân derûnuna duhûl ve su'ûd ve gerek atılan güllelerin te'sirinden mezkûr seksen neferden bina-yı hısnın altında kalıp âzim-i dâri'l-bevâr ve gerek ba'de'1-hücûm, tu'me-i şîr-i şemşîr-i asâkir-i şecâ'at-girdâr olan havene-i mütehassınînden mâadâ dördü mecrûh ve yirmi üçü gayr-ı mecrûh olarak ber-hayat kalan bâki yirmi yedi neferi dahi kâmilen kayd-ı esre giriftâr oldukları ve husûn-ı mütebâkiyede mütehassınları ise şu savlet ve muvaffakiyet-i askeriyeyi görünce cümlesi hısnlarının bâlâsına beyaz re'y u emân bayrakları çekip isti'mân etmiş bulundukları cihetle üserâ-yı merkûme mârru'z-zikr suret-i cereyâni-i vak'a ve harbe nâzır olan mahşer-âsâ cemiyet-i ahali arasında San'a kalesine getirilip mahbese ilkâ edilinceye kadar ma'berimize ictimâ ve ihtişâd eden sağîr ve kebîr halk-ı kesîrin gösterdikleri âsâr-ı memnûnî ve şükranî ve saye-i nusret-vâye-i hazret-i Şehriyârîde satvet-i kâhire-i askeriye ile ol vechile bedhâhlarının müdemmir ve makhûr olmasından dolayı cümlesinin gözlerinden isâle etdikleri sirişk-i şâdmânî ve başlarını açıp bir anda bin ağızdan esvât-ı bülend ile cânib-i me'âlî-menâkıb-ı hazret-i Padişahî için derğâh-ı muallâ-yı hazret-i gird-gâriye arz eyledikleri da'avât-ı bî-pâyâni ile feryad u figândan ve çâkerlerinin râkib olduğum bârgirin önüne yatmak gibi ibrâz eyledikleri hâlâtdan cümlemize tahassul eden rikkat ve bana sahîhan havsala-sûz-i hâme-i tarif ve tavsîf olup havene-i mebhûsa ve mâhdûle-i merkûmenin şimdiye kadar ciğergâh-ı ahaliye te'sir eden mezâlim ve ta'addîyâtının kulûb-ı ahalide bırakmış olduğu buğz ve adâvet-i sâmân-sûzun şevkiyle inân-ı ihtiyar ve istibârları yed-i idarelerinden çıkarak hatta üserâ-yı merkûme arkam sıra kale kapısından

içeri sokulup taburun arasında mahbese götürülmekde ve asâkir-i şahane muhafaza etmekde iken hücum ve izdiham-ı ahaliye çare ve imkân bulunamayarak zikrolunan dört nefer mecrûhlarından ikisini mahbese vâsıl oluncaya değin asâkir-i şahanenin aralıklarından ellerini sokup yumruk ve muşta ile öldürmüşlerdir. İşte şükürler olsun, saye-i muzafferiyet vâye-i hazret-i Padişahîde şu gâile dahi ortadan ve hele asâkir-i şahanenin azlığı ve topların işe yaramazlığı hususunda ârız olan suizan ve zehâb, ezhân-ı umumîden bi'1-külliye mahv u izâle olunarak San'a'ca dahi herkes satvet ve mekînet-i Devlet-i Aliyye ve şecâ'at-ı asâkir-i Osmaniyye'yi hakkıyla öğrenmiş ve işte San'a da şimdi lâyıkıyla zabt ve teshîr olundu denilmek lâzım gelmişdir. Çünkü kurb-ı beldede böyle bir hâil her hâlde infaz-ı hükm-i Hükûmet-i Seniyye'ye hâil olacak idi. Şu vak'ada asâkir-i şahaneden makam-ı hazret-i Seraskerî'ye takdim kılınan künyeli defter nâtık olduğu üzere Birinci İhtiyat Alayı'nın, Üçüncü Taburu Sol Kol Ağası Hasan Ağa ile diğer beş nefer nûş-ı şerbet-i şehadet etmiş ve yirmi üç nefer dahi cüz'î ve küllî mecrûh olmuşdur ve mûmâileyhimâ Miralay Musa ve Fazlı Beylerin dahi ber-vech-i muharrer maiyyetlerine verilen birer bölük asâkir-i şahane ile gözümün önünde ve bunca ahali nazarında yağmur gibi yağan kurşunlara karşı bî-muhâbâ hısn-ı kebîr-i mezkûre açıkdan açığa hücum ve duhûl etmek hususunda ibrâz eyledikleri gayet fedâkâri ve nihayet şecâ'at-şiârlarından dolayı el-hakk nâm-ı besâlet-i ittisâmları sebt-i sahâyif-i tevârîh olunmağa şâyân ve kendileri doğrusu bi'1-vücûh mükâfât-ı Seniyye-i hazret-i Padişahîye cesbân görünmüşdür. İşte hısn-ı mezbûr ve müstahfızları San'a ahalisince pek büyük bir şey addolunduğundan ve bu ise asâkir-i şahanenin savlet-i dilirânelerine karşı üç saat bile dayanamayıp temelinden hedmedildiği ve müstahfızlarından hiç birinin rehâyâb olamadığı görüldüğünden şu muvaffakiyet-i ma'rûzanın San'a ve havalisince aşırı mertebede hüsn-i te'siri mûcib olduğu gibi kabâilce dahi ibreti müstevcib bulunduğu cihetiyle bu emr-i celîl-i Yemen'e te'âlî teferruât-ı bâkiyenin dahi saye-i muvaffakiyet-vâye-i hazret-i Padişahîde hüsn-i itmâmı ve etraf kabailinin dahi cümlesinin husûl-ı isti'mânını takrîb ve teshîl etmiş olacağı ümidinde bulunulduğunun tebşîrine ictisâr edilmişdir. Ol bâbda ve her halde emr u fermân hazret-i men lehü'l emrindir.

Fî 24 Safer [1]289 ve fî 21 Nisan [1]288 / [3 Mayıs 1872]

San'a'dan
Kumandan-ı Fırka-i Hicaz ve Vali-i Vilâyet-i Yemen
es-Seyyid Ahmed Muhtar

Yemen'de kale burçlarında Osmanlı topçu askerleri
(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90766-0008)

Cebel-i Haraz'da halka zulmeden Hasan bin İsmail ve adamlarının sığındıkları bu kale 1872 Mart ayında Osmanlı askerleri tarafından ele geçirilmiştir

القلعة التي لجأ إليها حسن بن إسماعيل ورجاله عندما كانوا يضطهدون الناس في جبل خراز باليمن، وقد تم الاستيلاء عليها من قبل الجيش العثماني في 22 محرم 1289.

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90766-0019)

89

İ. DH, 45228

İ. DH, 45228

SAN'A'DA ASKERÎ HASTANE İNŞASI

Hudeyde Sancağı'nda nizamî ve acemi askerler için ayrı ayrı kurulmuş 2 hastanenin denize çok yakın bir yerde bulunduğu, bu sebeple ecza malzemeleri ve hastaların tedavilerinin olumsuz yönde etkilediği, rutubetten uzak bir bölge olan Farsiyye Kapısı mevkiinde 200 yataklı tek bir hastane yapılmasının, eski binaların da memur ve subaylar için lojman olarak kullanılmasının uygun olacağı

إنشاء مستشفى عسكري في صنعاء

رفع من والي اليمن السيد أحمد مختار باشا حول أن المستشفيين الموجودين في سنجق الحديدة لأجل مداواة العساكر النظامية والمستجدة يقعان بالقرب من ساحل البحر، وهذا يودي إلى تلف الأدوية والعقاقير ويؤثر بشكل سلبي على علاج المرضى، ومن ثم يجب ترك هذين المستشفيين وإقامة مستشفى جديد يسع لمائتي سرير في موقع باب الفارسية البعيد عن الرطوبة حتى يستقبل كافة العساكر، أما المباني الخاصة بالمستشفيين القديمين فيمكن استخدامهما سكناً لإقامة الموظفين والضباط. ومرفق مع هذا عرض الصدر الأعظم حول الموضوع ثم إشارة من كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ :17 مايو 1872م

Atûfetli efendim hazretleri

Hudeyde Sancağı'nda mine'l-kadîm asâkir-i nizâmiye hastagânına mahsus bir bâb mîrî hastahânesi mevcud ise de idare-i sâbıka zamanında asâkir-i ihtiyatiye hastaları için dahi üç yüz kuruş aylıkla bir hâne ve şehrî bin üç yüz ve iki yüz elli ve beş yüz kuruş icârât ile meclis-i idare-i livâ hey'etleriyle tahrirât kalemi ketebesinin ikametlerine ve hapishâneye mahsus mahaller istîcârıyla bunlar için şehrî cem'an iki bin üç yüz elli kuruş akçe verilmekde ve memurîn-i hükûmet dahi müteferrikan ifa-yı memuriyet eylemekde olduğu hâlde bu kere zikrolunan mîrî hastahânesiyle muahharan istikrâ edilmiş olan hânenin mevki'an denize pek yakın bulunması mülâbesesiyle kesret-i rutubetden hastagânın kesb-i sıhhat ve iltiyâm eylemelerine bedel düçâr-ı ıztırab ve âlâm oldukları anlaşıldığı misillü ecza-yı tıbbiyenin dahi isti'mâlinden sâkıt bir hâl kesb etdiği inde'l-muayene tebeyyün eylediğine ve derûn-ı memleketde rutubetden sâlim münasib bir mahal bulunamayıp hâric-i memleketde ise Farsiyye Kapısı nâmıyla meşhur olan mevkiin mürtefi' ve havadar ve derûnunda lezizce ve isti'mâle sâlih kuyusu ile her şey yetişdirilmeye kâbil birkaç dönüm arazisi olarak her vechile hastahâne inşasına sezâvâr olduğu doktorlar tarafından tasdik kılındığına binâen mahall-i mezkûre Asir Meselesi sırasında kale kapılarının önünde münhedim ve metrûk kalmış ve bu defa ashâbı tarafından terk ve i'tâ olunmuş olan bazı mahallerin tuğla ve enkazından bir buçuk arşın irtifâ'ında temel vaz'ıyla üstü ariş denilen kamış ve hasırdan iki yüze karîb yataklı ve tabib ve nevbetçi zâbitânıyla hizmetçi ve câmeşuyhâne mahallerini ve bahçede isti'mâl olunmak üzere bir kuyuyu câmi' olarak bir bâb hastahânenin inşası hâlinde sâlifü'z-zikr eski hastahâne ile ittisâlindeki mîrî ebniyesinin memurîn-i aklâm ve hey'et-i zabitânın müctemi'an ikametlerine ve alt katında bulunan odaların dahi müstakil hapishâne ittihâzına kifayet edeceği ve zikrolunan mücedded hastahâne asâkir-i şahane tarafından dahi bedenen i'âne etdirilmek şartıyla ber-mûceb-i keşf yirmi bin kuruş masrafla vücûda geleceği ve şu hâlde beher mâh i'tâ olunagelen iki bin üç yüz elli kuruş hazine-mânde edilmiş olacağı beyânıyla meblağ-ı mezbûrun suret-i sarfı Hudeyde Mutasarrıfı saadetli Tahir Paşa tarafından mevrûd tahrirâtda istî-

zân olunmuş ve suret-i iş'âra nazaran zikrolunan hastahânenin inşası birkaç cihetçe fâide ve mehâsini mûcib göründüğü gibi müstağnî-i arz u beyân olduğu üzere San'a'ya olunacak hareket zamanı gelmiş ve hakkıyla dest-i takarrube alınmış olduğundan ve ordunun Hudeyde'ye hîn-i vürûd ve muvâsalatında elde bulunan eski hastahânenin vahâmet-i hava ve mevkiinden sarf-ı nazar umum hastagânı istî'âba bittab' kifayet edemeyeceği ve lüzum-ı inşası arz olunan hastahânenin vücuda gelmesi ihtiyac-ı ma'rûzu def' etdikden başka mâhiye üç bin kuruşa yakın sa'y-i hazine usulüne delâlet eyleyeceği derkâr bulunduğundan ifâte-i vakt etmeksizin ifa-yı muktezâsı lâzımeden görünmüş ve âzâde-i tekrar olduğu vechile bilâ-istîzân bir mahalle akçe sarf edilmemesi usul ve nizâmı iktizâsından ise de Yemen'in Dersaâdet'e bu'diyet-i mevki'iyesinden mâadâ muntazam hâlde işler postası ve emr-i muhaberâtı tesrî'e medâr kavî olan telgrafı olmadığı hasebiyle bu misillü husûl-i neticesi ehem olan bir maddenin ba'de'l-istîzân icrasını mutazammın zuhur-ı irâdesine muvaffakiyet lâ-ekall dört ay mürûruna tevakkuf edip buna ise icab-ı hâl ve maslahat müsaid olamadığından mezkûr hastahâne mahallinin bi't-tekrar keşif ve muvâzenesiyle tanzim olunacak keşf-i evvel ve sânî mazbatalarının pîşgâh-ı âlî-i nezâret-penâhîlerine li-ecli't-takdim sûy-ı acizîye irsâli vesâyâsıyla mahall-i mezkûrun icra-yı ameliyâtına hemen mübâşeret etdirilmesi hususu mutasarrıflık-ı mûmâileyhe bildirilmiş olmakla ba'dehû mezkûr mazbatalar takdim-i huzur-ı âlî-i kerîmâneleri kılınmak üzere bu bâbda istihsâl-i müsaade-i aliyye-i nezâret-penâhîlerine müsâra'at olundu. Her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 25 Şevval sene [12]88 ve fî 25 Kânûn-ı Evvel sene [12]87 / [6 Ocak 1872]

Kumandan ve Vali-i Vilâyet-i Yemen
Es-Seyyid Ahmed Muhtar

* *

Atûfetli efendim hazretleri

Hudeyde'de Farsiyye kapısı nâm mevkide inşasına mübâşeret olunmuş olan hastahâne-i askeriye için keşif ve tahmin kılınan yirmi bin kuruşun tesviyesine dair makam-ı vâlâ-yı sipehsâlârîden vürûd eden tezkire üzerine Bâbıâli Komisyonu'ndan kaleme alınan mazbata leffen arz u takdim olundu. Mündericâtı müstebân olacağı vechile bunun yapılması asâkir-i şahanenin istikmâl-i esbâb-ı tedavi ve afiyetleri maksad-ı mühimmine mebnî ve atîk hastahâne ile ittisâlindeki ebniye memurîn-i mahalliyeye tahsis olunacağı ve binâberîn onların şimdiye kadar ikamet eyledikleri hânelere şehriye verilmekde bulunan iki bin üç yüz bu kadar kuruşun ba'd-ezîn ifasına lüzum kalmayacağı cihetle dahi menfaati dâ'î olmadığından mârru'z-zikr yirmi bin kuruşun büdce haricinde tesviyesi lâzım gelecek masârıf-ı âcileye karşılık olarak tahsis buyurulan ve sarfı ta'alluk-ı irâde-i seniyye-i mülûkâneye mütevakkıf bulunan akçeden i'tâsı tezekkür olunmuş ise de ol bâbda her ne suretle emr u fermân-ı hümâyûn-ı cenâb-ı cihanbânîyi müte'allik ve şeref-sunûh buyurulur ise mantûk-ı celîli icra olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîmine ibtidâr olundu, efendim.

Fî 8 Ra sene [1]289 / [16 Mayıs 1872]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-pîrâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle zikrolunan mazbata manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı hazret-i şehinşâhî buyurulmuş ve tezekkür ve istîzân olunduğu vechile

mârru'l-beyân yirmi bin kuruşun zikrolunan akçeden i'tâsı şeref-sünûh ve sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânî mantûk-ı münîfinden olarak mazbata-i merkûme yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 9 Ra sene [1]289 / [17 Mayıs 1872]

İ. DH, 45778

YEMEN-İ ESFEL BÖLGESİNİN İTAAT ALTINA ALINDIĞI

Stratejik öneme sahip Yemen-i Esfel denilen mahallin merkezi Taiz Kalesi'ne iki tabur asker yerleştirilerek bölgenin itaat altına alındığı

السيطرة على منطقة اليمن الأسفل ومدينة تعز ودخول الاهالي تحت طاعة الدولة في تلك المناطق

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان يفيد بأن منطقة اليمن الاسفل ومنطقة مدينة تعز قد خضعت للسلطة العثمانية دون حرب، ودخل إلى المدينة طابوران من الجنود، ولهذا فإن أعيان ومشايخ المنطقة يحتاجون الى تقدير وتكريم من الدولة.

التاريخ : 1872/10/22 م

Atûfetli efendim hazretleri

Vilâyet-i Yemaniye'de Yemen-i Esfel denilen mahallin merkezi olan Taiz Kalesi'ne bilâ-harb iki tabur asker-i şahane idhal ve oralarca dahi itaat-ı umumiye istihsâl olunduğu ifadesine dair vilâyet-i mezkûre valisi devletli paşa hazretleri tarafından meb'ûs telgrafnâmenin halli manzûr-ı şevket-mevfûr-ı Padişahî buyurulmak üzere arz u takdim kılındığı ve tahkikât-ı vâkı'aya nazaran kale-i mezbûre mevki ve metânetçe mühim ve mutenâ olduğu hâlde şu suretle bilâ-harb ve ta'b dahil-i daire-i feth u teshîr olması ol havali-i vesî'aca saha-pîrâ-yı zuhur olan muzafferiyet-i mes'adet-âyât-ı cenâb-ı cihanbânînin cümle-i mübeccelesinden olmakla dua-yı efzâyiş-i ömr ü ikbâl ve şevket-iclâl-i hazret-i şehinşâhînin tekrarıyla tezyîn-i lisân-ı şükraniyet olunmakda idüğü beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 18 Ş sene [1]289 / [21 Ekim 1872]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Enmile- pîrâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleriyle melfûf telgrafnâme halli manzûr-ı me'âlî-mevfûr-ı cenâb-ı mülûkâne ve suret-i hâl malum-ı me'âlî-i melzûm-ı hazret-i şahane buyurularak mezkûr telgrafnâme halli yine savb-ı sâmî-i âsafânelerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 19 Ş sene [1]289 / [22 Ekim 1872]

باسه وکالت عظمی مقام سامیه

۸۷

معروض چاکر کمینه‌لریدرکه

یمن ولایتی اهالیسندن داخل ولایتده استخدام اولنمق و عساکر نظامیه مثللو منتظم و معلم اولمق اوزره تیمناً و تبرکاً نام شوکت انضمام جناب تاجداری‌یه

منسوب اولارق ترتیب و تشکیلنه تشبث اولنان عساکر حمیدیه‌نک کیفیت ترتیب و تحریری ۱۱ ربیع‌الآخر ۹۶ و ۱۳ ایلول ۹۶ تاریخلرنده متعاقباً تقدیمی اولدیغم معروضات چاکرانه‌مده

عرض و بیان اولنمش ایدی هنوز بو بابده برگونه اراده علیه جوابیه شرفصدور ایتمامسی و اهالی یمنک عساکر مرقومه سلکنه دخول ایچون آرزو و رغبت کلیه و عمومیه

اولوب شرعیه دکیه بالاستدعا یازیلانلر اوچیوز نفری تجاوز ایلمامسی و علی التوالی کلوب یازلمق استدعا ایدنلر کثرت اوزره بولنمسی اولمغله تلغرافله دخی استرحام

اولندیغی وجهله بو بابده اولان اراده علیه دولتلرینک برآن اقدم امر و اشعارینه مساعده جلیله آصفانه‌لری بدریغ بیورلمق بابنده و هر حالده امر و فرمان حضرت ولی الامرکدر

فی ۲۲ صفر سنه ۹۷
فی ۲۹ کانون ثانی سنه ۹٦

[seal]

Y. A. Hus. 165/16 2

YEMEN'DE MAHALLİ ORDU TEŞKİLİ

Yemen'de "Hamidiye" adıyla teşkilatlandırılması düşünülen nizamî orduya ahalinin büyük rağbet gösterdiği ve bu maksatla kayıt yaptıranların sayısının 300'ü geçtiği

إنشاء فرقة عسكرية من اليمنيين

رفع من والي اليمن اسماعيل حقي باشا يذكر فيه انه تم انشاء تشكيلات عسكرية من أهالي ولاية اليمن ويتم تعليمها وتنظيمها مثل العساكر النظامية في الدولة، وقد تم تسميتها بإسم السلطان تيمناً وتبركاً (عساكر حميدية) والأهالي يقبلون على الدخول في هذه التشكيلات برغبة كبيرة، وعموماً فإن العدد الذي تقدم للدخول في العساكر الحميدية تجاوز ثلاثمائة فرد وتم الرفع بهذا للحصول على الاراده السلطانية بالموافقة على إنشاء العساكر الحميدية.

ومرفق بهذا عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى الموضوع.

التاريخ : 1880/7/18 م

Başvekâlet-i Uzmâ Makam-ı Sâmisi'ne

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Yemen Vilâyeti ahalisinden dahil-i vilâyetde istihdam olunmak ve asâkir-i nizâmiye-i şahane misillü muntazam ve mu'allem olmak üzere teyemmünen ve teberrüken nâm-ı şevket-ittisâm-ı cenâb-ı tâcdârîye mensub olarak tertib ve teşkiline teşebbüs olunan Asâkir-i Hamidiye'nin keyfiyet ve tertib ve tahrîri fî 11 Mart sene [12]96 ve fî 1 Nisan sene [12]96 tarihlerinde mütecâsir-i takdimi olduğum ma'rûzât-ı bendegânemle arz u beyân olunmuşdu. Henüz bu bâbda bir gûne irâde-i aliyye-i cevabiye şeref-sudûr etmemiş ve ahali beyninde asâkir-i merkûme silkine duhûl için arzu ve rağbet-i külliye ve umumiye olup şimdiye değin bi'l-istid'â yazılanlar üç yüz neferi tecavüz eylemiş ve ale't-tevâlî gelip yazılmak istid'â edenler kesret üzere bulunmuş olmağın telgrafnâme dahi istirhâm olunduğu vechile bu bâbda olan irâde-i aliyye-i dâverânelerinin bir an akdem emr u iş'ârına müsaade-i celîle-i âsafâneleri bî-dirîğ buyurulmak bâbında ve her hâlde emr u fermân-ı hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 23 Receb sene [1]297 - Fî 19 Haziran sene [12]96 / [1 Temmuz 1880]

İsmail Hakkı

**

Yemen Vilâyeti'nde nâm-ı nâmî-i cenâb-ı cihanbânîye mensub olmak üzere ahaliden bir sınıf asker tertib ve teşkiline teşebbüs olduğuna ve yazılan neferâtın mikdarı yüze bâliğ olduğuna ve tahsisâtının suret-i tesviyesine ve teferruâtına dair mahallinden gelen inhâ ve mazbata ve Harbiye Nezâreti'nin başkaca vârid olan tezkiresi üzerine kaleme alınan Meclis-i Vükelâ mazbatası fî 5 Ş sene [12]97 tarihinde huzur-ı hümâyûna arz olunmuş idi. Bu kere dahi vilâyet-i mezkûre valiliğinden vürûd eden telgrafnâmede şimdiye kadar tabur-ı mezkûra tahrîr olunan neferlerin

mikdarı üç yüze bâliğ olmuş ve bu bâbda cânib-i ahaliden pek çok arzu ve hâhiş görünmüş olduğundan bahisle iş'âr-ı sâbıkın icra-yı icabı istid'â kılınmakla mezkûr telgrafnâme dahi tercümesiyle beraber manzûr-ı mekârim-nüşûr-ı âlî buyurulmak üzere leffen arz u takdim kılındı, efendim.

Fî 10 Ş sene [12]97 / [18 Temmuz 1880]

Yemenli bir Hamidiye askeri

رجال المدفعية باليمن

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90766-0027)

یلدز سرای همایونی
باش کتابت دائرەسی

١١٤٢٥

یمن اهالیسنده عسکرلک اوگرنمک آرزوسی اتخاذی مقتضی [illegible] افندی الهامی مجیدیه مکتب صنایعه
بیننده بولنمش اولدیغی و بونلرک حضوریچون صنعاده بر عسکری رشدیهسی وار ایسهده مذکور مکتبه یالکز
شهری مذهبنده بولنانلر صنعا و جواری اهالیسی اولادلرینی گوندرهرک یمن قطعهسنک جهات
سائرهسی اهالیسی بونلردن مستفید اولمدیغی بابنده اهالیسی شافعی [illegible] عربجه [illegible]
مرکزلری بولنان [illegible] ایکی بابلی مکتب رشدیه عسکریه کشادیله ابتدائی مکتبلری ایچون
[illegible] بونلرک [illegible] ترجمه ایدیلهرک مصارفی [illegible] سنهلک [illegible]
[illegible] لزوم و افادهسی شاملی طوپخانه عامره مشیریت و عموم مکاتب عسکریه نظارتی
تقدیم قلنان [illegible] تذکرهسی اوزرینه موجب ارادهسنیه جناب خلافتپناهی
شرفصدور بیوریلان [illegible] طرف والای سرعسکری ایله مشیریت مشارالیها [illegible] تبلیغ ایدلمش اولمغله
اولبابده امر و فرمان حضرت من له الامرکدر. فی ٢٦ ذی الحجه سنه ٣١٢ و فی ١٨ مایس سنه ٣١١

باشکاتب
ثریا

YEMEN'DE ASKERİ OKULLAR AÇILMASI

Yemen ahalisinden asker alabilmek için öncelikle Yemenli zâbit yetiştirilmesinin şart olduğu düşüncesiyle San'a'da bir askerî rüşdiye açıldığı, ancak bu mektebe sadece Zeydî mezhebine bağlı olan San'a ve civarı ahalisinin çocuklarının devam ettiği, Sünnî olan Taiz ve Asir Sancaklarının merkezlerinde de birer tane askerî rüşdiye açılması

فتح مدارس عسكرية في اليمن

إرادة سنية بخط كاتب السلطان تقول إنه لكي يمكن إشراك أهالي اليمن في الخدمة العسكرية فإنه لا بد أولاً من تنشئة ضباط متدربين من اليمنيين أنفسهم، وعلى ذلك تم فتح مدرسة رشدية عسكرية في صنعاء، غير أن أبناء أهالي صنعاء والمناطق المحيطة بها هم الذين ينخرطون فيها وهم من المذهب الزيدي، ومن هنا يجب إقامة مدارس رشدية عسكرية أخرى في مراكز سنجقي تعز وعسير أصحاب المذهب السني.

التاريخ : 30 مايو 1895م

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
11435

Yemen ahalisinden asker alınabilmek için ittihâzı muktezî tedâbîrin akdemi ahali-i mahalliyeden mektebli zâbitân yetişdirmek olduğu ve bunun husûlü için San'a'da bir askerî rüşdiyesi varsa da mezkûr mektebe yalnız Zeydî mezhebinde bulunan San'a ve civarı ahalisi evlâdlarını göndererek Yemen kıt'asının cihât-ı sairesi ahalisi bundan müstefîd olamadığı beyânıyla ahalisi Sünnî olan ve Taiz ve Asir Sancaklarının merkezleri bulunan Taiz ve Abha'da iki bâb leylî mekteb-i rüşdî-i askerî küşâdıyla işbu iki mektebin üç yüz altmış bin ile dört yüz bin kuruş arasında tahmin edilen masârıf-ı seneviyesinin Birinci Ordu-yı Hümâyûn büdcesine idhali lüzum ve ifadesini şâmil Tophâne-i Âmire Müşiriyet ve Umum Mekâtib-i Askeriye-i Şahane Nezâret-i Celîlesi'nin manzûr-ı âlî buyurulan tezkiresi üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-sudûr buyurularak taraf-ı vâlâ-yı Seraskerî ile müşiriyet-i müşârunileyhâya dahi tebliğ-i keyfiyet edilmiş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 6 Zilhicce sene [1]312 ve fî 18 Mayıs sene [1]311 / [30 Mayıs 1895]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

93

İ. HUS, 1320 Ş./21

يلدز سراى همايونى

باش كتابت دائرەسى

٦٠٧٢

يمن سواحلنك قورصانلقدن منعى و سواحلك محافظەسى ايچون ترتيب اولنان واپورلردن برى اولوب تحريك

و محل ايصالى تجربە [illegible] تبليغ ايدلمش ايدى يمنه ترتيب اولنان موصل و شوكتنما غامبوطلريلە

نعمت و عبيد واپورلرى اوكزده كى بازار ايرتسى اخشامى صالى كونى ايچون و بصرەيە ترتيب اولنان قوزلى واپورى

دخى يوم مذكورده حركت ايدەجكلرى ايچون بارقه ظفر غامبوطى همان حركت دها اولەبيلەجك كونە متوقف

ماعدا هوا اولديغى تقديرده يمنه اولەبيلەجك و بصرەيە يكرمى كونە ظرفندە واصل اولەبيلەجكلرى [illegible] ابتدار قلنمش اولدى

جواباً عرض و اشعار قلنمش اولدقده [illegible] جناب خلافتپناهى [illegible] عاليه توقيفاً

امر و فرمان حضرت ولى الامرك في ٨ شعبان سنه ١٣٢٠ و ١٠ [illegible] سنه ٣١٨

باش كاتب

تحسين

İ. Hus. 1320. Ş./21

YEMEN SAHİLLERİNİN MUHAFAZASI

Yemen sahillerinin muhafazası ve bölgede korsanlık hareketlerinin ortadan kaldırılması içi hazırlanan 2'şer gambot ve vapurun yola çıkmak üzere olup 15 gün içinde Yemen'e ulaşmalarının tahmin edildiği

حماية سواحل ولاية اليمن

تبليغ من سر كاتب السلطان إلى نظارة البحرية بصدور الإرادة السنية حول عمل الترتيبات اللازمة لحماية السواحل اليمنية والمحافظة عليها من عمليات القرصنة، وتجهيز عدد من المراكب والسفن العسكرية لإرسالها إلى البحر الأحمر ومنها المراكب نعمت وعسير وذلك خلال خمسة عشر يوماً، وارسال احد السفن من البصره وذلك خلال عشرين يوماً.

التاريخ : 1902/11/9 م

Yıldız Saray-ı Hümâyûnu
Başkitâbet Dairesi
6072

Yemen sevâhilinde korsanlığın men'i ve sevâhilin muhafazası için tertib olunan vapurların bir an evvel tahrîki ve mahalline îsâli Bahriye Nezâret-i Celîlesi'ne tebliğ edilmiş idi. Yemen'e tertib olunan Musul ve Şevketnümâ Gambot-ı Hümâyûnlarıyla Nimet ve Asir vapurları önümüzdeki Pazartesi ile Salı günü içinde ve Basra'ya tertib olunan Kozlu Vapuru dahi yevm-i mezkûrda hareket etdirilecek ise de Bârika-i Zafer Gambot-ı Hümâyûnu'nun hareketi daha on beş güne mütevakkıf olup müsaid-i hava olduğu takdirde Yemen'e on beş ve Basra'ya yirmi gün zarfında vâsıl olabilecekleri nezâret-i müşârunileyhâdan cevaben arz u iş'âr kılınmış olduğundan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî mantûk-ı âlîsine tevfîkan beyânına ibtidâr kılınmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 8 Şaban sene [1]320 ve fî 27 Teşrîn-i Evvel sene [1]318 / [9 Kasım 1902]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

94

İ. HB, 1333 S./18

ABHA KAZASI'NDA KALE İNŞASI

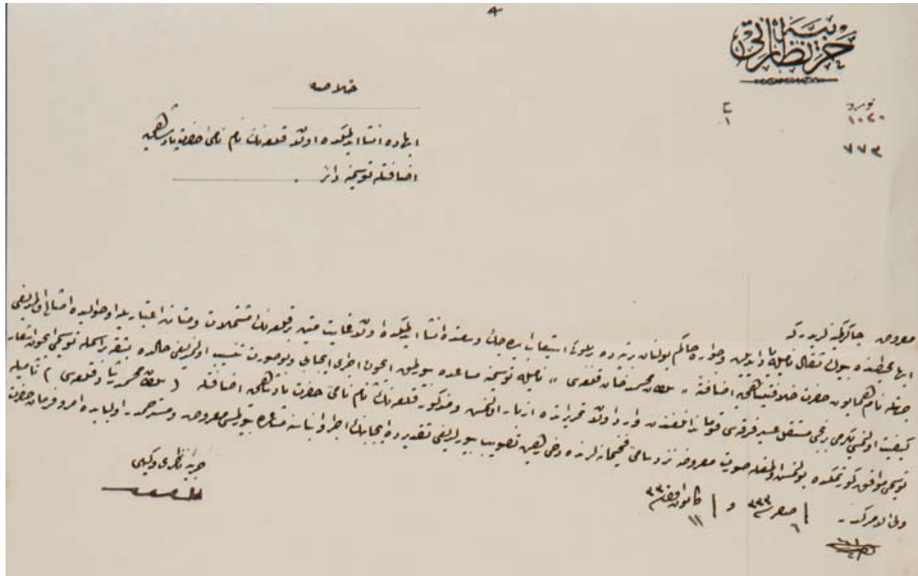
Abha Kazası'nın Büyüksakal adlı mahallinde inşa edilmekde bulunan kaleye Sultan Mehmed Reşad Kalesi adı verilmesinin uygun olduğu

إنشاء قلعة في قضاء أبها

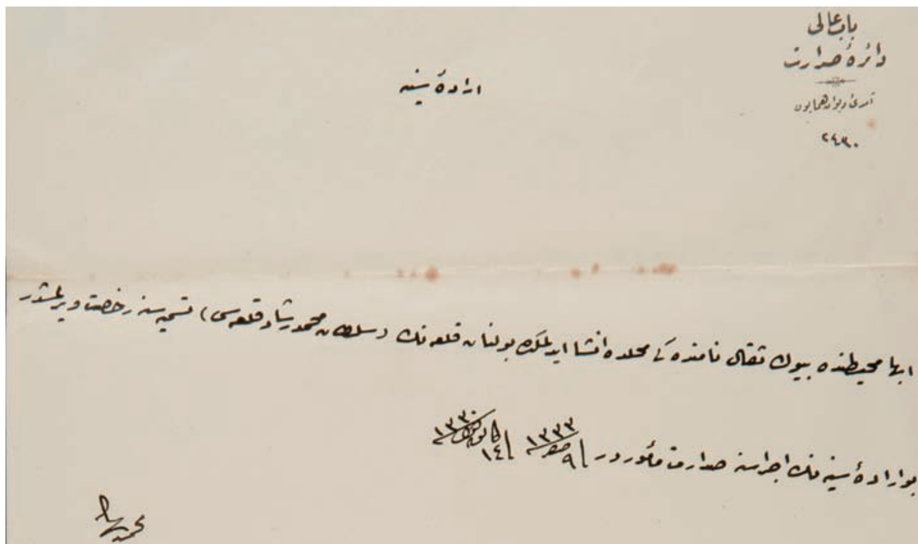
رفع من وكيل نظارة الحربية بخصوص تسمية قلعة أبها، فقد تم انشاء قلعة كبيرة وواسعة بجوار مدينة ابها، وبحسب الرسالة الواردة من قائد فرقة عسير المستقلة الواحدة والعشرين فإنه يريد اطلاق اسم السلطان على القلعة بحيث تكون التسمية (قلعة السلطان محمد رشاد خان) ويرغب في الحصول على الأذن من السلطان.

ومرفق عرض الصدر الأعظم الى السلطان بذلك. ثم إشارة بصدور الإرادة السنية لتنفيذ ذلك.

التاريخ : 27 ديسمبر 1914م

خلاصه

باب عالی
دائره صدارت

اراده سنیه

Harbiye Nezâreti
No: 1020/773

Hulâsa: Abha'da İnşa edilmekde olan kalenin nâm-ı nâmî-i hazret-i Padişahîye izâfetle tevsimine dair

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Abha muhitinde Büyüksakal nâmıyla yâd edilen ve civara hâkim bulunan bir tepede bir bölüğü istî'âb edecek vüs'atde inşa edilmekde olan gayet metîn bir kalenin müştemilât ve metânet itibarıyla o havalide emsâli olmadığı cihetle nâm-ı hümâyûn-ı hazret-i Hilâfet-penâhîye izâfeten "Sultan Mehmed Han Kalesi" nâmıyla tevsîmine müsaade buyurulmak için icra-yı icabı ve bu suret tensîb olunmadığı hâlde başka bir isimle tevsîmi için iş'âr-ı keyfiyet olunması Yirmi Birinci Müstakil Asir Fırkası Kumandanlığı'ndan vârid olan tahrirâtda izbâr olunmuş ve mezkûr kalenin nâm-ı nâmî-i hazret-i Padişahîye izâfetle "Sultan Mehmed Reşad Kalesi" nâmıyla tevsîmi muvâfık görünmekde bulunmuş olmakla suret-i ma'rûza nezd-i sâmî-i fahîmânelerinde dahi rehîn-i tasvîb buyurulduğu takdirde icabının icra ve inbâsına müsaade buyurulması ma'rûz ve müsterhamdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 6 Safer sene [1]333 ve fî 11 Kânûn-ı Evvel sene [1]330 / [24 Aralık 1914]

Harbiye Nâzırı Vekili
Talat

* *

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
2430

İrâde-i Seniyye

Abha muhitinde Büyüksakal nâmındaki mahalde inşa edilmekde bulunan kalenin "Sultan Mehmed Reşad Kalesi" tesmiyesine ruhsat verilmişdir.

Bu irâde-i seniyyenin icrasına Sadâret memurdur.

Fî 9 Safer sene [1]333 - Fî 14 Kânûn-ı Evvel sene [1]330 / [27 Aralık 1914]

Sadrıazam
Mehmed Said

Mehmed Reşad

DİPLOMASİ

العلاقات الدبلوماسية

MUHA ŞERİFİ İLE MUHA İNGİLİZ KONSOLOSU ARASINDAKİ SORUN

Muha Şerifi Hüseyin bin Ali Haydar tarafından buradaki İngilizlere baskı ve zulüm yapıldığı hakkında İngiliz elçisinin iddiası üzerine Mısır ve Cidde valileri ile ve gerekirse Mekke Emiri Şerif Muhammed bin Avn'ın da görüşü alındıktan sonra bir başkasını Muha şerifi olarak tayin etmek üzere Hâcegân-ı Divan-ı Hümâyûn'dan Selim Sabit Efendizâde Eşref Bey'in görevlendirildiği / Osmanlı Devleti'nin mülkü olan bir araziyi kimsenin kimseye satmaya hakkı bulunmadığından daha önce kabile reisleri tarafından İngilizlere satılmış olan Aden Kalesi'nin geri alınması

الخلاف بين شريف المخا والقنصل الإنجليزي هناك

يبدو من مخلص الأوراق أن هناك زعماً من السفير الإنجليزي بالظلم والاضطهاد الواقع على الإنجليز في المخا من طرف الشريف حسين بن علي حيدر شريف المخا، ثم تكليف أشرف بك نجل سليم ثابت أحد أساتذة الديوان الهمايوني ليقوم بتعيين شريف جيد للمخا بدلاً من الشريف المذكور وذلك بعد التشاور مع والي مصر ووالي جدة والرجوع إذا دعت الضرورة لأخذ رأي أمير مكة الشريف محمد بن عون، وضرورة استعادة قلعة عدن التي باعها قبل ذلك كبار أهالي المنطقة للإنجليز فلا يحق لأحد كان أن يبيع أرضاً هي من أملاك الدولة العثمانية.

التاريخ : 1821 م

لورد ابردین طرفندن سراستراتفورد قانینغ جنابلرینه کلان بر قطعه تحریراتدن
مستخرج بر فقره ترجمه سیدر

موخا شریفنک سوء حرکتی وجانب دولت علیه دن شریف مشارالیهه متبوعی اولان بر
دولتک دوستی اولان بر دولت حقنده واجب الاجرا اولان حرمت ورعایتی کرکی کبی بیلدرنجیه دکین
هندستانده اولان انکلتره ضابطاننک اول سوء حرکتدن طولایی اجرای لوازم انفعالدن امتناع
ایلدیکه اظهار ایتمش اولدقلری صبر وتحمللری قضیه لرینه حرف ذهن ودقت ایلمکه دولت علیه یی
دعوت ایلمکز مقتضای مأموریتکزدر لکن دولت علیه شریف مشارالیهی عزل ایتمکه استمدیکی
حالده ویاخود عزل ایتمکه مقتدر اولمدیغی صورتده اولحال وتقدیرده جناب سفارتمآبکز شریف
مشارالیهک تأدیبیچون انکلتره دولتنک مقتضی عد ایده بیلدیکی تدابیره تشبث ایتمکه
استحقاقی اولدیغی جانب دولت علیه دن رسماً اقرار واعتراف اولنمسنی طلب والتماس ایتمکه
مأمورسکز

Lord Aberdin tarafından Sir Strakford Kanin cenâblarına gelen bir kıt'a tahrirâtdan müstahrec bir fıkra tercümesidir.

Muha şerifinin sûy-ı hareketi ve cânib-i Devlet-i Aliyye'den şerif-i müşârunileyhe metbû'u olan bir devletin dostu olan bir devlet hakkında vâcibü'l-icra olan hürmet ve riâyeti gereği gibi bildirinceye değin Hindistan'da olan İngiltere zâbitânının ol sûy-ı hareketden dolayı icra-yı levâzım-ı infiâlden imtinâ' eylemeleriyle izhâr etmiş oldukları sabır ve tahammülleri kaziyyelerine sarf-ı zihn ü dikkat eylemekle Devlet-i Aliyye'yi davet eylemeniz muktezâ-yı memuriyetinizdir. Lâkin Devlet-i Aliyye şerif-i müşârunileyhi azletmeği istemediği hâlde veyahud azletmeğe muktedir olmadığı suretde ol hâl ve takdirde cenâb-ı sefâret-meâbınız şerif-i müşârunileyhin te'dîbi için İngiltere Devleti'nin muktezâ addedebildiği tedâbîre teşebbüs etmeğe istihkâkı olduğu cânib-i Devlet-i Aliyye'den resmen ikrar ve itiraf olunmasını taleb ve iltimas etmeğe memursunuz.

* *

Hindistan'da olan İngiltere memurları tarafından İngiltere'de olan Hindistan umûru müdürlerine yazılan bir kıt'a tahrirâtdan müstahrec bazı fıkarât tercümesidir.

Hâlâ Muha şerifi olan Hüseyin bin Ali Haydar tarafından İngiltere Devleti ve hademeleri ve tebaalarının mazhar olmakda oldukları tahkirât ve zulüm-i keyfîleri akdemce tahrir ve irsâl eylediğimiz tahrirât meâlinden malumunuz olmuşdur. Şerif-i müşârunileyhe Bender, Muha ve Arabistan sevâhilinde vâki benâdir-i saire yed-i zabt ve hükûmetine girmiş olduğu vakitden beri bu Hindistan Hükûmeti hakkında ittihâz etmiş olduğu usul, tavır ve hareket ale'd-devam bir usul-i pür-husumet olduğu müşahede olunmuşdur. Şerif-i müşârunileyhin istihsâl etmiş olduğu iktidarın ibtidâsı âsârından olarak İngiltere bayrağının küşâd ve ta'lîkını men' u yesâğ etmiş ve ba'dehû İngiltere konsolosunun hânesindeki bayrak serenini indirip şikest ve konsolos-ı mûmâileyhin kesîru'l-kıymet eşyasını nehb ü gâret ve müsâdere ile zabt etmek hususlarını irtikâb etmişdir. Konsolos-ı mûmâileyhin Muha'dan infisâlinden sonra şerif-i müşârunileyhin Muha ticaretiyle meşgul İngiltere Devleti tebaası hakkında vâki olan zulüm ve ta'addiyâtından lâ-yenkatı' bâ'is-i şekvâ olmuşdur. Bir vakit San'a imamı Muha Eyaleti'ni müşârunileyh Hüseyin bin Ali Haydar yedinden nez' etmek ve emir-i müşârunileyh İngilterelilerin mesâlih-i nâfialarına derkâr olan meyl ü rağbetine nazaran İngiltere Devleti'nin şânını yerine getirmek ve devlet-i müşârunileyhâ tebaasının emniyetini istihsâl için fi'len harekât-ı hasmâneye müracaat etmek vücûbu bertaraf olup Muha'da umûr ve mesâlihimiz hey'et-i ûlâya sızıldısızca ircâ' olunmak ihtimali var idi. Lâkin levâyih-i ahvâle nazaran şimdi imam-ı müşârunileyh mukaddemki niyyâtını kuvveden fi'le getireceği kalîlü'l-ihtimal olarak şerif-i müşârunileyh bilâ-mümâna'atin Muha hâkimi olup hatta bir rivayetde bu esnada cânib-i Devlet-i Aliyye'den ibkâ olunmuşdur. Bizim re'y ve mütâlaamız şu ki, işbu tahrirâtda mücmelen imâ eylediğimiz keyfiyât İngiltere tebaasının el-hâletü hâzihî şerif-i müşârunileyh tarafından mazhar oldukları âsâr-ı küstahâne ve zulümleri def' u ref' zımnında sarf-ı sa'y ü ihtimâm etmekle bizleri icbâr eder şeyler oluğunu itiraf edersiniz. Şerif-i müşârunileyhin vuku bulmakda olan ta'addiyât ve zulüm zaten açıkdan açığa bir düşman olmak nazarıyla müşahede olunmak derecesine varmış ise de Devlet-i Aliyye keyfiyât-ı vâkı'adan haberdâr olup taleb eylediğimiz ihkâk-ı hak hususunu icra etmeğe bir vesile tahsil etmiş oluncaya değin dûçâr olduğumuz mezâlimin tarziye-

هندستانده اولان انكلتره مأمورلری طرفندن انكلتره‌ده اولان هندستان اموری
مدیرلرینه یازیلان بر قطعه تحریراتدن مستخرج بعض فقرات ترجمه‌سیدر

حالا مخا شریفی اولان حسین بن علی خیدار طرفندن انكلتره دولتی و خدمه‌لری وقعه‌لرینك ظهور اولمقده اولدقلری تحقیرات و مظالم كیفیتلری افندجه تحریر و ارسال ایلدیكمز تحریرات مآلندن معلومكز اولمشدر شریف مشارالیه بندر مخا و عربستان سواحلنده واقع بنادر سائره ید ضبط و حكومتنه كیرمش اولدیغی و قنفذه‌یی و بو هندستان حكومتی حقنده اتخاذ ایتمش اولدیغی اصول طور و حركت علی العموم بر اصول بر خصومت اولدیغی مشاهده اولنمشدر شریف مشارالیهك استحصال ایتمش اولدیغی اقتدارك ابتداكی آثارندن اولارق انكلتره بیراغنك كشاده و تعلیقنی منع و میساغ ایتمسی و بعده انكلتره قونسلوسنك خانه‌سنده‌كی بیراق سرینی اندروب شكست و قونسلوس موما الیهك كثیر القیمت اشیاسنی نهب و غارت و مصادره ایله ضبط ایتمك خصوصلرینی ارتكاب ایتمشدر قونسلوس موما الیهك مخادن انفصالندن صكره شریف مشارالیهك مخا تجارتیله مشغول انكلتره دولتی تبعه‌سی حقنده واقع اولان مظالم و تعدیاتندن لاینقطع باعث شكوی اولمشدر بو وقت صنعا امامی مخا ایالتنی مشارالیه حسین بن علی خیدار یدندن نزع ایتمك و امیر مشارالیه انكلتره‌لولرك مصالح نافعه‌لرینه دركار اولان حید و رغبتنه نظراً انكلتره دولتنك شأننی یرینه كتورمك و دولت مشارالیها تبعه‌سنك امنیتنی استحصال [illegible] ایچون فعلاً حركات خصمانه‌یه مراجعت ایتمك وجوهی بر طرف اولوب مخاده امور و مصالحمز هیئت اولیه‌یه ارجاع اولنمق احتمالی وار ایدی فقط لوایح احواله نظراً شمدی امام مشارالیه مقدمكی نیاتنی قوتدن فعله كتوره‌جكی قلیل الاحتمال اولارق شریف مشارالیه بلامعارضه مخا حاكمی اولوب حتی بر دوایده بو شاده جانب دولت علیه‌دن ابقا اولنمشدر بزم رأی و مطالعه‌مز شو كه اشبو تحریراتده مجملاً ایما ایلدیكمز كیفیات انكلتره تبعه‌سنك الحالة هذه شریف مشارالیه طرفندن مظهر اولدقلری آثار كستاخانه و مظلومیتلری دفع و رفع قلنمسنده صرف سعی و اهتمام ایتمه‌لری ایچون بزلری اجبار ایده‌جكلر اولدیغی اعتقاد ایدرسكز شریف مشارالیهك وقوعه بولمقده اولان تعدیات و مظالم ذاتاً آچقدن آچغه بر دشمن اولمق نظریله مشاهده اولنمق درجه‌سنه وارمش ایسه ده دولت علیه كیفیات واقعه‌دن خبردار اولوب طلب ایلدیكمز احقاق حق خصوصنی اجرا ایتمكه بر وسیله تحصیل ایتمش اولنجیه دكین دوچار اولدیغمز مظالمك ترضیه‌سنی متضمن اولان بر دولت خدمه‌سندن اولان بر ذاتدن تحصیل ایتمك خصوصنی اوزرمزه آلمقده دركار اولان منفعتی حس ایدرز اشبو ملاحظات و مطالعاته مبنی كیفیات مذكوره درعلیه‌ده مقیم انكلتره قرالیچه‌سی و پادشاهنك سفیری طرفندن باب عالی‌یه عرض و افاده اولنجیه دكین هر درلو اسباب فعلیه‌یه تشبثدن ابا ایتمكه محتاجز

sini müttefikimiz olan bir devlet hademesinden olan bir zâtdan tahsil etmek hususunu üzerimize almakda derkâr olan su'ûbeti hissederiz. İşbu mülâhazât ve mütâlaâta mebnî keyfiyât-ı mezkûre Deraliyye'de mukim İngiltere Kraliçesi ve Padişahının sefiri tarafından Bâbıâli'ye arz ve ifade oluncaya değin her türlü esbâb-ı fi'liyeye teşebbüsünden ibâ etmeğe muhtacız.

* *

Seniyyü'l-himemâ kerimü'ş-şiyemâ devletli inâyetli âtıfetli übbehetli efendim hazretleri

Malum-ı sâmîleri buyurulduğu üzere Yemen ülkâsında kâin Muha hâkimi Emir Hüseyin cânibinden Muha'da bulunan İngiltere Devleti memurları ve tebaası haklarında bazı mertebe muamelât-ı tahkiriye ve harekât-ı nâ-marziye vuku bulduğu keyfiyâtı Hind tarafından Londra'ya yazılmış olduğundan ona dair varaka ile mîr-i mûmâileyhin azli iddiasına mütedâir devlet-i müşârunileyhâ Umûr-ı Ecnebiyesi Nâzırı Lord Aberdin cânibinden tarafına gelen tahrirât suretleri tercümesi İngiltere Elçisi Canning, Nezâret-i Hariciye makamına irsâl ile tahrirât-ı merkûmede münderic üç derece iltimasın hangisine taraf-ı Devlet-i Aliyye'den himmet buyurulacak ise icrasıyla keyfiyetin tarafına bildirilmesini ifade ve istid'â etmiş ve bu madde bir-iki defa beyne'l-vükelâ müzâkere olunarak eğer ki mîr-i mûmâileyhin bundan akdem taraf-ı Devlet-i Aliyye'ye dehâlet ve arz-ı inkiyâd ve itaat eylediğine ve ol tarafdan müretteb olan kahveyi kemâ fi's-sâbık te'diye ve i'tâ eyleyeceğine dair siyâdetli Şerif Muhammed bin Avn hazretleri tarafından bir kıt'a tahrirât vürûd eylemiş ise de ol havalinin keyfiyât-ı hakikiyesi henüz lâyıkıyla malum olmadığından Darbhâne-i Âmire nâzırı saadetli efendinin hânesinde müsâfereten ikamet üzere bulunan Türkçebilmez Muhammed Ağa'nın havali-i merkûmeye malumâtı olmasıyla bu bâbda takrîri kaleme aldırılıp ona göre icabına bakılması bi't-tensîb ol vechile mûmâileyhin bir kıt'a takrîri kaleme aldırılmış ve güzerân eden Perşembe günü Meclis-i Hâs'da takrîr-i mezkûr ve evrak-ı merkûme kırâet birle ağa-yı mûmâileyhin ifadâtı efkâr ve mütâlaâta tevâfuk etmeyerek mûmâileyh Emir Hüseyin'in ya azli veyahud azline muktedir bulunmadığının beyânı veya adem-i azli suretinde olan mütâlaa-i Devlet-i Aliyye'nin ifhâmı şıklarında bir cevab-ı kat'î verilmesi cânib-i sefaretden ihtar ve ta'cîl olunmakda bulunmuş olmakla bunun üzerine cereyân eden ebhâs-ı kesîrenin fezlekesinde mûmâileyh Türkçebilmez'in takrîrinde beyân olunduğu ve mukaddemâ bazı gazetelerde dahi görüldüğü vechile işbu Yemen ülkâsı dahilinde kâin Aden Kalesi havali-i Hicaziye'nin idare-i sâbıkası hengâmında şeyhi tarafından İngiltereliye satılmış ve şimdi Devlet-i Aliyye emir-i mûmâileyhin azlini va'd buyurmayıp orası tanılmamak lâzım gelse kendileri te'dîbine ve belki hâzır bu vesile ile oraların tahsiline kalkışarak maâzallahu teâlâ bu suret ileride pek uygunsuz bir şey olacağı ve Hudâ-negerde ülkâ-yı Yemen bütün bütün giriftâr-ı yed-i ağyâr olacağı müsellemâtdan görünmüş ve bununla beraber Saltanat-ı Seniyye bunu kat'iyyen azl buyurmağı va'd eylese bu dahi şâyed emir-i mûmâileyhin azli su'ûbete dûçâr olduğu takdirde iddiaya ser-rişte ittihâz kılınacağı melhûzâtdan bulunmuş idüğü ve kat'î suretde olmayıp lisan-ı münasib ile icra-yı icabına bakılacakdır yollu ifade kılındığı hâlde çünkü Devlet-i Aliyye'nin mülkünü kimse kimseye satamayacağından oraların bir hüsn-i surete rabtıyla kale-i merkûmenin dahi istirdâdı delâlet-i eltâf-ı ilâhiye ile me'mûl bulunacağı cihetlerle nezâret-i müşârunileyhâ cânibinden sefâret-i merkûmeye verilecek cevabda Saltanat-ı Seniyye Emir Hüseyin'in istihsâl-i esbâb-ı azline ve bu madde için bu

tarafdan bir memur-ı mahsus dahi irsâline himmet buyuracakdır vâdisinde idare-i lisan olunması ve ol vechile ketebeden dirayetkâr bir memur tayin ve bahren cânib-i Mısır'a tesyîr ile memur-ı mûmâileyh ibtidâ devletli Mısır valisi hazretlerini görüp bu bâbda onun malumât ve mütâlaâtını anlayıp keyfiyeti bu tarafa iş'âr ve işaret ve oradan doğru Cidde'ye azîmetle keyfiyeti atûfetli Cidde valisi ve icab eder ise şerif-i müşârunileyh hazerâtı ile dahi müzâkere ve İngilterelinin buna dair istid'âsını ve bunun netâyic-i muzırrasını serd ve ifade birle emir-i mûmâileyhin istihsâl-i hüsn-i azl ve tebdiline ve her bir maddeye tahsil-i vukûf ve malumât ederek keyfiyât-ı lâzımenin bu tarafa tahririne veyahud itmâm-ı memuriyetle bi'l-avde beyân ve tebliğine mübâderet eylemesi ve mütâlaât-ı meşrûhayı ve mûmâileyhin memuriyetini hâvî şerif-i müşârunileyh ile Mısır ve Cidde valileri müşârunileyhimâya iktizâsı vechile tahrirât tastîr ve tesyîr kılınması hususları münasib gibi yâd ve tizkâr olunmuş ve karar-ı müzâkere mûcebince nezâret-i müşârunileyhâ tarafından Pizani'ye ifâdât-ı lâzıme icra kılınarak elçi-i mûmâileyh tarafından böyle memur gönderileceğine ibrâz-ı memnuniyet olunduğu haberiyle merkûm Pizani'nin geldiği nezâret-i müşârunileyhâ cânibinden Cumartesi günü akdolunan Meclis-i Hâs'da dahi irâd olunduğundan memur-ı mûmâileyhin sürat-i i'zâmı münasib olacağı tekrar tezekkür ve dermiyân kılınmış ve bu hususa hâcegân-ı Divan-ı Hümâyûn'dan Selim Sabit Efendizâde Eşref Bey dirâyet ve havalî-i Hicaziye'ye malumât ashâbından olduğundan mîr-i mûmâileyhin memuriyeti ve kendisinin Cidde'ye azîmeti hayli masârıfı mûcib olarak saye-i şevket-vâye-i hazret-i mülûkânede böyle bir mühim maslahata tayini cihetiyle zaruret çekmemesi iktizâ-yı hâlden olmakdan nâşi kendüye harcırah olarak Hazine-i Celîle-i Şahane tarafından elli bin kuruş i'tâ birle orada memuriyeti kesb-i iktidar eder ve Yemen tarafına azîmet etmesi icab eyler ise müzâyaka çekmemek ve şân-ı übbehet-nişan-ı şahaneye şâyân olacak vechile maaş ve masârıfının ve avdeti harcırahının tesviyesi zımnında müşârunileyh Osman Paşa'ya mektub yazılması memurîn ile bi't-tensîb evrak-ı merkûme manzûr-ı âlî buyurulmak üzere sûy-ı vâlâlarına gönderilmiş olmakla husus-ı mezbûr hakkında her ne vechile emr u irâde-i keramet-ifade-i hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise ona göre icra-yı iktizâsına ibtidâr olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

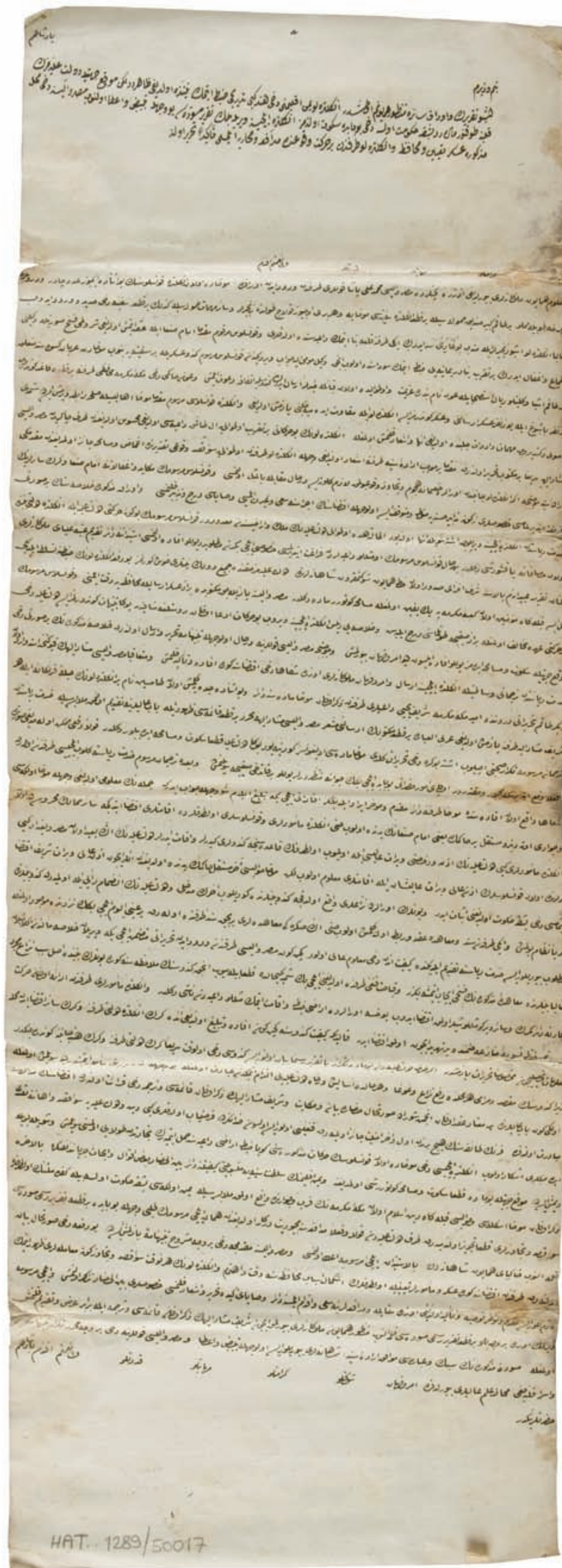
Enmile-zîb-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle evrak-ı merkûme mübarek ve muallâ atebe-i felek-mertebe-i hazret-i mülûkâneye arz u takdim kılınarak meşmûl-i lihâza-i şevket-ifâza-i cenâb-ı şehinşâhî buyurulmuş ve husus-ı mezbûr hakkında vâki olan suver-i mülâhazât ve mütâlaât meclisce güzel ve yolunda dermiyân ve tezekkür olunmuş ve bu hususun suret-i hüsn-i indifâ'ı farîza-i hâliyeden olarak evvel emirde bu vechile bir münasibinin memuriyeti icab-ı maslahatdan görünmüş ve mîr-i mûmâileyhin dahi bu maddeye memuriyeti yolunda bulunmuş olmasıyla iş'âr ve istîzân buyurulduğu üzere mîr-i mûmâileyhin ol vechile icra-yı memuriyeti ve Hazine-i Şahane'den elli bin kuruş harcırah dahi i'tâ kılınarak imtidâd-ı memuriyeti takdirinde maaş ve masârıf ve avdet harcırahının tesviyesi zımnında meâl-i mezkûrda Cidde valisi müşârunileyh Osman Paşa hazretlerine dahi tahrirât yazılması müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı me'âlî-nişan-ı hazret-i mülûkâne mukteza-yı münîfinden bulunmuş ve evrak-ı mezkûre yine savb-ı âlî-i âsafânelerine iade ve tesyâr kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

(tt. 1821) / [1236]

96

HAT, no: 50017

MUHA İNGİLİZ KONSOLOSUNUN KIŞKIRTICI FAALİYETLERİ / YEMEN'İN MÜSLÜMANLARIN KUTSAL MEKANLARINA YAKINLIĞI SEBEBİYLE ÇOK İYİ MUHAFAZA EDİLMESİ

İngiltere konsolosunun Muha'daki önemli ticaret limanlarını ele geçirme arzusuyla askerî ve diplomatik teşebbüslerde bulunduğu, daha önce San'a İmamı ile yapmış olduğu akdi feshederek İmam'ın Muha'daki vekilini kandırmaya çalıştığı ve haber gönderdiği çevre kabileleri kendisiyle ittifaka davet ettiği / Cidde'ye gelen Thomson adlı bir İngiliz'in Mekke Emiri Şerif Yahya'ya "frenk hileleri" ile dolu Arapça bir mektup sunduğu / Muha'nın, Müslümanların kıblegâhı olan Mekke şehrinin civarında bulunması sebebiyle gerek buraya ve gerekse çevresine ecnebilerce yapılacak suikast ve tecavüzlere izin verilmeyeceği ve herhangi bir saldırı durumunda derhal misliyle karşılıkta bulunulacağı

التحركات التي يقوم بها القنصل الانجليزي في المخا لإثارة المشاكل في المنطقة، وضرورة حماية اليمن لقربها من الأراضي المقدسة

تقرير مرفوع الى السلطان العثماني عن التصرفات التي يقوم بها القنصل الانجليزي في مدينة المخا، ويشير التقرير إلى وصول عدة سفن الى المخا والحديدة تحمل معدات وصناديق غير معروفة ويتذرع القنصل بالإتفاق الذي عقده الانجليز مع إمام صنعاء، وقد تم إلغاء هذا الأتفاق ، ويريد الانجليز الحصول على أراضي وممتلكات في ساحل اليمن، ولأن ساحل اليمن يعتبر امتداداً لساحل مدينة جده ومكه المكرمة وهذه الأماكن غير مسموح للأجانب التملك فيها، ولهذا تم منعهم من شراء اراضي وغيرها في الساحل اليمني، وقد تم الرفع بهذه التصرفات الى شريف مكة الشريف يحيى وإلى والي مصر محمد علي باشا.

وهذه التحركات التي يقوم بها القنصل الانجليزي في المخا مخالفة لطبيعة الصداقة القائمة بين الدولة العثمانية والدولة الانجليزية، كما ان الشريف لم يتعد عليهم كما يدعي الانجليز ولكنة فرض عليهم معاملة متساوية مع بقية الاجانب، وإذا اراد الانجليز الحصول على أي إمتيازات فعليهم التواصل مع الدولة العثمانية وطلب صدور ارادة سنية بالموافقة على تلك الامتيازات.

التاريخ : 1821

Benim Vezirim

İşbu takrîrin ve evrak-ı saire manzûr-ı hümâyûnum olmuşdur. İngiltereli Yemen iklimini dahi Hind gibi tedrîcî zabt etmek niyetinde olduğu zâhirdir. Lâkin mevki cihetiyle Devlet-i Aliyyemizin kalbine dokunur maddedir. Başka hükûmet olsa dahi bu bâbda sükût olunamaz. İngiltere elçisine verilecek takrîr müsveddesi bu vechile tebyîz ve i'tâ olunup Mısır valisine dahi mahall-i mezkûra asker tayin ve muhafaza ve İngiltereli tarafından bir hareket vuku'unda müdafaa ve muharebe eylemesi te'kîden tahrîr oluna.

Şevketli kerâmetli mehâbetli kudretli Padişahım veli-nimetim efendim

Malum-ı hümâyun-ı mülûkâneleri buyurulduğu üzere geçenlerde Mısır Valisi Mehmed Ali Paşa kulları tarafından vürûd eden evrakda Muha'da olan İngiltere konsolosunun bu esnada iki yüz aded çadır ve derûnları çarha topuyla memlû bir takım kebîr sandık hamûlesiyle bir kıt'a İngiltere sefînesi Muha'ya ve her biri üç yüz kulaç tûlünde zincirler vesair mühimmât hamûlesiyle kezâ-

lik bir kıt'a sefîne dahi Hudeyde['ye] vürûd edip galiba İngiltereli işbu zincirler ile Mendeb Boğazı'nı seddederek iki tarafına kale bina etmek dâ'iyesinde oldukları ve konsolos-ı merkûm mukaddemâ İmam-ı San'a ile akdetmiş olduğu şürûtu fesh suretiyle vekilini itmâ' ve iğfal ederek ber-takrîb benâdir-i Yemaniye'yi zabt etmek sevdasında olup ancak vekil-i mûmâileyh cevab verdiğinden konsolos-ı mersûm kendi askeriyle bir sefîneye binip Muha'dan urbân kisvesine müte'allik bir takım eşya ve külliyetli riyal istishâbıyla Avn nâm bendere azîmet ve ol havalide olan kabâile haberler irsâl ederek kendisiyle ittifâka davet eylemiş ve Avn hâkimi dahi Mekke-i Mükerreme muhafızı tarafına bir kıt'a kâğıd gönderip bir nefer başbuğ ile yüz nefer asker irsâlini ve asker göndermez ise İngiltereli ile mukâvemet edemeyeceğini yazmış olduğu

İngiltere konsolosu mersûm mukaddemâ Muha ahalisiyle sulha râbıta vermiş ise de şimdi usulü değiştirip mühimmât ve edevât celbinde olduğu inhâ ve iş'âr kılınmış olmağla İngilterelinin bu harekâtı ber-takrîb ol havaliye el takmak dâiyesi olduğu mahsûs olduğundan taraf-ı çâkerîden Mısır valisi müşârunileyhe serî'an bir mektub tahrîr olunarak mukaddemâ ber-mûceb-i irâde-i seniyye tarafına iş'âr olunduğu vechile İngiltereli tarafından ol havaliye suikasd vuku'u takdirinde iğmâz ve müsamaha caiz olmadığından mukaddemki irâde-i seniyye mûcebince eğer İngiltereli cânibinden oralara hasmâne hücum ve tecavüz vuku bulmak lâzım gelir ise derhal mukabele bi'l-misil olunması ve konsolos-ı mersûmun mekâyid ve iğfalâtına İmam-ı San'a ve gerek sairlerinin firîfte etdirilmemesi hususları ne gûne tedâbîr-i haseneye menût ve mütevakkıf ise ol vechile iktizâsının icrasına sa'y ve gayret eylemesi vesâyâsı derc ve tezyîr kılınması ve evrak-ı mezkûre hülâsasının bir sureti hizmet-i riyâsetden İngiltere elçisine verilip işte şöyle inhâ olunuyor. El-hâletü hâzihî ol havali Devlet-i Aliyye'nin mülk ve arazisinden ma'dûddur. Konsolos-ı mersûmun bu gûne hareketi Devlet-i Aliyye ile İngiltere Devleti beyninde olan musâfâta yakışır şey değildir. Beher hâl konsolos-ı mersûmun o misillü dâ'îyelerden ferâgat etdirilmesi hususu elçi beyden matlûbdur yollu ifade olunması istîzânına dair takdim-i atebe-i ulyâ-yı mülûkâneleri kılınan takrîr-i ubeydânem bâlâsına şeref-efzâ-yı sudûr olan hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûn-ı şahanelerinde Devlet-i Aliyyemiz hakkında cemî' düvelin niyetleri hoş görünmez. Bu defa İngilterelinin zabtına tasallut eylediği mahal ise kıblegâh-ı mü'minîn olan Kâbe-i Mükerreme'ye pek yakın olmakla müsamaha götürür madde değildir. Mısır valisine yazılacak mektubda biraz asker irsâliyle muhafazaya dikkat eylemesini ve konsolos-ı mersûmun bu hareketi ahde muhâlif olmakla biraz sıkıca tutulmasını derc eyleyesin ve hulâsayı reis, İngiltere elçisine verip bu harekât iddia olunan dostluğa münâfîdir. Buna tenbihât gönderilmez ise Devlet-i Aliyye dahi mevki cihetiyle sükût ve müsamaha edemez yollu ifade eylesin deyu emr u fermân buyurulmuş ve mûcebince Mısır valisi kullarına derhal ol vechile tenbihnâme tahrîr ve irsâl olunarak hulâsa-ı mezkûrenin bir sureti hizmet-i riyâsetden tercümanı vesâtatıyla İngiltere elçisine irsâl ve emr u fermân-ı mülûkâneleri üzere şifâhen dahi iktizâsına göre ifade ve te'kîd kılınmış ve müteâkiben Mısır valisi müşârunileyhin kapı kethüdasına vârid olan diğer takım tahrirâtı derûnunda Emir-i Mekke-i Mükerreme Şerifi Yahya dâ'îleri tarafından zikrolunan Muha maddesine dair ve bu esnada Cidde'ye gelmiş olan Thomson nâm bir İngilterelinin hile-i frengâne ile diğer şerif-i müşârunileyh tarafına yazmış olduğu Arabiyyü'l-ibare bir kıt'a mektubun irsâlini müş'ir Mısır valisi müşârunileyhe muharrer bir kıt'a kâimesi zuhur ile Bâbıâlilerine takdim olunmak mülâbesesiyle hizmet-i riyâsetden tercüman-ı mersûma tekrar sohbeti açılıp işte bu kere dahi tahrirât geldi. Muha maddesi uygunsuz görünüyor.

Buna Devlet-i Aliyye kat'â sükût ve müsamaha edebilir değildir. Kavlen def'i mümkün olamadığı suretde fi'len def' etdirmeğe mecbur ve muktedirdir. Evliyâ-yı umûr hazerâtı bu bâbda elçi beyin cevabına muntazırdırlar yollu bir kat dahi sıkıca söylenmiş ve ba'dehû tercüman-ı mersûm hizmet-i riyâsete gelip elçisi tarafından olarak şifahen vâki olan ifadesinde Muha tarafına dair mukaddem ve muahhar irâd eyledikleri ifadâtı elçi beye tebliğ eyledim. Şu vechile cevab eder ki cümlenin malumu olduğu vechile Muha ülkesi ve civarı öteden beri müstakil bir hâkimin yani İmam-ı San'a'nın yedinde olup hatta İngiltere memurları ve konsolosları ol taraflarda ikametleri iktizâ etdikçe sair Memâlik-i Mahrûse'de olan İngiltere memurları gibi Devlet-i Aliyye'nin izin ve ruhsatı ve berât-ı âlîsi ile olmayıp ol tarafın kaidesince kendileri giderler ve ikamet ederler. Devlet-i Aliyye'nin en ba'îd olan Mısır ve Bağdad gibi yerlerinde olan konsolosların izn-i âlî ve berât-ı alişân ile ikametleri malum olup lâkin Muha havalisi âhar müstakil hâkimin yedinde olduğundan onlar için izn-i âlî ve berât-ı şerif iktizâ etmemesi dahi başka hükûmet olduğunu isbat eder ve bunların oralarda nizâ'ları vaki oldukça kendi beynlerinde görülüp âharın medhali ve Devlet-i Aliyye'nin inzimâm-ı re'yi ile olmayarak kendi beynlerinde harben nizâm bulmuş ve iki tarafdan sened ve muâhede akd ve rabt olunagelmiş olup hatta en sonraki muâhedeleri bir buçuk sene zarfında olarak bir aynı el-yevm elçi beyin nezdinde mevcud olmakla matlûb buyurulur ise hizmet-i riyâsete takdim eylediğinde keyfiyet ondan dahi malum-ı âlî olur. Geçen gün Mısır valisi tarafından vürûd eden tahrirâtı mutazammın elçi beye verilen hulâsa meâlinden anlaşılan galiba beynlerinde muâhede-i mezkûrenin feshi icab etmişe benzer ve kabahat kangı tarafda olduğunu elçi bey şimdiki halde kat'â bilemeyip ancak kendisinin mülâhazasına göre bunların beyninde asıl sebeb-i nizâ' mücerred ticarete dair gümrük ve sair vergi misillü şeyler olmak iktizâ edip yoksa oralarda arazi zabt ve ikamet etmek misillü dâ'iyeden nâşi değildir ve İngiltere memurları tarafından irâe olunan hareket-i harbiye dahi fakat tesviye-i münâza'a zımnında bir tehdid için olmak iktizâ eder. Kaldı ki keyfiyet kendisine geçen gün ifade ve tebliğ olunduğu anda gerek İngiltere Devleti tarafına ve gerek sair iktizâ eden mahalle malumât tahsili için mahsusan tahrirât yazılmışdır. Eğer taraf-ı Devlet-i Aliyye'den bu madde tekrar ba-takrîr resmen beyân olunur ise kendisi dahi ol vakit serî'an gerek devleti tarafına ve gerek Hind cânibine gönderecekdir. Zira kendisinin maksad ve merâmı her mahalde def'-i nizâ' ve kavga ve her halde asayiş ve refah-ı Devlet-i Aliyye'yi iltizâm etmekden ibaret olmakla bu vechile ifadeye beni memur etmişdir deyu söylemiş olmakla evvelki gün Bâbıâlilerinde ber-mu'tâd akdolunan Encümen-i Şûrâ'da suret-i hâl-i hâzıra beyân ve hikâyet ve şerif-i müşârunileyhin zikrolunan kâimesi ve tercüme dahi kırâet olunarak iktizâsının müzâkeresine mübâderet olundukda Frenk taifesinin hiçbirinden evvel ve âhir emniyet caiz olmayarak kangısı olursa olsun Hudâ-negerde fırsat-yâb oldukları gibi din ve Devlet-i Aliyye'ye suikasd ve ihanete tasaddî edecekleri âşikâr olup İngiltere elçisi dahi Muha'da olan konsolosun harekât-ı mezkûresini güya zabt-ı arazi dâ'iyesine haml etmeyerek ticaretden dolayı olmasını söylemiş ve şöyle böyle demiş ise de mevki cihetiyle bu madde kat'â sükût ve müsamaha götürür şey olmadığına ve Yemen ikliminin Saltanat-ı Seniyye'ye mensubiyeti keyfiyetine dair beyne'l-huzzâr bazı akvâl ve ebhâs cereyânından sonra bilâhare zikrolunan Muha İskelesi ve havalisi kıblegâh-ı din-i İslâm olan Mekke-i Mükerreme'nin kurb ve civarında vâki olmak mülâbesesiyle Yemen ülkesi başka hükûmet olsa bile kefere milletinin ol taraflara suikasd ve tecavüzleri kat'â tecvîz olunmayarak taraf-ı Devlet-i Aliyye'den kavlen ve fi'len

müdafaasına mecburiyet derkâr olduğundan hemen elçi-i mersûmun talebi vechile bu bâbda bir kıt'a takrîr-i resmî müsveddesi kaleme alınıp hâk-i pây-i hümâyûn-ı şahaneden bi'l-istîzân elçi-i mersûma i'tâ olunması ve Mısır valisine mukaddemce dahi ber-vech-i meşrûh tenbihnâme yazılmış ise de bu defa dahi suret-i hâl beyân olunarak tarafından iktizâsına göre asker ve memurlar tayiniyle ol tarafların istikmâl-i esbâb-ı muhafazasına dikkat ü ihtimâm ve İngilterelinin her ne vakit suikasd ve tecavüz-gûne muameleleri zuhur etmek lâzım gelir ise mukaddem ve muahhar tavsiye ve te'kîd olduğu üzere mukabele ve müdafaalarına sa'y u ikdâm eylemesine dair vesâyâ-yı ekîde tahrîr ve iş'âr kılınması hususları beyne'l-huzzâr tezekkür olunmuş ve elçi-i mersûme verilmek üzere ber-vech-i bâlâ bir kıt'a takrîr-i resmî müsveddesi kaleme alınıp manzûr-ı hümâyûn-ı mülûkâneleri buyurulmak için şerif-i müşârunileyhin zikrolunan kâimesi ve tercümesi ile beraber arz u takdim kılınmış olmakla müsvedde-i mezkûrenin sebk ve ibaresi muvâfık-ı irâde-i seniyye-i hazret-i şahaneleri buyurulur ise ol vechile tebyîz ve i'tâ ve Mısır valisi kullarına dahi ber-vech-i muharrrer tekrar tenbihnâme tahrir ve isrâ kılınacağı muhât-ı ilm-i âlîleri buyuruldukda emr u fermân şevketli kerametli mehâbetli kudretli veli-nimetim efendim Padişahım hazretlerinindir.

[1238 / 1822-1823]

Osmanlı Devleti Mekke ve Medine gibi kutsal yerlerin muhafazası için Yemen'i de "Harem" topraklarından kabul ediyor ve güvenliğine oldukça önem veriyordu.

كانت الدولة العثمانية تعتبر اليمن أيضاً من الأراضي المحرمة مثلها مثل الأراضي المقدسة في مكة والمدينة

(İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi, No. 90515-003)

عطوفتلو افندم حضرتلری

عصر باهر النصر جناب پادشاهینك جلائل آثار توفیقیسنده اولهرق اوزره خطهٔ یمانیه‌یه سوق و اعزام قلنمش اولان جنود ظفر موعود شاهانه‌نك تفصیل حركات

و سكناتی و اوراق احوال تاریخیه‌سی مشتمل میرآلای احمد راشد بكك تاریخ صنعا و یمن نامیله تألیف ایلدیكی كتابك پذیرای ختام اولمش و درسعادتده طبع و تمثیلنه هنوز

[illegible] و حدمتی تقدیر علی مقرونیه شایانه گورینمش

حقیقت اولان جلد اولدقده بر نسخه‌سی مرفوع سدهٔ علیای حضرت شهنشاهی قلنمش و مرموی الیهك شو بابده وقوع بولان همت [illegible] اكا گوره

اولدیغنده حائل اولدیغی وردیجی رتبه مجیدی نشان ذیشانك اعطاسی [illegible]

حركت اولنجغی بیانیله تذكرهٔ سامی ترقیم اولندی افندم ۲۹۶

[illegible]

İ.DH, 48018

YEMEN TARİHİ İLE İLGİLİ ESERİN PADİŞAH'A TAKDİMİ

Padişah tarafından takdire şâyân bulunan Tarih-i Yemen ve San'a adlı eserin yazarı Miralay Ahmed Raşid Bey'in taltifi

تقديم كتاب تاريخ اليمن وصنعاء إلى السلطان

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص الكتاب الذي ألفة الميرلاي أحمد راشد بك عن اليمن بعنوان (يمن وصنعاء تاريخي) ويشير إلى أن المؤلف قد انتـــهى من تأليف الكتاب ومرفق نسخة من مخطوطته للسلطان للإطلاع عليها والموافقة على طبع الكتاب، كما يطلب منح المؤلف وسام مجيدي من الدرجة الثالثة تقديراً لجهوده.

ثم تأشيرة سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السنية بالموافقة.

التاريخ : 13 أغسطس 1874م

Atûfetli efendim hazretleri

Asr-ı bâhirü'n-nasr-ı cenâb-ı Padişahînin celâil-i âsâr-ı tevfîkiyesinden olmak üzere hıtta-i Yemaniye'ye sevk ve i'zâm kılınmış olan cünûd-ı zafer-mev'ûd-ı şahanenin tafsîl-i harekât ve sekenâtını ve oraların ahvâl-i tarihiyesini müştemil Miralay Ahmed Raşid Bey'in *Tarih-i Yemen ve San'a* nâmıyla te'lîf eylediği kitabın pezîrâ-yı hitâm olmuş ve destgâh-ı tab' ve temsilden henüz çıkmış olan cild-i evvelinden bir nüshası merfû'-ı südde-i ulyâ-yı hazret-i şehinşâhî kılınmış ve mîr-i mûmâileyhin şu yolda vuku'a gelen himmet ve hizmeti takdîr-i âlîye makrûniyete şâyeste görünmüş olduğundan hâmil olduğu dördüncü rütbe Mecidî Nişân-ı zîşânının üçüncüye terfî'iyle taltifi hakkında her ne vechile emr u fermân-ı mekârim-unvan-ı cenâb-ı cihanbânî şeref-sudûr buyurulur ise ona göre hareket olunacağı beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 29 C sene [1]291 / [13 Ağustos 1874]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Zîver-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle nüsha-i mezkûre manzûr-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı cenâb-ı Padişahî buyurulmuş ve ber-mûceb-i istîzân mîr-i mûmâileyhin hâmil olduğu dördüncü rütbe Mecidî Nişânının üçüncüye terfî'i müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u fermân-ı me'âlî-unvan-ı hazret-i mülûkâne mantûk-ı celîlinden olarak nüsha-i merkûme tevkif kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî selh-i C sene [1]291 / [13 Ağustos 1874]

98

İ. DH, 48248

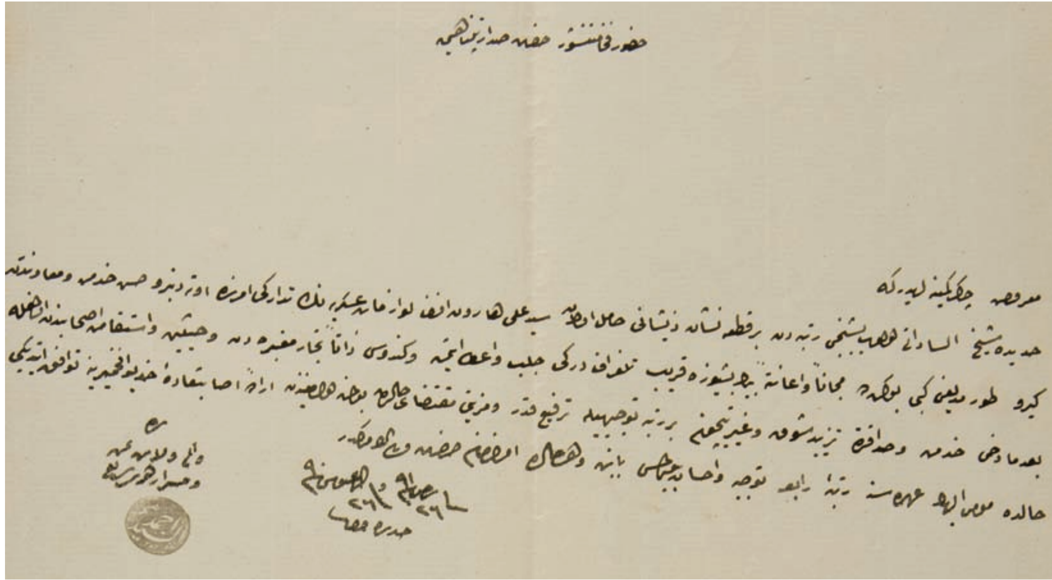
HUDEYDE ŞEYHÜSSADATI'NIN TALTİFİ

Hudeyde Şeyhü's-sâdâtı (Seyyitlerin reisi) Seyyid Ali Harun Efendi'nin askerî araç gereç temini vb. hususlarda gösterdiği hizmet ve yardımlarından dolayı taltifi

منح رتبة للشيخ علي هارون شيخ السادات من أهالي الحديدة صاحب النشان [المجيدي]

رفع من والي اليمن يطلب فيه منح شيخ السادات في الحديدة سيد علي هارون حامل النشان رتبة وظيفية من الدرجة الرابعة تقديراً لخدماته الجليلة للدولة وتفانية في العمل على توفير احتياجات القوات العثمانية، وقد قدم إعانة للدولة تقدر بألف وخمسمائة قرش. ومرفق عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى الطلب. مع الإشارة بصدور الإرادة السلطانية بالموافقة على ذلك.

التاريخ : 16 نوفمبر 1874م

Huzur-ı Fehâmet-nüşûr-ı Hazret-i Sadâret-penâhî'ye

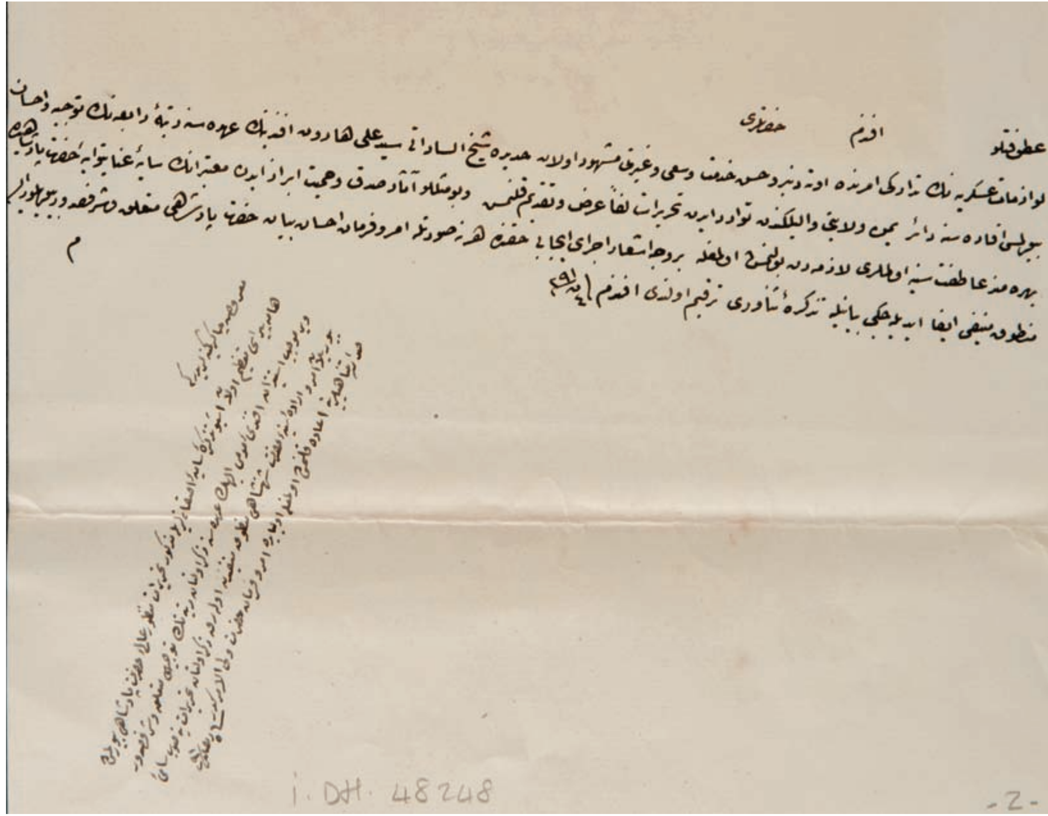
Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hudeyde şeyhü's-sâdâtı olup beşinci rütbeden bir kıt'a nişan-ı zîşânı hâmil olan Seyyid Ali Harun Efendi levâzımât-ı askeriyenin tedariki emrinde öteden beri hüsn-i hizmet ve muâvenetden geri durmadığı gibi bu kere meccânen ve iâneten bin beş yüze karîb telgraf direği celb ve i'tâ etmiş ve kendisi zaten tüccar-ı mu'tebereden ve haysiyet ve istikâmet ashâbından olmakla ba'de-mâ dahi hizmet ve sadakatde tezyîd-i şevk ü gayreti için bir rütbe tevcîhiyle terfî'-i kadr ve meziyeti mukteza-yı hâlden bulunmuş olduğundan irâde-i isabet-âde-i hidiv-i efhamîlerine tevâfuk ettiği hâlde mûmâileyhin uhdesine rütbe-i râbi'a tevcîh ve ihsan buyurulması bâbında ve her hâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 26 Receb sene [12]91 ve fî 26 Ağustos sene [12]90 / [7 Eylül 1874]

Vali-i Vilâyet-i Yemen ve müşir-i Ordu-yı Sâbi' Es-Seyyid Ahmed

İ. DH. 48248

-2-

**

Atûfetli efendim hazretleri

Levâzımât-ı askeriyenin tedariki emrinde öteden beri hüsn-i hizmet ve sa'y u gayreti meşhûd olan Hudeyde Şeyhü's-sâdâtı Seyyid Ali Harun Efendi'nin uhdesine rütbe-i râbi'anın tevcîh ve ihsân buyurulması ifadesine dair Yemen Vilâyeti Valiliği'nden tevârüd eden tahrirât leffen arz u takdim kılınmış ve bu misillü âsâr-ı sıdk u hamiyet ibrâz eden mu'teberânın saye-i inâyet-vâye-i hazret-i Padişahîde behremend-i âtıfet-i seniyye olmaları lâzımeden bulunmuş olmakla ber-bech-i iş'âr icra-yı icabı hakkında her ne suretle emr u fermân-ı ihsan-beyân-ı hazret-i Padişahî müte'allik ve şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfi ifa edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 4 N sene [1]291 / [15 Ekim 1874]

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hâme-pîrâ-yı ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i âsafâneleriyle mezkûr tahrirât manzûr-ı âlî-i hazret-i Padişahî buyurulmuş ve ber-mûceb-i istîzân efendi-i mûmâileyhin uhdesine zikrolunan rütbenin tevcîhi müte'allik ve şeref-sudûr buyurulan emr u irâde-i seniyye-i hazret-i şehinşâhî mantûk-ı münîfinden olarak zikrolunan tahrirât yine savb-ı sâmî-i Sadâret-penâhîlerine iade kılınmış olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 5 Ramazan sene [1]291 / [16 Ekim 1874]

مقام سرعسکری

مکتوبی قلمی

١٠٤

... قوعی مشهود اولدیغی ... خدمت وحسن ... بولنه رده حسنه خدمت ... محاربه ده ... جاکرلکیله گیدرک

حجور ایالتی قضاسنه تابع بنی مدیحه عزلتی مشایخندن سید یحیی بن محسن ایله برادری حسین وجهته وقوعبولان ... قطعه مجیدی ... بتیجی رتبه ده بر قطعه مجیدی نشانی ...

... اثنای محاربه ده مجروح دوشدیکی بیاننده استدعا ... موسی ...

باخزانه استعاره ... وایفای مقتضاسی ... ساعده سنیه ... مجیدی ... امر وفرمان حضرت من له الامرکدر

١٢ شوال سنه ٩ و ٢٧ حزیران سنه ٨

سرعسکر

...

BENÎ MEDİHA ŞEYHİNİN TALTİFİ

Yemen Vilâyeti dahilinde Hacuru'ş-şam Kazası'na tabi Benî Mediha şeyhlerinden Seyyid Yahya bin Hasan ile biraderi Hüseyin'in bölgede meydana gelen muharebede görülen üstün hizmetleri sebebiyle taltifleri

منح شيخ بني مديخه وساماً رفيعاً

رفع من سر عسكر بطلب منح شيخ عزلة بني مديخة سيد يحيى بن حسن وأخيه حسين وساماً مجيدياً من الدرجة الخامسة تقديراً لخدماته الجليلة للدولة ومساعدته للقوات العثمانية أثناء الحروب التي وقعت في المنطقة وقد جُرح أثناء تلك الحرب.

ومرفق عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بمحتوى الرفع مع الإشارة بصدور الإرادة السلطانية بالموافقة.

التاريخ : 1892/5/20 م

Makam-ı Seraskerî
Mektubî Kalemi
Aded
104

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Hacuru'ş-şam Kazası'na tâbi Benî Mediha azelesi meşâyihinden Seyyid Yahya bin Hasan ile biraderi Hüseyin o cihetde vuku bulan muharebâtda bulunarak hüsn-i hizmet ve sadakatleri meşhûd olduğundan ve bunlardan Hüseyin'in geçende esna-yı muharebede mecrûh düşdüğü beyânıyla emsâli misillü mûmâileyhimânın dahi beşinci rütbeden birer kıt'a Mecidî Nişân-ı zîşânıyla taltifi Yemen Umum Kumandanlığı'ndan bâ-tahrirât iş'âr olunmuş ve ifa-yı muktezâsı merhûn-ı müsaade-i sâmiye-i efhamîleri bulunmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 12 Şevval sene [1]309 ve fî 27 Nisan sene [1]308 / [9 Mayıs 1892]

Serasker Rıza

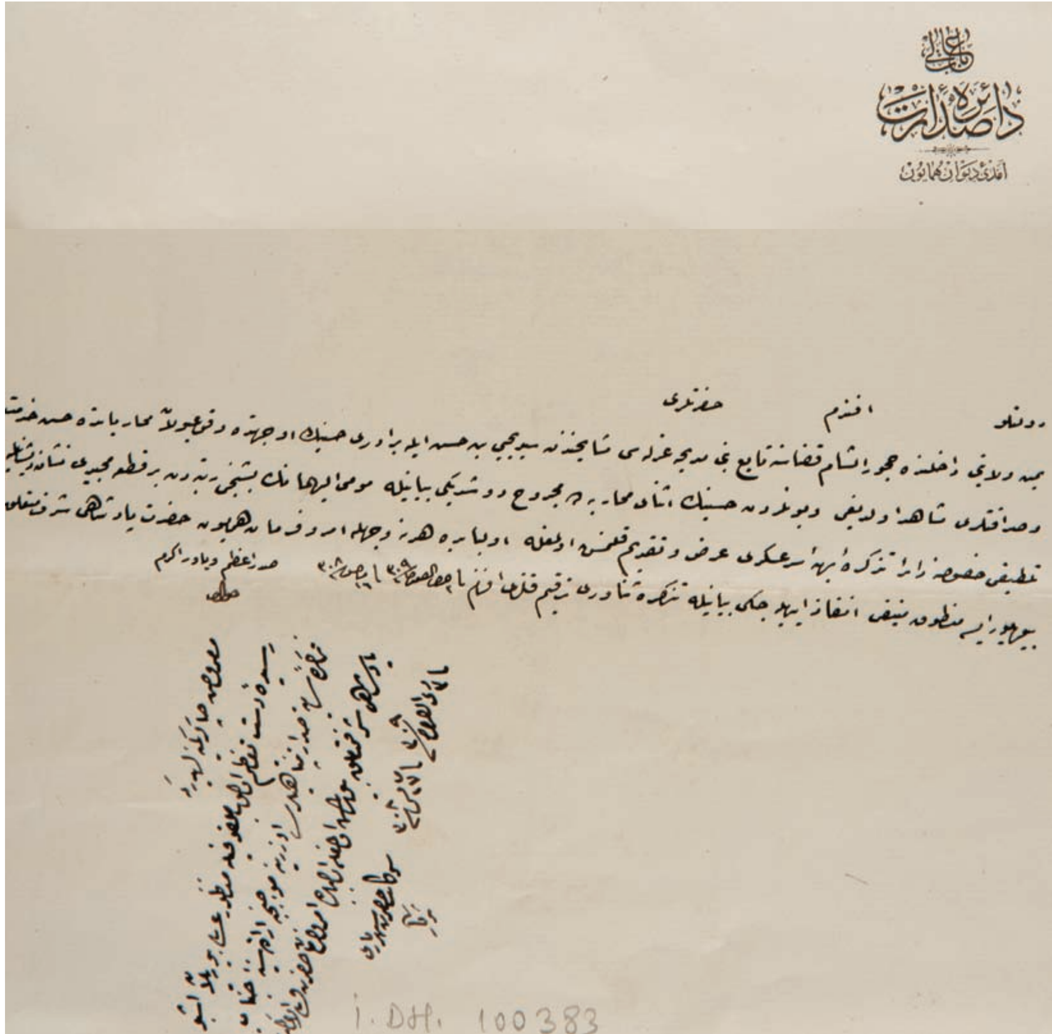
* *

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn

Devletli efendim hazretleri

Yemen Vilâyeti dahilinde Hacuru'ş-şam Kazası'na tâbi Benî Mediha azelesi meşâyihinden Seyyid Yahya bin Hasan ile biraderi Hüseyin'in o cihetde vuku bulan muharebâtda hüsn-i hizmet ve sadakatleri müşahed olduğu ve bunlardan Hüseyin'in esna-yı muharebede mecrûh düşdüğü beyânıyla mûmâileyhimânın beşinci rütbeden bir kıt'a Mecidî Nişân-ı zîşânıyla taltifi husu-

İ. DH. 100383

suna dair tezkire-i behiyye-i Seraskerî arz u takdim kılınmış olmakla ol bâbda her ne vechile emr u fermân-ı hümâyûn-ı hazret-i Padişahî şeref-müte'allik buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 2 Zilkade sene [1]309 - Fî 16 Mayıs sene [1]308 / [28 Mayıs 1892]

Sadrıazam ve Yâver-i Ekrem Cevad

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûfuyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 3 Zilkade sene [1]309 - Fî 17 Mayıs sene [1]308 / [29 Mayıs 1892]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Süreyya

Yemen'in meşâyihinden bir zat

أحد مشايخ اليمن

(Asaf Tanrıkut, *Yemen Notları*, Güzel Sanatlar Mat., Ank. 1965, s. 21)

100

MEVSET VE DABİ KABİLE REİSLERİNE UNVAN VE MAAŞ TAHSİSİ

Padişaha bağlılık ve itaatlerini bildiren Mevset kabileleri reisi Muhammed bin Ali Herhere ile Dabi kabileleri reisi Kahtan bin Ömer Herhere'ye müdürlük unvanı verilmesi ve 1.000'er kuruş maaş tahsis edilmesi

İ. DH, 1314 R./31

تكريم شيخي المواسطة وضبي في منطقة يافع الشيخ محمد بن علي هرهره والشيخ قحطان بن عمر هرهره

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان يشير فيه إلى أن عدداً من رؤساء قبائل المواسطة في منطقة يافع باليمن قد وصلوا الى صنعاء واظهرو طاعتهم واخلاصهم لحضرة السلطان، وتم عمل محضر في مجلس ولاية اليمن يقترح فيه رتبة مدير ودفع مخصص شهري لرئيسهم محمد بن علي هرهره وأخيه صالح بن عمر هرهره من قبيلة ضبي بمقدار ألف قرش لكل واحد منهما، ولكن كان الاسم الأخير خطأً والأصح هو قحطان بن عمر هرهره لأنه الاخ الأكبر لصالح هرهرة، ولهذا يرجو تصحيح الاسم واعتماد المبلغ للأسم الجديد.

التاريخ : 28 سبتمبر 1896م

İ. DH. 1314. R. 31

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1272

Atûfetli efendim hazretleri

Yemen'de Bilâd-ı Bâfe' rüesâsından olup San'a'ya gelerek zât-ı şevket-simât-ı hazret-i Hilâfet-penâhîye arz-ı ubûdiyet ve ibrâz-ı âsâr-ı itaat eylemelerinden nâşi el-Mevset kabâili reisi Muhammed bin Ali Herhere ve Dabi kabâili reisinin biraderi Salih bin Ömer Herhere'ye müdürlük unvanı i'tâsıyla biner kuruş maaş tahsisi hakkında şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Padişahî üzerine sebk eden tebliğe cevaben Yemen Vilâyeti Meclis-i İdaresi'nden vârid olan mazbatada bunlardan ihtiyarlığı cihetiyle bizzat gelemeyen mezkûr Dabi Kabilesi Reisi Kahtan bin Ömer Herhere'nin kendi yerine gönderdiği biraderi Salih Herhere nâmına sehv vuku bulmuş olduğundan mûmâileyh Salih Herhere'nin yerine büyük biraderi sâlifü'z-zikr Kahtan bin Ömer Herhere'nin mülhakâtı dahil olarak mütevattın bulunduğunu kabilenin nâmı olan Dabi Müdürlüğü ve mârru'l-arz Muhammed bin Ali Herhere'nin kezâlik mülhakâtı dahil olduğu hâlde sâkin olduğu kabilenin ismi bulunan El-Mevset Müdürlüğü unvanları üzerine kayıdlarının tashih ve icrası iş'âr olunmasına mebnî ol vechile muamele-i mukteziyenin ifası tezekkür kılındığına dair Şûrâ-yı Devlet Dahiliye Dairesi'nin mazbatası arz u takdim olunmuş olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî şeref-sünûh ve sudûr buyurulur ise mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 11 Rebîülâhir sene [1]315 - Fî 7 Eylül sene [1]312 / [19 Eylül 1896]

Sadrıazam
Rifat

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olup melfûfuyla manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 20 Rebîülâhir sene [1]314 ve fî 16 Eylül sene [1]312 / [28 Eylül 1896]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Tahsin

حضور والایه

عطوفتلو افندم حضرتلری

شو عربده. یمن قطعه سنده حین سیاحتمده بحث ایلدیگم تدقیقاتی هنوز اکمال ایده مدیگمدن قسماً اجمال ایله بو مملکتی شو مسئله‌یه

حوالیسی حکم حدیده‌ده انگلتره. فرانسه. ایتالیا. امریقا. ایران قونسلوسلری موجوددر. یمن قطعه سنده تبعهٔ اجنبیه

قونسلوسی یوقدر. بو قونسلوسلردن انگلتره قونسلوسنک تبعه‌سی چوقجه اولوب انگلتره قونسلوسی ایسه

ایله موظف ... شهرده ان زیاده انگلیز تبعه‌سی موجود اولوب مقدارلری ایکیوز قدردر

[illegible]

HUDEYDE VE CİVARINDA YABANCILARIN FAALİYETLERİ

İngiltere, Fransa, İtalya, Amerika ve İran konsolosluklarının faaliyet içerisinde bulunduğu Hudeyde'de 200 civarında İngiliz, 6 İtalyan ve daha çok eğitim faaliyetleri ile dikkati çeken 5 Fransız'ın bulunduğu, ilgilerini özellikle Aden ve Perim Adası üzerinde yoğunlaştıran İngilizlere karşı, Fransızların Cibuti ve Aseb, İtalyanların ise Masua'da faaliyet gösterdikleri, daha çok iç kısımlarda yaşayan Zeydîlerin Hıristiyanlara karşı aşırı taassup içinde bulundukları, sahil kısımları ile Taiz ve Asir bölgelerinde yaşayan Şafii mezhebi mensuplarının kahve ticaretinden dolayı yabancılarla muameleye alışmış ve ünsiyet peyda etmiş oldukları, Fransızların Aseb bölgesini ve Aseb'in limanı olan Cibuti İskelesi'ni eski tüfeklerini satmak için depo olarak kullandıkları, Arapların birkaç sene içinde % 80'i Fransız mamulü 200 bin civarında silah satın aldıkları; Casim ve ayrılıkçı İmam'ın oturduğu Sa'da şehirlerinin iskelesi durumundaki Meydi İskelesi'nin silah ve sair kaçakçılığın en kolay ve rahat yapıldığı bir merkez olduğundan ciddî askerî tedbirler alınması, misyonerlerin yapmaya çalıştıkları okullara karşı, hocaları İstanbul'dan getirilmek üzere özel bir mektep açılmasının uygun olacağı hakkında padişah yâverlerinden Kaymakam İbrahim bin İbrahim Rüşdü'nün mütalaaları

الانشطة الاجنبية في مدينة الحديدة والمناطق المجاورة لها

تقرير مرفوع من ياور السلطان ابراهيم بن ابراهيم رشدي عن التحركات الاجنبية في ولاية اليمن وسواحلها، وقد أشار الى ان مدينة الحديدة يوجد فيها القنصليات الأتية: الانجليزية الفرنسية – الايطالية – الامريكية – الايرانية، ولكن القنصلية الانجليزية تنشط بشكل ملفت في المدينة وماحولها، ومعظم القنصليات تعمل في التجارة ولها اتصالات بالمناطق التي تسيطر عليها مثلاً الانجليز يتصلون بالمناطق التابعة لهم في جزيرة بريم ومدينة عدن والايطاليون لهم اتصالات بمدينة مصوع، والفرنسيون بجبوتي وعصب، وجميع هؤلاء يتطلعون الى الاتصال بالأهالي في السواحل والجبال الذين ينقسمون الى قسمين قسم مذهبهم زيدي والقسم الآخر شافعي ويوجد فرق بين الشافعيين الساكنين في المدن والساكنين في القرى، ولكن الجميع لايوجد لديهم الاستعداد للإتصال بالإجانب إلا اذا كان في مجال التجارة فقط ولذلك لم تؤد تلك الاتصالات الى أي فائدة لهم.

وفرنسا حولت جيبوتي وعصب إلى ميناءين لبيع بنادقهم القديمة وعلى الدولة العمل على تأمين وحماية سواحل البحر الاحمر لمنع دخول الاسلحة الى اليمن من خلال بعض الموانئ التي تخضع للنفوذ الاجنبي وخاصة من ميناء ميدي الذي يعتبر الميناء الرئيسي للتهريب، والقيام بفتح مدرسة خاصة يأتي معلموها من اسطنبول للتصدي للمدارس التبشيرية.

التاريخ : 17 أغسطس 1898م

Huzur-i Vâlâlarına

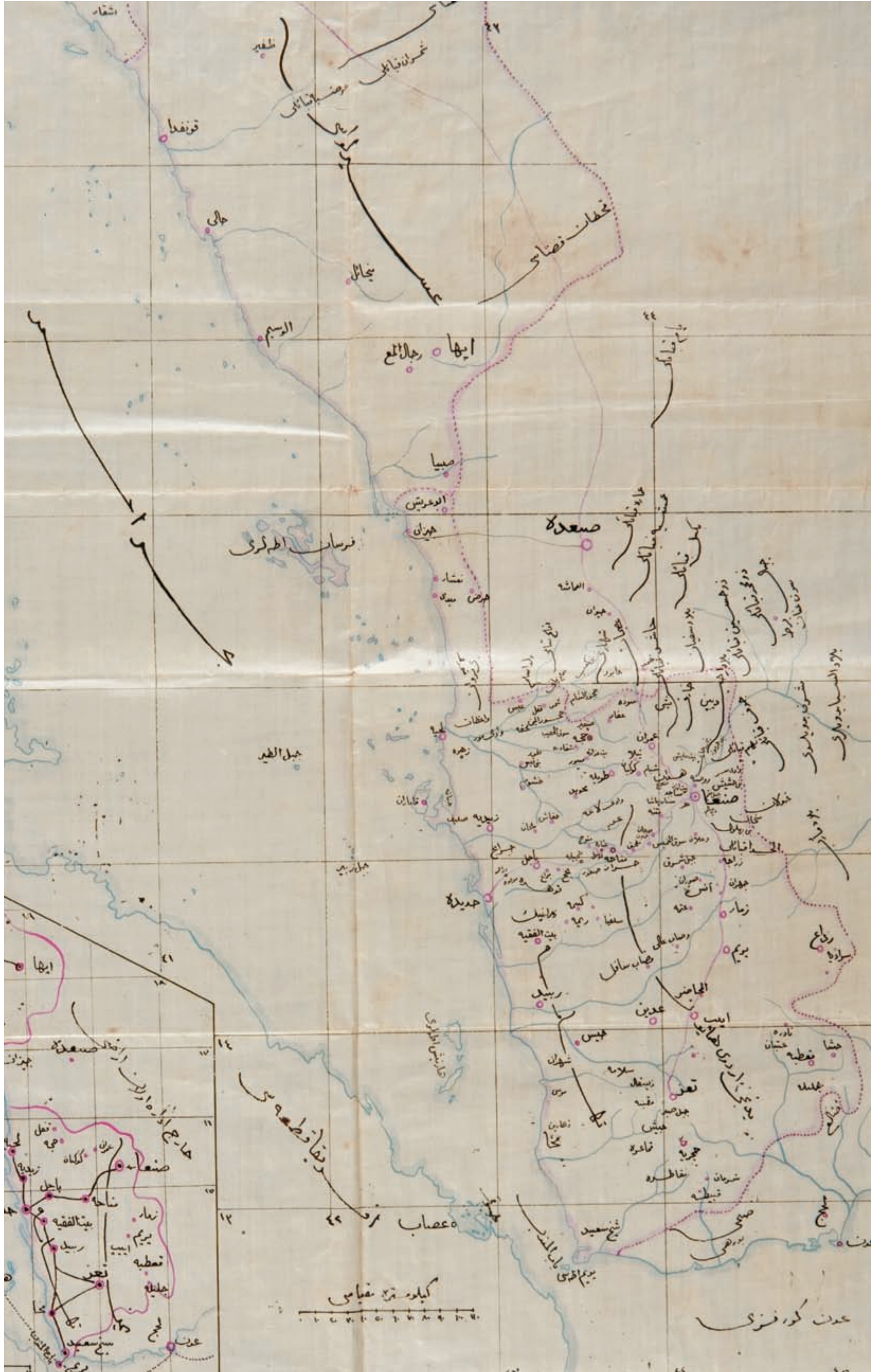
Atûfetli efendim hazretleri

Şimdiye kadar Yemen kıt'asının cihet-i siyasiyesinden bahseylediğim tedkikâtımı henüz ikmâl etmediğimden neş'et etmiş idi. Bu mektubu şu meseleye hasr eyleyeceğim. Hudeyde'de İngiltere, Fransa, İtalya, Amerika, İran konsolosları mevcuddur. Yemen kıt'asının başka kısımlarında konsolos yokdur. Bu konsoloslardan İngiltere konsolosundan başkası fahrî olup İngiltere konsolosu ise elli lira maaş ile muvazzaf Ahmed Temyizüddin nâmında Hindli bir müslümandır. Şehirde en ziyade İngiliz tebaası mevcud olup mikdarları iki yüz kadardır. Fransızların iki misyoner ve üç tane sörden başka tebaası yokdur. Bunlar bir mekteb teşkil [edip] beş-on kadar çocuğun tahsil etdirmesiyle meşguldürler. Bunların ayak basdıkları mahallerde ahalinin müzâyeleten hizmetle Fransız olarak ahaliyi yetişdirmekde muvaffakiyetleri Suriye sevâhilindeki muvaffakiyetleriyle sâbit olduğundan çâkerlerince en ziyade haiz-i ehemmiyet misyonerlerdir. İtalya tebaası altı ki-

şiden ibaret olup üçüncü dereceyi teşkil eyler. Diğer konsolosları kâle almamak icab eyler. Yemen kıt'asının karşısında Afrika sahilinde Fransızların Cibuti ve Aseb ve İtalyanların Masua ve İngilizlerin ise Yemen kıt'asında Perim Adası'yla Aden'de bulunmuş bu üç devletin herekâtını nazar-ı tedkikde bulundurmak icab eyler. Maamâfih şu devletlere karşı Yemenlileri dahi nazar-ı mütâlaaya alalım. Yemen ahalisi mezheb itibarı ile ikiye münkasemdir. Birinci kısım Şafiîler, ikinci kısım Zeydîlerdir. Kâmilen Yemen sevâhilinin sükkânı ve Yemen'in Tahama denilen çöl kısmı Taiz ve Asir mutasarrıflıklarını teşkil eyleyen mahaller ahalisi Şafiî, çöl kısmı ahalisi ise Zeydîlerdir. Zeydîler mezhebleri itibarıyla fevkalâde taassuba mâlik oldukları Hıristiyanlarla alışveriş etmemek ve Hıristiyanları fevkalâde aşağı tutmak ve bir Hıristiyan her hâlde İslâmlarla serbest bulunmamak ve hizmetkârların farkı olmaması ve Hıristiyanlar hakkında müsâvât muamelesi edilmemesi ve her hâlde cebren Hıristiyanları İslâm etmenin farz olması mezhebleri muktezâsındandır. Birçok halleri Acemlere benzer ise de Acemlerin birkaç misli taassubu büyütmek icab eyler. Hatta Yedinci Ordu-yı Hümâyûn'u teşkil eyleyen efrâd-ı şahaneyi bile İslâmiyet nokta-i nazarından tahtı'eye kalkmaları fikirlerini meydana koyar ki Zeydîlerin Ordu-yı Hümâyûn'a karşı gösterdikleri ta'cizât meydanda dururken bunlardan ne ecânib istifade eyler ve ne de istifadelerini mucib olur. Bunlar her hâlde kendi menfaatlerinden başkasını tanımazlar. Şafiîlere gelince bunlar da iki kısımdır: Birincisi şehirler ahalisi, ikincisi kabâildir. Şehirler ahalisi kahve ticaretinden dolayı ecânible muameleye alışmış ve şehirlerde bulunan ahalinin kısm-ı a'zamı ecnebi tüccarânın büyük ticarethânelerinde İngiliz konsolosundan başkası tüccar bulunduklarından ve gayet vâsi' kahve ticarethâneleri olduğundan ünsiyet eylemişlerdir. Her hâlde şehirlerin ahlâkı Hıristiyanlarla muameleye alışmış ve bunlarda taassub kalmamışdır. Maamâfih bu ticaret mahallerinde asâkir-i şahane ve hükûmet tamamıyla icra-yı hükm eylediğinden ecnebilerle muamelede bulunmalarının ehemmiyeti olmadığı gibi ahali-i İslâmiye ve hükûmetle muameleleri dahi ecânible olan muamelelerden fazladır. Yalnız Fransız misyonerlerinin mekteblerini tevsî' eyledikleri hâlde bunlara rekâbet edecek mektebimiz olmadığı ve her hâlde Fransızlardan evvel talebe yetişdirmekliğimiz fırsatdır. Kabâile gelince bunlar ecnebi nedir bilmekden acizdirler. Maamâfih şimdiye kadar ecânibin Yemen hakkında tecavüz neticesi bir şeye muvaffak olamayacaklarını muhakemeleriyle bulmuş olduklarından şimdiki hâlde meydana koymakda oldukları plan haiz-i ehemmiyetdir ve bu defaki vak'anın hudûsü planın mukaddimesidir ve en ziyade bu meselede Fransızların dahli vardır. Yukarıda beyân olunan Afrika'daki Fransız müstemlekisi olan Aseb ve Aseb'in limanı olan Cibuti İskelesi'ni Fransız Devleti'nin eski tüfenklerini satmak için bir depo ittihâz eylemişlerdir. Arablar ise tüfenge fevkalâde harîs olduklarından şu birkaç sene zarfında lâ-ekall iki yüz bin râddesinde esliha-i cedîde Arabların ellerine geçmişdir. Bir tüfengi elli kuruşa kadar vermişlerdir. Bu idhal edilen esliha miyânında İngiliz fabrikalarının Martin tüfengleri ile İtalyanların dahi eski tüfengleri dahil ise de yüzde sekseni Fransızların tüfengleridir. Tüfenglerin ve cephânenin serbest olarak girmesi sevâhilin kâmilen açık olmasından ileri gelmekdedir. Kilidü'l-bahr ve Şevket-nümâ vapurları üç sene Hudeyde önünde yatdığı hâlde vali-i sâbık bir defa sevâhil-i devretdirmemiş, yatdıkları mahallerde rahnedâr olmuşlardır. Yine idare-i sâbıkanın seyyiâtından dır ki Lhayya ile Cizan arasındaki sevâhil idare-i hükûmetden çıkarak başlı başına kalmış ve Arablar Meydi İskelesinde bir gümrük te'sisi ile bütün Zeydîlere esliha buradan sevk edilmiş ve yüzde iki buçuk resm-i gümrük alınmakda el-ân devam edegelmekdedir. Halbuki Meydi İskelesi'ni harita üzerinde na-

zar-ı mütâlaaya alır isek Kafel karşısında mütehâşşid eşkıya ile şimdiki hâlde oradan haric kalan ve ekseriyetle İmam-ı Kâzib'in oturmakda olduğu Sa'da, Casim şehrinin iskelesi gibidir ve Yemen-Hicaz yolunun Sa'da şehri üzerine tesadüf etmişdir. Şimdiki hâlde en büyük tehlike oranın meşâyihi yüzde iki buçuk gümrük alarak büyük bir ticaret eylediklerinden bütün Zeydîlere ve İmam-ı Kâzib'in adamlarına esliha ve mühimmât bu noktadan gitdiğinden ve burada teşvikât-ı ecnebiye olması esliha iddihârından anlaşılmış olduğundan ve şimdiki hâlde Devlet-i Aliyye-i Osmaniyye'ye muhalif bulunduklarından te'min-i ticaretleri gibi bir hasene tâbi olarak kendiliklerinden sûrî bir suretde müşevviklerinin himayesine girmeleri mülâhazasıdır. Sevâhili devr ve teftîş eyleyen vapurlar olduğundan külliyetli bir suretle esliha zanbuklarla Meydi İskelesi'ne sevk olunmakdadır. Her hâlde şu ahvâle karşı yapılacak tedâbîr evvel emirde Meydi İskelesi'nin önünde vapur-ı hümâyûnlardan birisinin daimî bulunması ve sevâhilin muhafaza altına alınması lâ-büddür. Arablar kaçakçılığı zanbuklarla yapdıklarından burada muhafaza için sevk olunacak sefineler zanbuklara karşı tertib olunmalıdır. Küçük istimbotlar fevkalâde işe yarar. Büyük vapurların hareketleri masrafa muhtac olduğu ve çok kömür yakdığı ve zanbukların sokulduğu noktalara giremediği ecilden bir şey yapamamakdadır. Gümrük İdaresi'nin muhafaza hizmetinde zanbukları vardır. Halbuki zanbuklar zanbuka karşı iş göremediği ve birkaç Arab zanbukunun hücumuyla kolcuların telef edildikleri ecilden Hudeyde'den harice çıkamamakdadır. Her hâlde Reji İdaresi'nin bizim kaptanların kumandasına masârıfı kendisine aid olmak üzere terk eylediği küçük vapurlar gibi Gümrük Nezâreti'ne dahi iki küçük vapur mübâya'a etdirilerek masrafları nezâretde ve kumandaları Bahriye Nezâreti'ne muhavvel olmak üzere daima sevâhili devr u teftiş eylemesi reji ve gümrüğün menfaatine tâbi olduğundan muvaffakiyetli olacağı, bu cihete muvâfakat olunmadığı hâlde birkaç ufak toplarla müsellah istimbotun bu cihete gönderilmesi ve her hâlde Meydi önünde bir sefîne-i harbiyenin bulunmasına seri'an emir verilmesi menfaat-i devlet nokta-i nazarından fırsatdır. Her hâlde Arabların şu suretle teslîhi edilen müsamaha neticesidir. Bir de veli-nimet-i bî-minnetimiz efendimiz hazretlerinin nâm-ı hümâyûnlarına olarak misyonerlerin yapmağa çalışdıkları mekâtibe karşı Dersaâdet mekâtib-i hususiyesine mukabil olarak hocaları Dersaâdet'den getirilmek üzere ibtidâî kısmıyla beraber bir mekâtib-i hususiye küşâdı muvâfık görüldüğü her hâlde ecânibin harekâtı meydanda iken mukabele kolay olduğu malum-ı sâmîleri olmakla ol bâbda ve her hâlde emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Ağustos sene [1]314 / [17 Ağustos 1898]

Yâverân-ı Hazret-i Şehriyârîden
Kaymakam
İbrahim bin İbrahim Rüşdü

102

Y. PRK. MYD, 26/88 - İ. DH, 1325 Ca./1

İSTANBUL'A DAVET EDİLEN YEMEN İLERİ GELENLERİ

Yemen hakkında bazı hususları görüşmek üzere davet edilen sâdât, ulema, şeyh, eşraf ve ayana kalacakları süre için ödenmesi öngörülen harcırah miktarının iki katına çıkarılması / Hizmetçi ve beraberindekilerle birlikte sayıları 109'u bulan Yemen heyetinin listesi

دعوة عدد من سادات وعلماء ومشائخ وأعيان اليمن لزيارة مدينة اسطنبول

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص وفد علماء واعيان ومشائخ ولاية اليمن الذين سوف يصلون الى اسطنبول بموجب دعوة السلطان لمناقشة أحوال اليمن مع المسئولين وكذلك لزيارة عاصمة الدولة اسطنبول ومقابلة السلطان كما يستأذن بزيادة مبلغ المصاريف المقررة لهم إلى 1500 ليرة.

ومرفق كشف بأسماء أعضاء الوفد وعددهم 48 فرداً من علماء وأعيان ومشائخ من مختلف أنحاء اليمن ويرافقهم عشرة أفراد مساعدين و 52 فرداً خدماً، والمجموع 109 أفراد ويوضح الكشف الوضع الاجتماعي لكل عضو من الوفد ووظيفته وطبيعة علاقته بالدولة العثمانية.

التاريخ : 1907/6/17 م

Hâk-i pây-ı me'âlî-ihtivâ-yı hazret-i Hilâfet-penâh-ı a'zamîye cebîn-sây-ı ubûdiyet olmak üzere Yemen Vilâyet-i Şahanesi'nden der-bâr-ı şevket-karara gelen sâdât ve ulemâ ve eşraf ve ayânın esâmisini mübeyyin cedveldir

Sıra no]	Esami	Mülahazât	[Beraberinde Gelen Yakını]	[Beraberinde Gelen Hizmetçisi]
1	San'a sâdât ve ulemasından es-Seyyid Abdullah bin Abdülkadir	Vaktiyle Zeydîlere riyâset eden Seyyid Mutahhar ve Şerefüddin'in ahfâdından olup İzmir Pâye-i Mücerredi rütbesini haizdir.		Hademesi Ahmed es-Siyanî ve Ali Zemâri
2	San'a sâdât ve ulemasından es-Seyyid Muhammed bin Yahya el-Mansur	Vaktiyle Zeydîlere riyâset eden Seyyid Mansur'un ahfâdındandır.		Hademesi Ahmed Hantal
3	San'a ulemasından el-Kadı Ali el-Magribî	El-yevm Kevkeban Kazası nâibi olup İzmir Pâye-i Mücerredi rütbesini haizdir. Mahdûmu Muhammed Ali Efendi	Hademesi es-Seyyid Ahsen	
4	San'a sâdâtından es-Seyyid Hamud bin Galib	Ahmed Muhtar Paşa'nın taht-ı kumandasında bulunan Fırka-i Islâhiye'nin Yemen'i istilası hengâmında San'a'da Zeydîlere riyâset etmekde iken tav'an Devlet-i Aliyye'ye teslim-i zimâm-ı idare eden Seyyid Galib'in mahdûmudur.		Hademesi Feth, Ahmed Gurab
5	San'a sâdât ve ulemasından es-Seyyid Muhammed Gamzan			Hademesi İhsan Âmir
6	San'a ayânından el-Kadı Ali bin Muhammed el-Cerafî	Vilâyet-i celîle Arabî başkâtibi		Hademesi el-Hac Ali Uslan

١٨	حجور قضاسی اشرافندن طالب صالح المؤیدی	[illegible]
١٩	حجور قضاسی [illegible] شیخ یحیی [illegible]	
٢٠	اب قضاسی مفتیسی عبدالرحمن بن علی الحداد	[illegible]
٢١	اب قضاسی علماسندن الحاج عبد[illegible] یونس	[illegible]
٢٢	اب قضاسی شیخ المشایخی عبدالواحد [illegible] اوغلی شیخ عبدالله	[illegible]
٢٣	اب قضاسی شیخ المشایخی عبدالواحد [illegible] مصلح بن علی [illegible]	
٢٤	تعز سنجاغی اشرافندن [illegible] یحیی [illegible] احمد	[illegible]
٢٥	تعز [illegible] علماسندن القاضی عبد[illegible]	[illegible]
٢٦	ذی‌شراعه ناحیه‌سی نائبی القاضی محمد بن احمد	
٢٧	ذی‌شراعه ناحیه‌سنده [illegible] القاضی محمد [illegible]	[illegible]
٢٨	عدین قضاسی مفتیسی سید حسن بن علی	
٢٩	حبیش قضاسی [illegible]	[illegible]
٣٠	حبیش قضاسنده شیخ احمد [illegible]	
٣١	حبیش قضاسی علماسندن عبدالرحمن [illegible]	[illegible]
٣٢	بیت الفقیه قضاسنده [illegible] نقیب الاشراف [illegible]	
٣٣	بیت الفقیه قضاسی [illegible]	
٣٤	حدیده‌ده عبدالله [illegible]	
٣٥	باجل [illegible] احمد [illegible]	

7	San'a ulema ve ayânından el-Kadı Abdurrahman el-Harazî			
8	Amran Kazası Şeyhü'l-meşâyihi Huzzam es-Sa'r	Mesele-i zâilede şakî-i ma'hûd tarafından San'a âmili tayin olunmuş iken şakî-i merkûmun mağlubiyet ve firarı üzerine merkûma iltihak etmeyerek Hükûmet-i Seniyye'ye iltica eylemişdir. Mine'l-kadîm ve eben an-ceddin Hükûmet-i Seniyye'ye muhib ve esdikâdan olup yedinde gerek âbâ ve ecdâdının ve gerek kendisinin hüsn-i hizmetini musaddak bir takım evrak-ı resmiye mevcuddur. Istabl-ı Âmire pâyesini haiz ve dördüncü rütbeden Mecidî Nişânı ile Yemen ve Te'sisât-ı Askeriye madalyalarını hâmildir.	Mahdûmu kâtib ve tercüman Hüseyin Remzi Bey	Hademesi Yahya İmâdî
9	Reda' Kazası Şeyhü'l-meşâyihi ve Islâhât Memuru Salih et-Tayrî	Mesele-i zâilede Reda' üzerine hareket eden külliyetli eşkıyaya karşı kaza ahalisinden birçoğunu toplayarak bunlara şiddetle müdafaa ile kazanın ve hükûmet dairesini muhafaza eylemiş ve bi'l-cümle memurîn-i hükûmeti ve evrak-ı resmiyeyi cemaatiyle muhafaza tahtında olarak bizzat evvelâ Kataba'ya sonra Taiz ve Hudeyde'ye kadar sâlimen irsâle muvaffak olmuşdur. Asâkir-i şahanenin Reda''a vürûduna değin gaybûbetinden bi'l-istifade taht-ı temellükünde bulunan müte'addid ... burclarını eşkıya hedm ü tahrîb ve pek çok mevaşî ve eşyasını nehb ü gâret etmişlerdir. Mûmâileyh muahharan dahi asâkir-i şahanenin önüne düşerek eşkıyanın kazadan tard ve tenkîline muvaffak olmasına binâen bin beş yüz kuruş maaşla ıslahât ve tahsilât memuriyetine tayin olunmuşdur.	Ta'allukâtından Abdullah İbkân Efendi	Hademesi Salih Nâsır, Kasım
10	Bilâdü'l-büstan'a tâbi Benî Ridem şeyhi Muhammed bin İsmail el-Ridemî	Benî Matr'ın zî-nüfuz meşâyihinden olup mesele-i zâilede devlete hüsn-i hizmet ve sadakatinden dolayı şakî-i ma'hûd tarafından derdest edilerek elleri bağlı olduğu hâlde Kafiletü'l-azr'a götürülüp feci bir suretde idam edilen Şeyh İsmail Ridemî'nin mahdûmu olduğu		Hademesi Muhammed bin Yahya

11	San'a mu'teberân tüccarından Abdullah Senidar			Hademesi Hüseyin el-Ma'berî
12	San'a mu'teberân tüccarından el-Hac Hüseyin es-Sevr		Mahdûmu Ahmed Efendi	
13	Amran Kazası'na tâbi Eşhur eşrafından es-Seyyid Muhammed Mürşid			Hademesi Nâsır
14	Haşid meşâyihinden eş-Şeyh Nâsır bin Cebran el-Gaşmî			Hademesi Ahsen Muhammed
15	Haraz Kazası meşâyihinden eş-Şeyh Nâsır Ahles	Haraz Kazası'nın Benî Mukâtil Şeyhi olup mesele-i zâilede kabilesini cem' ile Menada'ya taarruz etmek isteyen eşkıyanın tecavüzâtına harben sedd-i mümâna'at çekerek bu cihetden San'a tarîkinin muhafazasına sa'y ve ikdâm-ı tam ile ibrâz-ı sadâkat eylemişdir.	Ta'allukâtından Hüseyin Nezzar, el-Kadı Ali el-Aharıs	Hademesi Ali Nâsır
16	Haraz Kazası sâdâtından es-Seyyid Ahmed Ebu Talib			Hademesi Muhammed Yahya
17	Haraz Kazası sâdâtından eş-Şeyh Hüseyin Hubeyş			Hademesi Abdullah Hubeyş
18	Hacca Kazası eşrafından es-Seyyid Salih el-Müeyyedî			Hademesi Nâsır Müzeyyen
19	Hacca Kazası meşâyihinden eş-Şeyh Yahya eş-Şûî	Mesele-i zâilede Hacca erzakının sevkıyâtını te'min hususunda sarf-ı mesai ile Tahama kısmına Hacca'dan hücum eden eşkıyaya karşı durarak kabilesiyle harb etmiş ve esna-yı harbde iki mahdûmu maktûl düşdüğü gibi eşya ve emvâli de eşkıya tarafından nehb ü gâret olunmuş ve el-yevm Hacca sevkıyâtını te'min için sarf-ı mesai eylemekde bulunmuşdur.		Hademesi Hüseyin Ûdî

20	Ibb Kazası Müftüsü Abdurrahman bin Ali el-Haddad	Mesele-i zâilede Ibb Kasabası'nın külliyetli eşkıya tarafından tehdid ve muhasarası esnasında ahaliyi teslîh ve teşvik ve son derece de ibrâz-ı mesâî ile asâkir-i şahanenin vürûduna kadar mahall-i mezkûrun eyâdî-i eşkıyaya sukûtuna meydan vermeyerek ibrâz-ı sadakat ve hüsn-i hizmet eylemişdir. Dördüncü rütbeden Osmânî Nişânını hâmildir.		Hademesi Fârî Munis, Ahmed Kâid
21	Ibb Kazası ulemasından el-Hac Abdullah Yunus	İsmi bâlâda mezkûr Ibb müftüsü tarafından ibrâz olunan hidemât-ı haseneye iştirak eylemişdir.		Hademesi Said el-Nahlanî
22	Ibb Kazası Şeyhü'l-meşâyihi Abdülvahid Bey'in oğlu eş-Şeyh Abdullah	Ibb Kazası'nın Şeyhü'l-meşâyihi bulunan Abdülvahid Bey kaza-yı mezkûrda büyük bir nüfuza mâlik ve devlete hüsn-i hizmet ifasına muktedir olup davet-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhîye icabete fevka'l-had arzu göstermiş ise de ahvâl-i sıhhiye-i hâzırasına mebnî gelmesi mümkün olamadığından büyük mahdûmuyla yeğeni tarafından bi'l-vekâle göndermiş olduğu gibi zât-ı akdes-i hazret-i Hilâfet-penâhîye bir abd-i memlûk olmak üzere yedi-sekiz yaşında olan mahdûmu Abdurrahman'ı atebe-i ulyâya takdim eylemişdir. Mûmâileyh Abdurrahman validesi cihetinden Aden Şeyhü'l-meşâyihi esdikâ-yı devletden Ali Paşa'nın hafîdidir.	Biraderi	Hademesi Muhammed Bu'dânî, es-Seyyid Ahmed
23	Ibb Kazası Şeyhü'l-meşâyihi Abdülvahid Bey'in yeğeni eş-Şeyh Muslih bin Ali Kasım eş-Şehlî			
24	Taiz Sancağı eşrafından Belediye Reisi Seyyid Ahmed	Mesele-i zâilede şakî-i ma'hûd tarafından Taiz Kasabası'na hâkim Cebel-i Sabra ahalisini kıyâma davet etmek üzere gönderilen Seyyid İbadî nâm şakînin teşebbüsât-ı mel'anetkârânesini te'sirsiz bırakarak devlete ibrâz-ı sadakat ve hizmet eylemişdir. Kendisi an-asl Zeydîlere riyâset eden meşhur Seyyid Mütevekkil'in ahfâdından bulunmuş ise de bundan birkaç yüz sene evvel âbâ ve ecdâdı Taiz'e hicret ve mezheb-i Zeydî'yi terk ile Şafiî Mezhebi'ni kabul eylemişlerdir. El-yevm Taiz Sancağı'nda mühim bir nüfuza mâlik ve esdikâ-yı devletden bulunmuşdur.		Hademesi Ali Aklan, Muhammed Said

Y. PRK. MYD (1325)
26/88

(Zuverdi)

اسامی		ملاحظات
٣٦	بنی مروان شیخلرندن الشریف احمد بن محمد مهارش الحوازی	صبیا قضاسی مجلس اداره اعضاسندن اولوب کرک کندیسی و کرک اجدادی دولته حسن خدمت و صداقت ایله [illegible] اولدیغی کبی قبیله‌لرنده دولت علیه‌یه [illegible] سعود طرفندن ایام اخیره‌ده کوندریلن بر مکتوب دخی موجوددر
٣٧	بنی مروان شیخلرندن ابکی منصور الصعدی	
٣٨	بنی مروان علماسندن القاضی محمد الحالی علامه	
٣٩	صنعادن فقیه علی عبدالله العمرانی	
٤٠	یریم قضاسی جیدین شیخی عبدالله بن علی المیخ	
٤١	ذمار قضاسی اعیانندن الحاج عبدالله بن احمد سلام	
٤٢	ذمار قضاسی [illegible] السید حسین بن احمد	
٤٣	ذمار قضاسی علماسندن محمد یحیی منصور	
٤٤	ذمار قضاسی اشراف و علماسندن السید یحیی بن حسین	
٤٥	ذمار قضاسی علماسندن سید یحیی بن عبدالله	
٤٦	ذمار قضاسی اعیانندن سید احمد ساوا	
٤٧	تعزه تابع حجریه قضاسی شیخی الشیخ محمد بن احمد	مومی الیه حجریه‌ده [illegible] اولدیغی حجریه قضاسی قائمقامی [illegible] دولت [illegible] ایتدیکی حسن خدمت [illegible]

پادشاه حضرت شهریاری بنده‌لری
سرای قائمقامی
قوللری

پادشاه حضرت شهریاری بنده‌لری
حرکات قوماندانی
قوللری

DH. MUİ 26/88

25	Taiz Mahkeme Başkâtibi ulemadan el-Kadı Abdülkerim el-Mücahid			Hademesi Ahmed bin Muhammed
26	Zi-aşrak Nahiyesi Naibi el-Kadı Muhammed bin Ahmed	Sinîn-i adîdeden beri Zi-aşrak Nahiyesi'nde tavattun eden Haşid haşerâtının mesele-i zâilede Taiz yolunu kat' etmek üzere kıyâm eyledikleri esnada mûmâileyh ahali-i mahalliye ile bi'l-ittifak asâkir-i şahanenin vürûduna kadar yolları taht-ı te'mine alarak eşirrâ-i merkûmenin teşebbüsât-ı mel'ûnânelerini te'sirsiz bırakmışdır.		Hademesi Hasan Abdullah
27	Zi-aşrak Nahiyesi'nde Sahbanî Mahlâfî el-Kadı Muhammed el-Hacaî			Hademesi Hacı Abdu
28	Adin Kazası Müftüsü Seyyid Hasan bin Ali	Hidemât-ı sadâkatkârânesine mükâfat olarak dördüncü rütbeden Osmanî Nişânı ile taltif buyurulmuşdur.		Hademesi Muhammed bin İvaz, Said bin Said
29	Hacariye Kazası Umûr-ı Diniyye Müderrisi el-Hacc Ömer Muslih			Yahya bin Ali, Ali bin Hasan, Ali Sabit
30	Hacariye Kazası'ndan eş-Şeyh Ahmed Numan	Şeyh-i mûmâileyh Hacariye Kazası'nda mine'l-kadîm eben an-ceddin hizmet ve sadâkatiyle müştehir Beytü'l-kâsım ailesinden olup sinîn-i adîdeden beri bulunduğu müte'addid nevâhî müdüriyetleri ile kaymakamlık vekâletlerinde ibrâz-ı hüsn-i hizmet ve sadakat eylemiş ve el-yevm kaza-yı mezkûr dahilinde mühim bir nüfuza mâlik bulunmuşdur.		Hademesi Muhammed bin Ali, Sa'd Abdullah, Abdüşşükür
31	Hacariye Kazası ulemasından Abdurrahman el-Cerânî			Hademesi Abdullah Ali
32	Beytü'l-fakih Kazası'ndan Yemen Vilâyeti Nakibüleşrafı es-Seyyid Emin Bahr	Edirne Pâye-i Mücerredi rütbesini haiz ve ikinci rütbeden Mecidî Nişânını hâmildir.		Mahdûmu Seyyid Ali Efendi

33	Beytü'l-fakih Kazası sâdât ve ulemasından es-Seyyid Hadi bin Muhammed Rezzak			İzzî Muhammed Aksar'
34	Hudeyde'den Abdullah Balbid			
35	Bacil'den es-Seyyid Ahmed Hatem			Hademesi Ali bin Ahmed
36	Benî Mervan meşâyihinden eş-Şerif Ahmed bin Muhammed Mehârisü'l-Havaci	Sabya Kazası Meclis-i İdare azâsından olup gerek kendisinin ve gerek ecdadının devlete hüsn-i hizmet ve sadakat etdiklerini müş'ir yedinde evrak-ı resmiye olduğu gibi kabilelerinde devlet aleyhine kıyâmlarını teşvik için şakî-i ma'hûd tarafından eyyâm-ı ahîrede gönderilmiş bir mektub dahi mevcuddur.		
37	Benî Mervan meşâyihinden eş-Şeyh Mansuru's-Sa'dî			Hademesi Süleyman
38	Benî Mervan ulemasınadan el-Kadı Mehmed İsmail Âkiş			
39	San'a'dan Fakih Ali Abdullah el-Umrenî			Muhammed bin İsmail Misbah
40	Yarim Kazası Belediye Reisi Abdullah bin Ali el-Münhic			Muhammed Ûdî

41	Zimar Kazası ayânından el-Hac Abdullah bin Ahmed Selame		Mahdûmu Ahmed Efendi	Hademeleri Ali bin Ali Melhas, Muhammed el-Devsirî
42	Zimar Kazası sâdâtından es-Seyyid Hüseyin bin Ahmed			
43	Zimar Kazası mu'teberânından Muhammed Yahya Mansûr			
44	Zimar Kazası eşraf ve ulemasından es-Seyyid Yahya bin Hasan			
45	Zebid Kazası ulemasından Seyyid Yahya bin Abdullah			

1876 Osmanlı Meb'ûsân Meclisi'ndeki Yemen Meb'usları
es-Seyyid Mehmed Efendi (solda) ve eş-Şeyh Ali Efendi (sağda)
(*Resimli Kitâb*, cilt 1)

46	Zebid Kazası ulemasından Seyyid Ahmed Mesava			Hademesi Said Ali
47	Taiz'e tâbi Hacariye Kazası Şeyhü'l-meşâyihi Muhammed bin Emin	Mûmâileyh Hacariye'den Hudeyde'ye kadar gelmiş ise de vuku bulan rahatsızlığı üzerine mahall-i mezkûrda kalmağa mecbur olduğu cihetle pederi Hacariye Kazası Kaymakamı müteveffâ Emin Efendi'nin devlete karşı ibrâz eylediği hüsn-i hizmetine dair bazı evrak-ı resmiyeyi adamlarından Hüseyin bin Salih nâm kimesneye tevdî'an göndermişdir.		

Yâverân-ı Hazret-i Şehriyârîden Bahriye Sağ Kolağası kulları
Hüseyin Hüsnü

Yâverân-ı Hazret-i Şehriyârîden Süvari Kaymakamı kulları
Ahmed Feyzi

نه

باب عالی
مجلس مخصوص
١٥١٠

یمن اشرافندن درسعادته جلب اولنان ذواتك تأدیه‌سی انجمن مضبطه‌سیله عرض عتبه علیا قلنان سکز یوز لیرانك آز اولدیغندن نصاب لایقنه ابلاغلك تحت قراره آلنمسی
شرفصادر اولان اراده سنیه جناب خلافتپناهی اقتضای عالیسندن بولندیغی مبلغ مذکورك خصوصیه میانه بکلنه مزد لدی القرائه موصل الیهمك درسعادتده بولندقلری مدتجه مصارف
واقعه‌لرینه مدار اولمق اوزره مبالغ مناسبه اعطاسی شانه مکارم نشانه عالیه موافق اولوب حکم جلیل امر و فرمان همایون ملوکانه‌یه نظراً سالف الذکر سکز یوز لیرانك ایکی بیك
بش یوز لیرایه ابلاغیله خزینه جلیله‌جه عطیه سنیه ترتیبنه تسویه‌سی و بر واسطه مناسبه معرفتیله قدر و حیثیتلرینه کوره توزیعی تصویب ایدلمش و بوبابده انجمن مضبطه‌سی لفاً عرض
و تقدیم قلنمش اولمغله مقرونه مساعده سنیه حضرت خلافتپناهی اولدیغی حالده اجرای ایجابنك مالیه نظارتنه حواله‌سی بابنده وقاطبه احوالده امر و فرمان حضرت ولی الامرکدر

٦ جمادی الاولی ٣٢٥ / ٤ حزیران ٣٢٣

خارجیه ناظری	شورای دولت رئیسی سعید پاشا (غائب)	بحریه ناظری	سرعسکر	عدلیه ناظری عبدالرحمن بك وکیلی	شیخ الاسلام	صدراعظم
صدارت مستشاری و اوقاف همایون ناظر وکیلی	معارف ناظری	تجارت و نافعه ناظری	مالیه ناظری	طوپخانه عامره مشیری	داخلیه ناظری	

Bâb-ı Âlî
Meclis-i Mahsus
1510

Yemen eşrafından Dersaâdet'e celb olunan zevâta te'diyesi encümen mazbatasıyla arz-ı atebe-i ulyâ kılınan sekiz yüz liranın az olduğundan nisâb-ı lâyıkına iblâğının taht-ı karara alınması şeref-sâdır olan irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî iktizâ-yı âlîsinden bulunduğunu mübelliğ tezkire-i hususiye miyâne-i bendegânemizde lede'l-kırâe mûmâileyhimin Dersaâdet'de bulundukları müddetçe masârıf-ı vâkı'alarına medâr olmak üzere mebâliğ-i münasibe i'tâsı şân-ı mekârim-nişan-ı âlîye muvâfık olup hükm-i celîl-i emr u fermân-ı hümâyûn-ı mülûkâneye nazaran sâlifü'z-zikr sekiz yüz liranın bin beş yüz liraya iblâğı ile Hazine-i Celîlece atebe-i seniyye tertibinden tesviyesi ve bir vasıta-i münasibe ma'rifetiyle kadr ü haysiyetlerine göre tevzî'i tasvîb edilmiş ve bu bâbdaki encümen mazbatası leffen iade ve takdim kılınmış olmakla makrûn-ı müsaade-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî olduğu hâlde icra-yı icabının Maliye Nezâreti'ne havalesi bâbında ve kâtıbe-i ahvâlde emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emr efendimizindir.

Fî 5 Cumâdelûlâ sene [1]325 - Fî 3 Haziran sene [1]323 / [16 Haziran 1907]

(Meclis-i Mahsus üyelerinin mühürleri)

* *

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Âmedî-i Divan-ı Hümâyûn
1510

Devletli efendim hazretleri

Yemen eşrafından Dersaâdet'e celb olunan zevâta i'tâsı Encümen-i Mahsus-ı Vükelâ kararıyla arz ve istîzân olunan sekiz yüz liranın nisâb-ı lâyıkına iblâğının taht-ı karara alınması hakkında şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı cihanbânîyi mübelliğ tezkire-i hususiye-i devletleri Meclis-i Mahsus-ı Vükelâ'da lede'l-kırâe cereyân eden müzâkereye tevfîkan kaleme alınan mazbata melfûfuyla arz u takdim olunmuş olmakla ol bâbda her ne vechile irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulursa mantûk-ı münîfi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm olundu, efendim.

Fî 5 Cumâdelûlâ sene [1]325 - Fî 3 Haziran sene [1]323 / [16 Haziran 1907]

Sadrıazam
Ferid

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Resîde-i dest-i ta'zîm olan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri Meclis-i Vükelâ'nın mazbatası ve melfûfuyla beraber manzûr-ı âlî olarak tevzî'ât-ı mukteziye Teftîş-i Askerî Komisyon-ı Âlîsi Reis-i Sânîsi Müşir devletli Edhem ve mezkûr komisyon-ı âlî azâsından Müşir

devletli Şakir Paşalar hazerâtı tarafından ifa kılınmak üzere mûcebince irâde-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî şeref-müte'allik buyurulmuş olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 6 Cumâdelûlâ sene [1]325 ve fî 4 Haziran sene [1]323 / [17 Haziran 1907]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî

Tahsin

Sultan II. Abdülhamid'in devr-i saltanatında, Yemen şehir ve kasabalarına telgraf hatları, yollar, köprüler ve limanlar gibi imar faaliyetleri götürülmüştü...

في عهد السلطان عبدالحميد الثاني دبت حركة الإعمار في مدن اليمن وقصباتها: خطوط التلغراف والطرق والجسور والموانى..

103

İ. HUS, 1327 B./32

٥

مابين همايون ملوكانه

باش كتابتى

عدد

٢٧٧

[illegible]

İ.Hus. 1327.B./32

PADİŞAH'IN YEMEN İLERİ GELENLERİNİ 1909 SENESİNDEKİ KABULÜ

İstanbul'da bulunan Yemenli sâdât, ulema ve meşâyihin memleketlerine döneceklerinden Padişahla vedalaşmak üzere kendilerine randevu verildiği

تحديد موعد للعلماء والمشائخ والأعيان اليمنيين الموجودين في اسطنبول لتوديعهم من قبل السلطان

تبليغ من سر كاتب السلطان بصدور الإرادة السلطانية حول موافقة السلطان على استقبال أعيان ومشائخ اليمن الموجودين في اسطنبول يوم الثلاثاء الساعة السابعة بغرض التوديع بمناسبة قرب مغادرتهم دار السعادة الى بلدهم.

التاريخ : 1909/8/8 م

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne
Başkitâbeti
Aded
273

Bir müddetden beri Dersaâdet'de bulunan ve bu kere memleketlerine avdet edeceklerinden bahisle hâk-i pây-ı şahaneye arz-ı vedâ' eylemek için huzur-ı hümâyûn-ı cenâb-ı Hilâfet-penâhî-ye kabul buyurmalarını istid'â eylemiş olan Yemen sâdâtının önümüzdeki Salı günü saat yedide şeref-müsûle nâil olmak üzere Saray-ı Hümâyûn-ı mülûkâneye i'zâmları şeref-sudûr buyurulan irâde-i seniyye-i cenâb-ı hazret-i Padişahî icab-ı âlîsinden olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 Receb sene [1]327 - Fî 26 Temmuz sene [1]325 / [8 Ağustos 1909]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Halid Ziya

104

İ. TAL, 1329 Ş./29

باب عالی
دائرۀ صدارت

١٤٤٦

İ.TAL 1329/Ş-29

2

BAZI YEMEN İLERİGELENLERİNİN RÜTBE İLE ÖDÜLLENDİRİLMESİ

Yemen'de devlete hizmetlerinden dolayı Vaz'at ve Ziyadiye, Benî Camî, Benî Bişr şeyhü'l-meşâyihleri Seyyid Hadi, Abdullah Hûzi, Ahmed Habbaş, Ali Fahim'in ve Hacur şeyhü'l-meşâyihlerinden Muhammed Şuayb ile Vazat şeyhlerinden Seyyid Alâ'nın taltifleri

منح عدد من مشائخ وأعيان اليمن رتباً وظيفية وهدايا تقديراً لهم

عرض من الصدر الأعظم الى السلطان بخصوص منح رتب وظيفية لبعض سادات وأعيان ومشائخ منطقة اللحية وهم شيخ مشايخ الوعظات والزيادية سيد هادي وشيخ مشايخ بني جامع عبدالله هوزي وشيخ مشايخ بني بشر أحمد هباش وعدد من المشايخ الآخرين بحسب الرفع من قائد القوات العثمانية في اليمن.

ومرفق الارادة السنية من السلطان بمنحهم الرتب التالية: احمد هباش وعلي فحيم وعبدالله هوزي رتبة أمير وبقية المشايخ رتب أخرى.

التاريخ : 12 أغسطس 1911م

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Meclis-i Vükelâ ve Ma'rûzât
Kalemi
1446

Atûfetli efendim hazretleri

Lhayya vak'asında hidemât-ı sadakat-kârâneleri meşhûd olduğu Yemen Kuvâ-yı Umumiye Kumandanlığı'ndan iş'âr olunan Va'zat ve Ziyadiye, Benî Câmi, Benî Bişr şeyhü'l-meşâyihleri Seyyid Hâdî, Abdullah Huzî, Ahmed Habbaş'ın ve Ali Fahim'in mîrü'l-ümerâlık ve Hacur şeyhü'l-meşâyihlerinden Muhammed Şuayb ile Va'zat şeyhlerinden Seyyid Alâ'nın dahi kapıcıbaşılık rütbeleriyle taltifleri hakkında irâde-i seniyye-i hazret-i Hilâfet-penâhî ne vechile şeref-sudûr buyurulur ise mantûk-ı âlîsi infaz edileceği beyânıyla tezkire-i senâverî terkîm kılındı, efendim.

Fî 14 Şaban sene [1]329 - Fî 28 Temmuz sene [1]327 / [10 Ağustos 1911]

Sadrıazam
İbrahim Hakkı

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir

Melfûflarıyla beraber manzûr-ı âlî buyurulan işbu tezkire-i sâmiye-i Sadâret-penâhîleri üzerine mûcebince irâde-i seniyye-i hazret-i Padişahî şeref-sâdır olmuş ve kararnâme imza-yı hümâyûn-ı mülûkâne ile teşvîh buyurulmuş olmakla emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 16 Şaban sene [1]329 - Fî 30 Temmuz sene [1]327 / [12 Ağustos 1911]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Halid Ziya

* *

هو

قرارنامه

باب عالی
دائرۀ صدارت
مجلس وکلا و معروضات قلمی

... بنده و اعضادن و زبادیه بنی جامع بنی بشر شیخ المشایخی سید هادی عبده هوزی و محمد هباسه
وعلی شعبان سید الامرالوه و مجور شیخ المشایخی زنده محمد شعیب ایله و اعضادن شیخلرندن سید علاونك دخی قوجه
باشیلغنه ... تطیفدی تنسیب ایدلشدر

محمد

... شواده سنه لك اجرانه صدارت مأمور در ١٦ شعبان ١٣٢٩ و ٢٠ موز ١٣٢٧

صدراعظم
...

1

Yemen Meb'usları (Soldan sağa): Seyyid Ali Efendi, Ali Süveydî Efendi ve Hüseyin Hilâlî Efendi
(*Resimli Kitab*, c. 3)

سيد علي أفندي وعلي سويد أفندي وحسين هلالي أفندي مبعوثو صنعاء في
مجلس المبعوثان العثماني

Bâb-ı Âlî
Daire-i Sadâret
Meclis-i Vükelâ ve
Ma'rûzât
Kalemi

Kararnâme

Yemen'de Va'zat ve Ziyadiye, Benî Câmi Benî Beşer şeyhü'l-meşâyihleri Seyyid Hâdî, Abdullah Huzî ve Ahmed Habbaş ve Ali Fahim'in mîrü'l-ümerâlık ve Hacur şeyhü'l-meşâyihlerinden Muhammed Şuayb ile Va'zat şeyhlerinden Seyyid Alâ'nın dahi kapıcıbaşılık rütbeleriyle taltifleri tensîb edilmişdir.

Fî 16 Şaban sene [1]329 - Fî 30 Temmuz sene [1]327 / [12 Ağustos 1911]

Sadrıazam
İbrahim Hakkı

Mehmed Reşad

105

İ. MBH, 1329 Z./9

مجلس مبعوثان

رياستى

عدد

٢٧

مابين همايون ملوكانه

باش كتابتى

٢٧٧

YEMEN MİLLETVEKİLİ AHMED KEBSÎ'NİN PADİŞAH'I ZİYARETİ

Yemen halkının sadakat ve bağlılıklarını arz edecek olan Yemen Mebusu Seyyid Ahmed el-Kebsî Efendi'ye Padişah tarafından randevu verildiği

قيام ممثل اليمن في مجلس المبعوثان أحمد الكبسي بزيارة السلطان

عرض من رئيس مجلس المبعوثان الى السلطان بخصوص طلب نائب ولاية اليمن أحمد بن يحيى الكبسي والذي عاد مؤخراً من دائرته الانتخابية في اليمن مقابلة السلطان لإظهار طاعته وولائه.

ومرفق إشارة من سر كاتب السلطان بموافقته على استقباله

يوم الاحد الساعة الواحده والنصف من بعد الظهر.

التاريخ : 13 ديسمبر 1911م

Meclis-i Mebûsân Riyâseti
Aded
23

Makam-ı Sâmî-i Sadâret-penâhî'ye

Ahîren daire-i intihâbiyesinden avdet etmiş olan Yemen Mebûsu es-Seyyid Ahmed bin Yahya el-Kebsî Efendi Yemenlilerin zât-ı Hilâfet-simât-ı hazret-i Padişahîye ubûdiyet ve sadakatlerini arz etmek üzere şeref-müsûle nâiliyetini istirhâm eylemekde olduğundan keyfiyetin arz-ı atebe-i ulyâ kılınarak şeref-sâdır olacak irâde-i seniyyenin tebliğ buyurulması rica olunur. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 26 Teşrîn-i Sânî sene 1327 / [9 Aralık 1911]

Meclis-i Mebûsân Reisi
Ahmed Rıza

* *

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne
Başkitâbeti
272

20 Zilhicce sene [1]329 tarihli ve 334 numaralı tezkire-i hususiye-i Sadâret-penâhîlerine cebabdır.

Daire-i intihâbiyesinden avdet eylemiş olan Yemen Mebûsu Seyyid Ahmed el-Kebsî Efendi'nin Yemenlilerin sadakat ve ubûdiyetlerini atebe-i ulyâ-yı cenâb-ı Hilâfet-penâhîye arz u iblâğ etmek üzere önümüzdeki Pazar günü ba'de'n-nazar saat bir buçukda istid'ası vechile şeref-müsûle nâiliyeti hususuna müsaade-i seniyye-i hazret-i Padişahî şâyân buyurulmuş ve Meclis-i Mebûsân Riyâset-i Celîlesi'nin tezkiresi leffen iade ve takdim kılınmışdır. Ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 21 Zilhicce sene [1]329 - Fî 30 Teşrîn-i Sânî sene [1]327 / [13 Aralık 1911]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî
Halid Ziya

106

MV, 161/69

مجلس وكلا مذاكراتنه مخصوص ضبط ورقه سيدر

69

جلد رقمى	حاضر بولنان ذوات فخامك اساميسى	سلسله رقمى ٩٤١
مجلسك كشاده‌سى		تاريخ

نوعى	عدد ملفوفاتى	اوراق وطنيه نومروسى	تاريخ حواله‌سى
		عربى	رومى

خلاصهٔ مآلى

زياده سارلنده برى ذاته عائد بعضى معفوياتك تأييد وتصديقى وسيد هادينك يوميه‌ دن خالى لزومنى حاوى يمن قوماندانى عموميه قوماندانى عزت پاشادن جواباً آلنان تلغرافنامه‌نك تقديمى حربيه نظارتندن كلان ١٥ تموز ٣٢٦ تاريخلى و ٢٤٢٥ نومرولو تذكره ومفوفى اوقوندى .

قرارى

مذكور تلغرافنامه‌ده درميان اولنديغى وجهله اكثريتى هادينك منسوب اولدقلرى قسماً قبائل وقسماً ولاة سالفه جورلريله تكاليفدن مستثنى طوتلمش اولدقلرى سيدك تصديق معفويتلرى وافراد واصالتاً حقيقتى حيثيتيله فائده اولمديغى حالده يوميه داخل اولميه مسئله احيره‌ده خدمات صادقانه وفداكارانه‌سنه بيك زياده استفاده اولنان سيد حسن هادينك ديكر امثالى كبى معفويت مأكينه تسريع تأثيراته حسن حصولنى تأمينه اينه‌جككى ابتنى عمومى معفويت بروجه محرر ذاتاً ويرلمش وصدارتدن يمن ولايتنه قطعاً ولمنسوخ اولدقده ٤ حزيران ٣٢٥ تاريخلى تحريراتده ثابت اولديغى اكلاشلمش اولمسنه بناءً سالف الذكر برى سيد حقلرنده كماكان معامله ايفاسى ومومى اليه سيد هادينك يوميه‌ اولنمالى حالى ومصلحته مناسب ومقتضى كورنديكندن مشار اليه عزت پاشايه بو وجهله تبليغات ايفاسنك نظارت مشار اليهايه ايجابى ومالیه وداخليه نظارتلرينه معلومات اعطاسى تذكر قلندى .

TAHAMA SEYYİDLERİNİN VERGİDEN MUAF TUTULMALARI

Çoğunluğu Beyt Ehdel'e mensup ve her türlü vergiden müstesna tutulmuş olan Tahama seyyidlerinden 7 kişinin muafiyetlerinin tasdikiyle bunların arasında yer almayan ancak sadıkâne hizmet ve fedakârlıklarda bulunan Seyyid Ehdel'in de benzerleri gibi vergi dışında tutulması hususunun Yemen Kuva-yı Umumiyesi Kumandanı İzzet Paşa'ya bildirilmesi

إعفاء سادات تهامة من دفع الضرائب

طلب من قائد الجيش في اليمن عزت باشا بإعفاء سادات تهامه من الرسوم المفروضة عليهم وخاصة بني الأهدل وتمت موافقة مجلس الوكلاء على إعفاء مجموعة من بيت الأهدل يصل عددهم الى سبعة بموجب فرمان سلطاني والبقية تقوم الولاية باستثنائهم من تلك الرسوم.

التاريخ : 18 فبراير 1912م

Meclis-i Vükelâ Müzâkerâtına Mahsus Zabıt Varakasıdır.

Hulâsa-i Meâli

Tahama sâdâtından yedi zâta aid bazı ma'füvviyâtın te'yid ve tasdiki ve Seyyid Ehdel'in bu miyâna idhali lüzumunu hâvî Yemen Kuvâ-yı Umumiyesi Kumandanı İzzet Paşa'dan cevaben alınan telgrafnâmenin leffiyle Harbiye Nezâreti'nden gelen 15 Kânûn-ı Sânî sene [1]327 tarihli ve 5342 numaralı tezkire ve melfûfu okundu.

Kararı

Mezkûr telgrafnâmede dermiyân olunduğu vechile ekserî Beyt-i Ehdel'e mensub olmak üzere kısmen fermân-ı âlî ve kısmen vülât-ı sâlife buyuruldularıyla tekâlîfden müstesna tutulmuş olan yedi seyyidin tasdik-i ma'füvviyetleri ve iktidar ve asalet cihetiyle cümlesine fâik olduğu hâlde bu miyâna dahil olmayan ve mesele-i ahîrede hidemât-ı sâdıkâne ve fedakârânesinden pek ziyade istifade olunan Seyyid Hasan Ehdel'in diğer emsâli gibi ma'füvviyete nâiliyeti Tahamaca te'sirât-ı hasene husûlünü te'min edeceği gibi istenilen ma'füvviyet ber-vech-i muharrer zaten verilmiş ve Sadâret'den Yemen Vilâyeti'ne tastîr olunmuş olan 4 Haziran sene [1]325 tarihli tahrirâtlarda sâbit olduğu anlaşılmış olmasına binâen sâlifü'z-zikr yedi seyyid haklarında kemâ-kân muamele ifası ve mûmâileyh Seyyid Ehdel'in bu miyâna idhali hâlen ve maslahaten münasib ve muktezî göründüğünden müşârunileyh İzzet Paşa'ya bu vechile tebliğât ifasının nezâret-i müşârunileyhâya izbârı ve Maliye ve Dahiliye Nezâretlerine malumât i'tâsı tezekkür kılındı.

19 Safer sene [1]330 - 5 Şubat sene [1]327 / [18 Şubat 1912]

107 İSTABUL'DA VEFAT EDEN YEMENLİ BİR ŞERİFİN FATİH CAMİİ HAZİRESİNE DEFNİ

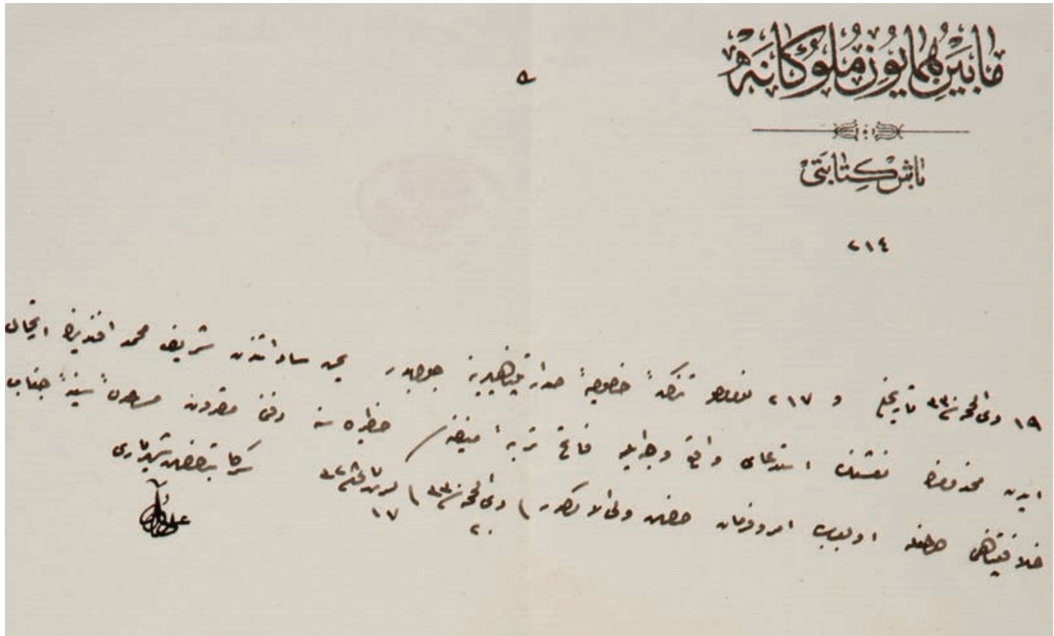
Yemen seyyidlerinden Şerif Muhammed Efendi'nin vefat eden oğlunun naaşının Fatih Camii haziresine defnedilmesine padişah tarafından izin verildiği

İ. MBH, 1330 Z./21

دفن ابن السيد محمد افندي احد سادة اليمن في جامع الفاتح في اسطنبول

تبليغ من سر كاتب السلطان بموافقة جنابه على دفن ابن الشريف محمد أفندي أحد سادات اليمن في المقبرة الملحقة بجامع الفاتح في اسطنبول.

التاريخ : 30 أكتوبر 1912م

Mâbeyn-i Hümâyûn-ı Mülûkâne

Başkitâbeti

214

19 Zilhicce sene [1]330 tarihli ve 217 numaralı tezkire-i hususiye-i Sadâret-penâhîlerine cevabdır:

Yemen sâdâtından Şerif Muhammed Efendi'nin irtihâl eden mahdûmunun naaşının istid'â-yı vâki vechile Fatih Türbe-i münîfesi haziresine defni makrûn-ı müsaade-i seniyye-i cenâb-ı Hilâfet-penâhî olmakla ol bâbda emr u fermân hazret-i veliyyü'l-emrindir.

Fî 20 Zilhicce sene [1]330 - Fî 17 Teşrîn-i Sânî sene [1]328 / [30 Kasım 1912]

Serkâtib-i Hazret-i Şehriyârî

(İmza)

Türkiye ve Yemen bayrakları

Son Yemen Valisi Mahmud Nedim Bey maiyetiyle birlikte...

والي اليمن الأخير محمود نديم بك مع بعض الإداريين

(Mahmud Nedim Bey, *Arabistan'da Bir Ömür*, İsis Yayımcılık, İstanbul 2001, Kapak Fotoğrafı)

108

HR. SYS, 2470/60

İMAM YAHYA'NIN TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ EMİRLERİNE BAĞLI OLDUĞU

İmam Yahya'nın ısrarı üzerine Yemen'de kalan Türk subay ve askerlerinin millî bir ordu kurarak yabancıların bölgeye girmesini engellediği, İmam'ın ve Yemen ahalisinin Hilâfet ve Saltanat'a bağlı olup Türk askerlerinin Yemen'den çıkarılması tekliflerini nefretle reddettikleri, Albay Lawrence'in Arap Yarımadası'nda Arap birliğinin kurulması teklifini İmam Yahya'nın kabul etmeyerek kendisinin Saltanat'a ve Türkiye Büyük Millet Meclisi emirlerine bağlı olduğu cevabını verdiği, Yemen'deki şehirlerde Osmanlı sancağının dalgalandığı ve Yemen'in İngiliz emellerine bırakılmaması gerektiği hakkında Yemen Valisi Mahmud Nedim'in Harbiye Nezâreti'ne gönderdiği rapor

إعراب الامام يحيى عن إستمرار تمسكه بأوامر مجلس الأمة في أنقرة وطاعته لخليفة المسلمين في اسطنبول

برقية مرسلة من والي اليمن محمود نديم يذكر فيها أن الإمام يحيى متمسك بالإمراء والضباط الاتراك الذين قدموا الى اليمن قبل ذلك، لكي يساعدوه في إنشاء جيش وطني في اليمن، وأن اليمن بالنسبة للإجانب صعب الدخول أو الخروج منها ويرغب الإمام في بقاء الارتباط والصداقة بين اليمنيين والعثمانيين احتراماً للخلافة والسلطان ولايرغب بخروج الجيش العثماني من اليمن، ويأمل أهل اليمن أن يخرج الانجليز قريباً من بلادهم. ومرفق عرض وزير الحربية بالموضوع الى وزير الخارجية.

التاريخ : 3 أبريل 1922م

Yemen Valisi Mahmud Nedim Bey tarafından Harbiye Nezâreti'ne gönderilmiş 10 Kânûn-ı Evvel [13]37 tarih ve 166 numaralı rapor hulâsasıdır.

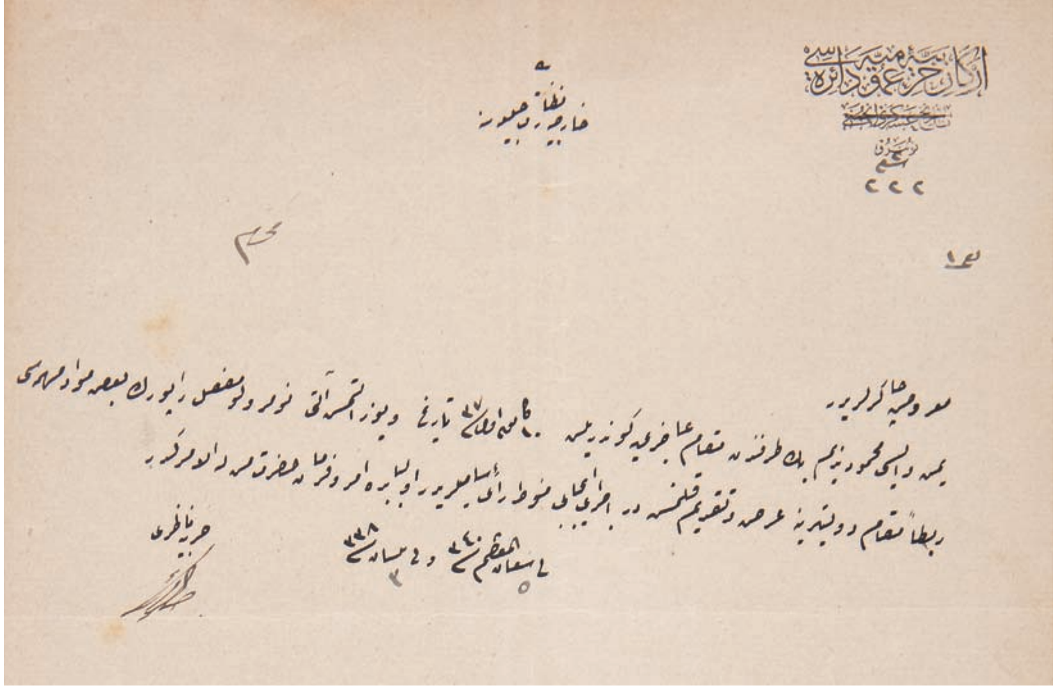
1- İmam Yahya hazretlerinin ısrarlarıyla Yemen'de kalan ve sınıf-ı muhtelifeye mensub bulunan fedakâr Türk ümerâ ve zâbitlerinin ihtimâmıyla Yemen'de bir millî ordu teşkil olunmuş ve Yemen mıntıkasına duhûl ve nüfuz husussundaki bütün ecnebi teşebbüsleri akâmete dûçâr edilmişdir.

2- İmam-ı müşârunileyh hazretlerinin ve umum Yemen ahalisinin makam-ı celîl-i Hilâfet ve Saltanat-ı Seniyye'ye olan merbûtiyet ve sadakatleri derece-i fevkalâdededir. Havali-i mezkûre kemâkân ecza-yı memâlik-i Osmaniye'den addedilmekdedir. Türk zâbitân ve memurîninin Yemen'den çıkarılması ve Türkiye'ye karşı idâme edilmiş merbûtiyetin izâlesi için vâki olan her türlü tekâlîf ve harekât-ı vesâitkârâne gerek İmam hazretleri ve gerek umum rüesâ-yı urbân taraflarından nefret ile reddolunmuşdur.

3- Son bir teşebbüs olarak Kolonel Lawrance tarafından Şerif bin Avn'la bi'l-müzâkere Cezîretü'l-Arab'da vahdet-i Arabiye'nin kısmen te'mini nokta-i nazârından vâki olan tekâlîf evvelâ Seyyid İdris tarafından reddolunmuş ve aynı maksad ile Lahc ümerâsından Emir Salih ve Seyyid Ulvi dahi İmam Yahya hazretleri nezdine i'zâm olunmuş ise de müşârunileyh tarafından gelen hey'et reddolunarak makam-ı celîl-i Saltanat-ı Seniyye'ye ve Türkiye Büyük Millet Meclisi evâmirine münkâd bulunduğu cevabı verilmişdir.

4- Millî Ordu'da olduğu gibi gerek Cebel ve gerek Tahama'da, Taiz, Zebid ve sair bütün mevâki'de Osmanlı Sancağı keşîde edilmekdedir.

5- Asir ile beraber beş milyon nüfusu hâvî olan hükûmetimize lâ-yetezelzel bir merbûtiyet ile te'yîd-i sadakatde ber-devam olan bu kıt'a-i vâsi'anın İngiliz âmâline terk edileceğine kati'yyen itimâd olunamaz.

Suret-i hareketimiz hakkında İmam Yahya hazretlerine ve makam-ı vilâyete evâmir ve talimât i'tâ buyurulması.

10 Kânûn-ı Evvel sene [13]37 / [10 Aralık 1921]

* *

Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Dairesi

Hariciye Nezâret-i Celîlesi'ne

Mahrem

Ma'rûz-ı çâkerleridir

Yemen Valisi Mahmud Nedim Bey tarafından makam-ı acizîye gönderilen 10 Kânûn-ı Evvel [13]37 tarih ve yüz altmış altı numaralı mufassal raporun bazı mevâdd-ı mühimmesi rabten makam-ı devletlerine arz ve takdim kılınmışdır. İcra-yı icabı menût-ı re'y-i sâmîleridir. Ol bâbda emr u fermân hazret-i men lehü'l-emrindir.

Fî 5 Şaban sene [1]340 ve fî 3 Nisan sene [1]338 / [3 Nisan 1922]

Harbiye Nâzırı
(imza)

İNDEKS

D

E

F

G

H

I-İ

K

L

M-N

O-Ö

P-R

S-Ş

T

U-Ü

V

Y

